

BIDRAG
TILL
SVERIGES OFFICIELLA STATISTIK.

n) HÄLSO- OCH SJUKVÅRDEN. II.

MEDICINALSTYRELSENS

UNDERDÅNIGA BERÄTTELSE

ANGÅENDE

SINNESSJUKVÅRDEN I RIKET

FÖR ÅR

1901.

STOCKHOLM.
KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER.
1903.

INLEDNING

TILL

**Bidrag till Sveriges officiella statistik. K, Hälso- och sjukvården. 2,
Överstyrelsens över hospitalen underdåniga berättelse för år ... – Stockholm
: P.A. Norstedt & Söner, 1862-1910.**

Täckningsår: 1861-1910.

**Överstyrelsens över hospitalen underdåniga berättelse för år ... ersattes
1903 av Medicinalstyrelsens underdåniga berättelse angående
sinnessjukvården i riket året 1901**

Överstyrelsen över hospitalen ersattes 1902 av Medicinalstyrelsen.

Föregångare:

Sundhets-collegii underdåniga berättelse om medicinalverket i riket. – Stockholm : P.A. Norstedt & söner, 1853-1862.

Täckningsår: Årg. 1(1851)-10(1860)

Efterföljare:

Sinnessjukvården i riket / av Kungl. Medicinalstyrelsen. – Stockholm : P. A. Norstedt & söner, 1913-1941. - (Sveriges officiella statistik).

Täckningsår: 1911-1939.

BIDRAG
TILL
SVERIGES OFFICIELLA STATISTIK.

n) HÄLSO- OCH SJUKVÅRDEN. II.

MEDICINALSTYRELSENS

UNDERDÅNIGA BERÄTTELSE

ANGÅENDE

SINNESSJUKVÅRDEN I RIKET

FÖR ÅR

1901.

STOCKHOLM.
KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER.
1903.

Innehållsförteckning.

A. Underdånig berättelse (sidd. 1—13).	
I. Af Kungl. Maj:t och Riksdag beslutade viktigare åtgärder sid.	2.
II. Anstalter för sinnessjuka	3.
a) Statens hospital och asyl	3.
1) Byggnader	3.
2) Värme-, vatten- och aflöpsledning	4.
3) Utrymme	5.
4) Mathållning och utspisning	5.
5) Tjänstemän och betjäning	7.
6) De sjukas sysselsättning och förströelser	8.
7) Religionsöfningar och undervisning	8.
8) Sjukvård	8.
b) Landstingens upptagningsanstalter	10.
c) Enskilda anstalter	12.
III. Antalet sinnessjuka och idioter i riket	12.
Skyddsföreningen för sinnessjuka	12.
B. Bilagor.	
Tabeller	sid. 15.
Tab. 1. Intagna, afförda och den 31 December befintliga	15.
2. Intagna, tillfrisknade, döda samt vid årets slut befintliga med fördelning efter sjukdomsformer	15.
3. Intagna, tillfrisknade och döda med fördelning efter kön och ålder	16.
4. Intagna, fördelade efter civilstånd, sjukdomens bestånd före intagningen samt antalet förutgångna anfall	16.
5. För första gången intagna, fördelade efter sjukdomens form och efter ålder vid sjukdomens utbrott	16.
6. Sjukdomens orsaker	17.
7. För första gången intagna, fördelade efter stånd och yrke	17.
8. För första gången intagna, fördelade efter hemort	18.
9. Tillfrisknade	18.
10. Tillfriskningsprocenten under de senaste 10 åren	18.
11. Dödsorsaker	19.
12. Tillfälliga sjukdomar	19.
13. Kriminalpatienter	20.
14. Intagna och afförda, som lidit af dementia paralytica	20.
15. Antal sjukplatser, underhållsdagar och medeltal vårdade i de olika betalningsklasserna samt utspisnings- och totalomkostnaden	21.
16. Tjänstemän och betjäning	21.
17. Inkomster för hospitals underhåll	22.
18. Utgifter för hospitals underhåll	22.
19. Sammandrag af 1901 års redovisning öfver till hospitalsväsendet anslagna medel	23.
20. Sammandrag af kyrkoherdarnes uppgifter om sinnessjuka och idioter i riket	24.
Rättsmedicinska utlåtanden angående sinnesbeskaffenhet	27.

Table des matières.

A. Rapport au Roi (pages 1—13).	
I. Mesures d'une certaine importance décrétées par le Gouvernement et la Diète	page 2.
II. Établissements d'aliénés	3.
a) Hospices et Asyls de l'État	3.
1) Édifices	3.
2) Conduites de chauffage et d'eau, et conduites d'écoulement des eaux	4.
3) Espace	5.
4) Entretien	5.
5) Employés et service inférieur	7.
6) Occupation et récréation des malades	8.
7) Exercices religieux et enseignement	8.
8) Soins religieux	8.
b) Établissements de refuge des Conseils provinciaux	10.
c) Établissements privés	12.
III. Nombre des personnes en Suède atteintes d'aliénation mentale et d'idiotisme	12.
La Société protectrice des aliénés	12.
B. Annexes.	
Tableaux	page 15.
Tabl. 1. Nombre des malades admis, renvoyés et restants au 31 decembre	15.
2. Malades admis, guéris, décédés et restants à la fin de l'année, avec répartition d'après les formes de la maladie	15.
3. Malades admis, guéris et décédés, avec répartition d'après le sexe et l'âge	16.
4. Admissions, réparties d'après l'état-civil, l'existence de la maladie avant l'admission à l'hôpital et le nombre des crises antérieures	16.
5. Malades admis pour la 1 ^{re} fois, répartis d'après la forme de la maladie, et d'après l'âge à l'explosion de celle-ci	16.
6. Causes de la maladie	17.
7. Les malades admis pour la 1 ^{re} fois, répartis d'après la position sociale et la profession	17.
8. Les malades admis pour la 1 ^{re} fois, répartis d'après le lieu d'origine	18.
9. Guérisons	18.
10. Proportion % des guérisons pendant les 10 dernières années	18.
11. Causes de décès	19.
12. Maladies occasionnelles	19.
13. Malades criminels	20.
14. Entrées et décès des malades souffrant de démence paralytique	20.
15. Nombre des lits, des journées d'entretien, moyenne des malades soignés dans les diverses classes payantes, frais d'entretien et dépenses totales	21.
16. Employés et service inférieur	21.
17. Recettes d'entretien des hôpitaux	22.
18. Dépenses d'entretien des hôpitaux	22.
19. Sommaire du Rapport de 1901 concernant les sommes affectées au service hospitalier	23.
20. Relevé sommaire des rapports des autorités ecclésiastiques paroissiales concernant les aliénés et les idiots du Royaume	24.
Rapports médico-légaux sur la nature des aliénations	27.

TILL KONUNGEN.

Medicinalstyrelsen får härmed till Eders Kungl. Maj:t öfverlämna underdånig berättelse rörande sinnessjukvården i riket för år 1901. I denna sin berättelse har Medicinalstyrelsen från föregående år vidtagit några ändringar i uppställningen i afsikt att därvid meddela fullständigare uppgifter angående åtgärder, som för sinnessjukas vård vidtagits. Sålunda lämnar Styrelsen till en början en öfversikt öfver de af Eders Kungl. Maj:t och Riksdagen i nämnda syfte beslutade viktigare åtgärder. Berättelsen omfattar därefter redogörelse för statens hospital och asyler, landstingens upptagningsanstalter för sinnessjuka samt enskilda anstalter. Vidare meddelas en redogörelse öfver antalet i riket

befintliga sinnessjuka och idioter samt för skyddsföreningens för sinnessjuka verksamhet. Berättelsen åtföljes af tabellariska öfversikter angående sjukvården å statens anstalter och därmed sammanhängande förhållanden, rörande inkomster och utgifter för hospitalens underhåll och sammandrag öfver 1901 års redovisning öfver till hospitalsväsendet anslagna medel, äfvensom af sammandrag af kyrkoherdarnes uppgifter om sinnessjuka och idioter. Som bihang följer slutligen rättsmedicinska utlåtanden, afgifna af öfverläkare vid hospital.

I. Af Kungl. Maj:t och Riksdag beslutade viktigare åtgärder för sinnessjukas vård.¹

Under året har Eders Kungl. Maj:t utfärdat förnyad nådig *stadga angående sinnessjuka* den 14 juni 1901. Angående tillkomsten af nämnda stadga förtjänar att i detta sammanhang erinras om följande. Den i nåder tillsatta kommittéen för granskning af 1883 års stadga, som vid arbetets afslutande bestod af: generaldirektören i Medicinalstyrelsen, ledamoten af Riksdagens första kammare, m. m. Aug. Almén, såsom ordförande, häradshöfdingen m. m. H. Claëson, häradshöfdingen, ledamoten af Riksdagens andra kammare m. m. D. G. Restadius, öfverläkaren vid Stockholms hospital, e. o. professorn i psykiatri m. m. E. Hjertröm samt öfverstelöjtnanten, ledamoten af direktionen för Vadstena hospital m. m. K. von Wernstedt, afgaf sitt underdåniga betänkande och förslag den 29 februari 1896.

De väsentligaste förändringarna, kommitterade i sitt betänkande föreslogo, gällde till en början sinnessjukanstälternas inspektion, i det kommitterade föreslogo inrättandet af en s. k. inspektionsnämnd, bestående af, förutom öfverläkaren, en läkare samt en juridiskt bildad person med skyldighet bland annat att granska intagningshandlingar och journaler, öfvervaka de sjukas behandling och särskildt användande af tvångsmedel samt i vissa fall besluta om de sjukas utskrifning. Detta kommitterades förslag, hvilket afstyrktes af Medicinalstyrelsen och af samtliga direktioner för sinnessjukanstälterna samt ett flertal andra myndigheter, har emellertid icke vunnit Eders Kungl. Maj:ts nådiga bifall. Däremot har Eders Kungl. Maj:t i ofvannämnda nådiga stadga i hufvudsaklig öfverensstämmelse med kommitterades förslag lämnat föreskrifter för en öfverinspektör för sinnessjukvården i riket.

Ett annat nytt viktigt stadgande är det angående den tid, inom hvilken för brott tilltalad persons sinnesbeskaffenhet skall å anstalt undersökas, hvarom den förra nådiga stadgan icke meddelade någon föreskrift. — Kommitterade föreslogo angående direktionernas sammansättning, att stadgandet om landshöfdingens i länet ordförandeskap skulle utgå, hvilket förslag emellertid icke vann Eders Kungl. Maj:ts nådiga bifall, lika litet som kommitterades förslag angående sysslomannens mera oberoende ställning gentemot öfverläkaren.

Angående enskilda anstalter har den bestämmelsen ingått, att dessa skola stå under tillsyn af särskilda af Medicinalstyrelsen förordnade inspektörer. — Till sist innehåller stadgan nya bestämmelser angående tillsynen af sådana sinnessjuka och idioter, som icke vårdas å anstalter, i det att provinsial- och extra provinsialläkare numera äga att på statens bekostnad företaga årliga resor inom sina distrikt för att besöka där befintliga sinnessjuka och idioter, om hvilka läkaren icke har sig bekant, att de vårdas i enlighet med stadgans föreskrifter.

Med anledning af Riksdagens underdåniga skrifvelse den 14 maj 1900 och den 29 maj 1901 har Eders Kungl. Maj:t ge-

nom nådigt bref den 14 juni 1901 uppdragit åt Medicinalstyrelsen att låta verkställa en särskildt anordnad sakkunnig undersökning i syfte att utröna hela *antalet sinnessjuka och sinnesslöa* i landet och så tillförlitligt som möjligt huru stor del af dem finge anses vara i behof af vård å anstalt för sinnessjuka, hvilken undersökning skulle tillgå på så sätt, att förteckningar öfver de sinnessjuka och sinnesslöa i riket anskaffades genom utdrag ur uppgifterna till folkräkningen den 31 december 1900, att i hvarje län ett distrikt, som kunde med afseende å antalet sinnessjuka anses motsvara medelförhållandet inom länets landsbygd, af läkare undersöktes för utrönande af antalet anstaltsbehöfvande af de sinnessjuka och sinnesslöa, att i städerna samtliga sinnessjuka och sinnesslöa af stads- eller stadsdistriktsläkare i samma afseende undersöktes samt att det sålunda till Medicinalstyrelsen insamlade materialet underkastades särskild bearbetning i ändamål att lämna de åsyftade upplysningarna. Till nödiga kostnaders bestridande beviljade Riksdagen på Eders Kungl. Maj:ts förslag ett belopp af 30,000 kr.

Till fullgörande af ofvanstående nådiga uppdrag har Medicinalstyrelsen under den återstående delen af år 1901 vidtagit en del förberedande åtgärder; sålunda hafva för undersökning lämpliga distrikt utvalts och, såvidt möjligt psykiatriskt utbildade, läkare förordnats och försetts med instruktioner för undersökningens utförande. En del af dem hann redan under året verkställa sina undersökningsresor och inlämna redogörelse efter ett af Medicinalstyrelsen fastställt formulär.

I nådigt bref den 6 juni 1900 anbefalldes Medicinalstyrelsen att afgifva utlåtande, huruvida allmänna föreskrifter borde utfärdas om hvad som bör iakttagas i fråga om *förvarande* af sådana häktade och för brott tilltalade personer, hvilka på grund af sinnessjukdom förklarats *otillräkneliga* för begångna brott, men på samma gång såsom vådliga för allmänna säkerheten af domstol öfverlämnats till Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvandes förfogande. I underdånigt utlåtande den 30 maj 1901 anförde Medicinalstyrelsen bland annat, att det olika förfarandet med ifrågavarande slag af sinnessjuka är att söka i bristande utrymme å statens anstalter för sådana sjuka, hvarför för afhjälpan af denna olägenhet borde vid något eller några af statens hospital inrättas särskilda för kriminalpatienter afsedda afdelningar, och beräknade Styrelsen därvid, att något mindre än 200 platser för manliga kriminalpatienter skulle vara för ändamålet tillräckliga, hvaremot de kvinnliga patienterna icke voro till antalet flera än att de tills vidare kunde vårdas med öfriga patienter. Afdelningarna för de manliga patienterna borde icke beräknas för mer än högst 100, och planen borde omfatta en sådan afdelning på hvardera af två hospital, belägna i olika delar af riket, och syntes för de sydligare provinserna Växjö hospital vara den lämpliga platsen för en sådan kriminalafdelning. Den andra anstalten borde enligt Medicinalstyrelsens uppfattning förläggas till något nytt hospital i öfre delen af landet. Sedan ärendet jämlikt Eders Kungl. Maj:ts nådiga bref den 21 juni 1901 blifvit förberedt af tillkallade sakkunnige, har Medicinalstyrelsen i underdånig skrifvelse den 30 september 1901 hemställt om nådig proposition till Riksdagen om beviljande af ett anslag af 392,049 kronor 25 öre till en dylik anstalt vid Växjö hospital, att utföras i sammanhang med nyanläggningar och ändringsarbeten vid samma hospital, hvarför erfordrades 277,270 kronor 55 öre.

¹ Referent: t. f. medicinalrådet Stenbeck.

II. Anstalter för sinnessjuka.

a) Statens hospital och asyler.

Till en början meddelas en öfversikt öfver statens hospital och asyler under 10-årsperioden 1892—1901, med afseende på de sjukas omsättning och kostnaden för deras vård.

Öfversikt för 10-årsperioden 1892—1901.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.
Å r.	Intagna.	Intagna å statens anstalter för sinnessjuka, förut ej vårdade.	Tillfrisknade.	Döda.	Den 31 dec. befintliga patienter.	Antal platser vid årets slut.	Antal exspektanter vid årets slut.	Medeltal vårdade för dag.	Antal kriminalpatienter vid årets slut.	Medelkostnaden för hvarje patient för dag. Kronor.
1892	1,115	¹⁰⁾ —	264	179	3,282	3,357	⁸⁾ 229	3,143	188	1.23
1893	987	—	235	190	3,435	¹⁾ 3,657	⁸⁾ 248	3,311	192	1.12
1894	838	—	298	150	3,560	²⁾ 3,829	⁸⁾ 199	3,521	200	1.17
1895	1,026	—	233	169	3,746	³⁾ 4,259	⁸⁾ 362	3,657	202	1.14
1896	1,242	—	298	192	4,140	4,259	⁸⁾ 505	3,994	212	1.09
1897	880	—	323	196	4,242	⁴⁾ 4,271	⁸⁾ 441	4,210	211	1.07
1898	711	—	249	187	4,267	4,271	⁸⁾ 608	4,259	231	1.16
1899	691	—	243	200	4,269	⁵⁾ 4,287	⁸⁾ 861	4,275	253	1.23
1900	1,252	—	235	212	4,602	⁶⁾ 5,016	⁸⁾ 910	4,458	266	1.31
1901	⁷⁾ 948	750	261	228	4,890	5,016	⁸⁾ 1,120	4,780	273	1.34

1. Byggnader.

Göteborgs hospital. 1897 års Riksdag anlog för utvidgning af Göteborgs hospital ett belopp af 64,865 kronor, och för införande af elektrisk belysning och värmeledning i de äldre sjukpaviljongerna anvisade Eders Kungl. Maj:t enligt nådigt bref d. 28 maj 1897 ett belopp af 100,135 kronor af anslaget till hospitalens underhåll. Sedan det visat sig, att, ehuru arbetet upprepade gånger varit utbjudet på entreprenad, antagligt anbud för utförande därpå icke kunnat erhållas, inlämnade Medicinalstyrelsen i underdånig skrifvelse den 28 sept. 1900 nytt förslag till nybyggnad och ändringsarbeten vid anstalten, enligt hvilket nya cellflyglar samt nytt ångpannehus och nytt bageri, vidare värmeledning, elektrisk belysning, vatten- och aflöpsledningar skulle utföras och den gamla cellafdelningen förändras till öfvervakningsafdelning. Nybyggnaderna beräknades till en kostnad af 137,300 kronor och förändring af de ursprungliga sjukpaviljongerna till 139,200 kronor. Enligt nådigt bref den 14 juni

1901 beviljade samma års Riksdag för nybyggnadsarbeten nödig tilläggssumma af 72,435 kronor, och Eders Kungl. Maj:t anvisade ett fyllnadsbelopp af 39,065 kronor af anslaget till hospitalens underhåll. Genom dessa nya sjukpaviljonger vinner anstalten 55 platser. Under senare delen af redovisningsåret utarbetades detaljrifningar, och var arbetet vid årets slut färdigt att ånyo utbjudas på entreprenad.

En rotfruktällare och ett växthus hafva uppförts.

Hernösands hospital. Under sommaren lades grunden till den af Västernorrlands läns landsting beslutade upptagningsanstalten för 20 sinnessjuka.

Kristinehamns hospital. Ett bostadshus af trä med familjebostäder för tvenne gifta skötare och rum för familjevård för sinnessjuka män har uppförts, men blef dock icke så färdigt, att det under redovisningsåret kunde tagas i bruk (se under 5. Tjänstemän och betjäning).

Af öfverblifvet gammalt tegel uppfördes af anstaltens eget folk en mindre tvättstuga för betjäningen.

¹⁾ Å Piteå hospital och asyl tillkommo 290, Uppsala hospital 10.

²⁾ Å Lunds asyl 152, Uppsala hospital 10, Piteå hospital och asyl 10.

³⁾ Å Vadstena hospital och asyl 400, Nyköpings hospital 26, Växjö hospital 2, Visby hospital 2.

⁴⁾ Å Lunds hospital 14; å Växjö hospital minskades antalet med 2.

⁵⁾ Å Vadstena hospital och asyl 16.

⁶⁾ Å Uppsala asyl 800. Platsantalet minskades å Stockholms hospital med 20 på grund af utrymning af en byggnad af trä, och å Malmö asyl med 51 jämlikt Kungl. Bref den 9 mars 1900.

⁷⁾ De från annan statens anstalt för sinnessjuka öfverförda medräknas ej här.

⁸⁾ Summan utgör antalet ansökningar ang. sinnessjuka, som vid den tid, då ansökningen inlämnades, af brist på plats ej kunde mottagas hvarken å den anstalt, där ansökningen var gjord, ej heller å någon annan af statens anstalter.

⁹⁾ Enligt rapport till Medicinalstyrelsen.

¹⁰⁾ Uppgift saknas för åren före 1901.

En cirkelsåg för elektromotor om 15 effektiva hästkrafter har uppsatts för sågning af virke från anstaltens egen skog.

I nådigt bref den 25 oktober 1901 har Eders Kungl. Maj:t anvisat ett belopp å 11,603 kronor 62 öre af förslagsanslaget till hospitalens underhåll till på- och tillbyggnad af hospitalets snickarverkstadshus för att bereda lämpligare skomakar- och skraddarverkstäder. Detta arbete har under året ej medhunnits.

Nyköpings hospital. Sedan jämlikt nådigt bref den 1 juni 1901 anslagits dels 20,000 kronor till inköp från Nyköpings stad af det så kallade västra fattighuset med dess omedelbart intill hospitalets område stötande tomt, dels 21,750 kronor till nämnda byggnads omändring till paviljong för sinnessjuka till ett antal af 33, har, efter gjordt inköp, å nämnda egendom arbetet blifvit utfördt, och utgör nämnda byggnad nu hospitalets södra paviljong. Öfverläkaren anmärker angående denna förändring, att det visserligen har stött på stora svårigheter att förändra en gammal för helt annat ändamål afsedd byggnad till en sjukpaviljong, som kan tillfredsställa nutidens kraf, men med ej alltför öfverdrifna anspråk kan resultatet i det stora hela sägas hafva blifvit ganska tillfredsställande. — Till förändringar och nödvändiga reparationer i norra paviljongen, hvarvid äfven erhållits öfvervakningsafdelningar, har Eders Kungl. Maj:t i nådigt bref den 15 mars 1901 anvisat 55,000 kronor af anslaget till hospitalens underhåll; detta arbete har under året påbörjats.

I sysslomannens boställsvåning påbörjades en ganska genomgripande reparation, och i uppsyningsmannens lägenhet gjordes en del anordningar, hvarigenom han erhöll särskildt kök och plats beredd för hospitalets apoteket, som flyttats hit från norra paviljongen.

Piteå hospital och asyl. En hel del smärre reparationer hafva verkställts. Så hafva öfverläkarens och sysslomannens boställshus rödfärgats och till sitt inre undergått renovering. Tvenne nya fönster hafva upptagits i de båda verkstäderna för skraddare och skomakare. Bostadslägenheterna för ekonomibetjäning hafva delvis försetts med nya golf och kakelugnar samt målats. Staketerna hafva erhållit nya stolpar, kloakledningen delvis nya rör.

Af landtmätare har uppgjorts en fullständig karta (i skala 1: 2,000) öfver anstaltens inhägnade område.

Uppsala hospital och asyl. Hospitalet. Midpartiet af hospitalets paviljong för kvinnor, afdelningarna 3 och 4, har undergått en genomgripande förändring, medförande afsevärda fördelar. Genom borttagande af de gamla förfallna trapporna och uppförande af en ny rak sådan med hviloplaner och genom rivande af vissa väggar och dylikt hafva korridorerna blifvit genomgående från husets södra till dess norra ände; de äro försedda med stora fönster och äro ljusa och bekväma. Största fördelen af reparationen torde ligga däri, att nedre våningen kunnat vinnas till öfvervakningsafdelning för stillsamma sjuka. Öfre våningen, i hvars sydvästra hörn har inredts en synnerligen ljus och bekväm arbetssal, är nu belagd med lugna och arbetande patienter. Fönstren i 6 celler hafva nedhuggits till fönster af vanlig höjd. Bageriet har under året blifvit fullt färdigt och kunde den 1 juli tagas i bruk.

En lägenhet på två rum och kök har inredts åt uppsyningsmannen i manspaviljongens midparti, och hans forna lägenhet i samma paviljongens norra flygel har apterats till bostad åt predikanten och en bokhållare.

Asylen. Öfver asylens tvätthus har uppförts ett kloacktorr för ur med tre taflo.

En elektrisk varuhiss med 300 kg. bärighet har uppsatts i köksbyggnaden i stället för den förra, för handkraft afsedda. Tvenne obehöfliga isoleringsgårdar vid mansafdelningen B hafva anordnats till förvaringsrum för landbruksredskap.

Vattenledningen har framdragits till obduktionshuset och anordningar för varmt vatten här utförts (varmvattenkamin).

Mellan uppsyningsmannens och förestånderskans expeditjonsrum och de särskilda sjukpaviljongerna har uppsatts telefonledning.

Vadstena hospital och asyl. Vid gamla hospitalet har uppförts en ny filtrerbassäng af cementbetong, 8 meter i diameter och 3 meter djup, försedd med en utvändig kammare för självreglering af filtreringshastigheten; filtrerbassängen och kammaren äro täckta med dubbelt plåttak med ett mellanlager af torfströ; arbetet har betingat en kostnad af 7,510 kronor, hvartill dock kommer kostnaden för innertaket.

Växthuset har tillbyggt med ett bostadsrum, hvarigenom trädgårdsmästaren erhållit en bostad på två rum och kök. En vagnbod har uppförts.

Inom kvinnoafdelningens I klass hafva samlingsrummet och ett patientrum belagts med korkmatta. Dagrummet å mansafdelningen K samt 10 celler hafva erhållit nya golf af furustaf, lagd i asfalt.

Växjö hospital. Ett växthus har uppförts å områdets norra del för en kostnad af 2,750 kronor.

Vänersborgs (Restads) hospital och asyl. Den 24 april 1901 upprättade Medicinalstyrelsen kontrakt med byggmästare L. J. Larsson att för en kostnad af 1,850,000 kronor verkställa för denna anstalt nödiga byggnadsarbeten; anstalten skall vara färdig till afsyning den 1 augusti 1905. Under år 1901 fördes ångpannehuset under tak, administrationshuset kom upp i 3 våningar, hvarförutom grunden till 3 sjukpaviljonger påbörjades.

2. Värme- vatten- och aflöpsledningar.

Göteborgs hospital. Sedan den å området ofvan byggnaden befintliga dammen tappats och befriats från där ansamlad orenlighet, har vattnet hållit sig så rent, att patienterna därstädes kunnat begagna sig af kallbad under sommarmånaderna, och detta i sådan utsträckning att hvarje arbetsför patient efter slutadt dagsverke fått uppriska sig med ett afkylande och renande bad.

Hernösands hospital. Anordningarna för uppvärmning, belysning och luftväxling äro mycket bristfälliga sedan lång tid tillbaka, liksom äfven köket och tvättinrättningen, hvilket allt föranledde Medicinalstyrelsen att med öfverlämnande af ett af styrelsens biträdande arkitekt, hofintendenten Kumlien, upp-

gjordt förslag i underdånig skrifvelse den 23 september 1901 hos Eders Kungl. Maj:t hemställa om nådig proposition till följande års Riksdag om beviljande af ett anslag af 288,000 kronor till anordnande af central-värmeledning och elektrisk belysning af anstalten samt uppförande för nämnda ändamål af nytt ångpanne- och maskinhus samt till uppförande därstädes af nytt ekonomihus, äfven innehållande en samlingsal.

Lunds hospital och asyl. I nådigt bref den 14 juni 1901 har Eders Kungl. Maj:t af förslaganslaget till hospitalens underhåll beviljat ett belopp af 31,000 kronor till förändring af vattenledningsverket vid denna anstalt, hvilken förändring nödvändiggjordes af en med vederbörligt tillstånd af traktens jordägare företagen sänkning af Höje å, hvarifrån anstalten erhållit sitt vattenbehof. Enligt förslaget skall det förra systemet med åvatten bibehållas till tvätt, bad och sköljning, men nya ledningar för grundvatten anordnas från å anstaltens område befintliga och nyupptagna borrhål till artesiska brunnar; dessa senares vatten är afsedt för dryck och kokning. Vid verkställd borrning visade det sig emellertid, att grundvatten kunde erhållas i sådan mängd, att anstaltens hela behof häraf naturligen kunde blifva tillfredsställdt, och pågick under redovisningsåret utredning i berörda hänseende.

Nyköpings hospital. Med anledning af ett tillbud till eldsvåda i cellpaviljongen, beroende på kortslutning i den elektriska ledningen, hafva de olika byggnaderna inom anstalten försetts med hvar sin hufvudströmbrytare för att i händelse af förnyadt eldsvådellbud genast kunna afvärja desamma, utan att samtidigt behöfva afbryta belysningen i öfriga byggnader.

Stockholms hospital. De från ångpannehuset till cellafdelningarna inlagda ångrören hafva lagts i särskilda tunnlar af cement emedan grundvattnet ej kunnat utestängas från de för dem ursprungligen anordnade, billigare rännorna af två på längden tudelade Höganäsror.

Vadstena hospital och asyl. En del gråa cementbadkar, som efter flerårigt begagnande visat sprickor och blifvit skrofliga, hafva efter noggrann spackling oljemålats med synnerligen godt resultat.

Angående system för uppvärmning, ventilation, belysning, vattenledning m. m. vid statens anstalter hänvisas till öfersikten å nästa sida.

3. Utrymme.

Antalet sjukplatser vid årets slut uppgick till 5,016 eller samma siffra som vid 1900 års slut med följande fördelning å de olika anstalterna:

Göteborgs hospital å I:a kl.	— m., — kv. å allmän kl.	88 m.	87 kv., s:a	175
Hernösands »	» » » » » » » »	115 »	110 »	225
Kristinchamns »	» » » » » » » »	150 »	150 »	300
Lunds »	» » 15 » 15 » » » »	169 »	169 »	368
Lunds asyl »	» » » » » » » »	418 »	418 »	836
Malmö »	» » » » » » » »	48 »	76 »	124
Nyköpings hospital »	» » » » » » » »	74 »	66 »	140
Piteå hospital och asyl »	» » » » » » » »	156 »	150 »	306
Stockholms hospital »	» » 10 » 10 » » » »	115 »	115 »	250
Uppsala hospital »	» » 30 » — » » » » »	240 »	170 »	440
Uppsala asyl »	» » — » — » » » » »	400 »	400 »	800
Vadstena hospit. o. asyl »	» » 13 » 13 » » » » »	400 »	374 »	800
Växjö hospital »	» » 7 » 7 » » » » »	108 »	98 »	220
Visby »	» » — » — » » » » »	17 »	15 »	32

Summa 75 m., 45 kv. å allmän kl. 2,498 m. 2,398 kv. s:a **5,016**

120

4,896

Fördelningen har under året undergått förändring så till vida, att 6 platser för manliga sjuka tillkommit å Piteå hospital och asyl, under det att det blifvit nödvändigt att med samma antal minska platserna å Uppsala hospitals kvinnoafdelning, hvilken varit för hårdt belagd; vid den ofvannämnda förändringen af berörda kvinnoafdelning, hvarvid afsevärda fördelar vunnos genom erhållande af öfvervakningsafdelningar, blef nämligen minskning oundviklig. Tillökningen af de 6 platserna vid Piteå hospital och asyl har skett genom förändring af den s. k. epidemipaviljongen, som sedan anstaltens öppnande icke mer än en enda gång behöft användas till sitt ursprungliga ändamål, till en s. k. öppen afdelning för konvalescenter och eljest pålitliga patienter; afdelningen togs för sådana sjuka i bruk i juni månad och visade sig väl motsvara sitt nya ändamål.

Ehuru en ny sjukpaviljong tillkommit vid *Nyköpings hospital*, har antalet sjukplatser därstädes icke kunnat ökas under året, emedan de nyvunna platserna med anledning af påbörjade omändringsarbeten i anstaltens västra och norra paviljong tills vidare behöfts för dessas patienter.

Den beslutade och under förra året påbörjade utrymningen af 51 sjuka från *Malmö asyl* har genom öfverflyttning af 13 patienter till Uppsala asyl afslutats, men då antalet sjukplatser därstädes redan vid 1900 års slut beräknades med denna föreskrifna minskning, har den icke åstadkommit någon förändring i hela antalet sjukplatser.

Å *Uppsala asyl* fortgick beläggningen så, att vid årets slut mansafdelningens alla platser voro upptagna och å kvinnoafdelningen återstodo obelagda 90 platser. Under sommarens lopp hade ett afbrott i intagningen å sistnämnda afdelning varit nödvändig på grund af omöjligheten att anskaffa betjäning. Å nämnda anstalt hafva under året intagit 187 män och 239 kvinnor, af hvilka 64 män och 98 kvinnor öfverflyttats från andra statens anstalter.

Antalet sjukplatser motsvarar ingalunda behofvet, och å samtliga statens anstalter funnos vid årets slut 1,120 ansökningar om plats för sinnessjuka, hvilka ännu icke kunnat beviljas; motsvarande siffra vid förra årets slut var 920.

4. Mathållning och utspisning.

Öfver de vid hospitalen gällande spisordningarna hafva under senaste åren anförts klagomål på grund af deras stora enformighet: frukostar hafva i allmänhet bestått af mjölk — skummad eller oskummad —, matsmör och bröd; kvällsmåltiderna af gröt och mjölk; till middagarna hafva samma rätter återkommit hvar tredje till hvar åttonde dag. Vid Uppsala hospital och asyl hade, såsom i förra årsberättelsen meddelades, för allmänna klassen och betjäningen försöksvis tillämpats en ny spisordning, utarbetad af f. d. generaldirektör Aug. Almén och omfattande 14 dagar med olika rätter för hvarje middagsmål och med färre växlingar för de andra måltiderna. Den 30 oktober 1901 fastställde Medicinalstyrelsen nämnda matordning för denna anstalt, dock med vissa modifikationer. Samma spisordning för allmän klass har under året på försök tillämpats vid Växjö och en af samma fackman utarbetad spisordning för I klass både å Växjö

Öfversikt öfver hufvudsaklig uppvärmning, ventilation, belysning, vattenledning m. m. vid 1901 års slut vid statens anstalter för sinnessjuka.

Anstalt.	Uppvärmning.	Ventilation.	Belysning.	Vattenledning.	Anmärkn. ang. kök, tvätt, bageri och bryggeri.	Anmärkingar.
Göteborgs hospital.	Kakelugnar.	Fönster.	Fotogen.	Eget verk (pumpverk) för kallvatten. Grundvatten från grusås.	Ångkök. Maskintvätt. Bageri för vedeldning. Bryggeri saknas.	Under 1902 påhörjades ombyggnader för central värmeledning och ventilation, elektrisk belysning samt varmvattenledning.
Hernösands hospital.	Kakelugnar.	Fönster.	Fotogen.	Eget verk (sjölftryck) för kallvatten. Sjövatten från Bondsjön, filtrerad.	Kök eldas med ved. Tvättning för hand. Bageri och bryggeri saknas.	Medicinalstyr. har under 1901 gjort hemställan om nådig proposition till Riksdagen om ångpanneanläggning för uppvärmning och elektrisk belysning.
Kristinehamns hospital.	Ånga.	Varmluftssystem.	Elektrisk, eget verk med ackumulatörer.	Eget verk (dubbelt pumpverk) för kall- och varmvattenledning; vattnet från Väneren, filtrerad.	Ångkök. Maskintvätt. Bageri för vedeldning. Bryggeri saknas.	
Lunds hospital.	Pav. A kakelugnar. Pav. B ånga. Pav. C varmvatten.	Pav. A. fönster. Pav. B och C. varmluftssystem.	Elektrisk, eget verk. Ackumulatörer saknas.	Eget verk för kall- och varmvatten. Vattnet från Høje ä.	Ångkök. Maskintvätt. Bageri för vedeldning. Bryggeri saknas.	Vattenledning omändras till dels åvatten för tvätt och bad dels grundvatten från artesiska brunnar på tomten för kök och dryck.
Lunds asyl.	Kaloriferer.	Varmluftssystem.				
Malmö asyl.	Kakelugnar.	Fönster.	Fotogen.	Stadens verk för kallvatten; kostnad för år enligt kontrakt 436 kronor.	Ångkök. Tvättning för hand. Bageri och bryggeri saknas.	
Nyköpings hospital.	N., S. och Ö. pav. ånga. V. pav. kaloriferer.	Ö. och V. pav.: varmluftssystem. N. och S. pav.: direkt till ångelement i rummen.	Elektrisk, stadens verk. Kostnad: 3 öre per ampéretimme (ungefärliga kostnaden per år 1,300 kronor).	Stadens vattenledning för dryck och kök; kostnad 20 öre per km. Öfrigt behof: eget verk; vattnet från Nyköpingsån, ofiltrerad.	Ångkök. Maskintvätt. Bageri för vedeldning. Bryggeri saknas.	
Piteå hospital och asyl.	Ånga.	Varmluftssystem.	Elektrisk, eget verk. Ackumulatörer saknas.	Eget verk (dubbelt pumpverk) för kall- och varmvatten; vattnet från Piteå älf, filtrerad.	Ångkök. Maskintvätt. Bageri för vedeldning. Bryggeri finnes.	
Stockholms hospital.	Cellafdel. delvis varmvatten. För öfrigt ånga (lågtryckssystem, Bechem & Post).	Direkt till ångelement.	Elektrisk, eget verk med ackumulatörer.	Stadens verk (utom för tvättinrättning, där ofiltrerad sjövattnet); kostnad: 20 öre per km. med 13 % rabatt (ungefärlig kostnad 2,000 kronor).	Ångkök. Maskintvätt. Bageri och bryggeri saknas.	
Uppsala hospital.	Mansafdel. varmvatten, ånga och kakelugnar. Kvinnofd. kakelugnar.	Mansafd. direkt till skorstenarne. Kvinnofd. fönster.	Fotogen.	Eget verk (pumpverk). Grundvatten ur grusås.	Ångkök. Maskintvätt. Ångbageri. Bryggeri saknas.	
Uppsala asyl.	Ånga.	Varmluftssystem.				
Vadstena hospital och asyl.	Mansafdel. ånga. Kvinnofd. kakelugnar.	Mansafd. varmluftssystem. Kvinnofd. fönster.	Mansafdeln.: elektrisk, eget verk med ackumulatörer. Kvinnofdeln.: fotogen.	Eget verk (pumpverk); vattnet från Vättern, filtrerad. Mansafdeln.: kall- och varmvatten. Kvinnofdeln.: kallvatten.	Ångkök. Maskintvätt. Bageri för vedeldning. Bryggeri finnes.	
Växjö hospital.	Stora hospitalspav. varmvatten. För öfrigt kakelugnar.	Fönster jämte ett föråldradt varmluftssystem.	Fotogen.	Eget verk; vattnet från sjön Trummen.	Ångkök. Maskintvätt. Bageri och bryggeri finnes.	Nåd. proposition till 1902 års Riksdag om anslag till ångvärmeledning och artificiell ventilation samt till elektrisk belysning.
Visby hospital.	Kakelugnar.	Fönster.	Fotogen.	Källa på tomten.		

och Vadstena hospital. Dessa försök hafva emellertid icke slagit lika väl ut. Sålunda meddelar öfverläkaren vid Vadstena hospital, att dels kunde icke alla i matordningen ingående födoämnen på denna ort anskaffas, och dels vägrade en del sjuka helt och hållet att förtära vissa anrättningar; öfverläkaren vid Växjö hospital uppgifver, att spisordningen »långt ifrån att tillvinna sig de sjukas och betjäningens godkännande vid jämförelse med den öfverklagade äldre spisordningen mottagits med samstämmigt missnöje».

På af direktionen för Hernösands hospital gjord framställning har Medicinalstyrelsen slutligen lämnat sitt bifall till att nämnda nya spisordning för allmän klass finge på försök tillämpas äfven vid detta hospital från och med 1902 års ingång.

Såväl i den för Uppsala hospital och asyl som i de för några andra anstalter gällande spisordningar ingår margarin i stället för smör. Om denna anordning meddelar öfverläkaren vid Uppsala hospital och asyl, att den motvilja, som i början spordes mot margarinet, synes vara öfvervunnen, en och annan fördomsfull äter det dock aldrig. Öfverläkaren vid Göteborgs hospital uppgifver, »att Pellerins margarin är fortfarande lika omtyckt af de sjuka, men synes betraktas med misstroende från betjäningens sida».

Den dagliga utspisningskostnaden för allmänna klassens sjuka har varit lägst vid Lunds hospital och asyl (35 öre), högst vid Visby hospital (49,6 öre).

5. Tjänstemän och betjäning.

Antalet *tjänstemän* vid rikets hospital har icke undergått någon annan förändring, än att under året beviljats löneförmåner till en biträdande läkare vid Nyköpings hospital samtidigt hvar med Eders Kungl. Maj:t bestämt, att den förre läkaren vid anstalten skall benämnas »öfverläkare». Hvad beträffar tjänsteinnehafvarne, förtjänar att antecknas, att biträdande läkaren vid Uppsala hospital, docenten i psykiatri vid Uppsala universitet med. doktor J. G. Schultheis den 16 april 1901 utnämndes till medicinalråd för hospitalsroteln samt att öfverläkaren vid Lunds hospital e. o. professorn Sv. Ödman efter uppnådd pensionsålder den 1 nov. 1901 erhöll nådigt afsked från sin tjänst som öfverläkare vid Lunds hospital och asyl och samtidigt af Medicinalstyrelsen entledigades från öfverläkarebefattningen vid Malmö asyl.

Omsättningen af *sjukvårdsbetjäning* har i genomsnitt varit mycket liflig och uppgår enligt öfverläkarnes vid de olika anstalterna berättelse till följande siffror: Hernösands hospital 37 %, Kristinehamns hospital: skötare 54 %, sköterskor 58 %, Malmö asyl 16 %, Stockholms hospital 54 %, Nyköpings hospital 38 %, Piteå hospital och asyl 15 %, Uppsala hospital och asyl 58 %, Vadstena hospital och asyl 14 %. Vid Göteborgs hospital betecknas omsättningen som »obetydlig», vid Lunds hospital och asyl som »mycket stor» och vid Växjö hospital »liflig»; vid Visby hospital har intet ombyte ägt rum.

Större delen af den afgående betjäningen har afflyttat på grund af sin missbelåtenhet med tjänstgöringen, många hafva såsom olämpliga för sitt kall afskedats, andra (1 föreständerska, 3 skötare, 2 sköterskor samt 1 hushållerska och 1 skraddare) hafva lämnat sin tjänst, sedan de på grund af obotlig sjukdom, ålder o. d. tilldelats årligt understöd.

Aflöningsförmånerna för den högre sjukbetjäningen har utgått med 600 till 1,050 kronor åt uppsyningsmän och 400 till 750 kronor åt föreständerskor, förutom naturaförmåner med I klass kost eller allmänna klassens kost och 150 å 200 kronor till kostförbättring; vid vissa anstalter tjänstgör föreständerskan äfven som organist och erhåller härför ett arvode af 100 till 150 kronor. Skolade sköterskor, som å en hel del anstalter finnas anställda, erhålla 350 å 400 kronor i lön samt samma naturaförmåner som föreständerskor. Skötarnes löner hafva växlat mellan 250 och 390 kronor och sköterskornas mellan 160 och 240 kronor, hvarvid dock är att märka, att begynnelse- och slutlönerna endast af ett fåtal uppburits. All sjukvårdsbetjäning åtnjuter fri kost och bostad samt i viss mån fria kläder som uniform. Till den lägre sjukvårdsbetjäningens löneförmåner komma sedermera arvoden för ansvar å afdelning, ålderstillägg för 2, 5, 10 års tjänst samt gratifikation, hvarigenom den högsta kontanta aflöning till skötare utgått med 600 kronor och till sköterska med 300 kronor. Såväl den högre som den lägre sjukvårdsbetjäningen äger rätt till 10—15 dagars årlig semester med ersättning för kost från 60 öre till 1 krona 20 öre per dag. Å vissa anstalter visa sig svårigheter att alltid hålla numerären fulltalig och särskildt var detta under året fallet vid Uppsala asyl, där dessutom ett flertal nya tjänster skulle tillsättas; detta förorsakade, att beläggningen af denna anstalt icke kunde försiggå med önskvärd hastighet.

Anledningen till äldre manliga sjukskötares afflyttning från anstalterna har ofta varit den, att de velat ingå äktenskap och då icke kunnat erhålla lämplig bostad för sin familj. För att råda bot för detta hafva under året följande åtgärd vidtagits. På direktionens för Kristinehamns hospital förslag gjorde Medicinalstyrelsen underdånig framställning om uppförande å nämnda anstalt af ett bostadshus för tvenne gifta skötare, hvilka dessutom skulle hafva hvar sina två patienter i s. k. familjevård, och anvisade Kungl. Maj:t enligt skrifvelse den 28 juni 1901 ett belopp af 12,273 kronor 17 öre af anslaget till hospitalens underhåll att för nämnda ändamål användas. Byggnaden består af tvenne lägenheter å två rum och kök på nedre bottnen samt tvenne vindsrum för patienterna; den uppfördes under året, men hann icke blifva fullt färdig. Dessutom beviljade Medicinalstyrelsen under året, att gälla från och med 1902 års ingång, hyresbidrag från 75 till 100 kronor åt gifta skötare vid en del anstalter.

Med anledning af vissa i Riksdagens första kammare framställda anmärkningar beträffande otillräckligheten af betjäningens aflöning vid statens anstalter för sinnessjuka anmodade statsrådet och chefen för civildepartementet i skrifvelse af den 28 juni 1901 Medicinalstyrelsen att taga i öfvervägande, huruvida ifrågavarande anmärkningar hade sådant fog för sig, att åtgärder i detta hänsende borde vidtagas. På grund af denna skrifvelse uppfordrade Medicinalstyrelsen genom cirkulärskrifvelse af den 14 augusti 1901 samtliga hospitalsdirektioner i riket att till styrelsen inkomma med det yttrande beträffande de sålunda framkomna anmärkningarna och hvad därmed kunde stå i samband, hvar till förhållandena å den under hvarje direktions förvaltning stående anstalt kunde gifva anledning. Till de vidare åtgärder, hvartill de sålunda infortrade yttrandena kunna föranleda, torde Medicinalstyrelsen i en följande årsberättelse få återkomma.

6. De sjukas sysselsättning och förströelser.

Å statens anstalter för sinnessjuka hafva under året utförts 514,588 dagsverken. Arbetsdagarna antagas hafva varit 300 och medeltalet vårdade för dag (tab. 15) beräknas till 4,780 och om vidare dessa dagsverken fördelas på de 300 arbetsdagarna och kvoten däraf jämföres med de dagligen närvarande, befinnes det, att 35.6 % af de närvarande patienterna i medeltal dagligen varit sysselsatta med arbete. Vid de olika anstalterna har antalet arbetande, uttryckt i procent, varit följande: Göteborg 40 %, Hernösand 52 %, Kristinehamn 50 %, Lunds hospital 35 %, Lunds asyl 36 %, Malmö asyl 35 %, Nyköpings hospital 25 %, Piteå hospital och asyl 34 %, Stockholms hospital 41 %, Uppsala hospital 30 %, Vadstena hospital och asyl 33 %, Växjö hospital 40 % och Visby hospital 70 %.

De manliga patienterna hafva till största delen sysselsatts i det fria med trädgårds- och jordbruksarbete och i anstalternas vedgårdar. Kvinnorna sysselsättas med kvinnlig slöjd, och större delen af anstalternas förbrukning i gång- och sängkläder samt linne tillverkas på detta sätt. Den å anstalterna idkade trädgårds- och jordbruksskötseln har tillfört staten en beräknad vinst på 18,240 kronor 71 öre; de vinstgifvande anstalterna hafva varit Vadstena med 8,852 kronor 60 öre, Lunds med 8,595 kronor 57 öre, Uppsala med 5,082 kronor 53 öre, Kristinehamns med 1,317 kronor 25 öre och Piteå med 540 kronor 62 öre. Vid följande anstalter ha utgifterna däremot öfverstigit inkomsterna med nedanstående belopp: Stockholm 2,146 kronor 82 öre, Göteborg 2,037 kronor 72 öre, Växjö 757 kronor 42 öre, Nyköping 650 kronor 3 öre, Hernösand 546 kronor 80 öre, Visby 9 kronor 80 öre. Vinsten å de förra anstalterna är dock mest beroende på den relativt stora svinskötseln, hvilken åter är nödig för tillgodogörandet af affallet från köken.

Till uppmuntran för de arbetande patienterna ha till dem utdelats 5 å 15 öre, någon gång 20 öre dagligen; dessa blipennningar använda de sjuka till inköp af någon småsak eller till förbättring af sin kost; en och annan sparar dem och har vid utskrifningen en liten sparkassa.

Man har ägnat nödig uppmärksamhet åt att bereda patienterna förströelser som ett angenämt afbrott i det eljest tämligen enformiga anstaltslivet. Sålunda hafva vid årshögtider anordnats särskilda små fester med extra förplägning och lekar. Vid några anstalter hafva de lugnare sjuka under uppsikt af betjäning företagit skogsutflykter, gjort lustresor med ångbåt, besökt cirkus- och enklare teaterföreställningar, deltagit i för dem anordnade slädpartier m. m. Konserter i parkerna eller inomhus hafva anordnats, skioptikonbilder förevisats o. s. v. Inom sjukafdelningar hafva anskaffats enklare musikinstrument eller något familjespel, domino o. s. v. Vid hvarje anstalt finnes ett belopp anslaget till patienternas extra förplägning under helger och fester, hvars storlek bestämmes efter antal patienter. Några anstalter hafva donationer, af hvilka räntan skall användas till beredande af trefnad och nöje åt patienterna; och vissa andra erhålla årligen kontanta belopp: så har friherrinnan Marika Dickson sedan många år årligen skänkt 300 kronor till Göteborgs hospital för nämnda ändamål.

7. Religionsöfningar och undervisning.

Vid hvarje anstalt finnes predikant anställd, och vid anstalterna i Uppsala, Lund och Vadstena äro dessa tjänstemän boende inom anstalten. Gudstjänst har hållits alla sön- och helgdagar, vanligen i form af högmässa med sådan förkortning, att hela förrättningen ej upptagit längre tid än högst 1 timme. H. H. nattvard har utdelats åt dem, som sådant begärt. Vid de anstalter, inom hvilka predikanten är boende eller hvilka legat nära tillgängliga för honom, hafva anordnats andaktsstunder någon dag under veckan, eller ock har predikanten meddelat undervisning i enklare ämnen. Sålunda har predikanten vid Lunds hospital och asyl föreläst resebeskrifningar, lättfattliga skildringar ur historien eller berättelser af annat innehåll, hvilka både genom sitt innehåll och sin form kunnat bereda patienterna gagn och glädje; under hans ledning hafva öfvats sånger, som ingå i gudstjänsten eller hafva fosterländskt innehåll. Predikanten vid Stockholms hospital har meddelat undervisning, hvarvid föredragits lifsbilder ur medeltidens kyrkohistoria, och vid Vadstena hospital och asyl har undervisning meddelats uti naturlära, kyrkans och svenska historien samt skrifning och räkning, men någon mera ordnad skolundervisning har icke kunnat genomföras, utan har undervisningen hufvudsakligen fått karaktären af intellektuell förströelse. Å samtliga anstalter finnas bokförråd, som årligen tillökas med för patienternas behof lämplig litteratur; dagliga eller illustrerade tidningar finnas för patienterna tillgängliga.

8. Sjukvård.

För att bringa den officiella statistiken till större motsvarighet med psykiatriens nuvarande ståndpunkt har Medicinalstyrelsen bestämt *ny nomenklatur* för sinnessjukdomarna och samtidigt därmed fastställt nytt formulär för de tabeller, som skola åtfölja öfverläkarnes årsberättelser, att gälla från och med redovisningsåret. Tab. nr 1 motsvarar tab. af samma nummer i föregående års berättelser, hvarvid dock följande ändringar hafva vidtagits: i särskilda kolumner upptagas antalet *intagna*, antalet intagna, å statens anstalter för sinnessjuka förut ej vårdade, d. v. s. de första gången intagna, samt antalet från annan statens anstalt öfverförda. I denna och följande tabeller medräknas under rubriken »intagna» ej de öfverförda patienterna. Summan af de i kolumn 2 upptagna talen kommer således att angifva verkliga antalet å samtliga statens anstalter under redogörelseåret intagna patienter, under det att i de föregående årens berättelser motsvarande summa blifvit för stor för de år, då öfverflyttningar af patienter från en anstalt till en annan ägt rum.

Beträffande de *aförda* hafva tillfrisknade, förbättrade, oförbättrade, till annan anstalt öfverförda och döda blifvit förda i särskilda kolumner.

Uppgifterna om antalet sjukplatser hafva blifvit förda till tab. nr 15, och angifvas i särskilda noter till denna tabell de ändringar, som under redogörelseåret ägt rum beträffande platsantalet.

I tab. n:r 2, som motsvarar tabellen af samma nummer i föregående års berättelser, rubriceras såväl de intagna som de första gången intagna, de tillfrisknade, de döda och de vid årets slut befintliga efter olika *sjukdomsformer* i öfverensstämmelse med den af Medicinalstyrelsen bestämda nya nomenklaturen.

I tab. n:r 3 fördelas de intagna, de första gången intagna, de tillfrisknade och de döda efter *ålder* och *kön*. De år allmän folkräkning äger rum skola i denna tabell upptagas äfven antalet vid årets slut befintliga.

I tab. n:r 4 fördelas de intagna, med frånräkning af de sinnesslöa och de sinnessvaga, efter *civilstånd*, sjukdomens bestånd före intagningen samt antalet förutgångna anfall.

Tab. n:ris 3 och 4 motsvara tab. n:r 3 i föregående års berättelser.

I tab. n:r 5, som motsvarar den förra tab. n:r 4, rubriceras de första gången intagna efter *sjukdomens form* och åldern vid insjuknandet.

I tab. n:r 6 angifves antalet fall, särskildt bland de intagna och de första gången intagna, i hvilka man kunnat spåra vissa *orsaker till sjukdomens uppkomst*. Denna tabell motsvarar tab. n:ris 5 och 6 i föregående års berättelser.

I tab. n:r 7, som motsvarar den förra tab. 7, fördelas de första gången intagna efter *stånd* och *yrke* med tillämpning af Statistiska centralbyråns rubriceringssätt för befolkningsstatistiken.

I tab. n:r 8, motsvarande den förra tab. 8, fördelas de första gången intagna efter *hemort*, län, landsbygd och stad.

I tab. n:r 9 fördelas de tillfrisknade efter vistelsetid inom anstalten och efter sjukdomens tidslängd på samma sätt som i tab. 9 i föregående års berättelser.

Tab. n:r 10 utgör en öfversikt öfver *tillfriskningsprocenten* beräknad efter samma grunder som tillämpas vid tab. 10 i före-

gående års berättelser. Tillfriskningsprocenten beräknas dels för hela antalet intagna, dels för antalet intagna med frånräkning af dem som vid intagandet kunde anses obotliga. Med detta senare beräkningssätt afses att erhålla ett värde för tillfriskningsprocenten bland de patienter, som varit föremål för egentlig sjukbehandling.

Tab. n:ris 11 och 12 motsvara de förra tab. 11 och 12.

I tab. n:r 13 anföras antalet intagna och afförda patienter samt vid årets slut befintliga kriminalpatienter å de särskilda anstalterna. De intagna fördelas i trenne grupper; sådana som förklarats otillräkneliga, rannsakningsfångar och straffångar. I föregående års berättelser tab. 14 tillämpades denna rubricering på de vid årets slut befintliga.

I tab. n:r 14 meddelas uppgifter angående intagna och afförda patienter, som lidit af *dementia paralytica*.

Tab. n:r 15 motsvarar tab. 15 i föregående års berättelser. Antalet sjukplatser å klass I och II anföras särskildt. Antalet underhållsdagar rubriceras efter afgifterna. Läkemedelskostnaderna hafva ej ansetts vara af den betydhet, att de vidare böra särskildt anföras.

De följande tabellerna hafva ej undergått någon afsevärd förändring med hänsyn till uppställningen.

Antalet *intagna* (tab. n:r 1) har under året varit relativt stort, beroende på dels beläggning af nya platser å Uppsala asyl, dels öfverflyttning till denna från andra rikets anstalter, hvarigenom lediga platser blifvit tillgängliga. Af samtliga intagna (de från annan statens anstalt öfverförda icke medräknade) hade 79 % förut icke vårdats å någon statens anstalt för sinnessjuka.

Här nedan lämnas en öfversikt öfver de vid årets slut vid hvarje statens anstalt för sinnessjuka och vid samtliga anstalter befintliga sjukdomsformer uttryckt i procentantal.

Öfversikt öfver de olika sjukdomsformernas förekomst bland de vid årets slut vid hvarje anstalt och vid samtliga anstalter befintliga samt de under året intagna och tillfrisknade, uttryckt i procent.

Sjukdomsform.	B e f i n t l i g a .													Under året intagna.	Under året tillfrisknade.		
	Göteborgs hospital.	Helsinglands hospital.	Kristinehamns hospital.	Lunds hospital.	Lunds asyl.	Malmö asyl.	Nyköpings hospital.	Piteå hosp. och asyl.	Stockholms hospital.	Uppsala hospital.	Uppsala asyl.	Vadstena hosp. o. asyl.	Vaxjö hospital.			Vishy hospital.	Samtliga anstalter.
Melankoli. <i>Melancholia</i>	8.4	4.4	10.0	6.4	0.8	—	4.2	4.7	6.4	9.4	0.6	4.1	12.4	16.0	4.7	14.8	28.7
Mani. <i>Mania</i>	2.9	1.8	0.7	4.0	0.6	—	—	1.0	0.4	2.3	—	2.0	10.6	58.0	2.6	5.9	14.9
Periodisk sinnessjukdom. <i>Psychosis periodica</i>	8.4	8.0	16.7	5.7	0.8	3.2	11.6	10.6	12.2	7.8	3.1	4.3	4.6	3.0	6.0	11.2	28.0
Förvirring. <i>Confusio</i>	7.9	2.2	1.0	6.0	—	—	1.6	6.6	1.6	2.1	—	0.5	9.6	—	2.3	11.0	17.3
Primär svagsinnet. <i>Dementia primaria</i>	10.0	17.3	30.1	34.0	14.0	—	22.3	4.0	10.0	30.8	48.8	12.3	3.6	—	21.0	19.4	6.1
Kronisk förryckhet. <i>Paranoia</i>	25.0	12.0	20.0	15.2	14.0	11.3	8.3	4.7	25.9	18.6	9.6	21.9	22.1	10.0	15.8	12.5	1.9
Sekundär svagsinnet. <i>Dementia secundaria</i>	32.0	46.6	16.2	12.2	56.8	73.5	31.5	54.2	29.5	15.5	22.7	43.6	33.1	13.0	35.8	8.2	—
Epileptisk sinnessjukdom. <i>Insania epileptica</i>	1.1	1.4	—	1.3	4.8	1.6	2.5	2.0	0.4	1.4	4.7	3.7	0.5	—	2.7	2.0	0.4
Degenerativ sinnessjukdom. <i>Insania degenerativa</i>	—	0.4	2.3	5.1	—	1.6	10.7	3.6	5.6	2.1	0.3	1.3	0.5	—	1.8	2.5	0.4
Sinnessjukdom i följd af kronisk förgiftning. <i>Psychosis ex intoxicatione</i>	—	0.4	—	1.1	—	—	1.5	—	2.0	0.5	0.3	—	—	—	0.3	2.0	2.3
Sinnessjukdom med förlamning. <i>Dementia paralytica</i>	0.7	1.4	1.0	3.0	—	—	—	0.6	6.0	5.3	—	0.1	1.0	—	1.0	3.2	—
Svagsinnet af organiska orsaker. <i>Dementia organica</i>	2.9	1.8	0.7	3.6	0.1	—	2.5	0.3	—	2.3	1.1	—	1.0	—	0.9	2.6	—
Sinnesslöhet. <i>Idiotia</i>	—	0.9	0.3	1.1	5.7	8.0	0.8	2.7	—	0.5	5.4	3.4	0.5	—	2.9	2.3	—
Sinnessvaghet. <i>Imbecillitas</i>	0.7	1.4	1.0	1.3	2.4	0.8	2.5	5.0	—	1.4	3.4	2.8	0.5	—	2.2	2.4	—

Berättelse ang. sinnessjukvården.

Af öfversikten framgår, att å anstalterna i Göteborg, Hernösand, Malmö, Nyköping, Piteå, Stockholm, Vadstena, Växiö samt Lunds asyl sjukdomsformen sekundär svagsinnet varit den oftast förekommande; primär svagsinnet är öfvervägande vid Kristinehamns, Lunds och Uppsala hospital samt Uppsala asyl. Den största olikheten i uppgiften angående sjukdomsformernas förekomst förete Lunds och Uppsala asyler, ehuru väl man med hänsyn till dessa anstalters lika antal patienter af ungefär samma kategori kunde väntat öfverensstämmelse. Vid båda anstalterna äro ungefär 70 % af de sjuka betecknade som lidande af primär eller sekundär svagsinnet; men under det att vid Lunds asyl den förstnämnda sjukdomsformen är beräknad till 20 % af dem af båda dessa former lidande, är motsvarande % vid Uppsala asyl 70. Såväl här af som af uppgifter från öfriga anstalter synas framgå, att någon enhet i uppfattningen af dessa sjukdomsformer ej gjort sig gällande.

Af de intagna med undantag af de sinnesslöa och sinnessvaga hade 70·2 % insjuknat i *sinnessjukdom för första gång* (tab. n:r 4) 29 % hade genomgått ett eller flere anfall af sinnessjukdom, i 0·8 % var nämnda förhållande okänt.

Angående de *orsaker*, under hvilkas inflytelse sinnessjukdom kan anses hafva uppkommit hos under året intagna (tab. n:r 6), förtjänar särskildt framhållas den stora roll som influensa har spelat, i det att i 26 fall nämnda sjukdom angifves som orsak; skador i hufvudet angifvas i 24 fall.

Tab. n:r 7, som lämnar uppgift på de under året första gången intagnas *stånd och yrke*, meddelar att icke färre än 13 (3 män och 10 kvinnor) yrkesutöfvare af lärarekallet angräps af sinnessjukdom, hvilket beträffande kvinnorna är en anmärkningsvärdt hög siffra.

Sjukdomens bestånd efter dess uppkomst för de under året *tillfrisknade* (tab. n:r 10) har, uttryckt i procental, varit som följer:

Under 3 månader.	Från 3 intill 6 månader.	Från 6 intill 12 månader.	Från 1 intill 2 år.	Från 2 intill 5 år.	Öfver 5 år.
5·4 %	18·0 %	36·8 %	23·0 %	16·4 %	0·4 %

Af *dödsorsaker* (tab. n:r 11) har som vanligt å anstalter för sinnessjuka lungtuberkulos och akut lunginflammation varit de oftast förekommande; af samtliga dödsfall har mer än 25 % förorsakats af den förra och 20 % af den senare sjukdomen. Tre fall af självmord har under året förekommit, ett vid Lunds och två vid Uppsala hospital; angående det förra meddelar öfverläkaren, att en kvinnlig patient hade för osnygghet förts i badkaret och lämnades där af sköterskan ensam för en kort stund; vid sköterskans återkomst låg patienten med hufvudet under vattnet och var död. De båda fallen vid Uppsala hospital gällde män: en, som under arbete i trädgården lyckades smyga sig från sin skötare och några dagar därefter återfanns som lik i Fyrisån, och en annan, som af en spik gjort en dyrk, med hvilken han öppnade dörren till ett undangömdt ställe, där han hängde sig.

Å Lunds hospital förekommo ett tiotal fall af febris typhoides, af hvilka åtta gingo till död. Vid Nyköpings och Visby hospital inträffade under året intet dödsfall.

Antalet *kriminalpatienter* (tab. n:r 13) utgjorde vid årets slut 273 (225 män och 48 kvinnor). Å de olika anstalterna förhöll sig antalet kriminalpatienter till hela antalet vid årets slut närvarande på följande sätt: Visby hospital 13 %, Lunds hospital 9 %, Nyköpings hospital 8·2 %, Stockholms hospital 7·6 %, Växiö hospital 7·3 %, Uppsala hospital 6·8 %, Göteborgs hospital 6·7 %, Malmö asyl 6·4 %, Hernösands hospital 5·7 %, Kristinehamns hospital 5·3 %, Uppsala asyl 4·8 %, Vadstena hospital och asyl 4·3 %, Piteå hospital och asyl 4 %, Lunds asyl 3·7 %. Följande brott hafva blifvit begångna af de 273 vid årets slut närvarande kriminalpatienterna: mord af 48, mordförsök af 10, dråp af 18, rån, stöld eller bedrägeri af 61, misshandel eller öfvervåld af 55, hemfridsbrott af 12, mordbrand af 61, sedlighetsbrott af 6 och mened af 2; sålunda har öfver 17 % af närvarande kriminalister begått mord och nära 22 % mordbrand.

Antalet *underhållsdagar* (tab. n:r 15) för de under året å anstalterna vårdade uppgick till 1,744,751. Af dessa kommo 2·6 % på I klass, 9·7 % på II klass, 81·9 % på III klass och 5·8 % vårdades utan afgift. Beräknas underhållsdagar för dem, som vårdas å allmän klass, med undantag af dem, som åtnjuta kostnadsfri vård, så befinnes det, att cirka 10 % betala II klass afgift och återstående 90 % III klass afgift.

Hvad för öfrigt angår sjukvården och därmed sammanhängande frågor å rikets anstalter för sinnessjuka hänvisas till tab. 1—19.

I detta sammanhang förtjäna några af Medicinalstyrelsen under redovisningsåret vidtagna åtgärder för beredande af friare vårdformer åt vissa sinnessjuka omnämnas. Så har styrelsen i underdånig skrifvelse af den 20 september 1901 hemställt om utverkande af anslag till ett belopp af 38,500 kr. till uppförande å Kristinehamns hospitals område af en kolonibygnad, afsedd för fri vård af 29 manliga patienter. Vidare anmodade Styrelsen i skrifvelse af den 13 november 1901 direktionen för Växjö hospital att afgifva yttrande öfver ett af t. f. öfverinspektören för sinnessjukvården i riket dr: B. Gadelius efter öfverläggning med öfverläkaren E. Lindell framställt förslag om anordning af familjevård åt ett hundratal sinnessjuka i Korsberga socken i Småland, hvilken vårdanstalt skulle ställas i sammanhang med Växjö hospital och under öfverinseende af dess öfverläkare.

b) Landstingens upptagningsanstalter.

De flesta landstingsområden hafva enligt föreskriften i § 1 mom. 2 af Eders Kungl. Maj:ts nådiga stadga angående sinnessjuka vid ett eller flere af sina lasarett inrättat upptagningsanstalter för sinnessjuka; endast Kronobergs och Gottlands läns landsting hafva ännu icke vidtagit några åtgärder för upprättandet af dylika anstalter. Malmöhus och Värmlands läns landsting hafva enligt nådiga brefven den 12 juni 1903 och den 20 maj 1896 å respektive Lunds och Kristinehamns hospital uppfört upptagningsafdelningar, och Västernorrlands läns landsting har i nådigt bref den 19 maj 1899 erhållit tillstånd anordna en dylik anstalt å Hernösands hospitals område, hvilken anstalt, såsom förut meddelats, under året påbörjats. Uppsala läns under år 1901 församlade landsting har beslutat göra underdånig hemställan om en dylik anstalts uppförande vid Uppsala

Öfversikt öfver antalet intagna, döda, underhållsdagar samt platser å de särskilda lasarettens upp-
tagningsanstalter för sinnessjuka år 1901.

1	2		3	4	5	6	7	8	1	2		3	4	5	6	7	8
	Landstingsområde, sjukvårds- inrättning.									Patienter.							
	In- tagna.	Döda.	Under- hålls- dagar.	Antal sjuk- sängar.	Medel- tal vär- dade för dag.	Högsta antalet vårdade för dag.	Medel- längd af sjuk- hus- vistel- sen.		In- tagna.	Döda.	Under- hålls- dagar.	Antal sjuk- sängar.	Medel- tal vär- dade för dag.	Högsta antalet vårdade för dag.	Medel- längd af sjuk- hus- vistel- sen.		
Afdelningar och upp- tagningsanstalter för sinnessjuka.																	
Stockholms stad:																	
Afdelningen för sinnessjuka vid Allm. försörjningsinrättningen Sinnessjukhuset n:r 71 Bränn- kyrkogatan	158	11	19,059	60	52	60	92.1										
Summa	228	15	28,219	102													
Stockholms län:																	
Norrälje lasarett	9	—	2,715	8	7	8	301.7										
Uppsala län.¹⁾																	
Södermanlands län:																	
Nyköpings lasarett	—	—	—	2													
Östergötlands län:																	
Vadstena lasarett	27	—	1,827	8	5	8	67.7										
Norrköpings stad:																	
Norrköpings lasarett	44	—	3,040	14	8	13	69.1										
Jönköpings län:																	
Ulfspärre-Hägerflychtska lasa- rettet i Ekeshö	48	2	7,295	20	20	23	152.0										
Kronobergs län.²⁾																	
Kalmar läns norra lands- tingsområde:																	
Västerviks lasarett	23	2	1,233	6	3	6	53.6										
Kalmar läns södra lands- tingsområde:																	
Borgholms lasarett	3	—	310	1	1	2	103.3										
Kalmar	17	1	920	3	3	3	48.4										
Summa	20	1	1,230	4													
Gottlands län.²⁾																	
Blekinge län:																	
Karlskrona lasarett	4	—	479	2	1	2	119.8										
Karlskrona	10	1	608	3	2	4	60.8										
Summa	14	1	1,087	5													
Kristianstads län:																	
Ängelholms lasarett	7	—	1,373	4	4	4	196.1										
Kristianstads	25	2	1,994	7	5	7	79.8										
Simrishamns	6	—	179	3	—	2	29.8										
Summa	38	2	3,546	14													
Malmöhus län:																	
Lunds lasarett ³⁾	29	1	6,448	20	17	20	222.3										
Malmö stad:																	
Allmänna sjukhuset	12	—	215	2	1	2	17.9										
Hallands län:																	
Upp-tagningsanstalten för sin- nessjuka i Falkenberg	41	3	6,484	20	18	20	158.1										
Halmstads lasarett	7	1	222	2	1	2	31.7										
Varbergs	6	1	279	2	1	2	46.5										
Summa	54	5	6,985	24													
Göteborgs o. Bohus län:																	
Uddevalle lasarett	14	—	3,828	12	11	11	273.4										
Göteborgs stad:																	
Sinnessjukafdelningen vid fat- tigvårdsanst. Gibraltar ⁴⁾	90	8	9,255	156	25	—	102.5										
Älfsborgs län:																	
Borås lasarett	13	1	1,512	6	4	6	116.3										
Vänersborgs	5	1	2,824	8	8	8	564.8										
Summa	18	2	4,336	14													
Skaraborgs län:																	
Falköpings lasarett	15	—	3,355	20	9	14	223.7										
Mariestads	3	—	1,095	3	3	3	365										
Summa	18	—	4,450	23													
Värmlands län:																	
Karlstads lasarett	5	—	565	5	2	4	113										
Upp-tagningsanstalten å Kristine- hamns hospital ⁵⁾	25	—	6,831	20	19	21	273.2										
Summa	30	—	7,396	25													
Örebro län:																	
Örebro lasarett ⁶⁾	15	—	1,018	12	11	12	68										
Västmanlands län:																	
Västerås lasarett	49	2	4,448	14	12	14	90.1										
Kopparbergs län:																	
Falu lasarett ⁷⁾	26	—	2,309	12	9	12	88.8										
Gäflings län o. Gäflingstad:⁸⁾																	
Gäfling och Gästriklands lasarett	38	1	2,540	14	7	14	66.8										
Västernorrlands län:⁹⁾																	
Hernösands lasarett	18	1	952	4	3	4	52.9										
Sundsvalls	21	1	1,364	6	4	6	65.0										
Summa	39	2	2,316	10													
Jämtlands län:																	
Östersunds lasarett	17	2	1,586	4	4	5	90.4										
Västerbottens län:																	
Skellefteå lasarett	26	—	1,082	6	3	5	41.6										
Umeå	18	2	1,541	8	4	—	85.6										
Summa	44	2	2,623	14													
Norrbottens län:																	
Haparanda lasarett	—	—	—	1	—	—	—										
Luleå	6	1	177	1	—	1	29.5										
Piteå	5	—	71	2	—	1	14.2										
Summa	11	1	248	4													
För hela riket	955	49	110,143	543	302	—	115.3										

¹⁾ Uppsala län: Enl. nåd. bref d. 6/10 1902 har landstinget erhållit tillstånd att å Uppsala hospitals område uppföra en upp-tagningsanstalt för 24 patienter. —

²⁾ Landstinget har ännu ej vidtagit några åtgärder för inrättande af upp-tagningsanstalt för sinnessjuka. — ³⁾ Lund: Denna afdelning är förenad med Lunds hospital, se nåd. bref d. 12/6 1893. — ⁴⁾ Göteborg: Dessutom hafva å asylafdelningen (med 69 platser) intagits 112 patienter. — ⁵⁾ Kristinehamn: Se nåd. bref d. 20/5 1896. —

⁶⁾ Örebro: Afdelningen öppnad den 1 oktober 1901. — ⁷⁾ Falun: Afdelningen stängd 1 maj—1 september. — ⁸⁾ Gäflings län: Landstinget har beslutat att vid Hudiksvalls lasarett uppföra en upp-tagningsanstalt för sinnessjuka. — ⁹⁾ Västernorrlands län: Vid Hernösands hospital är under uppförande en upp-tagningsanstalt för 20 patienter, se nåd. bref d. 19/5 1899.

hospital. Enligt de af Eders Kungl. Maj:ts och Riksdagen beträffande sådana anstalter gjorda bestämmelser bekostas och underhåller landstinget byggnaderna med därtill hörande fast inredning, hvaremot staten anskaffar och underhåller all den lösa utredningen och ombesörjer allt hvad som för de sjukas vård i öfrigt fordras. Hvarje anstalt införlifvas med det hospitals afdelningar, dit han blifvit förlagd, och hospitalets styrelse är berättigad fritt förfoga öfver landstingets anstalt med villkor att för länets sjuka alltid finnes disponibelt det bestämda antalet platser. Intagningen sker genom någon af länets lasarettsläkare; landstingets dagafgift till staten för hvarje patient har hittills varit 2⁵⁰ kronor.

Stockholm och Göteborg äga inom försörjningsinrättningar förlagda särskilda sinnessjukafdelningar, och Hallands läns landsting har i Falkenberg uppfört en af såväl hospital som lasarett oberoende upptagningsanstalt.

De vid lasarettarna förlagda, landstingen tillhöriga upptagningsanstalterna äro beräknade endast för ett fåtal patienter, högst 20 och äro i allmänhet uppförda efter samma mönster: dagkorridor med isoleringsrum och celler; de tillfredsställa i allmänhet icke de fordringar på ordnad sinnessjukvård, som man numera har, dock hafva under de senaste åren vid uppförandet af dessa anstalter modernare anordningar för sinnessjukvård tillämpats.

För öfrigt hänvisas till bifogade öfversikt öfver antalet intagna, döda, underhållsdagar samt platser å de särskilda lasarettens upptagningsanstalter.

c) Enskilda anstalter.

Inom riket finnas för närvarande fyra enskilda anstalter för sinnessjuka, nämligen Holmehus invid Malmö, öppnad 1882, Solna sjukhem vid Sundbyberg, öppnad 1890 under namn »Tufvan» och 1893 tilldeladt sitt nuvarande namn, Katrinelund invid Malmö, öppnad 1892, samt Sigtuna sjukhem i staden af samma namn, öppnad den 1 januari 1901. Angående denna sistnämnda anstalt har enligt Eders Kungl. Maj:ts nådiga bref den 16 november 1900 fröken Lydia Johnson erhållit nådigt tillstånd att i Sigtuna öppna och med biträde af sina tre systrar förestå en vårdanstalt för högst 20 sinnessjuka, hvilket antal dock genom nådigt bref den 18 oktober 1901 ökats till 23. Anstalten, som utgöres af fyra villor med tillsammans 25 rum, är belägen i en vacker trädgård, på en kuperad, delvis bergig terräng, en af villorna är försedd med centraluppvärmning, de öfriga uppvärmas med kaminer och kakelugnar, luftväxling sker med ventiler och fönster, badrum finnes.

Å Solna sjukhem har i enlighet med Eders Kungl. Maj:ts nådiga bref den 26 juli 1901 anordnats en särskild öfvervaknings- och isoleringsafdelning inom en till hufvudbyggnaden gränsande nybyggnad, hvarigenom platsantalet ökats från 27 till 30; tvenne s. k. isoleringsrum för manliga patienter hafva förändrats till vanliga patientrum.

För öfrigt hänvisas till bifogade öfversikt öfver antalet platser, intagna, afförda och vid årets slut befintliga sinnessjuka vid de enskilda anstalterna.

Öfversikt för år 1901 öfver antalet platser samt intagna, afförda och den 31 dec. 1901 närvarande vid enskilda anstalter för sinnessjuka.

A n s t a l t.	Platser.	In-tagna		A f f ö r d a								Den ^{31/12} 1901 närvarande	
				friska		förbättrade		oförbättrade		döda			
		m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.		
Holmehus	12	—	3	—	—	—	2	—	1	—	1	—	10
Katrinelund	15	—	13	—	2	—	2	—	1	—	—	—	15
Sigtuna sjukhem	23	2	—	—	1	—	—	2	1	—	10	9	
Solna	30	27	6	7	1	8	2	5	2	7	2	19	6

III. Antalet sinnessjuka och idioter inom riket.

I tab. nr 20 meddelas ett sammandrag af de uppgifter, hvilka det åligger vederbörande prästerskap att jämlikt Eders Kungl. Maj:ts nådiga stadga angående sinnessjuka den 2 november 1883 afgifva till resp. provinsial-, extra provinsial- och stadsläkare öfver de sinnessjuka och idioter, som tillhöra hvarje församling. Tabellen upptager de sinnessjukas antal till 9,582 och idioternas till 7,685, af de sinnessjuka tillhörde 8,165 landsbygd och 1,417 stad, af idioterna tillhörde 7,023 landsbygd och 662 stad.

De uppgifter, som ligga till grund för denna tabell, äro emellertid mycket bristfälliga och otillförlitliga; emellertid åligger det enligt bestämmelserna i nådiga stadgar angående sinnessjuka den 14 juni 1901 förutom prästerskapet, kommunal- och hälsovårdsnämnderna att till vederbörande läkare lämna årlig uppgift å de hos nämndens ordförande anmälda sinnessjuka; såväl härigenom som genom de af vederbörande läkare verkställda undersökningar af sinnessjuka å landsbygden bör man hädanefter kunna erhålla tillförlitliga uppgifter angående inom riket befintliga sinnessjuka och idioter.

Skyddsföreningen för sinnessjuka.

För denna förening, som stiftades på initiativ af medicinalrådet C. U. Sondén, och egentligen är af enskild natur har emellertid redogörelse pläгат lämnas i sammanhang med Medicinalstyrelsens årliga berättelser angående sinnessjukvården i riket. Densamma har nämligen enligt föreningens stadgar af den 2 juli 1868 till ändamål att verksamt understödja sinnessjuka och från sinnessjukdom tillfrisknade personer *dels* genom att till allmänheten söka sprida kännedom om nödvändigheten för *sinnessjuka* att, för deras snara återställande till hälsan, erhålla tidig och lämplig hemvård under tillsyn af läkare, eller tidig hospitalsvård, — äfvensom om de *tillfrisknades* behof af ömsint och

människovänlig behandling till dess deras sinneshälsa blir fullt stadgad; dels ock genom att taga behöfvande sinnessjuka eller konvalescenter i sitt särskilda hägn, med goda råd handleda och med till buds stående medel bispringa dem, vare sig under sjukdomen eller vid början af och under tillfrisknandet, till dess de kunna återgå till nyttig och pålitlig verksamhet, hvar och en i sitt kall.

Under år 1901 har skyddsföreningen öfverlämnat till öfverläkarne vid statens anstalter för sinnessjuka tillhoppa 1,500 kronor, hvaraf 300 kronor till Uppsala hospital och asyl, 250 kronor till Lunds hospital, 200 kronor till Vadstena hospital och

asyl samt 200 kronor till Växjö hospital och 100 kronor och därunder, lägst 50 kronor, till öfriga hospital.

Till bestridande af dessa utgifter har skyddsföreningen haft att tillgå årsafgifter af 123 ledamöter och räntan af förut befinligt kapital, hvarjämte föreningen haft glädjen emottaga donationsmedel och gåfvor af sammanlagdt 6,646 kronor 67 öre, hvadan kapitalet, som vid årets början utgjorde 34,347 kronor 96 öre, vid årets slut stigit till 43,132 kronor 83 öre, eller en ökning af ej mindre än 8,784⁸⁷ kronor.

Stockholm den 30 december 1902.

Underdånigst

KLAS LINROTH.

R. A. WAWRINSKY.

G. DUNÉR.

HERM. PETERSSON.

RICHARD STENBECK.

Anton Holmberg.

Tab. N:o 1. Sammanställning af uppgifterna från statens anstalter för sinnessjuka angående intagna och afförda samt den 31 December befintliga patienter år 1901.

A n s t a l t	2		3		4		A f f ö r d a						9			10				
	Intagna ¹⁾		Intagna å statens anstalt för sinnessjuka förut ej vårdade		Från annan statens anstalt för sinnessjuka öfverförda		tillfrisknade		förbättrade		oförbättrade		till annan statens anstalt för sinnessjuka		döda		Den 31 December befintliga			
	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	Summa	
Göteborgs hospital	27	26	18	21	—	—	5	11	11	5	2	—	—	—	7	4	88	90	178	
Hernösands »	36	33	33	26	—	—	10	13	6	3	2	2	13	13	7	4	115	110	225	
Kristinehamns »	26	31	23	25	—	—	13	18	4	7	5	3	—	—	2	2	151	151	302	
Lunds »	50	51	39	39	—	—	23	18	5	9	6	12	2	2	10	13	186	183	369	
» asyl	44	15	30	8	2	2	1	—	1	—	—	—	—	—	—	43	17	418	418	836
Malmö »	7	3	5	1	—	—	—	—	—	—	—	—	13	—	3	3	48	76	124	
Nyköpings hospital	3	7	2	5	—	—	3	3	—	4	—	—	—	22	—	—	76	45	121	
Piteå hospital och asyl	31	28	21	19	—	—	14	11	—	4	—	—	—	13	4	3	154	147	301	
Stockholms hospital	24	23	20	19	—	—	5	16	10	4	1	—	—	—	8	4	125	126	251	
Upsala »	90	65	75	57	—	—	20	23	14	10	3	3	38	24	13	8	270	166	436	
» asyl	69	80	54	61	64	98	—	—	1	1	—	—	—	—	13	11	400	310	710	
Vadstena hospital och asyl	44	52	34	40	—	—	11	14	10	1	6	1	—	—	18	20	411	378	789	
Växjö hospital	27	55	25	49	—	—	8	19	2	4	6	6	—	26	8	3	114	103	217	
Visby »	—	1	—	1	—	—	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—	16	15	31	
Summa	478	470	379	371	66	100	114	147	64	53	31	27	66	100	136	92	2,572	2,318	4,890	
	948		750		166		261		117		58		166		228					

¹⁾ De från annan statens anstalt för sinnessjuka öfverförda medräknas ej här.

Tab. N:o 2. Öfversikt för år 1901 öfver de å statens anstalter för sinnessjuka intagna, tillfrisknade, döda, samt vid årets slut befintliga, med fördelning efter de särskilda sjukdomsformerna.

S j u k d o m a r	2		3		4		5		6	
	Intagna ¹⁾		Intagna, å statens anstalt för sinnessjuka förut ej vårdade		Tillfrisknade		Döda		D. 31.12.1901 befintliga	
	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.
Melankoli, Melancholia	45	86	43	76	25	50	10	13	69	161
Mani, Mania	18	35	16	30	17	22	2	3	41	61
Periodisk sinnessjukdom, Psychosis periodica	59	78	20	33	31	42	2	3	136	159
Förvirring, Confusio	42	55	34	55	18	27	3	2	34	71
Primär svagsinnet, Dementia primaria	112	69	94	56	12	4	17	9	640	387
Kronisk förryckhet, Paranoia	60	50	56	45	4	1	11	10	458	323
Sekundär svagsinnet, Dementia secundaria	49	37	29	24	—	—	37	34	828	926
Epileptisk sinnessjukdom, Insania epileptica	11	7	10	6	1	—	15	3	85	47
Degenerativ sinnessjukdom, Insania degenerativa	11	13	9	10	—	1	1	1	38	51
Sinnessjukdom i följd af kronisk förgiftning, Psychosis ex intoxicatione	16	2	15	2	6	—	—	—	14	2
Sinnessjukdom med förlämnig, Dementia paralytica	20	8	19	8	—	—	21	5	46	15
Svagsinnet af organiska orsaker, Dementia organica	10	13	10	11	—	—	5	8	26	21
Sinnesslöhet, Idiotia	11	9	10	9	—	—	8	1	89	54
Sinnessvaghet, Imbecillitas	13	8	13	6	—	—	4	—	67	40
Okänd sjukdom, intagna för observation	1	—	1	—	—	—	—	—	1	—
Summa	478	470	379	371	114	147	136	92	2,572	2,318
	948		750		261		228		4,890	

¹⁾ De som öfverförts från en statens anstalt för sinnessjuka till en annan medräknas ej här.

Tab. N:o 6. Öfversikt för år 1901 öfver *orsaker*, under hvilkas inflytelse sinnessjukdom kan anses hafva uppkommit hos under året intagna.

O r s a k.	1		2		3		Intagna, å statens anstalter för sinnessjuka förut ej vårdade	O r s a k.	1		2		3		Intagna, å statens anstalter för sinnessjuka förut ej vårdade			
	Intagna ¹⁾		Intagna ¹⁾		Intagna ¹⁾				Intagna ¹⁾		Intagna ¹⁾		Intagna ¹⁾					
	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.			m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.				
Ärftlig belastning	Sinnessjukdom hos	fader	39	38	31	27	Andra akuta infektionssjukdomar	6	7	—	4	Syfilis	12	2	12	2		
		moder	47	61	27	45		Kroniska konsumtionstillstånd (cancer, tuberculos etc.)	4	3	3		3	Inanition	2	2	2	2
		far- eller morföräldrar	32	29	25	20			Kronisk alkoholism	43	3		35		3	Andra kroniska intoxicationssjukdomar	—	2
	syskon	73	77	49	62	Skador å hufvudet		22		2	—		18	1	Organiska hjärnlidanden		3	1
	aflägsnare släktingar	84	98	59	74			Andra sjukdomar	—	2	2		2	1		Oregelbundet, utsväfvande lefnadssätt	21	1
	Alkoholism hos	fader	58	34	39	23			Helsvidrigt eller ansträngande arbete i yrke	18	16		12	12	Pauperism		—	5
		moder	6	6	2	4		Paykisk öfveransträngning		3	5		2	5		Missräkningar och molgångar, ekonomiska och hushålls bekymmer	43	51
	Epilepsi hos	föräldrar	2	3	1	—			Kärlek	12	28		11	20	Religiösa påverkningar		6	7
		syskon	6	9	3	9		Häftig sinnesrörelse		10	17		8	16		Cellstraff	3	—
	Neurasteni, hysteri eller andra nervösa rubbningar hos	föräldrar	10	12	9	9			Andra yttre omständigheter	4	3		1	3				
syskon		23	25	14	14													
Andra former af belastning	aflägsnare släktingar	13	13	8	7													
	aflägsnare släktingar	4	9	2	4													
Pubertet	Andra former af belastning	15	7	6	5													
Klimakterium		5	4	5	4													
Ålderdom		—	2	—	2													
Hafvandeskap		1	3	—	2													
Barnsäng		—	4	—	3													
Digifning		—	30	—	23													
Influensa		—	12	—	8													
Tyfoidfieber		14	12	10	8													
		3	2	3	1													

¹⁾ Här ingå icke de från annan statens anstalt för sinnessjuka öfverförda.

Tab. N:o 7. Öfversikt för år 1901 öfver de å statens anstalter för sinnessjuka för första gången intagna, fördelade efter *stånd och yrke*.

1	2		3		4		5		1	2		3		4		5	
	Yrkesutöfvare		Hustrutan yrke		Barn under 15 år		Öfriga familjemedlemmar			Yrkesutöfvare		Hustrutan yrke		Barn under 15 år		Öfriga familjemedlemmar	
	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.		m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.
I. Jordbruk med binäringar.								IV. Allmän tjänst och litterära yrken.									
Godsägare och dermed jämförliga arrendatorer, landbruksinspektörer	3	—	3	—	—	—	4	Prästerskap	—	—	—	—	—	2	1		
Hemmansägare och dermed jämförliga arrendatorer, rättare, ladufogdar, mejerister, trädgårdsmästare	30	—	32	—	—	28	38	Civile och kommunala tjänstemän	3	—	2	—	—	2	3		
Torpäre, stafare, backstugusittare, jordbruksarbetare, tjänare	102	34	21	—	—	9	16	Do do betjante	1	—	1	—	—	—	—		
Fiskare	1	—	—	—	—	2	—	Militärer	9	—	8	—	—	—	2		
								Lärare	3	10	1	—	—	—	3		
								Litteratörer, artister	1	1	—	—	—	—	—		
								Läkare, veterinärer, apotekare, barnmorskor, sjukvårdspersonal	1	3	1	—	—	—	—		
II. Industri och handverk.								V. Annat yrke.									
Fabriks- och brnksägare, disponenter, ingenjörer, bokhållare	3	1	—	—	—	1	3	Tjenstehjon, förut ej angifna	—	29	—	—	1	—	—		
Arbetare	60	13	29	—	—	7	7	Arbetare, do do	10	5	10	—	—	—	—		
Handverkare	55	11	18	—	—	6	6	f. d. Yrkesutöfvare, kapitalister och pensionärer	4	1	—	—	—	1	—		
								Understödsagare	7	22	1	—	—	—	—		
								Fångar	3	—	—	—	—	—	—		
III. Handel och samfärdsel.								VI. Okänt stånd och yrke.									
Handlande, handelsbokhållare, banktjänstemän, redare	16	2	7	—	—	—	5										
Läkare af vårdshusrörelse och deras biträden	3	4	—	—	—	—	—										
Tjänstemän vid post, telegraf och jernvägar	2	—	—	—	—	—	—										
Betjante vid do	2	—	4	—	—	—	—										
Sjöfarande	5	—	3	—	—	—	—										
Hyrkuskar, åkare och stadsbud	2	—	1	—	—	—	1										
								Summa	327	136	145	—	1	52	89		

Berättelse angående sinnessjukvården.

Tab. N:o 8. Öfversikt för år 1901 öfver de å statens anstalter för sinnessjuka för första gången intagna, med fördelning efter hemort.

L ä n.	2		3		4		L ä n.	2		3		4	
	Landsbygd		Stad		Summa			Landsbygd		Stad		Summa	
	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.		m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.
Stockholms stad	—	—	41	43	41	43	Älfsborgs län	13	14	1	1	14	15
Stockholms län	7	14	1	1	8	15	Skaraborgs »	15	11	2	2	17	13
Upsala »	10	6	5	4	15	10	Värmlands »	16	9	2	1	18	10
Södermanlands »	2	7	—	1	2	8	Örebro »	6	11	3	—	9	11
Östergötlands »	17	17	6	7	23	24	Västmanlands »	15	17	2	—	17	17
Jönköpings »	8	14	1	4	9	18	Kopparbergs »	13	14	—	—	13	14
Kronobergs »	15	17	—	1	15	18	Gälleborgs »	14	13	6	3	20	16
Kalmar »	13	7	3	—	16	7	Västernorrlands »	23	13	3	5	26	18
Gotlands »	—	2	—	1	—	3	Jämtlands »	8	5	1	—	9	5
Blekinge »	6	7	—	1	6	8	Västerbottens »	16	12	—	—	16	12
Kristianstads »	10	15	—	1	10	16	Norrbottnens »	11	7	1	1	12	8
Malmöhus »	28	11	5	10	33	21							
Hallands »	5	8	—	3	5	11							
Göteborgs och Bohus län	7	10	18	20	25	30	Summa	278	261	101	110	379	371
								539		211		750	

Tab. N:o 9. Öfversikt för år 1901 öfver de å statens anstalter för sinnessjuka tillfrisknade.

S j u k d o m.	2		3		4		5		6		7		8		9		10		11		12		13		14					
	Summa		Vistelseid inom hospitalet		Sjukdomens bestånd efter dess uppkomst		3 månader		3-6 månader ¹⁾		6-12 månader		1-2 år		öfver 2 år		3 månader		3-6 månader ¹⁾		6-12 månader		1-2 år		2-5 år		öfver 5 år		okändt.	
	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.
Melankoti, Melancholia	25	50	5	8	5	14	7	20	7	4	1	4	—	—	2	10	6	15	12	16	3	7	1	2	1	—	—	—	—	
Mani, Mania	17	22	4	5	7	5	5	8	1	2	—	2	1	2	2	1	10	13	3	3	1	2	1	1	—	—	—	—	—	
Periodisk sinnessjukdom, Psychosis periodica	31	42	5	11	10	18	10	5	3	4	3	4	1	3	7	14	12	13	5	5	5	6	1	1	—	—	—	—	—	
Förvirring, Confusio	18	27	3	8	10	9	1	7	2	3	2	2	1	2	4	2	8	14	2	2	3	1	—	—	—	—	—	—	—	
Primär svagsinnet, Dementia primaria	12	4	3	—	4	—	3	1	2	2	—	1	1	—	2	—	4	—	4	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Kronisk förryckhet, Paranoia	4	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	3	1	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	1	1	—	—	—	—	
Epileptisk sinnessjukdom, Insania epileptica	²⁾ 1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Degenerativ sinnessjukdom, Insania degenerativa	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Sinnessjukdom i följd af kronisk förgiftning, Psychosis ex intoxicatione	6	—	5	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Summa	114	147	25	32	38	47	26	41	15	15	10	12	7	7	20	27	40	56	26	34	15	18	5	5	1	—	—	—	—	
	261		57		85		67		30		22		14		47		96		60		33		10		1					

¹⁾ Från och med 3 månader intill 6 månader o. s. v. — ²⁾ En kriminalpatient.

Tab. N:o 10. Öfversikt för år 1901 öfver tillfriskningsprocenten bland de under de senaste 10 åren å hospitalen intagna.

1	2	3	4	5	6	7
Ordningsnummer	Årtal					
Det 10:de	1892	914	—	287	31.4	—
» 9:de	1893	667	—	247	37.0	—
» 8:de	1894	829	—	295	35.6	—
» 7:de	1895	861	—	292	33.9	—
» 6:te	1896	1,092	—	302	27.7	—
» 5:te	1897	869	—	292	33.6	—
» 4:de	1898	695	—	234	33.7	—
» 3:dje	1899	684	—	210	30.7	—
» 2:dra	1900	925	—	222	24.0	—
Redovisningsåret	1901	948	269	133	14.0	19.6

¹⁾ De som öfverförts från en statens anstalt för sinnessjuka till en annan äro ej inräknade.

Tab. N:o 11. Öfversikt för år 1901 öfver *dödsorsaker* bland de å statens anstalter för sinnessjuka affidna.

1	2	3	4	1	2	3	4
Dödsorsak (enl. K. Med.-styr. cirk. d. 9 Dec. 1891).	m.	kv.	Summa.	Dödsorsak (enl. K. Med.-styr. cirk. d. 9 Dec. 1891).	m.	kv.	Summa.
Marasmus senilis	4	7	11	Pneumonia acuta	33	13	46
Febris typhoides ¹⁾	3	5	8	Bronchopneumonia	1	—	1
Erysipelas	4	1	5	Gangræna pulmonum	2	2	4
Septicæmia	2	—	2	Emphysema pulmonum	—	1	1
Tuberculosis pulmonum	34	24	58	Ulcerus ventriculi	3	1	4
> cerebri et meningum	—	1	1	Enteritis et colitis acuta	3	2	5
> universalis	2	—	2	> > chronica	1	—	1
Dementia paralytica	9	3	12	Ileus	3	1	4
Epilepsia	6	—	6	Periproctitis	1	—	1
Hæmorrhagia cerebri et meningum	2	1	3	Hæmorrhagia intestinalis (post prolaps. rect.)	1	—	1
Abscessus cerebri	—	1	1	Nephritis acuta	—	1	1
Meningitis cerebri	1	1	2	> chronica	3	4	7
> spinalis	1	—	1	Rheumatismus artic. acut.	—	1	1
Endocarditis	—	2	2	Carbunculus	—	1	1
Cor adiposum	1	2	3	Cancer ventriculi	1	4	5
Vitium organicum cordis	3	3	6	> mammae	—	1	1
Endarteritis chronica	1	3	4	Tumor pulmonum	—	1	1
Paralysis cordis	3	3	6	Suicidium	2	1	3
Pleuritis. Empyema	5	1	6	Casus mortiferi	1	—	1
				Summa	136	92	228

¹⁾ Å Lunds hospital och asyl.

Tab. N:o 12. Öfversikt för år 1901 öfver *tillfälliga sjukdomar* bland de å statens anstalter för sinnessjuka vårdade.

1	2	3	4	1	2	3	4
Sjukdom (enl. K. Med.-styr. cirk. d. 28 Dec. 1891).	m.	kv.	Summa.	Sjukdom (enl. K. Med.-styr. cirk. d. 28 Dec. 1891).	m.	kv.	Summa.
Marasmus senilis	4	7	11	Emphysema pulmonum	—	1	1
Morbilli	—	1	1	Asthma	1	1	2
Febris typhoides	10	10	20	Angina tonsillaris	17	22	39
Influenza epidemica	85	90	175	Gastritis acuta	6	14	20
Erysipelas	5	24	29	> chronica	7	12	19
Septicæmia	2	—	2	Ulcerus ventriculi	3	1	4
Tuberculosis pulmonum	43	39	82	Enteritis et colitis	85	66	151
> cerebri et meningum	—	1	1	Perityphlitis	1	1	2
> ossium et articulationum	1	1	2	Ileus	3	1	4
> gland. lymph.	2	1	3	Hernia	3	1	4
> universalis	2	—	2	Periproctitis	2	—	2
Syphilis acquisita	1	1	2	Prolapsus ani	2	6	8
Chlorosis. Anæmia	15	34	49	Helminthiasis	—	2	2
Morbus macul. Werlh.	3	—	3	Icterus catarrhalis	1	2	3
Hæmorrhagia cerebri	2	1	3	Nephritis	11	10	21
Abscessus cerebri	—	1	1	Cystitis	1	4	5
Meningitis cerebri	1	1	2	Hypertrophia prostatæ	1	—	1
> spinalis	1	—	1	Retentio urinæ	2	—	2
Neuralgia ischiadica	—	1	1	Myitis acuta	7	1	8
Paralysis radialis	—	1	1	Tendovaginitis, Bursitis	5	4	9
Conjunctivitis	8	9	17	Synovitis	2	3	5
Keratitis	2	1	3	Rheumatis artic. acut.	4	3	7
Ulcerus cornæ serpens	1	1	2	Corpus mobile in art.	—	1	1
Iritis	—	2	2	Periostitis	2	2	4
Cataracta	1	2	3	Erythema nodosum	1	2	3
Dacryocystitis	5	4	9	Urticaria	—	2	2
Otitis media	8	3	11	Herpes zoster	—	5	5
Myocarditis. Endocarditis	3	3	6	Psoriasis	1	3	4
Cor adiposum	2	5	7	Eczema	7	6	13
Vitium organicum cordis	3	6	9	Phlegmone. Abscessus	38	18	56
Endarteritis. Anteriosclerosis	2	3	5	Furunculus	21	3	24
Aneurysma	1	—	1	Carbunculus	6	6	12
Varix	1	1	2	Ulcerus	15	1	16
Thrombosis	1	2	3	Gangræna	1	2	3
Pleuritis	11	9	20	Cancer	1	7	8
Bronchitis	50	36	86	Struma	1	—	1
Pneumonia acuta	39	20	59	Yttre skador	152	55	207
Gangræna pulmonum	2	3	5				

Tab. N:o 13. Sammanställning af uppgifter från statens anstalter för sinnessjuka angående *kriminalpatienter* år 1901.

A n s t a l t	I n t a g n a								A f f ö r d a								Underhålls- dagar		Medeltal vårdade per dag		Den 31 De- cember befutliga			
	De, som icke kunnat till följd af sin- nessjukdom för brottalig handling till ansvar fallas		Ransak- nings- fångar		Straff- fångar		Summa		Tillfrisk- nade		Förbätt- rade		Oförbätt- rade		Döde									
	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	S:a			
Göteborgs hospital	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4,330	—	11.7	—	12	—	12
Hernösands	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	3,178	1,825	8.9	5.0	9	5	14
Kristinehamna	3	1	1	—	—	—	4	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	3,688	1,437	10.1	3.9	12	4	16
Lunds	1	—	1	—	2	—	4	—	2	—	—	—	—	1	—	—	—	9,616	2,001	26.3	5.5	28	5	33
» asyl	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	2	1	—	9,322	2,359	25.2	6.2	25	6	31
Malmö	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	2,057	1,095	5.6	3.0	5	3	8
Nyköpings hospital	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3,650	—	10.0	—	10	—	10
Piteå hospital och asyl	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3,650	522	10.0	1.4	10	2	12
Stockholms hospital	1	—	2	—	—	—	3	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	6,218	730	17.0	2.0	17	2	19
Upsala	3	1	3	—	2	—	8	1	1	1	—	—	1	—	1	—	—	8,292	997	22.7	2.7	27	3	30
» asyl	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	10,166	2,124	27.8	5.8	28	6	34
Vadstena hospital och asyl	—	—	2	—	—	—	2	—	1	—	—	—	—	1	—	2	—	10,470	2,190	28.7	6.0	28	6	34
Värjö hospital	—	1	1	—	—	—	1	1	1	—	—	—	—	—	1	—	—	4,396	1,802	12.0	4.9	11	5	16
Visby	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1,095	365	3.0	1.0	3	1	4
Summa	8	4	12	1	4	—	24	5	6	1	1	—	5	1	9	1	80,128	17,447	220	47	225	48	273	
																	97,575		267					

Tab. N:o 14. Öfversikt för år 1901 angående å statens anstalter för sinnessjuka intagna¹⁾ och aflidna, af *dementia paralytica* lidande.

1				2				3									4		5		6		7		8		9							
I n t a g n a								A f f l i d n a																										
								Sjukdomens bestånd från dess uppkomst																										
								Ålder vid dödsfallet											Under 1 år		1—2 år ²⁾		2—3 år		3—5 år		5—10 år		Öfver 10 år					
																			m.		kv.		m.		kv.		m.		kv.		m.		kv.	
Civilstånd	ogift	m.	7	Hemort	landsbygd	m.	8	Under 25 år											—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
		kv.	—			stad	m.	12	25—30 år ³⁾											—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
	gift	m.	13	Antagliga sjukdoms- orsaker	syfilis	m.	2	30—35 år											—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
		kv.	7			alkohol- missbruk	m.	8	35—40 år											—	—	1	—	2	—	1	—	—	—	—	—	—	—	
	enkling	—	—	—	—	—	—	40—45 år											1	—	2	—	2	2	1	—	2	—	—	—	—	—		
enka	1	—	—	—	—	—	45—50 år											—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
frånskild	m.	—	—	—	—	—	50—60 år											1	—	—	1	1	—	1	—	—	—	1	—	2	—			
	kv.	—					—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—			

1) Här upptagas icke å statens anstalter för sinnessjuka förut under diagnos dementia paralytica vårdade.

2) Från och med 1 år intill 2 år o. s. v.

3) Från och med 25 år intill 30 år o. s. v.

Tab. N:o 15. Sammanställning af uppgifter från statens anstalter för sinnessjuka angående antalet sjukplatser, underhållsdagar och medeltal vårdade i de olika betalningsklasserna samt utspisnings- och totalkostnaden år 1901.

Anstalt	Antal sjukplatser		Underhållsdagar				Medeltal vårdade för dag				Utspisningskostnad för de sjuke			Totalkostnaden för sjukvården		
	I klass	allm. klass	I klass	II klass	III klass	utan afgift	I klass	II klass	III klass	utan afgift	Totalkostnad	För underhållsdag		Totalkostnad	Medelkostnad för hvarje person för dag	Medelkostnad för hvarje person för år
												I klass	allm. klass			
	kr.	öre	öre	kr.	kr.	kr.										
Göteborgs hospital . . .	—	175	—	9,263	49,298	5,607	—	25	135	15	28,113 60	—	43 8	110,678 12	1 72	629 55
Hernösands » . . .	—	225	—	10,803	66,091	4,638	—	30	181	13	37,899 94	—	46 5	106,498 63	1 30	476 70
Kristinehamns » . . .	—	300	—	10,457	96,256	4,652	—	29	264	13	51,814 15	—	43 8	183,776 70	1 55	567 54
Lunds » . . .	30	338	10,841	15,920	95,304	11,617	30	44	261	32	172,905 96	102	35 0	502,984 15	1 13	412 52
» asyl . . .	—	836	—	24,754	267,731	12,411	—	68	734	34						
Malmö » . . .	—	²⁾ 124	—	4,520	37,363	3,518	—	12	102	10	19,184 68	—	36 8	60,036 43	1 16	421 72
Nyköpings hospital . . .	—	140	—	4,749	42,704	3,650	—	13	117	10	21,486 02	—	42 0	75,675 08	1 48	540 50
Piteå hospital o. asyl . . .	—	³⁾ 306	—	8,478	97,419	3,807	—	23	267	10	53,018 30	—	48 3	159,013 62	1 45	454 32
Stockholms hospital . . .	20	230	7,502	8,079	69,005	6,948	21	22	189	19	44,979 27	96,1	45 0	169,156 69	1 85	675 25
Upsala » . . .	30	410	10,829	36,140	305,453	22,570	30	99	837	62	170,262 45	109 5	43 6	510,316 73	1 37	502 31
» asyl . . .	—	800														
Vadstena hospital o. asyl . . .	26	774	9,263	26,087	236,978	12,920	25	71	649	35	107,435 15	90 2	35 9	309,404 93	1 08	394 20
Värjö hospital . . .	14	206	6,321	5,753	61,057	6,623	17	16	167	18	34,243 51	97 9	34 1	131,796 54	1 65	604 57
Visby » . . .	—	32	—	1,886	8,026	1,460	—	5	22	4	5,637 34	—	49 6	16,050 74	1 41	515 16
Summa	120	4,896	44,756	166,889	1,432,685	100,421	123	457	3,925	275	746,980 37	—	—	2,335,658 46	1 34	488 74
	5,016		1,744,751				4,780				42 s					

¹⁾ Här ingår äfven kostnaden för patienter å länets upptagningsanstalt.

²⁾ Från och med den 25 Febr.

³⁾ Från Juni månad, då 6 platser tillkommo s. k. öppen afdelning.

Tab. N:o 16. Öfversikt för år 1901 öfver de vid statens anstalter för sinnessjuka i och för den egentliga sjukvården anställda tjänstemän och betjening.

Anstalt	L ä k a r e					Sjukvårdsbetjening				Medeltal sjukplatser dagligen året om uppteagna	Medeltal sjuka för dag för hvar och en af sjukbetjeningen*
	Öfverläkare	Asylläkare	Biträdande läkare	Underläkare	Ammanniser	Uppsyningsmän	Förestånderskor	Sjuskötare	Sjusköterskor		
Göteborgs hospital . . .	1	—	1	—	—	1	1	12	14	175 8	6 8
Hernösands » . . .	1	—	1	—	—	1	1	13	14	223 4	8 3
Kristinehamns » . . .	1	—	1	—	—	1	1	24	¹⁾ 33	²⁾ 323 8	5 7
Lunds » . . .	1	1	1	—	1	1	1	23	¹⁾ 31	²⁾ 383 9	7 1
» asyl . . .											
Malmö » . . .	1	—	—	—	—	1	1	5	7	835 3	11 9
Nyköpings hospital . . .	1	—	1	—	—	1	1	10	11	124 4	10 4
Piteå hospital och asyl . . .	1	—	1	—	—	1	1	20	19	140 0	6 7
Stockholms hospital . . .	1	—	1	—	—	1	1	15	22	300 6	7 7
Upsala » . . .	1	—	2	—	1	1	1	41	30	250 8	6 8
» asyl . . .											
Vadstena hospital och asyl . . .	1	—	2	—	—	2	2	44	42	440 0	6 2
Värjö hospital . . .	1	—	1	—	—	1	1	17	17	781 5	9 0
Visby » . . .	1	—	—	—	—	1	1	2	2	218 5	6 4
Summa	12	2	12	4	2	17	15	261	277	4,929	7 8

* Uppsyningsmän och förestånderskor äro icke räknade till sjukbetjeningen.

¹⁾ Sköterskor för resp. läns upptagningsanstalt äro här inberäknade.

²⁾ Sjukplatser å resp. läns upptagningsanstalt äro här inberäknade.

³⁾ Några exakta uppgifter kunna ej lemnas, då asylens under året belagts.

Tab. N:o 17. *Inkomster* för hospitals underhåll år 1901.

1	2		3		4		5		6		7		8		9		10		
	Statsanslag		Patient-afgifter		Ränta å patient-afgifter		Ersatt begrafningskostnad		Underhålls-bidrag		Anmärknings-medel.		Diverse		Trädgård och jordbruk		Summa		
	kr.	öre	kr.	öre	kr.	öre	kr.	öre	kr.	öre	kr.	öre	kr.	öre	kr.	öre	kr.	öre	
Af Kongl. Statskontoret levererade	1,500,000	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1,500,000	—
Göteborgs hospital	—	—	32,330	75	35	22	115	50	—	—	—	—	2,468	62	4,338	19	39,288	28	
Hernösands	—	—	42,483	85	17	25	105	—	—	—	—	—	1,061	09	1,906	52	45,573	71	
Kristinehamns	—	—	74,070	45	68	80	60	80	—	—	—	—	1,925	14	24,162	39	100,287	08	
Lunds och asyl	—	—	256,582	16	85	—	1,026	—	—	—	—	—	5,017	80	19,928	92	282,639	94	
Malmö asyl	—	—	22,356	—	39	79	30	—	—	—	—	—	1,340	44	—	—	23,706	28	
Nyköpings hospital	—	—	25,166	80	16	84	—	—	—	—	—	—	2,945	52	—	—	28,129	16	
Piteå och asyl	—	—	55,975	30	64	57	90	—	—	—	—	—	1,973	97	6,560	99	64,604	83	
Stockholms	—	—	57,863	70	31	81	45	63	14,000	—	—	—	4,275	43	1,225	22	77,441	79	
Upsala och asyl	—	—	207,993	25	260	45	460	50	—	60	—	—	9,558	64	22,729	77	241,062	61	
Vadstena och asyl	—	—	160,768	03	31	33	452	85	—	—	—	—	7,014	41	20,622	67	188,889	29	
Växjö	—	—	49,329	75	26	21	105	—	—	—	—	—	3,382	35	3,298	55	56,141	86	
Visby	—	—	5,616	10	1	72	—	—	—	—	—	—	279	89	—	—	7,944	16	
Summa	1,500,000	—	990,536	14	678	55	2,491	28	14,000	—	90	25	43,259	50	104,778	22	2,655,828	94	

¹⁾ Från Danviks hospital enligt Kongl. brefvet till Serafimer Ordens Gillet den 9 Januari 1871.

Tab. N:o 18. *Utgifter* för hospitals underhåll år 1901.

1	2		3		4		5		6		7		8		9		10		11		12		13		14		15		16		
	Af-skrifning		Afföning		Utspiening		Linne samt gång- och sängkläder		Eldning och lyshållning		Medikamenter		Tvätt och renhållning		Inventarier		Underhåll och förbättring af byggnader o. gårdar		Skrifmaterialier m. m.		Utskylder		Diverse utgifter		Indragningsstat		Trädgårds- och jordbruk		Summa		
	kr.	öre	kr.	öre	kr.	öre	kr.	öre	kr.	öre	kr.	öre	kr.	öre	kr.	öre	kr.	öre	kr.	öre	kr.	öre	kr.	öre	kr.	öre	kr.	öre	kr.	öre	
Medicinalstyrelsens kassa	—	—	6,500	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	62,698	28
Göteborgs hospital	19	—	30,697	11	38,771	60	7,972	36	18,204	94	1,856	56	2,084	82	5,391	78	21,098	59	740	67	675	01	6,594	68	734	44	6,375	91	140,717	47	
Hernösands	—	—	29,413	07	48,637	49	5,663	07	12,018	95	687	08	1,455	66	1,926	83	6,397	67	525	62	744	70	5,470	86	700	—	2,453	32	116,094	32	
Kristinehamns	—	—	46,326	89	70,864	83	11,203	82	33,700	81	2,773	81	1,905	79	7,929	27	23,602	96	1,610	05	201	71	7,735	81	—	—	22,845	14	230,699	89	
Lunds o. asyl	—	—	100,249	45	217,956	15	33,118	04	104,999	99	5,160	06	10,512	72	8,621	90	25,930	30	1,764	95	307	50	13,808	90	1,782	50	11,332	82	535,545	28	
Malmö asyl	—	—	15,091	22	24,709	80	3,677	01	10,485	21	316	97	1,649	60	929	87	2,786	32	909	26	289	83	2,519	99	935	67	—	—	64,900	25	
Nyköpings hospital	—	—	19,315	87	28,522	18	5,508	66	11,652	80	324	17	1,500	05	4,209	06	4,387	99	404	60	—	—	2,637	56	950	—	650	03	80,063	07	
Piteå o. asyl	—	—	44,644	37	72,529	60	8,343	79	18,662	07	1,146	62	2,672	45	3,617	43	19,571	74	639	44	266	74	6,757	95	—	—	6,020	37	184,872	57	
Stockholms	87	70	37,159	17	66,825	80	12,233	25	30,030	30	1,471	51	4,252	80	3,925	74	20,200	75	616	17	—	—	8,514	87	2,777	84	3,371	84	191,467	24	
Upsala o. asyl	53	60	111,645	—	227,079	52	22,355	87	102,994	22	5,838	80	11,568	14	13,127	57	44,621	18	1,758	93	222	41	18,315	08	852	67	17,647	24	578,080	18	
Vadstena o.	—	—	65,758	11	139,663	66	20,594	70	50,022	33	3,404	83	4,424	80	12,225	67	17,423	72	961	18	117	97	11,139	68	2,850	52	11,770	07	340,357	24	
Växjö	—	—	35,022	47	48,202	03	9,700	92	14,754	85	1,017	42	2,642	09	3,102	42	10,751	39	640	64	12	50	8,082	19	1,575	—	4,055	97	139,557	89	
Visby	—	—	5,173	50	7,290	02	1,028	04	1,316	04	75	01	306	68	96	25	1,016	74	27	85	—	—	736	61	400	—	9	80	17,476	54	
Summa	160	20	546,996	23	991,052	68	141,399	03	408,842	01	23,572	84	44,975	60	65,101	39	250,092	32	10,599	36	2,838	37	96,208	94	13,558	64	86,532	61	2,681,930	12	

¹⁾ Häraf är utgifvet:

för ett nytt pumpverk vid Upsala asyl m. m. enl. Kungl. brefvet den 15 Sept. 1899 19,977-60
 för lik- och obduktionshus vid Upsala hospital enl. d:o den 30 Dec. 1899 3,000-
 för förändring af och tillbyggnad till norra paviljongen vid Nyköpings hospital enl. d:o d. 15/3 1901 5,012-
 för diverse arbeten vid olika hospital 24,313-37

Tab. N:o 19. Sammandrag af 1901 års redovisning öfver till hospitalsväsendet
anslagna medel.

Debet.		Kredit.	
<i>Balans från år 1900.</i>		<i>Balans från år 1900.</i>	
Skulder: Kassan	486 42	Behållningar och fordringar:	
Patientafgifter	4,013 75	Kassan	13,871 67
Diverse	289,416 96	Förråden	299,243 76
Extra anslag: för asyl för sinnessjuka vid		Patientafgifter	16,935 66
Upsala hospital	48,780 54	I bank inestående	374,493 48
» utvidgning af Göteborgs		Diverse	46,678 95
hospital	63,419 82	Lundgrenska donationsfonden	811 01
» boställshus åt betjeningen		Förskott	37,000 —
vid Lunds hospital o. asyl	2,658 22		789,034 48
	408,775 71		
<i>Afskrifning.</i>		<i>Inkomster.</i>	
Se Tab. N:o 18	— —	Se Tab. N:o 17	— — 2,655,828 94
	160 20		
<i>Utgifter.</i>		<i>Balans till år 1902.</i>	
Se Tab. N:o 18	— —	Skulder: Patientafgifter	147,952 54
	2,681,769 92	Diverse	256,215 94
		Extra statsanslag:	
<i>Balans till år 1902.</i>		för asyl för sinnessjuka vid Upsala hospital	47,993 88
Behållningar och fordringar:		» » » » å Restad	25,087 01
Kontant	13,351 02	» utvidgning af Göteborgs hospital	63,349 42
Förråden	265,998 24	» boställshus vid Lunds hospital och asyl	2,658 22
Patientafgifter	17,313 91	» utvidgning af Nyköpings hospital	28,171 31
I bank inestående	544,164 60		571,428 32
Diverse	13,935 60		
v. Sassa donationsfonden	30,000 —		
Lundgrenska do	847 51		
Förskott	37,000 —		
Fordran	2,975 03		
	925,585 91		
Summa	4,016,291 74	Summa	4,016,291 74

Tab. N:o 20. Sammandrag af kyrkoherdarnes oppgifter

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
	S i n n e s s j u k a .																	
	Antal.	Från		Kön			Civilstånd			Ålder				Vårdas inom				
		landsbygd.	städer.	män.	qvinnor.	ej angifvet.	ogifta.	gifta.	ej angifvet.	under 20 år.	20—40 år.	över 40 år.	ej angifven.	enskildt hus.	enskild anstalt.	fattighus.	landarerett.	hospital eller asyl.
Stockholms stad	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Stockholms län	257	229	28	131	126	—	178	79	—	3	78	176	—	108	7	15	5	122
Upsala »	215	185	30	95	120	—	157	58	—	3	62	150	—	96	1	17	—	101
Södermanlands »	268	201	67	140	128	—	174	94	—	—	90	178	—	78	1	58	2	129
Östergötlands »	560	431	129	264	296	—	393	167	—	5	198	357	—	220	2	76	2	260
Jönköpings »	521	454	67	262	259	—	363	158	—	3	148	370	—	301	3	58	14	145
Kronobergs »	364	338	26	191	173	—	266	98	—	4	125	235	—	209	1	35	—	119
Kalmar »	526	441	85	283	243	—	384	142	—	4	167	355	—	299	9	78	6	134
Gotlands »	147	111	36	76	71	—	108	39	—	2	41	104	—	91	2	16	1	37
Blekinge »	255	185	70	135	120	—	198	57	—	4	88	163	—	108	6	62	2	77
Kristianstads »	428	387	41	216	212	—	334	94	—	6	135	287	—	197	6	47	8	170
Malmöhus »	599	458	141	270	329	—	419	180	—	9	170	419	1	182	11	111	1	294
Malmö stad	76	—	76	37	39	—	59	17	—	3	28	45	—	5	2	19	—	50
Hallands län	307	235	72	124	183	—	223	84	—	4	91	212	—	150	4	43	2	108
Göteborgs och Bohus län	440	426	14	187	253	—	322	118	—	7	112	321	—	185	4	47	15	189
Göteborgs stad	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Älfsborgs län	697	633	64	343	354	—	508	189	—	6	183	508	—	420	3	63	9	202
Skaraborgs »	501	446	55	242	259	—	379	122	—	10	149	342	—	276	5	33	15	172
Vermlands »	669	626	43	350	319	—	504	164	1	11	232	426	—	368	—	78	3	220
Örebro »	430	373	57	232	198	—	321	109	—	6	143	281	—	152	4	73	5	196
Vestmanlands »	297	234	63	163	134	—	201	96	—	2	86	209	—	89	4	34	10	160
Kopparbergs »	498	465	33	245	253	—	354	144	—	7	146	345	—	245	—	59	4	190
Gäflleborgs »	415	317	98	198	217	—	267	148	—	1	121	293	—	169	2	76	8	160
Västernorrlands »	383	316	67	193	190	—	251	132	—	5	113	265	—	162	5	40	3	173
Jämtlands »	200	184	16	116	84	—	137	63	—	3	77	120	—	99	—	16	1	84
Västerbottens »	274	262	12	156	118	—	192	82	—	4	95	175	—	149	2	3	3	117
Norrhottens »	255	228	27	144	111	—	186	69	—	3	92	160	—	113	1	16	1	124
Summa	9,582	8,165	1,417	4,793	4,789	—	6,878	2,703	1	115	2,970	6,496	1	4,471	85	1,173	120	3,733

om sinnessjuka och idioter i riket år 1901.

20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	1	
I d i o t e r.																			
Antal.	Från		Kön			Civilstånd			Ålder				Vårdas inom						
	landsbygd.	städer.	män.	qvinor.	ej angifvet.	ogifta.	gifta.	ej angifvet.	under 20 år.	20—40 år.	öfver 40 år.	ej angifven.	enkligt hus.	enkild arsb.	fatighus.	länsarett.	hospital eller asyl.		
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Stockholms stad.
264	248	16	164	100	—	264	—	—	78	112	74	—	205	13	30	7	9	Stockholms län.	
171	148	23	96	75	—	171	—	—	54	67	50	—	118	24	17	—	12	Upsala »	
272	249	23	147	125	—	271	1	—	71	115	86	—	179	21	59	—	13	Södermanlands »	
487	435	52	287	200	—	487	—	—	127	199	161	—	343	35	93	1	15	Östergötlands »	
371	340	31	203	168	—	370	1	—	70	184	117	—	323	7	35	—	6	Jönköpings »	
296	288	8	134	162	—	294	2	—	68	133	95	—	268	2	15	—	11	Kronobergs »	
425	388	42	227	198	—	425	—	—	95	201	129	—	351	13	48	—	13	Kalmar »	
104	81	23	57	47	—	101	3	—	28	37	39	—	89	4	11	—	—	Gotlands »	
222	191	31	117	105	—	222	—	—	50	104	68	—	180	10	29	—	3	Blekinge »	
315	302	13	185	130	—	314	1	—	89	119	107	—	232	34	43	—	6	Kristianstads »	
456	393	63	248	208	—	456	—	—	126	194	136	—	322	21	77	—	36	Malmöhus »	
29	—	29	18	11	—	29	—	—	6	18	5	—	16	—	8	—	5	Malmö stad.	
246	221	25	143	103	—	244	2	—	65	87	94	—	210	7	26	—	3	Hallands län.	
315	303	12	185	130	—	313	2	—	90	137	88	—	267	27	15	—	6	Göteborgs och Bohus län.	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Göteborgs stad.
519	488	31	287	232	—	518	1	—	110	234	175	—	461	19	35	—	4	Älfsborgs län.	
376	347	29	220	156	—	376	—	—	92	171	113	—	310	35	25	—	6	Skaraborgs »	
638	608	30	344	294	—	636	2	—	133	282	223	—	532	25	59	—	22	Vermlands »	
367	339	28	212	155	—	367	—	—	106	155	106	—	254	18	82	—	13	Örebro »	
198	180	18	101	97	—	198	—	—	68	89	41	—	144	20	23	—	11	Vestmanlands »	
359	345	14	177	182	—	359	—	—	105	146	110	—	316	15	23	—	5	Kopparbergs »	
354	298	56	187	167	—	353	1	—	125	141	88	—	246	47	45	—	16	Gäfleborgs »	
282	249	33	153	129	—	282	—	—	85	118	79	—	250	14	13	—	5	Västernorrlands »	
203	194	9	116	87	—	203	—	—	73	75	55	—	188	4	5	—	6	Jämtlands »	
264	254	10	147	117	—	262	2	—	79	97	88	—	256	2	6	—	—	Västerbottens »	
152	139	13	85	67	—	150	2	—	30	66	56	—	133	1	16	—	2	Norrbottnens »	
7,685	7,023	662	4,240	3,445	—	7,665	20	—	2,021	3,281	2,383	—	6,193	418	838	8	223	Summa.	

Rättsmedicinska utlåtanden angående sinnesbeskaffenhet,

afgifna af Öfverläkare vid hospital.

1.

Sedan Kungl. Medicinalstyrelsen i skrifvelse till hospitalsdirektionen af den 14 sistlidne september med öfversändande af Åse, Viste, Barne och Laske häradsrätts protokoll för den 4 och 17 augusti samt 4 september förlidet år i rannsakningsmål angående häktade och för barnmord tilltalade pigan Anna Greta S. från H. i M. socken af Skaraborgs län äfvensom ett af fängelseläkaren Carl Froste afgifvet utlåtande angående bemälda S:s sinnestillstånd förordnat, att den tilltalade skulle för observation och undersökning intagas å Kristinehamns hospital, så snart plats kunde för henne beredas, och att öfverläkaren vid hospitalet skulle, så snart ske kunde, inkomma med yttrande angående den tilltalades sinnestillstånd, samt den tilltalade på grund häraf blifvit den 6 sistlidne december på hospitalet mottagen, får undertecknad härmed afgifva det infordrade yttrandet.

Af de härhos återgående remisshandlingarna inhämtas:

Att Anna Greta S. är född den 28 december 1868 i E. socken, att föräldrarna voro torparfolk, att fadren, som var benägen för dryckenskap, rymt från orten, när den tilltalade ännu var minderårig, att modren är död; att hon haft tre syskon, om hvilka ingenting är bekant. Att hon genomgått folkskola och konfirmerats i M. 1884, hvarest hon 1885 blifvit skriven, att hon har försvarlig kristendomskunskap, varit fosterdotter åt numera affidne Nils A., tjänat som piga hos dennes son, Per N. och dennes syster Johanna. Att hon 1890 födde en oäkta dotter, som ännu lever och varit hos modren i tjänsten. Att hon varit benägen för utsväfning, het i arbetet, liflig samt argsint, stundom till den grad, att hon måst hindras från att våldsamt behandla sitt barn, att hon för öfrigt varit frisk, haft vanlig begåfning, och som det synts, förståndets fulla bruk. Att hon våren 1894 i en närbelägen skog i enslighet framfödt ett lefvande, ofullgånget barn, hvilket affidit under födselarbetet, att hon gömt barnet genom att betäcka det med jord, att hon under hafvandeskapet misshandlat sig å buken i syfte att afdagataga fostret.

Att hon under maj månad, 1895 i samma skog framfödt ett lefvande, tre veckor för tidigt framkommet barn, att hon äfven under detta hafvandeskap misshandlat sig genom slag på magen i afsikt att fördrifva fostret, att hon efter födseln ej vidtagit några åtgärder för fostrets bevarande vid lif, utan tvärtom lämnat det liggande på marken, att hon dagen därefter besökt platsen, hvarvid hon fann barnet vara dödt, då hon själf nedgräfdes detsamma.

Att hon på morgonen den 16 mars förra året uti ofvan nämnda skog i enslighet framfödt ett lefvande fullgånget barn, hvilket hon dödat genom att slå det mot ett träd, hvarefter hon insvept det i förklädet och ett litet stycke därifrån nedlagt det i snön och betäckt det med granris för att dölja detsamma, att hon, efter att hafva aftagit en med blod genomdränkt underkjöl för att afvärja misstankar, återvänt hem, hvarest hon ehuru illamående, kunnat förrätta en del sysslor: att hon samma

dag på frågor, huruvida hon framfödt ett barn, svarat nekande. Att hennes husbondefolk ej vågat fråga henne närmare om saken, emedan de varit rädda för att hon i dylikt fall skulle taga lifvet af dem, sig själf och sin 10-åriga dotter. Att hon vid ett tillfälle några dagar före barnets födelse omtalat för barnets fader (husbonden), att hon varit hafvande, tilläggande: »det är ej farligt, enär fostret ej är lefvande».

Att hon först den 19 mars omtalat för sin matmoder, att hon födt ett barn, »som var litet och dödt», samt att hon »lagt det i ett berg och skulle det få ligga där till domedag». Att hon kort därefter yppat för husbonden, att hon framfödt ett barn, hvarefter de tillsammans begifvit sig till skogen, där de nedgrävt ifrågavarande barnlik. Att hon under påföljande maj månad enligt vittnes utsago förefallit orolig och underlig, samt att hon yttrat, att hennes själ och samvete voro upprörda, och att hon vore särskildt bedröfvad därför, att hon gått till skrift, hvarvid hon bedt vittnet anropa Gud om hjälp, att hon till vittnet yttrat: »Ni tror väl, att jag är yr i hufvudet, men det är jag ej».

Att hon under juni månad enligt ett annat vittnes utsago varit mycket förvirrad samt yttrat: »min själ och mitt samvete, himlahalvvet faller öfver mig snart», samt att, då hon kort förut begått H. H. nattvard, hon känt en blodström svalla öfver altarrunden, och att någon förlåtelse för henne ej vore möjlig. Att den tilltalade ej vid något tillfälle före sommaren förra året visat sig vara underlig, men att hon därefter varit konstig, men dock ägt sundt och fullt förstånd, hvilket senare varit samtliga vittnenas åsikt. Af vittnena hade tre stycken känt den tilltalade i sju år, ett i femton, ett i sjutton år och ett sedan hennes barndom.

Att hon vid polisförhöret den 16 juli i förstone i stället för att besvara till henne framställda frågor rörande omförmälda brott fört ett virrigt, osammanhängande tal, innebärande bekymmer för hennes eget och den tioåriga dotterns lif. Att hon vid rannsakingen den 4 augusti svarat redigt på alla till henne ställda frågor, att hon angående föräldrarnas namn endast kunnat uppge, att de hetat Sven och Johanna, att hon sagt sig ha haft tre syskon men ej vetat vidare om dem, men att hon förefallit förvirrad vid tanken på dotterns framtid.

Att hon vid påföljande rannsaking den 17 augusti svarat klart och redigt på alla till henne ställda frågor, men att hon dock flera gånger under rannsakingen fört ett förvirradt och osammanhängande tal angående sin själs salighet samt två gånger under målets handläggning kallat rättens ordförande för »Frälsaren».

Angående den tilltalades förhållande i fängelset har fängelseläkaren meddelat: att vid hennes kroppsbeskaffenhet och fysiska hälsotillstånd ingenting funnits att anmärka, att ansiktet och blicken i allmänhet företett ett ängsligt, bekymmersamt uttryck, som stundom, då hon talat om himmelens härligheter, kunnat öfvergå till ett strålaude, att hennes sinnesstämning för det mesta varit sorgsen med bekymmer för hennes själs salighet, att hon alltsedan inkomsten till fängelset (häktades d. 16 juli 1900)

pratad nästan utan uppehåll och utan sammanhang, att allt hennes språk gjort ett virrigt, oklart intryck och att tankar och föreställningar lupit hastigt om hvarandra, att i detta tal förkommit hufvudsakligast sorg öfver hennes förflutna lif, att hon bort bekänna samt att hon ej kunde få förlåtelse af Gud. Att hon ibland sett en solstråle komma ned till sig, sett förklarings sken och påstått sig hafva sett sin dotter såsom en ängel fara upp till himmelen; att hon trott sig i andra fångar och i fångbetjäningen se onda andar, som velat frigöra henne. Att hon gått oroligt omkring i sin cell, slagit på dörren, ropat och väsnats samt velat ut. Att hon på fängelset visat försök att taga lifvet af sig. Att hon på morgonen den 22 juli, då fångbetjäningen kommit till henne, haft blödningar i ögonens bindhinnor, hvilka blödningar kvarstått en vecka, att hon troligen, såsom hon uppgifvit, under natten lindat ett lakan hårdt om halsen i afsikt att döda sig. Hon hade sagt, att det vid detta tillfälle ringt så vackert, och att hon, om hon då fått dö, säkert blifvit frälst. En annan gång hade hon rifvit sönder en handduk i smala remsor för samma ändamål, då hennes förehafvande blifvit upptäckt. Att hon sedan dess måst förvaras i cell tillsammans med annan fånge. Att uppmärksamhet och uppfattning varit goda. Att hon svarat tämligen redigt på frågor men omedelbart återtagit sitt virriga pratande. Att minnet tyckts vara rätt godt, sömnen under hela fängelsetiden varit dålig.

I ett den 28 sistlidne augusti afgifvet utlåtande har bemäld fängelseläkare förklarad: »att ogifta Anna Greta S. vid de tillfällen, då de angifna förbrytelserna blifvit begångna, ägt förståndets fulla bruk, men att hon för närvarande lider af sinnessjukdom, som tyckes hafva börjat i maj månad innevarande år».

Ur den öfver S. vid hospitalet förda journal må följande anföras:

6/12 1900. Patienten är mycket orolig, springer upp ur sängen, så fort man lämnar henne. Säger att »hon vill gå och leta rätt på Katarina». Svarar en och annan gång på frågor, upplyser att modren dog, när patienten var sex år, och att hennes far rymde, när hon var liten. Dessa uppgifter lämnade till sköterskorna, vid ronderna är hon alldeles otillgänglig, stirrar stelt framför sig. Ett svagt leende, som stundom visar sig vid tilltal, röjer dock, att patienten i någon mån tar intryck af, hvad som säges till henne. Hon ser rätt medtagen ut, ben och händer svullna.

7/12. Gick idag ut i köket för att där »taga en knif». Svär och grälar öfver att hon skall ligga. Vill ut och hem, »ty hon är ej sjuk». Sparkat en sköterska. Stiger upp, så fort man lämnar sängen.

8/12. Håller sig något lugnare än föregående dagar.

9/12. Åter svår att hålla till sängs.

12/12. Inför sköterskorna mera tillgänglig än föregående dagar. Svarar på frågor, tackar då man gör henne en tjänst. »Tycker att detta ställe mest liknar ett sjukhus, på den plats, hvarifrån hon kom, fanns inga blommor».

14/12. Ej så tillgänglig som föregående dagar. Måste på middagen matas.

15/12. Om man lämnar henne, då hon äter, försöker hon stoppa maten i näsan.

18/12. Svarar ej på tilltal. Matas.

20/12. Patienten har en längd af 154 cm., väger 50,6 kg. Hon är ganska klen nutrierad, muskulaturen rätt svag, hullet tämligen slapt. Hufvudets omkrets 53,5 cm. Dess diametrar 18—14,5 (underkastar sig snällt de första mätningarna, men blir sedan ytterligt motsträfvig, så att mätningen ej kan fullföljas), index 80,5. Anletsdragen äro tämligen regelbundna, symmetriska. Ansiktsfärgen röd, huden sebarrhéisk, med åtskilliga acne. Håret tjockt cendréfärgadt. Irides grå med en ljusare ring kring pupillen, öronen små och välformade. Lungorna utan anmärkning. Hjärttonerna vid spetsen ovanligt kraftiga, men utan biljud. (Undersökningen utförd under stor motsträfvighet). Den vid inkomsten befintliga svullnaden i armar och ben är nu fullständigt borta. Aptiten tillfredsställande. Patienten måste dock under måltiderna ofta påminnas att äta och icke sällan matas. Afföringen normal. Urinen svagt sur, spec.-vikten 1,020, innehåller ej albumin eller socker. Pupillerna lika stora, reagera normalt för ljus. (Patienten tillåter ej undersökning, men genom att observera, när patienten vänder ögonen mot fönstret, finner man att de reagera). Reflexer tämligen lifliga. Vid lindriga nypningar drar patienten visserligen bort den lem, som påverkas, liksom hon ofta gör det vid mild beröring, men ansiktet ger icke uttryck för smärta. Patienten ligger numera i allmänhet stilla i sängen, stirrande framför sig och med ett stelt, något ängsligt uttryck i ansiktet. Någon gång stiger hon dock upp ur sängen och går mot dörren, gör i allmänhet motstånd, när hon föres tillbaka, liksom en icke obetydlig motsträfvighet framträder, då vården fordrar, att något företages med henne. Någon gång har en lindrig katalepsi förefunnits. Sträcker man fram handen till hälsning, lyfter patienten upp högra handen och för den under egendomliga, de koreatiska liknande, rörelser mot den framsträckta handen, någon gång kommer det till ett ibandtagande, då merendels efter upprepade energiska »påstötningar», oftare sjunker handen tillbaka, utan att någon hälsning kommit till stånd. Tilltalar man patienten fixerar hon visserligen ej den tilltalande, men af ett oroligt och mera än vanligt ängsligt uttryck i ansiktet liksom af en del rörelser kring munnen, hvilka utgöra en intention till talande, röjes, att patienten åtminstone uppfattar, att det är fråga om ett tilltal. Ofta stannar det vid uttrycksförändringen, någon gång kommer ett svagt leende på läpparna, och än mera sällan erhåller man verkligen, merendels efter ett ideligt upprepande af frågan och efter en god stunds väntan, ett med mycket låg röst framhviskad svar, som dock ej alltid är med frågan fullt adekvat. Som exempel anføres ett »samtal», som tog väl en halftimmes tid: Huru står det till med A. G.? Långt dröjsmål under cirka 20 upprepningar af frågan, slutligen svaret: »vill resa hem». Hvarför vill A. G. fara hem? Något kortare dröjsmål. »Om jag är snäller, får jag resa». Men hvarför vill Ni resa hem? Efter mycket långt dröjsmål. »Jag har min tös». Tycker A. om sin tös? »Har inte sett'na». Huru länge sen är det A. såg henne? »Har inte sett'na». Hvar vistats flickan? »Vet inte». Hvarifrån var det A. kom? »Det var la M.» Nej, var det icke från Mariestad — från fängelset? Intet svar oaktadt upprepade frågor. Då därpå försiktigt vidröres orsaken, hvarför hon kom till fängelset, blir hon orolig, det ängsliga stela uttrycket öfvergår till ett gråtande, ehuru utan tårar, hon reser sig upp i sängen och kvider. Hvarje försök att få något svar af patienten misslyckas och mot försöken till en del kroppss-

liga undersökningar sätter hon ett energiskt motstånd, hvarför de måste uppskjutas till senare tillfälle. Till sist går patienten upp ur sängen på ett sätt och under en åtbörd — ej mot någon riktad och hvars psykiska grund ej kan utletas — som tyder på, att ingen blyghetskänsla finnes. På grund af ofvanstående svar liksom af vid en del andra tillfällen gjorda observationer, synes associationskedjan inom patientens psyke nu hufvudsakligen röra sig kring önskan att komma hem och få träffa dottern. På nästan alla frågor får man svar med innehåll rörande detta — stundom adekvata, stundom ej. Genom ett så starkt stimulans som vidrörandet af brotten synes dock en annan föreställning kunna länkas till de vanliga. Att associationsförloppet är oerhördt förlängsamadt synes ock tydligt. Huruvida sinnesvillor förefinnas, har ej kunnat konstateras.

Patienten var osnygg några gånger under de första dagarna af vistelsen härstädes, sedermera har hon genom ifrigt passande kunnat hållas snygg.

Patienten lär på aftonen, sedan ofvanstående samtal hållits med henne, gråtit rätt mycket.

Sedan ofvan anförda journalanteckning har tillståndet intill denna dag varit ungefär enahanda, så att patienten somliga dagar svarat på enklare frågor, ehuru alltid trögt och dröjande, andra dagar åter varit mera stupid och icke kunnat aflockas något svar. På det hela taget har dock en bättring syntts börja inträda. Under januari månad har hon endast en gång vätt under sig, eljest varit snygg. Blygsamhetskänslan synes äfven börja återkomma och medvetandet börja upplarna, ehuru en hög grad af stupor ännu kvarstår. Leder man tankegången in på hennes föregående framkallas det ängsliga, sorgsna ansiktsuttrycket och till och med tårar. Genom vänligt tilltal om andra saker lyckas man till och med någon gång framkalla ett svagt leende.

På sista dagarna har hon begärt att få kläder och få vara uppe, hvilket ej ännu syntts lämpligt. Hon har till och med hållit i en stickstrumpa och, ehuru ytterst långsamt, stickat ett hvarf eller två. Sömmen är någorlunda, vaken ett par timmar hvarje natt. Matlusten är tämligen god och hon äter numera i allmänhet själf, ehuru påminnelser allt då och då behövas, för att ej åtandet skall afstanna. En och annan gång måste hon fortfarande matas.

Af det anförda framgår med all önskvärd tydlighet, att Anna Greta S. för närvarande lider af sinnessjukdom.

Denna sjukdom synes hafva börjat först efter sista brottets begående på våren och försommaren förra året och kan sålunda icke hafva haft något inflytande därpå, men dess närvaro nu lägger hinder i vägen för verkställande af en analys eller uppskattning af hennes själsförmögenheter, så att man däraf skulle kunna draga några slutsatser beträffande hennes sinnesbeskaffenhet före och vid de åtalade brottens begående, och man är därför i denna fråga uteslutande hänvisad till hvad handlingarna innehålla. De upplysningar, man af dessa kan utleta, synas mig likväl icke räcka till för att lämna en allsidigt klar och tydlig bild af S:s tidigare sinnesbeskaffenhet. Å ena sidan tyda visserligen många omständigheter — däribland hennes tydliga insikt om sitt brottsliga förhållande och ångern däröfver, hvilken senare synes hafva varit en framkallande orsak till den nuvarande sinnessjukdomen — på att S. skulle ägt sitt fulla förstånd, hvilket också varit vittnenas åsikt. Värdet af en så-

dan vittnesutsaga får man väl dock icke skatta allt för högt, då man af erfarenhet vet, att ganska svåra psykiska rubbningar eller defekter kunna förekomma, utan att de af en mindre upplyst eller i alla händelser icke sakkunnig omgivning uppfattas såsom något abnormt eller sjukligt. Å andra sidan finnas nämligen flere omständigheter — såsom fadrens benägenhet för drycken-skap, S:s råa, argsinta väsende, så att omgifningen måst hindra henne att begå våldsamheter mot dottern, omgifningens (om man får sätta full tillit till dennas meddelanden inför rätten) rädsla att utfråga henne, allt hänvisande på, att S. lätt råkat i svår och öfverdrifven affekt, hennes oordentliga, utsväfvande lefverne, hennes misshandel af sig själf för fosterfördrifvande, hennes ofullständiga kunskap om föräldrarnes namn och bristande känedom om sina tre syskon — allt omständigheter, som tala för möjligheten, att hos henne förefunnits psykiska defekter, fallande inom den vidtomfattande klass af sinnessvaghet, som man kallar imbecillitet. Det förefaller alls icke omöjligt, att S. varit i någon mån imbecill, om också en högre af denna defekt icke synes vara förenlig med en klar och fullständig insikt om det brottsliga i gärningen och verklig ånger öfver densamma, hvilka båda i detta fall synas vara konstaterade, åtminstone beträffande den sist begångna förbrytelsen.

En viss präd disposition hos nervsystemet synes hafva förefunnits, ehuru vid uppkomsten af sinnessjukdomen förlossningen genom förbrukningen af såväl fysisk som psykisk kraft ingalunda kan fränkännas stort inflytande, fastän sjukdomen först senare började visa sig.

För ett säkrare bedömande hade varit önskligt att äga mera detaljkännedom om en del saker, såsom om möjligen förefintlig ärftlig belastning — i en hit insänd (bilaga B.) daterad den 31 juli 1900 och undertecknad af pastor i M. uppgifves, att »doktor i G. sagt, att hon hade ärftliga anlag för sinnessjukdom» — om S:s föräldrar och syskon, om hennes uppfostran och förflutna lif m. m., än hvad rannsakningshandlingarna kunna erbjuda.

Utgången af den nuvarande sinnessjukdomen kan ej med visshet förutsägas, men synes visa benägenhet till förbättring och hälsa, hvars uppnående dock torde kräfva en längre tid.

Efter noggrant öfvervägande af hvad handlingarna innehålla och hvad anfördt blifvit och på grund af gjorda iakttagelser får jag afgifva det utlåtande:

att Anna Greta S. för närvarande lider af sinnessjukdom, hvilken synes hafva börjat tidigast ett par månader efter sista brottets begående, eller på våren och försommaren förra året; att beträffande S. sinnesbeskaffenhet vid åtalade brottens begående de kända omständigheterna starkt tala för att hon ägt förståndets fulla bruk, men likväl ej helt och hållet utesluta möjligheten af förefintliga psykiska defekter, som kunnat inskränka hennes förmåga att sina handlingar fritt bestämma och deras följder bedöma, hvilket på heder och samvete intygas.

Kristinehamns hospital den 28 januari 1901.

Axel Enwall.

2.

Sedan Kungl Medicinalstyrelsen med öfversändande af Marks häradsrätts protokoll öfver rannsaking angående för mordbrand häktade torparsonen Johan A. från P. under B., äfvensom ett af

fängelseläkaren Karl Bylund afgifvet yttrande rörande A:s sinnesbeskaffenhet, i till hospitalsdirektionen den 13 december förra året ankommen skrivelse förordnat, att A. skulle för observation och undersökning intagas å Kristinehamns hospital, och att öfverläkaren, så snart ske kunde, skulle afgifva yttrande öfver A:s sinnestillstånd, samt A. i anledning häraf blifvit den 27 sistlidne december på hospitalet intagen, får jag härjämte med återställande af remisshandlingarna öfverlämna det begärda utlåtandet.

Af remisshandlingarna inhämtas:

Att A., som är född den 20 aug. 1870 i B., S. socken, Marks härad och Älfsborgs län, är oäkta son af A. B. S.; att modren sedermera gift sig 1876 med skraddaren A. C., som jämte hustrun och styfsonen 1892 flyttat till P., där de lefvat i fattigdom. Att A. genomgått folkskolans två första klasser och något af den tredje, att han konfirmerats 1885, genomgått småskollärarseminariet i Borås 1895—1896, men vid afslutningen improberats. Att han aldrig varit tillhållen till stadigt arbete, utan mest sysslat med läsning. Att han vistats i Amerika ^{30/6} 1893—^{21/9} 1894.

Att han vid polisförhøret uppgifvit beträffande branden, att han, lämnad ensam i hemmet, gått ut i den med boningshuset sammanbyggda ladugården och med en tändsticka antändt där förvaradt hö, som genastfattat eld, hvarefter huset inom kort nedbrann till grunden; att han, tillfrågad om motivet till brottet, uppgifvit att han, som under sommaren ofta besvärats af hufvudvärk, icke kunde trifvas i hemmet, hvilket dessutom var så lågt, att han icke kunde gå rak i detsamma; att han vid förhøret föreföll något sinnesslö, men afgaf rediga svar och tycktes äga kännedom om, att han begått en olaglig handling; att vid samma förhör en af de vid branden tillstädeskomna personerna uppgifvit, att J. A. dagen förut efter ett besök å B. järnvägsstation visat sig vild och oregerlig samt hotat föräldrarna, men att han eljest gjort sig känd som stillsam och ordentlig, men tyst och sluten samt mycket begifven på läsning och knappast kunnat förmås deltaga i något arbete.

Att tilltalade J. A. vid rannsakingen vitsordat sina vid polisförhøret lämnade uppgifter, men därjämte tillagt, att det nedbrunna huset, som genom köp efter morfadern öfvergått till honom, då han var 15 år, men sedermera, då han var 18 år, sålts till en A. L., af hans moder förhyrts för fem kronor; att stugan varit mycket låg, hvarför han ständigt känt sig sjuk; att han, sedan han vuxit till, ännu mera lidit däraf, isynnerhet som taket af ålder sjunkit; att han känt vantrefnad; att stugans ägare varit kitslig och bråkat och ingifvit honom fruktan; att han flera gånger talat vid föräldrarna om vidtagande af åtskilliga förändringar för att vinna mera trefnad; att han jämväl ordat om fördelen af, att stugan brunne; att han den 1 september efter besök å järnvägsstationen väl varit i ordväxling med föräldrarna, men ej varit vild och oregerlig, men att han ständigt känt sig »sjuk, pinad och uppäten» och icke kunnat sofva om nätterna; att han dagen före branden känt sig svårt sjuk, och att han vid tanken på allt det ovetta han fått, gått och anlagt elden på sätt, förut omtalats. Att det vid rannsakingen antecknades, att den tilltalade i allmänhet efter något betänkande afgaf ganska rediga svar på frågor angående förloppet vid och anledningen till åtalade gärningen, men att han gång på gång återkom med anmärkningen, att stugan varit låg, och att han varit »sjuk och uppäten».

Att styffadern uppgifvit, att den tilltalade allt efter återkomsten från Amerika varit sjuklig, att läkare rådfrågats, att den tilltalade därefter emellanåt varit bättre, men stundom varit yr i hufvudet och vid sådana tillfällen blifvit ond och, såsom den 1 september, hotat styffadern, som aldrig hört den tilltalade yttra något därom, att han skulle sätta eld på huset.

Att modern beträffande den tilltalades sjukdom haft enahanda uppgifter och därjämte, att han uppmanat henne att lösa in huset, och att han eljest skulle »göra hvad han kunde», att hon anat, att han därmed menat något ondt, men icke vetat, hvarpå han syftat, att han på sista tiden varit nedstämd och ängslig samt vändats; att han den 2 september på morgonen förnyat sin uppmaning till henne att lösa in huset, enär han icke kunde berga sig, »uppäten» som han var. Att modern efter förnyad uppmaning om samma sak aflägsnat sig under föregifvande att gå bort till husets ägare, att hon likväl stannat där, hvarest hennes man för tillfället vallade kon, att makarne därifrån sett rök uppstiga från stugan, men, då den tilltalade förut på morgonen varit så förvirrad, ej vägat gå fram till brandstället.

Att vittnena uppgifvit, att den tilltalade vid brandstället upphäft hurrarop, varit vild och oregerlig och endast med våld kunnat omhändertagas; att han i fickorna haft en del stenar af en half knytnäfves storlek; att han, då de skulle taga vård om honom, genmält: »Nej, det duger ej att I velas med mig, för jag är rättsskrifvare och skollärare och förresten inskrifven i Ö:s landtbruksskola»; att den tilltalade under senare åren varit något egenomlig i sitt uppförande; att han en gång efter återkomsten från Amerika kommit midt i natten vintertid barfota hem till ena vittnets gård och knackat på dörren, att han då på vittnets fråga, huru det var fatt, genmält: »Jag är skrämnd, Hans är där»; att vittnet, som trott den tilltalade vara galen, uppmanat honom att springa hem och knäppa till rocken.

Vid rannsakingen den 16 oktober hade den tilltalade på framställda frågor om motiven till gärningen yttrat, att han endast afsedt att erhålla en bättre bostad och velat komma ifrån »svårigheter och sjukdom», samt att han varit »uppäten och plågad» och icke fått läsa ifred för folk. På invändningen, att han ju såsom antagen elev vid Ö:s landtbruksskola endast haft helt kort tid kvar att vistas i den gamla förhatliga stugan, hade han förklarat, att han icke kunnat »trifvas en minut till» i stugan.

Vid uppläsningen andra rättegångstillfället ur det vid föregående rannsaking förda protokollet af den tilltalades då lämnade uppgifter anmärkte han, att han då glömt nämna, att han ansåge, att stugan och lösöreboet fortfarande vore hans tillhörighet, att de fem kronor, som årligen utlagts, utgjort icke hyra utan ränta, samt att köpehandlingen aldrig gällt mer än tio år, hvarför den nu vore »slut».

Vid rannsakingens slut anhöll den tilltalade att få bedja om förlåtelse, därvid han ville till sin ursäkt anföra, att han vid tillfället varit sjuk och dessutom flera gånger hotats af målsägaren A. J., hvilken bestred denna uppgift och anförde, att, då han den 20 sistlidne mars i sällskap med ett vittne sagt upp en af den tilltalade utgifven skuldsedel å sextio kronor, den tilltalade utfarit i otidigheter och sprungit efter honom.

Som fängelseläkarens utlåtande icke innehåller några andra iakttagelser beträffande den tilltalade än sådana, som äfven blifvit sedermera å hospitalet gjorda, synes icke behöfligt att

här vidare referera detsamma, utan endast anföra, att fängelseläkaren den 12 oktober 1900 afgifvit det utlåtande: »att stora skäl finnas för det antagandet, att J. A. vid tiden för den i handlingarna omnämnda mordbranden af sinnessjukdom varit beröfvad förståndets bruk».

Därjämte må anföras, att föreståndaren för småskollärarseminariet i Borås i ett till fängesläkaren dagen efter utlåtandets afgifvande ankommet bref, som finnes handlingarna bilagdt, beträffande den tilltalade meddelar: »att J. A. deltog — icke hela tiden — i undervisningen under den kurs, som började den 1 sept. 1896 och afslöts i midten af juni 1897, dock utan att kunna erhålla afgangsbetyg, enär han dels icke innehade erforderliga kunskaper och dels af oss lärare ansågs vara icke obetydligt besynnerlig (= fånig). Vid moderns besök här låg han tillsammans med henne. Sökte tvinga kvinnliga kamrater, som dock alla afskydde honom, till promenader med honom på aftnarna. Ville slå dem t. ex. en gång med eldgaffeln på lärorummet. Hans svar på lärarens frågor voro oftast virriga. Ingen aning om sin egen brist på intelligens eller förmåga att inse sin egen dumhet (sålunda brist på självkontroll). Kropps- och sjäslättja i högsta grad». . . .

Ur den på hospitalet öfver Johan A. förda journalen må anföras:

Patienten har en längd af 178 cm., väger 65 kg. Han är rätt kraftigt byggd, men har klen utvecklad muskulatur och slappt hull. Hufvudets omkrets 65½ cm., dess diametrar 20—15—22 cm. Index 75. Ansiktsbredden 14 cm., —längden 11 cm. Pannan är något lutande med starkt utvecklade ögonbrynsbågar, hvarigenom ögonen och näsroten komma att ligga djupt och nästan horisontalt bakom pannhvalfvets nedre kant. Ögonens horisontala axel står med sin yttre ända något högre än den inre. Näsryggen är platt, näsborrarna stora och näsvingarna grofva. Ingen anmärkningsvärd asymmetri i de båda ansikts-halfvorna. Håret mörkt, något glest öfver hjässan. Irides grå med gula stänk kring pupillen. Öronmusslorna utan bildningsanomali.

Hjärta och lungor friska. Aptiten tillfredsställande, afföring normal. Urinens spec. v. 1,024, innehåller ej albumin eller socker. Pupillerna lika stora, reagera normalt. Patellarreflexer ganska lifliga. Smärtsinnet kanske något känsligare än vanligt, dock vid olika tillfällen något växlande.

Patienten vårdas sängliggande å läns-paviljongen. Han ligger nästan ständigt med filten uppdragen öfver ansiktet i slött, halfsofvande tillstånd utan att visa något intresse för, hvad som händer omkring honom, och utan att i allmänhet af egen drift gifva sig i samspråk. Han vet, hvar han befinner sig, och har förskaffat sig en nödigtorftig personalkänedom. Angifver årtalet till 1901, men vet ej veckodag och datum. Gifver man sig i samtal med honom, svarar han att börja med rätt trögt och lojt, men när samtalet ledes in på det nedbrunna huset, tinar han upp och utgjuter sig med starka ord om det lidande, det förorsakat honom. Därvid inblandas nästan regelbundet förr eller senare en person, som han benämner »Lille sup» (innehafvaren af köpebrevet på byggnaden), hvilken han beskyller för en del trakasserier. Hvad som genast uppmärksammas vid samtal med patienten, är den ovanliga stereotypen i hans tal. Oupphörligt återvända samma fraser, den ena gången alldeles lika den andra eller med någon växling af förstärkningar hämtade från svordomarnas och

de »fula» ordens områden. Vidare observeras patientens oförmåga att snabbt öfvergå från ett ämne till ett annat. Man får ofta och kraftigt upprepa en fråga, som bryter af mot det för handen varande samtalsämnet för att erhålla svar.

Han vidgår villigt, att han satte eld på stugan, därtill nödd och tvungen, då han ej på annat sätt kunde komma ifrån »elände och uselhet». Han är nämligen djupt behärskad af den föreställningen, att stugan var orsaken till hans sjukdom. Innan han fullgjorde sin värneplikt, hade han ej förmärkt någon skadlig inverkan af densamma, och på fråga uppger han detta ej varit förhållandet under den tid af trefjärdedels år, som förflyt mellan avslutandet af värnpliktsöfningarna och afresan till Amerika. Under vistelsen i Amerika hade han nog ej varit fullkomligt frisk utan känt sig »matt och trött» och ofta haft »ondt i hufvudet», men först några dar efter återkomsten från Amerika till hemmet hade han börjat riktigt ansättas. Han blef »sjuk i hvarenda tum af kroppen», det »pinte, sved och värkte i köttet och benen» minst i nedre extremiteterna, mest i hufvudet. »Sansen gick ifrån honom», han kunde »inte tänka, inte läsa». Ingen har lidit så som han, han vågar inte tänka på, hvad som kunnat ske, det kunde lagt honom i griften. Det var en riktig »helvetespina, som om elden varit lös natt och dag», som hade han varit ansatt af djävulen. Till alla dessa plågor anser han stugan ha varit skulden, och han afger den förklaringen, att det berodde på att taket i stugan sjunkit, så att han som »på heden sträckt på sig» inte kunde gå rak, utan måste böja hufvudet så, att »taket nästan strök i nacken». Då patienten kom utom stugan, blef det något bättre, men icke fullt bra, ty »takpinan» satt i ändock och bättring inträdde ej heller, när han 1898 gräfdde ur golfvet så att det blef »ett kvarter» mellan hjässan och taket. På invändningen att, då förhållandena ej ändrade sig, kunde väl ej taket vara skulden, svarar han: »det vete fan hvad det berodde på, men i stugan var det». Det är dock blott för ett ögonblick patienten öfvergifver »takteorien», ty frågar man om en stund åter efter sjukdomens orsak, så anföres ännu en gång taket och särskildt den omständigheten, att det låg så lågt. På direkt utfrågning ger patienten svar, som tyda på, att han icke anser omöjligt, att trolleri eller annat öfvernaturligt varit med i spelet vid framkallandet af hans plågor. Icke sällan tillägger han, att stugan icke blott plågade honom utan äfven föräldrarna, han såg, »huru de gingo där och pinades», fast de ingenting ville säga

Försöker man klagöra för patienten det orätta uti att anlägga elden, lyckas det till en viss grad att få honom att inse, att detta ej var som sig borde. Däremot är det omöjligt att öfvertyga patienten om, att stugan tillhörde någon annan än modern, hvarje försök till öfverbevisning möter han med orden: »stugan var mammans, hon hade byggt henne». Köpebrevet anser han vara »bara skoj och rackaretyg», vid rätten sade man för resten, att det inte gällde, då det var mer än tio år gammalt. I smyg hade det öfverlåtits på »Lille sup» (patienten använder aldrig verkliga namnet på denna person, August J.) Omnämmandet af denna person har samma förmåga som det om stugan att väcka patienten ur hans slöhet och göra honom ifrig och stark i uttrycken. Det var en så »rå och hemsk person». Han »gick omkring och förde oljud och oväsen» och han »bråkade» med patienten. Han var inte lik »någon människa en gång», den »kunde man inte få någon bukt med». Är »inte värd att tala om», »inte värd så mycket som en skit på en dynga». Han

brukade bära en pistol på sig, och, då patienten en gång bad honom aflägsna sig från hemmet, svarade han: »Ni tiger, annars sätter jag skottet i er».

Förfrågar man sig hos patienten om vittnenas berättelser, så medgifver han riktigheten af de flesta af dessa uppgifter. Vitsordar sanningen af, att han en gång nattetid besökt ena vittnet, detta hade skett strax efter återkomsten från Amerika och hade berott på att »stugan stuckit i honom», och att han varit så »förskrämd och pinad». Förnekar däremot, att han vid något tillfälle talat om någon Hans. Villigt erkänner patienten, att han ibland varit uppbrusande mot föräldrarna, men detta har berott på, att han varit så »pinad», att han ej vetat till sig, och föräldrarna ha nog också varit litet bråkiga mot honom.

Hvad som vid patientens berättelse om sitt lif kanske mest tilldrager sig uppmärksamheten, är den totala frånvaron af lifsplan, af omsorg för framtiden. Borås seminarium besökte han för att komma ifrån stugan och mångbemålde »Lille sup», icke för att bli skollärare, det hade han ej tänkt på, det hade han ingen lust för. Han var därför belåten med seminarievistelsen, ehuru han blef underkänd i två ämnen. Sedermera har han genomgått en stenografkurs, för att det »var bra att kunna», och han har sökt och vunnit inträde vid Ö:s landbruksskola, men detta synes mera vara ett hugskott än länk i en lifsplan. Har just inte tänkt ägna sig åt landbruket, men det »blefve alltid någon råd se'n».

Beträffande patientens själsförmögenheter torde i öfrigt anmärkas, att minnet bestämdt i någon mån är nedsatt, man saknar åskådlighet i reproduktionen och klarhet i tidsfixeringen. Kunskaperna torde tillfredsställa lågt ställda anspråk, ehuru man kanske kunde begära, att en, som genomgått småskollärarseminarium, borde kunna uppräknat Sveriges regenter från Gustaf Vasa. Han gör det på följande sätt: Gustaf Vasa, Karl IX, Erik XIV, Sigismund, Gustaf Adolf, Kristina, Karl X, Karl XII, Gustaf I, Adolf Fredrik, Karl XIV och därpå rätt. Sin katekes synes han vara något så när hemma uti, skrifver med hjälplig stafning och rätt god stil, men innehållet i de två bref, som afgått till föräldrarna, har varit mycket magert, blott ett omtalande, att han befinner sig här och är något bättre. I hufvudräkning fyller han mera än måttet, utför snabbt operationer med rätt stora tal. Patienten uppläser tämligen felfritt ett stycke och berättar det lästa skäligen bra. Men skall han försöka någon slutsats af det lästa, kommer han till korta. Kan icke med all hjälp utfinna sens-moralen i så enkla fabler som den om »Hunden och köttstycket», och ställer man för patienten ett så enkelt slutledningsförsök som detta: om äpplet är en rund kropp, äro alla runda kroppar då äpplen? lyckas han först med hjälp att inse rätta förhållandet. Då man ställer till patienten förståndsfråga svarar han regelbundet: »det vet jag icke», »det kan jag inte säga», »jag är så förpint i hufvudet att jag kan inte tänka», och man får det bestämda intrycket, att både patientens minnesinnehåll är torftigt och föreställningarnas association särdeles inskränkt. Sinnesstämningen är nog något tryckt, dock mera färglös och apathisk, och effekten, som uppkommer vid tal om stugan och om den omtalade personen, gör intryck att vara rätt grund. Patienten medgifver, att han kanske varit sinnessjuk genom stugans inverkan, särskildt strax efter återkomsten från Amerika och omedelbart före brandens anläggande, känner sig nu något bättre och har hopp om vederfående.

Några sinnesvillor från de högre sinnesorganens område ha ej observerats och torde ej heller förekommit. — Fullt renlig.

Några förändringar i patientens tillstånd hafva sedermera tills dato ej inträffat. Han har blifvit flyttad till afd. 4 (B-afd.) och fått vara påklädd och uppe om dagarna. Han sitter stilla eller går omkring på dagrummet håglös och utan sysselsättning. På förnyade uppmaningar sätter han sig vid bordet och plockar dref, men upphör snart åter därmed. Vid samtalet samma stereotypa fraser och svar som förut. Säger sig vara bättre, men »stakpinan hänger allt i ännu något». Man ser honom emellanåt le för sig själf helt omotiveradt. Likaså småler han midt under samtal ibland, ehuru samtalsämnet snarare borde ge anledning till en motsatt stämning. Kraftigt uppmanad att uppe anledningen härtill säger han, att det »kommer för honom så konstiga ljud ibland», men förnekar alldeles att det är röster eller hviskningar med något bestämdt innehåll. Han är mycket förbehållsam, men medger, att sådana konstiga ljud nog förekommit förut och afbryter hastigt: »det vete fan för resten, hvad det är för rackaretyg, jag är så utpinter».

Ett bref, som han en dag skrifvit till föräldrarna, är formellt redigt och klart, men lika färglöst och med lika innehåll, som de föregående, att han är bättre, men ej ännu vet, när han får resa hem.

Att Johan A. är sinnessjuk framgår helt tydligt af det anförda. Han saknar verklig insikt i betydelsen af den gärning, han begått, eller det brottsliga i densamma och har vid mordbrandens anläggande tydligen varit ledd af sina djupt fixerade tankevillor.

Sjukdomen, som synes leda sin början från tiden för Amerikavistelsen, torde få hänföras till kronisk förtryckthet, ehuru den har en ej ringa anstrykning af slösinthet (dementia). Utsikterna för hälsans återställande torde därför ej heller få anses synnerligen stora. Hans villor äro visserligen nu något förbleknade, men kunna nog när som helst, särskildt under mindre gynnsamma hygieniska förhållanden tränga sig på honom med sin förra kraft, och han torde därför ej lämnas utan vård och tillsyn.

På grund af såväl hvad rannsakningshandlingarna innehålla som af de gjorda iakttagelserna får jag afgifva det utlåtande:

att Johan A. vid åtalade gärningens begående varit af sinnessjukdom oförmögen att sina handlingar fritt bestämma och deras följder bedöma, samt att han fortfarande lider af sinnessjukdom, så att han ej bör lämnas utan vård och tillsyn, hvilket på heder och samvete intygas.

Kristinehamns hospital den 18 februari 1901.

Axel Enwall.

3.

Af Kungl. Medicinalstyrelsen infor dradt läkarebetyg om sinnesbeskaffenheten hos fattighjonet Karolina B. från H., som tilltalats för mord å sitt späda barn och för den skull mellan den 18 augusti och den 22 september 1900 undergått ransakning vid Oxie och Skytts häradsrätts.

Af sådana upplysningar, som hafva någon nämnvärd betydelse för föreliggande fråga, innehålla handlingarna i målet endast följande:

Karolina B. är född i H. fattighus 1872 och har äfven senaste tiden varit inhyst i socknens fattiginrättning. Hon konfirmerades 1887 och kan läsa och något litet skriva. Hon är ogift. Hon lider af fallandesot.

Hennes moder Kersti B., som också är ogift och inhyst i H. fattiggård, synes vara en mycket rå och omoralisk person. Fattigföreståndaren har uppgifvit, att hon städse genom svordomar, liderliga uttryck och dåligt uppförande i öfrigt odlade sin dotter Karolinas dåliga instinkter och att hon, Kersti, var den »vrångvisaste» af dem båda. I ett af polisprotokollen anmärkes, att Kersti B. synes begifven på rusdrycker och påstår sig hafva dåligt bröst.

Såväl Kersti som Karolina hade å fattiggården varit särdeles besvärliga att handskas med och hade flera gånger rymt därifrån. Åren 1889 och 1899 hade båda, såsom de själfva uppgifvit dömts till tvångsarbete i en till tre månader.

Karolina födde å fattiggården ett barn den 31 mars 1900. Redan förut till följd af sin sjukdom (och väl äfven sin inskränkthet) förmål för hån och gyckel af sin omgifning, skall hon efter barnets födelse blifvit det ännu mer. Hon har enligt vittnens intyg ej misshandlat sitt barn, men vanskött det och visat sig otålig och häftig mot detsamma, ehuru hon sagt sig hålla af det.

Den 2 juli rymde Karolina jämte sin moder från fattiggården och tog sitt barn med sig. Den 4 i samma månad påträffades de både kvinnorna i en grannsocken medförande barnet, som då var utan lif.

Företagen läkarebesiktning visade, att barnet dött af kväfning. Men vid besiktningen var ej möjligt att afgöra på hvad sätt kväfningen försiggått.

Vid polisförhöret den 5 juli var Karolina tvärsäker och fräck och påstod med mycken ihärdighet, att hon var okunnig om anledningen till det plötsliga dödsfallet. Men vid följande förhör, den 12 augusti, var hon påfallande sorgbunden och utbrast i gråt. Hon gjorde nu äfven en del ändringar i sina förra uppgifter och yttrade sig lugnt och bestämdt. Hon uppgaf, att Kersti virat en schal om barnet, »så att luften icke skulle komma till» och sade sig ångra, att hon ej motsatt sig denna moderns åtgärd.

Inför rätten föreföll Karolina slö till sinnet och besvarade frågor långsamt, lågmäldt och tveksamt. Hon sade sig ha insett, att barnet skulle kväfas, om schalen ej lossades, men förnekade bestämdt, att hon afsett, att barnet skulle dö. Tillfrågad hvarför hon i så fall lät Kersti råda, svarade hon, att hon ej förstått bättre.

Den 1 september hade Karolina efter en stunds förhör inför rätten ett anfall af fallandesot, så att förhöret med henne ej kunde fortsättas.

Den 22 september beslöt rätten bland annat, att Karolina B:s sinnesbeskaffenhet skulle undersökas af läkare.

På grund häraf undersöktes hon i fängelset af fängelseläkaren Th. Petrén. Det betyg denne den 22 oktober afgaf finnes bifogadt rannsaktionshandlingarna. Det afslutades med det utlåtande, »att pigan Karolina B. icke är sinnessjuk, men att hon på grund af sin imbecillitet, hvartill kommer som ett ytterligare moment epilepsien, synes mig såväl vid barnets död hafva saknat som ock nu sakna förståndets fulla bruk».

Berättelse ang. sinnessjukvården.

Därefter anhöll domhufvanden den 25 oktober om Kungl. Medicinalstyrelsens yttrande angående Karolina B:s sinnesbeskaffenhet. För erhållande af närmare utredning angående denna fann Kungl. Styrelsen den 3 december skäligt förordna, att Karolina B. skulle för observation och undersökning intagas å Lunds hospital, och att hospitalets öfverläkare skulle till Kungl. Styrelsen inkomma med yttrande om hennes sinnes-tillstånd.

Till följd af detta förordnande intogs Karolina B. härstädes den 13 december 1900.

Efter Karolinas intagande å hospitalet begärdes från pastor i H. henne vidkommande svar på de frågor, som äro framställda i bilagan B till k. stadgan angående sinnessjuka den 2 november 1883. Af de erhållna svaren inhämtas bland annat följande:

Karolinas mor är mycket envis och släkten känd såsom argt folk. Karolina har alltid varit mycket sinnesslö och trög och ej arbetat något vidare, utan blott velat gå omkring. Hon är konfirmerad med försvarlig (c) kristendoms-kunskap. Innan H. fattiggård kom till stånd, var hon utackorderad i församlingen, men hon ville aldrig arbeta. Tvångsarbete ådömdes hon för trots mot fattigvårdsstyrelsen, men hennes mor bär största och kanske enda skulden härför.

Den öfver Karolina B. vid hospitalet förda journalen innehåller följande:

Karolina är 160 cm. lång och väger 72,1 kg. Hon är kraftigt byggd, grof och bred, med rikligt men slappt hull; isynnerhet benen är tjocka och klumpiga. På båda fötter finnes en ringa grad af varusställning, hvilket förorsakar att gängen är klumpig och oelastisk; hon kan icke springa. — Hufvudets omkrets är 55 cm., dess längd 18,6 cm., bredd 15,5 cm.; index 833. Ansiktet något platt och dess nedre del bred och grof. Öronens form visar intet anmärkningsvärdt. Gomhvalvet är påfallande högt. De flesta tänderna bortkarierade; i öfverkäken finnes ingen tand, i underkäken endast fram- och hörntänder samt ett par præmolärer. Karolina uppgifver att hon vid 11—12 års ålder förlorade tänderna. Hyn blek. Håret brunt. Iris af en tämligen obestämbär gråbrun färg.

Karolina gör ett barnsligt och enfaldigt intryck. Anletsdragen äro slappa och ointelligenta, munnen oftast halföppen. För det mesta visar hon en halfjolligt leende uppsyn, då man talar till henne eller blott ser på henne. Hon rör sig och talar sakta och förläget. Hon är mycket foglig och beskedlig. Stämningen är skäligen färglös, helt och hållet beroende af hennes befinnande för stunden, öfvervägande belåten, när hon tycker sig ha det så utmärkt bra här och ingenting högre önskar än att få stanna här hela sitt lif. Då man bringar förbrytelsen på tal, kan hon nog visa sig ledsen och äfven gråta litet, men aldrig ser man henne annars nedstämd eller grubblande; icke en enda gång har hon frågat, hur det kan komma att gå med henne. Flera gånger har man sökt förklara för henne ändamålet med hennes härvaro, men detta är för invecklad för henne att förstå. Hon håller på, att hon icke är »tosig». Gör intryck af att vara fullkomligt främmande för förställning. Uppmärksamheten är slapp. Hon hör nog på hvad man säger henne, men sättes uppmärksamheten på något större prof såsom vid vissa finare somatiska undersökningar, t. ex. sensibilitetspröfning med två spetsar, synfältsbestämning medelst perimenter o. d., räcker den

icke till. Karolina är formellt redig. Sinnes- eller tankevillor kunna icke påvisas. Minnet är väl i allmänhet något slappt, men utan gröfre rubbning.

Vid närmare undersökning af Karolinas intelligens och omdöme möter man på alla områden betydliga defekter. Ordförrådet är starkt begränsadt, kännedomen om de alldagligaste ting bristfällig, de etiska begreppen utvecklade. Nedanstående må tjäna som exempel:

Benämningen på alldagliga föremål känner hon något så när till, men om abstrakta ords betydelse är hennes kännedom minimal. Ord som »dygn, väderstreck, flärd, hemfärd, himmelsfärd, ånger, ångra, lycka, lycklig, skyldighet, tacksamhet, redbar, redlig» o. s. v. förstår hon icke; frågor som »om en tjuf är redbar och redlig», »om hon skulle ångra att ha mördat», »om ett dygn är längre än en dag», kan hon icke besvara. I många fall kan man påvisa, att hon känner ett ords betydelse, men saknar förmåga att ange den. Som exempel på hennes otyplighet härvidlag behöfver blott nämnas, att hon icke är i stånd att lämna någon slags definition på ordet »döf» (när man till slut frågar, om hon själf är döf, svarar hon: »nej, jag hör»), samt att man först efter mycket trägna frågor lyckas få henne att angifva skillnaden mellan natt och dag.

Karolina vet icke hvad årtal vi ha nu, icke heller hvilket år hon är född (men väl sin ålder); hon »har sett en almanacka, men förstår sig ej på den». Hon kan räkna upp månaderna och upplyser, att hon lärt »datoräkning» på fängelset, »var icke klok på det» förut. Hon vet dock icke hur många dagar gå på en månad (gissar omsider på 28), icke hur många veckor eller dagar på ett år, icke ens hur många dagar det är i en vecka; hon kan räkna upp dagarna och får summan till 7; detta säger hon sig »aldrig ha hört förr», och vid nästa samtal har hon också glömt det igen. Antalet timmar på dygnet kan hon icke uppgifva, icke heller hur många timmar det är mellan kl. 8 på morgonen och kl. 8 på kvällen. Vid afälsandet af tiden på uret rättar hon sig endast efter timvisaren, minutvisarens betydelse förstår hon icke. Om väderstrecken vet hon så mycket, att hon ehuru med besvär kan räkna upp dem, samt när man visat henne norr, utpeka söder, men däremot icke öster och väster. Hon är icke säker i att skilja på höger och vänster. I addition och subtraktion kan hon icke reda så pass enkla uppgifter som 5+6 och 13—8; multiplikation med 2 går någorlunda, med högre tal icke alls. Mynten känner hon något så när. Om mått, mål och vikt är hon alldeles okunnig. Hemsocknens namn känner hon. Kan icke besvara frågan, i hvilket land vi bo, men då man nämmer Sverige, »tror hon nog», att vi bo där. Danmark och Norge »har hon hört», men vet ingenting om dem. Öresund, som hon dagligen kunnat se från sitt hem, har hon däremot icke »hört». Märkligt nog är hennes kunskap om skånska städernas inbördes storlek (d. v. s. om den ena är större eller mindre än den andra) icke så dålig. Hvad »landskap» är vet hon icke. Vet, att hon bor i Skåne, »har hört» Halland och Småland. Härmed äro också hennes geografiska kunskaper i det närmaste uttömda. Om kronofogde och landshöfding vet hon ingenting, ej hvem som är förmer, om biskopen tror hon sig veta, att han bor i Stockholm, intet mera. Kungens namn känner hon (hon säger sig ha hört det af doktorn i Malmö). Före Oscar II tror hon att »Gustaf» var konung. Karl XV, Oscar I, Karl Johan har hon icke hört nämnas, men väl Gustaf Adolf, om hvilken hon

dock icke vet, om han lefver ännu. Om våra stora kyrkohögtider, tiden för och anledningen till deras firande vet hon så godt som intet, kan t. ex. icke säga, om påsk kommer före eller efter pingst eller midsommar, icke heller, när julen infaller, hvarför vi fira den, om vi bruka fira minnet af Jesu födelse o. s. v. Hon vet, att vår frälsares namn är Jesus. Namnet Kristus får hon icke fram, förrän man så att säga lägger det i munnen på henne.

Karolina läser rätt bra, men kan nästan icke med ett ord outtala hvad hon läst. Skrifver icke illa, men stafvar eländigt.

Hon säger sig kunna sticka strumpor men icke sy, spinna eller väfva.

Man har för kontrollens skull gifvit samma frågor vid flera olika samtal, en dag — en vecka efter inträffade epileptiska anfall, men icke kunnat påvisa någon växling i hennes kunskapsförråd.

Karolinas begrepp om rätt och orätt äro mycket dunkla. På tal om barnets död erkänner hon sig ha förstått, att schalen låg för hårdt om barnets hufvud, men då man frågar henne, hvarför hon då icke tog bort den, svarar hon, att hon åtlydde sin mor, och att hon »inte förstod bättre».

Att det ligger brottslighet i underlåtheten att hindra moderns missgärning, synes hon i själfva verket icke förstå; hon anser sig »icke ha gjort någon förtret» och icke förtjäna straff. När man talar med henne om barnet, kan man väl spåra någon moderskärlek, men tanken på barnets död synes icke beröra henne nämnvärdt. För sitt osedliga lefverne visar hon en viss grad af blygsel, vill icke gärna tala därom, säger sig aldrig skola vara tillsammans med någon karl hädanefter, men det är icke svårt ett få henne att skratta åt alltsammans.

Om sina lefnadsöden lämnar Karolina på särskilda frågor ungefär följande upplysningar.

Hon är född i H. fattighus den 12 juli (årtalet vet hon icke). Hon tror sig veta, att hon var »sen till att gå och sen till att prata». Började i småskolan vid 6 och i folkskolan vid 12 års ålder; det gick »skralt» för henne vid läsningen. Hon var ofta sjuk som barn, men vet intet närmare därom. Kramp-anfall fick hon först som vuxen. Ofta fick hon stryk, och modern har alltid behandlat henne hårdt och kärlekslöst. Hon konfirmerades vid 15 år. Någon religiös anfäktelse har hon lika litet då som vid tiden för första regleringen (i hennes 20:de år) haft känning af. Hon har tillbragt så godt som hela sitt lif i fattighuset. Vid 18—19 års ålder var hon omkring 1¹/₂ år i tjänst, hade ingen lön utom litet kläder, uträttade hvarjehanda landbrukssysslor, hvilket hon äfven gjort i fattiggården. Modern blef sjuk och tog henne ur tjänsten. Efter ett par år kom hon dit igen, var där den gången ett halft års tid. Kort innan hon andra gången kom i tjänst hade krampanfallen börjat, då hon var 21 eller 22 år gammal. Någon orsak till anfallen kan man icke utleta. Hon mindes icke ens under hvilka förhållanden första anfallet inträffade. Anfallen kommo först ganska sällan; hon kunde vara fri för dem flera månader. Under hafvandeskapet uteblefvo de, en månad efter förlossningen inställde de sig ånyo och blefvo talrikare, kommo minst en gång i veckan, i fängelset ännu oftare. De hade inträffat både på dagen och på natten. Hela tiden hade de tett sig på samma sätt. Strax innan ett anfall kommer, känner hon en dragning, »kåsenhet», i högra kinden. Hon hinner alltid lägga sig, har

aldrig fallit. Under själfva anfallet vet hon icke till sig. Efteråt har hon ibland hufvudvärk. Hon har aldrig bitit sig i tungan under anfallet, aldrig ofrivilligt låtit urin eller ekskrementer. — Vid 25 års ålder började hon ha umgänge med karlar, påstår, att det skett sällan, och att hon icke varit smittad. — Hennes berättelse om barnets död öfverensstämmer med hvad hon inför rätten omtalat.

Betjäningen upplyser att Karolina uppfört sig stilla och ordentligt, gjort intryck af att vara mycket »enfaldig», men eljest icke i uppförande eller tal visat någon egenhet.

Sömnen är god. Syn och hörsel utan gröfre rubbningar. Lukten är betydligt nedsatt. Karolina kan icke afgöra, om destilleradt vatten eller 5-procentig karbolsyrelösning luktar starkast, tycker icke, att t. ex. eau de cologne eller jodoform luktar någonting alls. Blott för eteroljor, kreolin o. d. reagerar hon. Smaken utan gröfre defekt. Vid elementär undersökning af beröringssinnet finner man ibland någon nedsättning, som dock ingalunda är konstant ens vid samma undersökningstillfälle och antagligen har sin grund i samma oförmåga af uppmärksamhet, som omöjliggör finare undersökningar härvidlag (se ofvan!). Smärtsinnet och temperatursinnet synas intakta. Med den på fötternas missbildning beroende inskränknigen är rörelseförmågan normal. Reflexerna utan anmärkning. — Karolina hostar något, och vid fysikalisk undersökning af lungorna finner man symptom på en allmän lindrig bronkit (sparsamma mjuka rassel här och hvar). Första hjärttonen vid spetsen är icke ren, utan slutar i ett, mot basen i styrka aftagande, konstant blåsljud. Andra objektiva såväl som subjektiva symptom på hjärtfel saknas. Pulsen är jämn och kraftig, 72 i minuten. Temperaturen afebril. Matlusten förträfflig och afföringen regelbunden. Urinen är klar, sur, fri från socker och ägghvita; dess specifika vikt 1,020. Normal reglering har pågått den 15—20 dennes. Ingen patologiskt flytning från genitalia har observerats.

Karolinas anfall har enligt särskild order så noggrant som möjligt af betjäningen observerats, och läkare har åtskilliga gånger varit närvarande. — Anfallens antal har hittills varit 21, däraf 18 under dagarna 14:de—18:de dennes, 1 den 27:de och 2 den 28:de. Mellan den 18:de och 27:de intet anfall. Ingen annan anledning till denna gruppering än regleringen har kunnat påvisas. Ofta ha flera, ända till 4 anfall kommit tätt på hvarandra. Anfallen ha uppträdt på alla tider af dygnet, mest på kvällarna. Deras duration har växlat mellan $\frac{1}{2}$ och 5 minuter. Samtliga anfallen ha tett sig i hufvudsak på samma sätt. Karolina märker, när ett anfall nalkas, känner då »kåsenheten» i kinden, har flera gånger tillkallat sköterskan. Oftast inledes anfallet med utstötandet af ett ljud, liknande ett högt stönande, alltid detsamma. Smärre hastiga ryckningar uppträda samtidigt i båda armarna och händerna samt i ansiktet; de aftaga snart i antal, och nu tillkomma krampaktiga, långsamma vridningar och sträckningar af kroppen, än åt ena sidan, än åt den andra; oftast borrar hon ansiktet ned i hufvudkudden eller sträcker hufvud och öfverkropp ut öfver sängkanten, så att det ser ut som skulle hon falla ur sängen. Samma långsamma sträckningar förekomma i benen. Smärre, nästan fibrillära ryckningar synas fortfarande då och då än i ansiktets än i armens muskler. Slutligen aftaga sträckningarna i intensitet och upphöra, hvarmed anfallet är öfver; något tydligt paralytiskt stadium har icke iakttagits. Andningen är under hela anfallet besvärad, stönande. Ingen fradga för

munnan. Pulsen håller sig hela tiden oförändrad till styrka och frekvens. Ansiktsfärgen mestadels tydligt blek, men ibland i början af anfallet rodnad. Ögonen slutna. Pupillerna hela tiden måttligt vida och reagerande för ljus. Medvetlös visar hon sig blott under de första sekunderna af anfallet. Hon synes då icke höra hvad man säger, svarar icke. Vid ett tillfälle ströks en tändsticka midt för hennes ansikte, just som anfallet börjat; häraf hade hon intet minne efteråt. Vid ett annat tillfälle stack man henne med en nål först i örat, sedan i armen; styngen i armen kunde hon efteråt erinra sig, icke dem i örat. Efter dessa sekunder är hon endast omtöcknad och kan ehuru trögt besvara en och annan fråga, känner nålstyng, brukar klaga öfver svåra plågor i hjärtrakten. Följa flera anfall på hvarandra, kvarstår förnimmelsen af »kåsenhet» i kinden och delvis smärtorna i hjärtrakten under pauserna. Efter ett anfall somnar hon ofta, men icke alltid, klagar ibland öfver hufvudvärk och dåsigheit. Det kvarstår sedan ingen nämnvärd omtöckning eller ens dåsigheit. — Hon har icke bitit sig i tungan (för öfrigt nästan omöjligt på grund af saknaden af tänder i öfverkäken). Urin eller föeces ha icke afgått ofrivilligt; ofta kastar hon däremot vatten omedelbart efter ett anfall.

Intet ärr kan upptäckas å hufvudsvålen.

Karolina ligger till sängs å öfvervakningsafdelningen.

1901. ³¹/₁. Inga längre samtal ha under månadens lopp hållits med Karolina, men genom att dagligen växla några ord med henne har man lätt kunnat öfvertyga sig om, att hennes sinnestillstånd icke nämnvärdt förändrats. Hennes uppförande mellan ronderna och särskildt anfallen har betjäningen fortfarande haft sig ålagdt att ägna den största uppmärksamhet.

Hon befinner sig alltjämt utmärkt å anstalten, tycker sig ha det så bra som aldrig tillföre. Frihetsförlusten synes icke vålla henne någon saknad. Däremot hade hon litet svårt att finna sig i en förflyttning till annan öfvervakningsafdelning, som af platshänsyn företogs den 27. På kvällen vinkade hon läkaren till sig och hviskade, med tårar i ögonen, belt naivt: »Jag leds». Nu finner hon sig emellertid mycket bra till rätta på sin nya plats. — Någon gång har betjäningen sett henne sitta och gråta. På tillfrågan har hon då svarat, att hon grät för sitt barn. Hennes sorg har aldrig räckt länge. — Hon har alltjämt visat sig fullkomligt likgiltig för att få veta något om sina framtidsutsikter.

Karolina är numera uppe på eftermiddagarne.

I går påstod hon, att hon råkat svälja en knappål och klagade öfver smärtor i halsen strax nedanför struphufvudet. Hvarken med finger eller oesofagusinstrumenter kunde man upptäcka knappålen. I dag ha smärtorna försvunnit.

Intet anfall uppträdde mellan den 28 dec. och 7:de dennes. Den 6:te sade hon sig känna »kåsenheten» i kinden, men det väntade anfallet uteblef. Den 7:de hade hon 2 anfall, den 11:te 1 (reglering mellan den 8:de och 11:te), den 15:de 3, den 26:te 1, den 27:de 1, den 28:de 7 och den 29:de 2. Anfallen ha varit af alldeles samma art som de förut beskrifna och ej medfört någon nämnvärd sinnesändring.

¹⁶/₂. Karolina bad den 7:de om ett ark brefpapper och gjorde tre olika utkast till ett bref till sin mor. De äro ungefär likalydande; ett af dem ser sålunda ut:

»Min Kära Mor. Jag får skriva, några rader, till er. får låter vete att jag Mår bra. Här, att jag är komme. i å fänge-

torn. Men får jag låte Min elskad Mor har alldrig hatt såroligt som jag har haft. ijår. jul. men jag få unskar jär ett Gott Nyt år. goda försättning. har i Hört af forsberg. Men i Kennar mig inte i jen. jar är så fet. som en stud. Men Jag ventar på att jag. Kommar him. till er. men. får ni varasnel. Mot mig. Men de var ett träket lif. man Har haft i år.»

Dagen efter författade hon ett liknande bref, som afsändes.

Vid i dag hållet längre samtal med Karolina, därvid åtskilliga frågor rörande hennes kunskapsförråd, uppfattning af brottet, af sin osedliga vandel o. s. v. återupptagits, framkommer föga nytt. Hennes oförmåga af beskrifning framträder ännu bjärtare än förut, då man pröfvar den i fråga om konkreta föremål. För att blott nämna ett par tre exempel, kan hon om en mjölkpall, som hon väl känner till, endast omtala, att den »är rund», och kan ej ange, hvarigenom den skiljer sig från ett klot; och om en klädning eller ett band har hon icke det bittersta att säga, och det är endast med största möda och genom att så godt som lägga ordet i munnen på henne man om ett förkläde slutligen får fram, att det är gjordt af »tyg». — Enligt betjäningens upplysningar är Karolina nästan oduglig till handarbete, kan icke sticka en strumpa ordentligt, har med möda kunnat läras att sy ihop en halmmadrass. — Hon anser sig alljämt utan skuld till barnets död, upprepar sitt gamla: »jag förstod icke bättre». Enligt betjäningen har hon ibland yttrat, att hon skulle önska, att barnet lefvat; det kunde ha blifvit henne »en ålderdomströst». — Vid mera detaljerad utfrågning om sina sexuella äfventyr omtalar hon, att hon varit tillsammans med många karlar, att hon för 4 år sedan under halftannat års tid i Malmö sammanbott med en arbetare L., som var gift och hade hustru i Köpenhamn, att barnets fader, F., äfven är gift, m. m. Hon fasthåller först, att hon alldeles slagit ur hågen att fortsätta sitt osedliga lefverne. Men af sköterskorna, för hvilka Karolina efter hand blifvit allt mera öppen hjärtig, upplyses, att hon på sista tiden vid flera tillfällen talat om, att hon, när hon kommer ut, tänker åter söka upp F. eller begifva sig till Köpenhamn för att, liksom flera af hennes bekanta, genom umgänge med karlar förtjäna mycket pengar; därjämte har hon sagt, att »om läkarne skulle läsa med henne igen, skulle hon vara illmarig och icke tala om allt». Detta afslöjande bekommer icke Karolina mycket; helt naivt vidgår hon, att hon ljugit, och skrattar halft förlägen, halft stolt öfver sin »illmarighet». Sina erotiska tendenser har hon för öfrigt icke kunnat dölja. Då en af de sjukas män, som nog var något berusad, för någon tid sedan besökte sin hustru, stod Karolina i närheten, och medan sköterskan sysslade i en annan del af rummet, träffade dessa båda en öfverenskommelse att råkas, när Karolina kom ut, hvarjämte han smusslade till henne en tvåkrona.

Karolina har denna månad endast haft 3 anfall, 2 den 4:de och 1 den 7:de, intet under regleringen (den 9:de—14:de).

Den 7:de och 8:de hade hon en attack af en härstädes för tillfället grasserande influensa af i hufvudsak gastro-intestinal form. Befinner sig i öfrigt förträffligt, har ökat 10 kg. i vikt. Knapptålen har icke ytterligare gifvit sig till känna. Symptomen af bronkit borta.

^{23/2}. Efter ett anfall den 20:de på kvällen har Karolina känt sig ängslig och rädd för att komma på »slottet», säger sig aldrig förut hafva känt sådan ängslan efter ett anfall. Sista tre dagar har hon nästan icke ätit. Äfven sömnen har varit

sämre; igår kväll gafs på grund häraf 2 centigr. morfin med god verkan.

Betjäningen upplyser, att Karolina sista dagarne icke varit sig lik, visat sig nedstämd, gråtit mycket, talat om, att hon kanske skulle tillbaka till fängelset, har vid ett tillfälle sagt, att »det hördes som modren också satts i häkte». — Denna förändring har nog inträdt efter sista samtalet, men blef tydligare efter anfallet den 20:de, hvilket hvarken var ovanligt svårt eller långvarigt; efter detta upphörde hon också att äta. Hennes depression är emellertid icke ständigt ihållande; hon pratar och skämtar icke sällan med en nykommen, moraliskt likasinnad, maniakalisk patient.

Tillfrågad om orsaken till hennes föreställning, att modren vore häktad, svarar hon, att hon icke tror det nu, det »bara kom så för henne».

^{28/2}. Karolina har återvunnit sitt gamla humör och äter med samma aptit som förut. Läkarnes trösteord, att hon förmodligen slipper att komma till fängelset, ha tydligt medverkat därvidlag.

^{2/3}. Flyttas idag till lugna afdelningen.

^{4/3}. Uppe hela dagen, deltagar i arbete. Är mycket glad och förnöjd med flyttningen. Igår kväll 3 tätt på hvarandra följande anfall. Efter 2 centigr. morfin föll hon snart i sömn.

^{11/3}. Tillståndet oförändradt. Intet anfall sedan sista anteckningen.

Af de sålunda om Karolina B. från olika håll lämnade upplysningarna framgår bland annat följande:

Karolina B. är utan tvifvel mycket hämmad i sin utveckling, i hög grad imbecil och lider af fallandesot, ehuru anfallen ej äro typiska.

Af det man erfarit om hennes mor är tydligt, att Karolinas abnorma tillstånd åtminstone delvis har sin rot i ett ärftligt påbrå. Att modren, såsom i ett polisprotokoll antydes, skulle vara begifven på rusdrycker, förnekas dock i ett af mig från pastor i H. mottaget bref.

Hvad graden af Karolina B:s imbecilitet beträffar, är denna mera betydande än vid ytlig undersökning märkes. Hon saknar nämligen de egendomligheter, som så ofta ge en viss sjuklig prägel åt individer af hennes slag. Hon är visserligen ej fri från s. k. degenerationstecken, hvartil kunna räknas den grofva underkäken, det höga gomhvalfvet och fötternas missbildning, men i hennes sätt märkes intet påfallande, såsom automatism, impulser, eller dylikt. Man ser ej några »omotiverade» växlingar i hennes lynne. Den lilla förstämningen dagarna efter den 20 februari kan svårigen räknas hit, om den ock anger en viss labilitet i den psykiska jämvikten. Hon röjer inga griller eller underliga föreställningar, än mindre några spår till sinnes- eller tanke-villor. Hennes andliga undermålighet är med ett ord nästan rent kvantitativ.

Denna brist i hennes begåfning, som framträder mer och mer ju, längre man iakttagit henne, är däremot, såsom journalen mer än tillräckligt visar, så stor, att hon ej kan anses på långt när hafva nått den utveckling, som vår svenska lag fordrar för tillräcklighet i fråga om lagöfverträdelse, eller fjortoråringens. Hon står under den vanliga sjuåringens till intelligens, är afgjordt mera slö till uppfattningen och mindre mottaglig för undervisning samt skiljer rätt och orätt långt sämre

än denne. Härvid torde dock böra erinras, att man vid jämförelse mellan Karolina B. och ett barn ej får låta missleda sig af hennes större lifserfarenhet inom vissa områden, särskildt det sexuela.

Slutligen får man ej förbise, att Karolina B. lider af en under senare åren uppkommen krampsjukdom, som vittnar om ett sjukligt tillstånd i hennes hjärna, och att bristen i hennes luktsinne äfven kan bero på en förändring inom samma organ.

Under erinran, att jag på skäl, som äro Kungl. Medicinalstyrelsen förut meddelade, anser svenska lagen med afvita mena idiotisk eller i högre grad imbecil, får jag på grund af det ofvan anförda på heder och samvete förklara:

att fattighjonet Karolina B. från H. vid tiden för hennes barns död var och fortfarande är afvita.

Lunds hospital den 11 mars 1901.

Sv. Ödman.

4.

Sedan Kungl. Medicinalstyrelsen, hos hvilken domhufvanden i Ingelstads och Jerrestads härad anhållit om utlåtande rörande sinnesbeskaffenheten hos häktade, för misshandel m. m. tilltalade drängen Anders H. B. från H. för erhållande af fullständig utredning härom, i skrivelse af den 7 sistlidne septem-ber förordnat, att den tilltalade skulle för observation och undersökning intagas å Växjö hospital, och öfverläkaren anmodats inkomma med yttrande angående B:s sinness tillstånd, får jag, med återställande af hit öfverlämnade handlingar i målet, vördsamt anförä:

Att för hemfridsbrott och misshandel häktade och tilltalade drängen Anders H. B. är född i L. socken af Kristianstads län den 5 mars 1877, kan läsa och skriva och ej är för brott förut tilltalad; att fadern är häftig till lynnet och modern »understundom i saknad af förståndets fulla bruk»; att B. är uppfostrad i hemmet, har gått i folkskola och är konfirmerad; att han som barn ofta blifvit slagen i hufvudet af fadern, under skoltiden hårdt agad af läraren och senare strängt behandlad af sina husbönder; att han under barndomen ej visat tecken till abnorm sinnesbeskaffenhet men att han under konfirmationsberedelsen, då han äfven gick i skolan, ofta klagat öfver att han känt sig besynnerlig i hufvudet, samt att han, efter det han vid 14 års ålder tagit tjänst, vid flera tillfällen kommit hem och klagat öfver trötthet och susning för öronen, varit kongestionerad och genom egendomliga åtbörder och osammanhängande ord visat tydliga tecken till sinnesförvirring och en gång så besynnerlig, att fadern förde honom till läkare, hvilken förklarade: »det han hos B. ej kunde finna tecken till sinnessjukdom»; att han ofta bytte om husbönder och af trenne efter hvarandra till-sades lämna platsen, emedan »han, oaktadt duglig till arbete, stundom tycktes vara beröfvad förståndets fulla bruk»; att han ej exerceerat bevärning, emedan fadern framvisat intyg från hans husbönder, att han var »sinnessjuk»; att han aldrig förut varit våldsamt eller synnerligen begifven på rusdrycker; att han för 6 å 7 år sedan träffades af så våldsamt slag i hufvudet, att

han låg »utan sans» ett par dagar, samt att han under våren sistlidet år under taktäckning föll ned på hufvudet och låg sanslös enligt vittne nära ett helt dygn, enligt husbonden 5 minuter; att B. den 11 april 1900 af sin husbonde Per H., hos hvilken han varit lagstadd sedan den 24 oktober 1898, begärde och fick ledighet samt 10 kronor för att besöka läkare; att han tillbragte påföljande natt hos sina föräldrar, besökte följande förmiddag läkare, köpte därefter brännvin, hvaraf han förtärde cirka 4 supar, och anträdde hemfärden. I närmaste by gick han in i en butik och, vägrad kredit, uppförde han sig våldsamt och hotade ägaren med en käpp. Utvisad kastade han 4 stenar genom 4 olika fönsterrutor och träffade med en af stearne husets dotter i sidan, så att blånad uppstod. Fortsättande sin väg hemåt passerade han en gård och okvadade och kastade en sten efter dess ägare. Stenen träffade ej, men för in i stallet bland hästarnes ben. Längre fram upphanns B. af en åkande, Hans L., men onykter som han var, gick han ej ur vägen utan gaf, då ena hästen snuddade något till honom, denne ett å två rapp öfver nosen med sin käpp, och då han strax efter hann den åkande, hvilken höll stilla utanför en gård, yttrade han: »håller du där din gamle djäfvul; vill du ha pisk» och uppmanad förhålla sig lugn genmält: »jag skall ansa gubben» samt slagit honom två rapp med sin käpp. Fråntagen käppen af närvarande person, ryckte B. fram brännvinsbuteljen, men stoppade genast ned den i fickan och tog fram en knif med draget blad, hotade »skära Hans L. i stycken» och måttade ett hugg mot hans hufvud, men L. vek undan, så att det endast snuddade vid ena örat. L. drog sig nu undan bakom ett träd men utsattes för stenkastning af B., så att han fann sig föranlåten retirera inom gårdsporten och skjuta den till, hållande med tömmarna hästarne, som stodo utanför. B. förföljde alltjämt och sönderskar piska och tömmar och skrämde hästarne. Därefter aflägsnade han sig, gick in i närliggande gård, påträffade i stallet ägaren, Anders T., och frågade, högljudt och svärjande, om denne ville städsla en dräng. Tillsagd att aflägsna sig, genmälte B.: »ja, följ med», och då Anders T. följde med, tog B. först en kvast och, tillsagd ställa denna ifrån sig, sten och kastade mot Anders T., hvilken träffades i sidan. Därefter fortsatte han sin väg hem. På gården träffade han sin husbonde Per H., sysselsatt med vedhuggning, begärde, något drucken som han var, ytterligare 10 kronor. Nekad dessa, tog han ett vedträd och slungade handlöst mot husbonden, dock utan att träffa. Då husbonden drog sig inåt förstugan, följde B. efter under svordomar och skällsord, och inne i förstugan drog han upp sin knif och skulle fälla upp bladet, men H. rusade på honom och fråntog honom knifven, därvid tillfogande honom med yxan, som han tagit med sig, en skråma i pannan. B. sprang nu in i köket, högg en eldskoffa och slog mot husmodern, sönderslog en del tallrikar och lerkärl och hoppade upp på husmoderns rygg. Då H. kom hustrun till hjälp, rusade B. mot honom och sparkade, därvid träffande yxan, som H. höll framför sig, så att stöfveln sönderskars. Af person, som åsett uppträdet i köket, förmåddes B. aflägsna sig, men sedan han i granngården fått blodet borttvättadt från ansiktet, gick han tillbaka för att hämta sin käpp och gaf vid aflägsnandet därmed H. ett slag öfver munnen, så att nedre läppen sprack och ymnigt blodföde och svullnad uppstod. För ofvannämnda ogärningar häktades B. på eftermiddagen och införopassades till fängelset. Vid polisförhöret

den 13 april sade B. sig i början ej minnas något af uppträdet men erkände slutligen allt hvad honom lades till last, och inför häradsrätten den 3 maj vidhöll målsägarna vid polisförhøret lämnade upplysningarna, vittnen intygade deras sanningsenlighet och B. erkände. Till rättens kännedom hade kommit att B. efter ankomsten till fängelset, synnerligen de första dagarna, varit ytterst våldsam och visat tecken till sinnesrubbing, så att fängelseläkaren hyst tvifvel om B. vore fullt normal till sin sinnesbeskaffenhet. Tillfrågad härom uppgaf B., att han ett par gånger » varit besynnerlig till humøret ». För inkallande af personer, som kunde lämna upplysningar om B:s tidigare lif, uppskøts målet till den 10 maj. Vid rätten närvaro då föräldrarna, soldaten Anders H. B. och hans hustru Elna A., hvilka lämnade upplysningar, som förut äro antecknade, och en annan person, hvilken med ed bekräftade, att » B. ända från barn-domen visat tecken till sinnessjukdom ».

Med stöd af hvad i målet förekommit fann rätten det nödigt, innan målet afgøres, inhämta läkares utlåtande, huruvida B. vid åtalade brottens föröfvande kan anses hafva saknat förståndets fulla bruk och B. försattes genast på fri fot, enär han icke var i saknad af stadigt hemvist.

Den 4 juni, annandag pingst, 1900 häktades B. ånyo. Nämnda dag hade B. kommit till sin förre husbonde, Per H., tillhaspat gårdsporten å insidan och inne i stugan, sedan han hälsat på de innevarande, anhållit om ny orlofsedel, enär han ej kunde erhålla någon tjänst å den han erhållit. Nekad sådan och tillsagd att aflägsna sig, hade B. under svordomar tagit ur fickan en knif och dragit bladet, men Per H. rusade på honom och kastade honom omkull, innan han hann använda den, och höll honom, tills af hustrun kallad hjälp, grannen Anders T., hann tillkomma. Fråntagen knifven och utkörd på gården, gick B. under hotelser in i stallet och tog först en grep och sedan en kvast och hotade Per H. Fråntagen bådadera sprang han sin väg men fasttogs senare såsom vådlig för allmänna säkerheten och fördes till kronofjärdingsmannen, hvilken förde honom tillbaka till platsen för uppträdet, därvid B. gjorde sådant motstånd att han måste bindas.

Vid polisförhøret den 5 juni erkände B. ofvan berättade och omtalade dessutom, att han efter frigifvandet den 10 maj vistats hos sina föräldrar samt senaste dagarna haft tillfälligt arbete; att han vid ett tillfälle under senare hälften af maj i vredesmod sönderslagit fönsterrutorna i hemmet utan att hafva varit öfverlastad af starka drycker; att han annandag pingst i förut angifvet ändamål begifvit sig på väg till sin förre husbonde och under vägen förtärt två halfvor bier.

Såsom ånyo förfallen till hemfridsbrott och vådlig för allmänna säkerheten och i saknad af stadigt hemvist införpassades han till länsfängelset.

Inför häradsrätten den 21 juni vidhöll såväl målsägaren som den tilltalade förut relaterade, och Anders T. meddelade upplysningsvis att B. vid uppträdet var » något öfverlastad ».

På grund af hvad i målet förekommit beslöt rätten att uppskjuta målet till den 5 juli, att B., som nu saknade stadigt hemvist, skulle kvarsitta i häktet, att öfversända handlingarna i målet till fängelseläkaren med anhållan att han ville i sammanhang med förut begärda utlåtandet angående tilltalade B. meddela yttrande, huruvida B. vid föröfvande af ifrågakomma för-

brytelsen den 4 innevarande juni kan anses hafva saknat förståndets fulla bruk.

Då målet förekom den 5 juli, meddelades, att fängelseläkaren ännu icke hunnit tillräckligt undersöka den tilltalade och följaktligen ej kunnat till denna dag meddela utlåtande angående hans sinnesbeskaffenhet.

Tvenne vittnen närvaro och meddelade samstämmigt: att B. annandag pingst kommit gående öfver en sädesåker, tätt följd af Per T., hvilken omtalade hvad som försiggått hos Per. H., att B. på frågan hvarför han vore öyan med sin förre husbonde svarat: att » han fått en sådan » lapp » af honom att han därpå icke kunde få någon tjänst utan finge gå utmed landsvägarna », att B. yttrat: att » de tagit knifven ifrån honom, men han hade 40 kronor i fickan, för hvilka han skulle köpa nya knifvar, som skulle ta' bättre i nacken på dem »; att B. » synbarligen var öfverlastad »; att vittnet visste det B. blefve » berusad af endast två spetsglas brännvin », men vittnet hade aldrig märkt att han varit våldsam, utan hade han tvärtom förhållit sig stilla, fastän han varit full.

Rätten beslöt att uppskjuta rannsakingen till den 19 juli och ofördröjligen tillsända fängelseläkaren dagens protokoll.

Förutnämnda dag förekom i målet endast läkareutlåtandet, ur hvilket antecknas: » B., som den 13 april intogs i kronhäktet i Ystad, var under de första dagarna lugn och stillsam men nedstämd och fåordig. Sömn, matlust etc. lämnade intet att anmärka. Arbetet, som i cellen förelades honom, utförde han visserligen utan energi och synbart intresse men dock ej motvilligt. Fyra eller fem dagar efter införpassningen började han emellertid blifva orolig, högljudd i sitt tal samt kunde ej sofva. Påföljande natt öfvergick oron till ett våldsamt uppträdande under höga rop, som störde nattron i hela fängelset. Sinnesstämningen blef nu exalterad och upprymd. Våldsamheten tilltog, därunder han sönderslog allt han kunde få fatt uti. Sedan på grund här af allt lösgods i cellen undanskaffats, löstryckte han golfpanelningen, klosetten etc. Med stor energi lyckades han med fingrarna aflossa cellväggens rapping samt bortkrafade murbruket emellan tegelstenarne. Urin och ekskrementer aflämnade han på golfvet. Vid tilltal lämnade han korta osammanhängande svar. Ofta försökte han härunder intaga militärisk ställning samt förde handen till tinningen för att göra hälsning på krigsmans manér. Vid tillfrågan uppgaf han sig höra röster samt berättade, att han såg sin far på väggen därvid pekande på ett spikhufvud, då man bad honom närmare precisera platsen för faderns uppträdande. Han gick aldrig anfallsvis tillväga, då jag besökte honom i cellen, utan var hans beteende på det hela taget godmodigt. Den insatta födan förtärde han till sista biten och utförde denna akt på vanligt sätt. Någon sömn inställde sig ej, förrän anfallet började ge vika. Efter cirka 7 å 8 dagar var detta öfver, och nu inträdde en lugn sömn med tillhjälp af chloral och bromkalum i jämförelsevis ringa dos: 1,5 gram af vardera medikamentet. Med ett enda slag blef han lugn, stillsam och ordentlig, men fortfor ännu ett par dagar att uttrycka sig i korta, delvis osammanhängande meningar. Efter förloppet af ytterligare ett par dygn uppträdde han fullt redig samt utförde ordentligt och flitigt det honom förelagda arbetet, men visade han sig fortfarande något nedstämd, gråtmild och fåordig. Under den följande tiden eller intill den

10 maj, då han frigafs, kunde ej något mera anmärkningsvärdt i hans uppträdande och sinnesförfattning iakttagas.

Vid ankomsten till häktet ånyo den 5 juni kunde lika litet någon förändring i den ena eller andra riktningen antecknas.

B. är vid godt hull och i besittning af god muskulatur men liten till växten samt företer öfverhufvud taget ej den utveckling och kraftiga kroppsbyggnad, som man är van vänta hos jordbruksarbetaren. Händer och fötter äro anmärkningsvärdt små och välbildade. Huden särskildt å händerna ej grof- arbetarens. Hufvudskålsformen erbjuder intet anmärkningsvärdt, men visa båda ansiktshalvorna en lätt iakttagbar asymmetri, hvilken har till följd att man rakt framifrån endast ser det ena ytterörat skjuta ut.

Håret mörkt, rikligt och något sträfft men skägget å öfverläppen tunnt, glest och mera finfjunigt. Hårbeklädnaden å genitalområdet utan anmärkning. Öfver hjässan iakttagas ett 2—3 cm. långt ärr, delvis beröfvadt sin härbeläggning, samt inom detsamma en aflång, grund, skålförmig impression. Anledningen till ärrret, hvars hudparti är förskjutbart, uppger B. vara ett olycksfall, som träffade honom för 6 å 7 år sedan.

Pupillerna reagera normalt, men den högra pupillen visar en mindre utvidgning. Synen god å båda ögonen. Detsamma gäller om öronen. Ansiktsfärgen frisk med en lifligt högröd färgton. Åtbörder och minspel utan anmärkning men tröga. Talet långsamt och ovärdadt, hvarför man stundom måste be honom upprepa det afgifna svaret. I regeln talar han också lågmäldt samt är, såsom anmärkt, fåordig, Man får, så att säga, köpa orden af honom. Öfverhufvud taget lämnar han ett uttryck af inbundenhet parad med en anstrykning af nästan slö likgiltighet. Han undviker också i allmänhet skyggt den tilltalandes ögonkast samt slår ofta ner blicken och fixerar sina händer. Arbetet utför han till belåtenhet, Han flåtar pisk- snärtar och visar härunder godt handlag, Tyst, redig och ordentlig i allt har vaktbetjäningen ej annat än godt att säga om honom. På tillfrågan, om han ångrar hvad han gjort, lämnar han ett jakande svar samt får tårarna i ögonen. Minnet synes vara godt. Aldrig försöker han att bortresonera eller urskulda sina förseelser samt synes tämligen väl minnas detaljerna i sitt uppträdande, men fåordig och trög, som han är, måste man därvid hjälpa honom på väg och pumpa svaren ur honom. Sina bedrifter i cellen säger han sig också minnas, delvis åtminstone, men kan ej gå in på hvad som varit anledningen.

Med afseende på hemfridsbrottet och knifanfallet säger han: »Det var ej min mening att döda eller skada Per H. utan endast att skrämma honom för det han gaf mig en så dålig lapp.»

Vid frågan om hans begifvenhet på starka drycker upplyser han, att han ofta blef full af 2 å 3 supar, men framhåller därjämte, att brännvinet icke alltid verkar lika hastigt och kraftigt på honom.

Matlust och sömn tillfredsställande samt hans fysiska tillstånd i öfrigt godt.

Fängelseläkaren d:r Emil Nilsson afgaf det utlåtandet: att »B. obestridligen är af en i hög grad neuropatisk konstitution; men, då det därjämte med tydlighet framgår, att B. vid föröfvandet af ifrågakomna förbrytelser —, särskildt bör därvid erinras om: den omständigheten, att han kastade fyra stenar genom fyra olika fönsterrutor; hans med en viss logik

framförda motivering af de brottsliga handlingarna; hans hot och envisa hämndbegär, som förmådde honom att återupprepa anfallen, sedan han blifvit afväpnad och bortvisad, och hvilket äfven gaf honom anledning till förnyandet af brotten efter frigifvandet från fängelset; hans mera pojkaktiga uppträdande mot Per H:s hustru, som ej förfördelat honom och mot hvilken han i följd häraf ej hade någon anledning att hysa agg till eller hämdkänsla; hans omtänksamhet vid skridandet till den brottsliga handlingen, i det han innanför tillhaspade porten; hans förmåga att tydligt erinra sig och redogöra för hvad som passerat; hans ånger och erkännande af det orätta i sitt uppförande, — ej varit beröfvad förmågan att sina handlingar fritt bestämma och deras följder bedöma, så får jag härmed afgifva det utlåtandet, att Anders H. B. vid föröfvandet af ifrågakomna förbrytelser ej kan anses hafva saknat sitt förstånds fulla bruk.»

Härpå fällde häradsrätten det utslag, att handlingarna i målet skulle jämlikt kungl. brefvet den 9 mars 1826 öfversändas till Kungl. Medicinalstyrelsen med anhållan att nämnda myndighet måtte afgifva utlåtande, huruvida Anders H. B., vid föröfvandet af åtalade förbrytelserna, kan anses hafva saknat förståndets fulla bruk.

Anders B. intogs i Växjö hospital den 2 okt. 1900; den därstädes öfver honom förda journalen meddelar följande. Patienten 156,5 cm. lång, väger 59 kg. Kroppsbyggnaden är harmonisk och ganska kraftig, händerna små och välformade samt mjuka och ej alls de för en grofarbetare vanliga, fötterna äro ock små, högra välformad, vänstra platt. Allmänna utseendet friskt och ansiktsfärgen anmärkningsvärdt hög. Högra ansiktshalvvan är något mindre än vänstra, hvars kind är tjock och höghvåld, så att örat, då man betraktar patienten rakt framifrån, ej synes. Öronen äro likstora och välbildade. Hufvudskålen är välformad dess omkrets 57 cm., längd 19, bredd 14,8, index 779. Öfver hjässan finnes ett ärr efter traumat för 7 år sedan, 10 cm. långt och en cm. bredt, alldeles utan hår. Det sträcker sig från föreningspunkten mellan nack- och hjässbenen nästan rakt framåt 6 cm. och fortsätter sedan nästan rätvinkligt 4 cm. åt vänster. Huden är glatt och glänsande, något förskjutbar. I benet kännes en djup depression, så att en riktig räna bildas med sin djupaste punkt i vinkeln. Iris brunaktig. Håret svart, sträfft och något vågigt. Patienten, som första dagarna låg till sängs, men nu vistas uppe, har städse varit stilla, tyst, foglig och ordentlig i sättet att skicka sig. Vid upprepade samtal har han visat samma allvarliga och inbundna uppsyn, och blicken, en och annan stund vidöppen och stirrande, undviker gärna den tilltalande och vändes helst till händerna, på hvilka han oafbrutet plockar. Frågor lyssnar han väl till och uppfattar dem korrekt men svarar trögt och i otydlig, säfflig ton, så att man ofta, helst som han mycket använder ord och uttryck ur bygdemålet, måste fråga om och ej sällan, hvad han menar. Han är väl orienterad till tid och rum, och utfrågad, upplyser han om sig själf: att han som barn hade god hälsa och vistades i hemmet, tills han blifvit konfirmerad. Tillfrågad om föräldrarna voro snälla mot honom, får han genast tårar i ögonen, och sedan han gifvit svaret: »det gick ju an», faller han i strid gråt och omtalar, att fadern, som »to lite ibland» men ej till öfvermått, slog honom ofta hårdt »hvar det bar te» och ibland rent af misshandlade honom, men modern var snäll. I skolan fick han

ock ofta stryk, emedan han hade svårt att lära utantill. Under beredelsen till sin första nattvardsgång hade han någon tid ondt i hufvudet och kände sig yr och konstig. Dylika anfall hafva sedan förekommit och ett par gånger varit så svåra, att han för en månad måst lämna tjänsten och i hemmet ligga till sängs; sista gången för 3 år sedan. Vid 14 års ålder kom han nämligen i tjänst och bytte första året husbonde nästan hvarje halfår; ej därför att han ej fick stanna för visad abnorm sinnesskaffenhet, utan emedan han blef ledsn vid platsen af en eller annan orsak, som han nu ej kan minnas. Han medger dock, att han på grund af intyg från husbönder, att han var sinnessjuk, befriades från beväringsexercisen. För omkring 7 år sedan föll han på hufvudet från en höskulle ned i en stensatt portgång och slog ett häftigt blödande sår i hufvudet. Ungefär $\frac{1}{2}$ timme var han utan sans och låg sedan 3 veckor till sängs, därunder han kände sig yr och konstig i hufvudet liksom någon tid sedan han kommit upp. Båda förut beskrifna anfallen af yrsel och konstighet ha förekommit efter hufvudskadan. Sistlidne höst föll han ock på hufvudet såsom i anamnesen är nämndt, men minnes ej, om han då blef sanslös.

Uppträderna, för hvilka han är tilltalad och lagförd, minnes han väl, inser det brottsliga och erkänner under suckar och tårar allt, förnekande bestämdt annan afsikt i knifanfallen än att skrämna, särskildt husbonden, en enfaldig stackare, att gifva honom en bättre orlofsedel, påstående att det skett under rusets inflytande, ty eljest »hade han väl ej gjort sådana spektakler». Vid första uppträdet hade han förtärt 3 å 4 supar och ett par halfvor bier och kan förstå att han däraf blef full, enär han under en hel vecka varit sängliggande sjuk: frusit, sofvit dåligt och ej kunnat äta. Men hur han af två halfvor bier kunnat »bli så tosiger» som vid andra uppträdet, begriper han ej. Aldrig förut hade han af spritdrycker blifvit arg och våldsamt, fast sprit verkade mycket olika på honom, såtillvida som han ena gången kunde blifva full af 2 supar, andra gången tåla rätt mycket; att han å fängelset varit sinnessjuk inser han väl och faller bittra tårar öfver att han varit så förvirrad, att han ej har något klart minne däraf. Erinrad om ett och annat, säger han sig minnas det. Han förnekar bestämdt syn- och hörselvillor. Fullt frisk anser han sig hafva varit vid och allt sedan frigifningen från fängelset den 10 maj och skrifer vredesutbrottet i hemmet på brännvinets inflytande. Han hade nämligen med en kamrat förtärt ett par supar. Att han varit och är »tung till humöret» tillskrifer han ledsnad och sorg öfver iråkade förhållandena. »Han vet ju ej alls hur det kan blifva med honom.»

Enligt betjäningen uppför han sig som en frisk, något sluten person.

Sömnen är god. Pupillerna likstora, måttligt vida, reagera för ljus och accommodation normalt. Patellar- och öfriga reflexer utan anmärkning, och i sensibiliteten ha inga rubbningar kunnat påvisas. Från bröstets och bukens organ finnes intet att anmärka. Hjärtverksamheten är regelbunden; hjärttonerna rena, pulsen lugn, jämn och kraftig; matlusten god; afföringen regelbunden; urinen klar, sur, socker- och ägghvitefri; dess spec. vikt 1,020. Patienten vårdas å lugn afdelning.

^{16/10}. Får på egen begäran i dag börja deltaga i utarbete.

^{1/11}. Enligt betjäningen är patienten villig och flitig och visar i hvad han än sättes till godt omdöme och god energi.

^{20/11}. Patienten har de senaste dagarna fått ett mera frimodigt utseende och varit mera meddelsam. Han skämtar gärna godmodigt med löjlige och för skämt tacksamma patienter och ådrog sig därigenom i dag ett kraftigt slag i hufvudet med en träsko. Enligt betjäningen gjorde patienten ej min af själf-försvar utan ansåg sig ha förtjänt, hvad han fick.

^{6/12}. Alltjämt arbetsam, duktig och fullt redig, tillåtes honom i dag att på fristunder gå fritt på området.

^{30/12}. Vid samtal i dag vittnar hans ansiktsuttryck och hållning om en mera stabil psykisk jämvikt än vid inkomsten, och han säger sig också vara kryare. — Mimiken är mera liflig, talet mera flytande och vårdadt, blicken lugnare, och han betraktar ofta den tilltalande, fast äfven nu händerna fixeras och fingreras. Om sitt föregående eller sina ogärningar har han ingenting att tillägga eller afdraga, och minnet af anfallet i fängelset har ej klarnat. Väl inser han att han varit sinnessjuk men hoppas innerligt, att han därför ej skall för alltid vara dömd till »hospitalshjon». Enligt betjäningen är han i sitt arbete duglig och visar bättre fattning och bättre omdöme än folk i allmänhet af hans klass och uträttar villigt, hvad han tillsäges: arbete inomhus såväl som tyngre arbeten, såsom vid grus- och stenkolskörning. Sin frihet har han aldrig missbrukat och använder den ej särdeles mycket, emedan han dagligen har arbete utomhus och under fristunderna finner lockande sysselsättning i kortspel och skämt med medpatienter. Han är enligt betjäningen ganska fyndig och listig i bådadera. Humöret är i allmänhet godt; endast tanken på hans sorgliga belägenhet gör honom en och annan gång dyster.

1901 ^{10/2}. Samma goda tillstånd.

^{20/4}. Sedan förra anteckningen har i patientens tillstånd ingen ändring eller växling visat sig. Han har städse varit vid godt, jämnt lynne, städse visat energi och godt omdöme i sitt arbete och i öfrigt visat sig som en fullt frisk person af hans klass. Vid upprepade samtal har han gifvit korrekta svar och visat sig äga det kunskapsmätt som man af honom och gelikar kan vänta. Han fattar lätt och tycks äga ett ganska godt minne åtminstone för sista tiden, fast hans skånska flegma gör, att han behåller sitt vetande för sig själf, om man ej direkt utfrågar honom. Till förut lämnade upplysningar, hvilka han i detalj vidhåller, fogar han i dag, att spritdrycker alltid haft en lifvande inverkan på honom så att han blifvit »trefven» och språksam, att han af fadern fördes till läkaren i Simrishamn under andra anfallet efter traumatisering i hufvudet för 7 år sedan samt att han då kände sig konstig, retlig, dyster, otillfreds och olustig, fast läkaren ej fann något »besynnerligt» hos honom.

Af rannsakningshandlingarna, af sjukjournalen, af utaf B. själf vunna upplysningar, hvilka, då de icke motstrida eller förvanska, utan fastmer komplettera af andra lämnade uppgifter, torde få godtagas, samt af egna här gjorda iakttagelser framgår bland annat, att B., född 1877 och starkt psykopatiskt belastad, i det fadern varit af häftigt lynne och modern tidtals saknat förståndets fulla bruk, visserligen ej såsom barn visat tecken till sinnessjukdom, men torde hafva varit envis, uppbrusande och stridig till lynnet med antagligen klen intellektuell begåfning, att döma af den stränga, väl ej alltid oförtjänta äga, för hvilken han i hem och skola varit utsatt, samt svårigheten att lära utantill. Redan under konfirmationstiden — vid 14 års ålder —, hvilken möjligen sammanfallit med första brytningsperioden,

kände han sig ofta besynnerlig i hufvudet, och sedan han där-
 efter tagit tjänst, har han vid flera tillfällen kommit hem och
 klagat öfver trötthet och susning för öronen, varit kongestionerad
 och genom osammanhängande tal och egendomliga åtbörder visat
 tydliga tecken till sinnesförvirring. Trenne husbönder efter hvar-
 andra tillsade honom lämna sin plats, emedan han, ehuru dug-
 lig arbetare, stundom tycktes vara beröfvad förståndets fulla
 bruk; från beväringsexercisen befriades ock B. på grund af utaf
 fadern företedda intyg från B:s husbönder om att denne vore
 sinnessjuk. Med kännedom om allmogens benägenhet att i fråga
 om psykiska abnormiteter använda så lindriga uttryck som möj-
 ligt lämna dessa upplysningar ej tvifvel om, att B. haft upp-
 repade anfall af sinnesrubbing. Om anfallens frekvens, dura-
 tion och intensitet kunna inga bestämda upplysningar vinnas,
 men att de under de första åren ofta återkommit samt varit
 snart öfvergående och lindriga, därför talar bland annat dels det
 täta tjänstombytet, dels den omständigheten, att han hvarje år
 hade tjänst längre eller kortare tid. Efter traumat å hufvudet
 för 7 år sedan skola endast tvenne anfall hafva förekommit,
 men så svåra, att han hvarje gång under cirka 1 månads tid
 måst ligga till sängs. Det senare af dessa anfall inträffade för
 cirka 3 år sedan, och var B. då så besynnerlig, att han af fadern
 fördes till läkare. Denne förklarade sig ej kunna finna tecken
 till sinnesrubbing, men denna förklaring kan emellertid ej an-
 ses såsom afgörande bevis på frånvaron af sinnessjukdom vid
 denna tidpunkt, enär sinnessjuka af föreliggande form och i ej
 alltför exalteradt tillstånd ofta förefalla rediga och deras upp-
 rymdhet eller dysterhet vid en enda undersökning, särskildt af en
 på området mindre erfaren läkare, lätt kan tolkas som uttryck
 af naturligt lynne. Själff kände sig B. besynnerlig, retlig, dyster
 och olustig och att de, som dagligen varit i tillfälle se honom,
 äfven uppfattade honom såsom sinnessjuk framgår däraf, att det
 var nu som B., såsom förut nämndt, på intyg af förutvarande
 husbönder befriades från beväringsexercis. Hösten 1898 till-
 trädde B. den tjänst, han sedan oafbrutet innehade, tills han
 begick våldet mot husbonden den 12 april 1900. I handlingarna
 nämnes ingenting om att B. före denna tid varit sjuk, men
 därom är väl ej tvifvel, då en dräng ej lärer söka läkare
 utan allvarligt, inbilladt eller verkligt, behof; själf lämnar ock
 B. den säkerligen sanningsenliga upplysningen, att han en hel
 vecka dessförinnan varit sängliggande sjuk: han frös, hade huf-
 vudvärk, sof dåligt, kunde ej äta, var dyster och orolig — allt
 vanliga prodromer vid sinnessjukdom och här otvifvelaktigt så-
 dana, såsom lätt inses af sjukdomens fortsatta utveckling. Då
 B. den 13 april ankom till fängelset, var han stillsam, men ned-
 stämd, fåordig, energilös och utan intresse för honom förelagdt
 arbete; 4 å 5 dagar senare började han blifva orolig, högljudd i
 sitt tal med fullständig sömnlöshet, och påföljande natt öfvergick
 oron till våldsamt uppträdande under höga rop, som störde natt-
 ron i hela fängelset. Sinnesstämningen blef nu exalterad, våld-
 samheten tilltog och han sönderslog därunder allt, han kunde få
 fatt uti, lösryckte golfpanelningen och klosetten, aflossade med
 fingrarna cellväggens rapping och bortkrefsade murbruket mel-
 lan tegelstenarna, aflämnade urin och fæces på golfvet, gaf korta
 osammanhängande svar, hälsade »på krigsmans manér» och sökte
 intaga militäriska ställningar, uppgaf sig höra röster och sade
 sig se sin far på väggen, därvid utpekande ett spikhufvud. B.
 var dock aldrig handgriplig utan betedde sig på det hela taget

Berättelse anj. sinnessjukvården.

godmodigt. Matlusten var god, sömnen ingen. Efter 7 å 8 dagar
 inträdde med tillhjälp af kloral och bromkalium (aa 1,5 gm) en
 lugn sömn och B. blef med ett enda slag lugn, stillsam och
 ordentlig, ehuru väl han ännu ett par dagar fortfor att uttrycka
 sig i korta, delvis osammanhängande meningar. Efter ytterligare
 ett par dygn var han fullt redig och utförde förelagdt arbete
 ordentligt och flitigt, men visade sig fortfarande nedstämd, gråt-
 mild och fåordig. I sådant tillstånd utskickades han från fängel-
 set den 10 maj. Den 5 juni, då han efter ånyo föröfvadt hem-
 fridsbrott hos sin senaste husbonde åter inkom till fängelset, fann
 fängelseläkaren honom i samma sinnesförfattning, och vid an-
 komsten till Växjö hospital, där B. intogs den 2 okt. 1900,
 företedde han en enahanda bild, och förmärktes ingen ändring i
 detta tillstånd förrän i medio af nov., då förbättring började in-
 träda för att så småningom öfvergå till fullständig hälsa, hvilken
 sedan slutet af december oafbrutet fortvarat.

Att här ofvan skildrats ett maniakaliskt anfall i dess olika
 skeden, därom misstager sig väl ingen, åtminstone om man som
 här haft tillfälle se B. vid full hälsa. Möjligheten af att B.
 under tiden 10 maj—5 juni, då han ej observerades, kunnat vara
 frisk, är desto mera osannolikt, som han under denna tid hade
 ett kortare exaltationsstadium med förstörelselusta och depressions-
 stadiet under observationstiden fortvarat oförändradt, tills för-
 bättring i nov. inträdde. Hvad betydelse den våldsamma, våren
 1899 erhållna hufvudskadan kan antagas hafva haft för ifråga-
 varande anfall kan väl ej med bestämdhet afgöras, med då man
 af erfarenhet vet, att de skadliga följderna af dylika traumata
 kunna framträda långt efteråt, torde den ej kunna fränkännas
 en möjligen framkallande verkan, särskildt i detta fall hos en
 psykopatiskt belastad individ. Det hereditära anlaget förklarar
 ock B:s alltid stora känslighet för rusdrycker. Dessa hafva visser-
 ligen förut endast gjort honom »trefven och språksam» och han »för-
 står ej själf, hvarför han nu skulle bli så tosiger», men förklaringen
 ligger nära till hands, då man betänker, att sprit i regeln orsakar
 exaltation och att exaltationen hos maniaci i allmänhet åtföljes
 af förstörelselusta och retlighet, hvilken med eller utan anledning
 kan öfvergå till våldsamhet.

Med stöd af och i öfverensstämmelse med hvad här anförts
 får undertecknad härmed på heder och samvete intyga:

att tilltalade drängen Anders H. B. under ett anfall af perio-
 disk sinnessjukdom begått de åtalade brotten och således varit
 deras föröfvande varit i saknad af förståndets bruk samt

att B. sedan slutet af sistlidne december månad varit och
 fortfarande är psykiskt frisk.

Växjö hospital den 11 maj 1901.

Emil Lindell.

5.

I skrifvelse af den 21 december 1900 har Kungl. Medicinal-
 styrelsen med öfverlämnande af rannsaktionsprotokollen uti ett
 vid Orusts och Tjörns häradsrätt anhängigt mål angående
 för groft hemfridsbrott tilltalade arbetaren Hilmer H. från L.
 under T. prästgård, äfvensom vederbörande fängelseläkares ut-
 låtande jämte tillhörande handlingar, i och för erhållande af
 fullständig utredning rörande den tilltalades sinnesbeskaffenhet

förordnat, att H. skulle för observation och undersökning intagas å Göteborgs hospital, så snart plats därstädes kunde honom beredas, med anmodan, att öfverläkaren å anstalten, så snart ske kunde, skulle till Kungl. Medicinalstyrelsen inkomma med yttrande angående H:s sinnesbeskaffenhet. H. intogs å anstalten den 20 februari 1901.

Af de härhos återgående remisshandlingarna och den härstädes förda observationsjournalen har jag med fästadt afseende på det infortrade yttrandet att anföra följande. Hilmer H. är född å L. under T. prästgård den 8 maj 1871, har ständigt vistats i sitt hem och biträdt vid landtbruket, genomgått folkskolan och lärt sig läsa och skriva någorlunda. Fadern, som afled 1898, var känd såsom en slagskämpe och bråkmakare, när han var berusad. Samma egenskaper hafva äfven gjort den tilltalade beryktad och fruktad i orten. Vid 4 särskilda tillfällen har H. förut varit vid häradsrätten åtalad och dömd för misshandel, 1:sta gången 1891 till böter, 2:dra gången 1894 till fängelse under 6 månader, 3:dje gången äfvenledes 1894 till böter och sista gången 1897 till böter. Sedan han undergått honom ådömdt fängelsestraff, uppgifves han endast undantagsvis hafva missbrukat spirituosa. Vid faderns begrafning (1898) lär han varit öfverlastad och till den grad oregerlig, att han måste bindas för att ej våldföra sig på någon. År 1894 synes han hafva haft ett våldsamt anfall af sinnesrubbing, enligt ett af provinsialläkaren dr R. Malmgren den 5 april nämnda år utfärdadt intyg af följande lydelse:

»Undertecknad har i dag besökt torparsonen Hilmer H. i L. och därvid funnit honom i ett våldsamt exalteradt, maniakaliskt tillstånd, hvars rätta natur dock endast genom en längre fortsatt observation å en därför lämplig inrättning, såsom exempelvis cellafdelningen på ett sjukhus, kan med bestämdhet utrönas. Jag anser nämligen, att i förevarande fall ej all missmisstanke om simulation kan definitivt uteslutas, hvilket allt härmed på heder och samvete intygas.» Af folket i orten äfvensom af sina egna anhöriga har han länge ansetts vara »mindre normal». Särskildt uppgifves han under senare åren hafva visat sig så förändrad, att man knappast kunde känna igen honom. Förut hade han varit öppen och meddelsam, men på senare åren ville han hvarken tala eller svara.

Dagarna före det åtalade brottets begående hade han gått och skrattat för sig själf och varit »besynnerlig», så att hans anhöriga väntat, att något »galet» skulle inträffa med honom.

Den 11 sistlidne oktober mellan 5—6 e. m., då H. var sysselsatt med plöjningsarbete, lämnade han plötsligen häst och plog på fältet och begaf sig springande mot landsvägen, hvarest en person, som kom vägen fram, blef så förskräckt af H:s hotfulla rörelser och utrop, att han i hast spände ifrån kärran, kastade sig på hästen och red därifrån, innan H. hunnit upp honom. Därefter begaf sig H. till handlanden O:s gårdsplan, förande ett förskräckligt oväsen, svor, skrånade och upphäfde oartikulerade ljud om hvartannat samt fäktade med armarna och hoppade som en besatt. Först gjorde han min af att intränga i O:s enskilda bostad midtemot handelsboden på andra sidan om allmänna vägen, »stormade» fram mot trappan till byggnaden och grep tag i ledstången, men då denna, hvilken förut var lös i nedre änden, vek sig hindrande tvärs öfver trappan, syntes han blifva afledd från denna plan och vände åter in på gården under samma skrån och åtbörder. På landsvägen

öfverföll han en tjänsteflicka med hotelser och svordomar samt tilldelade henne med en taggig tistel ett slag i ansiktet, så att flickan förskrämd tog sin tillflykt till handelsboden. Efter en kort utflykt efter landsvägen mot kyrkan vände han om och »instormade» i O:s handelsbod, som för tillfället var fylld med kunder. Här rusade han först omkring under vilda skrån och svordomar och ropade: »här är gosse, som ej är rädd», »kom ska ni få» med mera. Armarna hade han upplyftade som för att slå, i högra handen hade han en stor taggig tistel och i den vänstra en mässingssnusdosa. Bland hans bedrifter omnämnas, att han rusade innanför disken, sköt handlanden O. mot en vägg och slog honom öfver käken med tisteln, gaf en pojke ett slag öfver hjässan och stötte en annan så våldsamt i nacken, att han flög fram i boden, slog sönder en ruta i butiken och ett par taklampor, sparkade en trappa utåt golvet, slog ut en snusfjärding och tog ur en låda en del ägg, hvilka han kastade på biträdena. Han såg därmed så förskräcklig ut och var så våldsam, att ingen af de närvarande vågade sig på honom, men sedan han under fortfarande skrån och svordomar sökt rycka loss järnställningen till en pappersrulle i antaglig afsikt att därmed våldföra sig på någon, rusade ett par närvarande personer samtidigt på honom, slog omkull honom och bundo hans händer på ryggen.

Medan han låg bunden, svor han, läste böner och grät omväxlande samt pratade utan sammanhang om hvartannat, så att »det var omöjligt att tro, att han var klok». Bland annat talade han i osammanhängande meningar om, att han nyss skurit af bukgrorden på en häst och äfven gifvit hästen ett snitt. Vidare hotade han att taga lifvet af ett par personer, som ej voro närvarande: »Om han fick fatt i dem, skulle de ej se morgondagen».

Samtliga vittnen intygade, att H. vid tillfället icke varit full, och såsom skäl för denna åsikt anfördes, att han icke raglat det ringaste, utan godt hållit balansen vid alla språng och vändningar och ej sluddrat på målet såsom en berusad; dessutom kände vittnena på mannens andedräkt, sedan han blifvit bunden, att han ej förtärt starka drycker. De ansågo sig därför icke kunna förklara hans vildsinthet annat än som ett utbrott af »galenskap». Äfven allmänna åklagaren förmlade, att han, på grund af hvad han iakttagit vid häktandet och af andra hört berättas, hade skäligen anledning att antaga, att H. vid brottets begående var sinnesrubbad.

Under transporten af den häktade på natten mellan den 11 och 12 oktober den 2 mil långa vägen till S. hade H. halfva vägen ropat och skrånat samt pratat osammanhängande, dock ej som berusade plåga göra, och andra hälften af vägen hade han moltigit.

Vid rannsakingen inför häradsrätten den 26 sistlidna oktober syntes den tilltalade vara inbunden och slö och besvarade frågorna kort och enstafvigt samt efter något begrundande. Blicken, som merendels var sänkt, var dock ej uttryckslös. Han tycktes kunna följa med gången af undersökningen, men föreföll mot slutet mera ligkiltig och trött. Han sade sig icke minnas något om förloppet af brottet. Under rannsakingen följande dag (den 27 oktober) befanns den tilltalade »tydligt redigare, och så vidt rätten kunde förstå, fanns intet fel på hans förstånd». Han sade, nu att han mindes större delen, af hvad som passerat. Tillfrågad om anledningen till brottet, sade han

sig ej veta det, han hyste ej afvoghet mot någon af de af honom öfverfallna, han förstod ej, om han gripits af plötsligt vansinne och hade ej på länge förtärt starka drycker.

Fängelseläkarens den 4 december 1900 afgifna utlåtande lämnar följande upplysningar: »Vid den af mig verkställda undersökning af H. har jag funnit hufvudets form och storlek normala, bälens och lemmarnas beskaffenhet utan anmärkning. Missbildning eller lyte finnas icke. Sinnesorganen funktionera normalt. Likaså äro samtliga inre organ friska. Nutritionen är god, temperaturen normal. Ansiktsuttrycket är mest allvarsamt, begrundande, men någon gång leende, i det hela stelt. Blicken är stadig, lugn, något inåtvänd. Pupiller något stora, reagera normalt, ögonens ställning normal. Sinnesstämningen är allvarlig, eftersinnande. Hans sätt att skicka sig erbjuder iftet särskildt anmärkningsvärdt. Han är renlig. Uppmärksamheten är god, uppfattningen likaledes. Minnet förefaller icke vara godt. Han har glömt af åtskilliga episoder under uppträdet i handelsboden (möjligen beroende på den upprörda sinnesstämning, i hvilken han befann sig) och kommer icke synnerligen ihåg sina föregående kontroverser med olika personer och rättvisan. Tankeverksamheten synes ej vara synnerligen liflig, den förefaller snarare att vara långsam och synes utmärkas af något eftertänksamt och begrundande. Han kan icke afgifva någon som helst anledning till den nu åtalade handlingens begående, utan svarar på hithörande frågor att »det blef så», »det skulle väl vara så», »det vet jag inte hvarför» o. s. v. Rösten, uttalet och artikulationen erbjuda intet anmärkningsvärdt. Hans rörelser äro säkra, starka och uthålliga. Ingen darrning, kramp eller lamhet, normala reflexer. För öfrigt är ingenting af mig känt, som kan vara af vikt för vinnande af kännedom angående H:s sinnesbeskaffenhet.

Om man nu öfverväger de skäl, som kunna tala för eller emot en befintlig sinnessjukdom hos H., så synas de förra icke vara fullt bindande. Visserligen är det ådagalagdt, att han härstammar från en släkt, hvars manliga medlemmar äro kända för ett våldsamt sinnelag, hvilket han äfven själf flera gånger gifvit exempel på, äfvensom det uppgifvits, ehuru det icke styrkts, att han vid något tillfälle varit sinnesförvirrad och måst vaktas. Likaså har vid den af mig gjorda undersökningen, af fångvårdspersonalen och under rättegången hos honom observerats ett egendomligt dröjande, begrundande sätt i tal och svar jämte vissa dock icke särdeles betydande minnesdefekter. Ehuru jag således icke kan förneka, att en i viss grad abnorm beskaffenhet hos H:s intellektuella lif kan förefinnas, hvilken i sådant fall framdeles torde komma att än ytterligare framträda, och ehuru han måste anses för en ganska samhällsvådlig person, finner jag mig böra afgifva det utlåtande:

Att Hilmer H. från L. i T. församling vid den åtalade handlingens begående måste anses hafva ägt förståndets bruk och vara för sina gärningar ansvarig. Hvilket allt på heder och samvete försäkras.»

Ur observationsjournalen inhämtas under status præsens den 20 februari och närmast följande dagar:

Längd 180 cm. Vikt 69 kg. Kroppsbyggnaden är god. Afståndet mellan båda händernas fingerspetsar vid utsträckta armar är 181,5 cm. eller 1,5 cm. större än kroppslängden. Hull och muskulatur under medelmättan. Allmänna utseendet anger en viss svaghet. Hufvudet mäter i omkrets 59 cm. i längd

20,5 cm, i bredd 15 cm; index alltså 731. På gränsen mellan hjässa- och nackbenen förefinnes en tvärgående, skarpt markerad insänkning. Pannan är något sluttande och smal. Ögonen något insjunkna. Näsan är stor och devierar åt vänster. Läpparna äro tjocka och utstående. Hakan är dragen tillbaka. Håret är ljust. Skägget borstigt, rödbrunt. Ögonen äro ljusblå. Öronen stora och utstående.

Öfver hela personens väsende, utseende, blick, tal, hållning och rörelser ligger något stereotyp. Ansiktsuttrycket är slött och intetsägande samt utan skiftning i mimiken, hvad ett samtal än rör sig om. Blicken är uttryckslös. Ögonen hållas oftast nedslagna, men då han någon gång tittar upp, riktas blicken vanligen rätt fram ut i fjärran. Munnen är vanligen öppen. H. uttrycker sig enstafvigt eller i korta satser, alltid dröjande, lågmäldt, nästan hviskande och på samma entoniga sätt, vare sig det är fråga om vädret eller hans begångna brott. Han rör på sig mycket sällan. Vanligen står han med slappt hängande armar eller sitter. Han bibehåller länge samma ställning, som han en gång intagit. Står han, kan han stå i timtal på samma ställe. Rörelserna äro långsamma och maskinmässiga. Om H. står och man ger honom en sakta knuff, sätter han sig långsamt i rörelse och stannar därvid ibland ej, förrän något hinder tvingar honom att stanna. Om detta hinder utgöres af en vägg, kan han bli stående med ansiktet mot väggen alldeles orörlig, till dess man vänder honom och ger honom en ny knuff, då han änyo sätter sig i rörelse med samma maskinmässiga långsamhet. Lynnet är fogligt. Sinnesstämningen är slö. H. visar ej det minsta intresse för sin omgifning eller öfver hufvud för någonting. Framställer aldrig några frågor. Säger sig på förfrågan »må bra» och »trifvas godt». Uppmärksamheten är nedsatt. Om man säger till honom: »det är vackert väder i dag», suggereras han att svara »ja», fastän regnet samtidigt smattrar mot fönsterrutan. Minnet är ganska godt. Han kommer väl ihåg, ej blott hvad som för längesedan inträffat, utan äfven hvad som på sista tiden händt honom. Dock minnes han tämligen ofullständigt, hvad han vid brottets begående företog sig (se nedan!). Tankeverksamheten är påfallande trög. Uppfattningen af frågor är god, men kombinationsförmågan och omdömet svagt. H. är väl orienterad till tid och rum. Som anledning, hvarför han intagits på hospitalet, uppgifver han en gång, att han »skurit en häst» och en annan gång att han »stått i förhållande till kreatur» (haft tidelag med en ko). Han uppger, att han ibland har ondt i hufvudet och att han känner sig matt i benen, men säger sig ej vara och ej ha varit sinnessjuk. Påstår sig ej höra eller någon gång ha hört »röster», men stundom ha besvärats af susningar för öronen. »Har en gång sett en svart hund med röda ögon. Denna hund var stor som en liten ko». En annan gång såg H. »en so komma från kyrkan». Han trodde, att det var den onde, som kom, och han blef vid tillfället så rädd att han bad till Gud och läste »fader vår». För närvarande äro ej några sinnesvillor påvisbara, ej heller förföljelse- eller storhetsidéer. — Genom upprepade frågor kan man få H. om sitt förflutna lif meddela, att han gått i folkskola och konfirmerats, att han alltid vistats i sitt hem och hjälpt till med göromålen, sedan han var 8 år gammal, att han alltid haft häftigt lynne och lätt blifvit uppretad samt att han mycket missbrukat starka drycker och flera gånger varit i slagsmål. Rörande det begångna brottet meddelar H. likaledes efter

honom gifna upprepade frågor, att han en dag, då han gick på åkern och plöjde, blef så »besynnerlig» i hufvudet, att han ej visste till sig och ej kunde styra sig utan sprang ifrån åkern och sjöng, rusade in i en handelsbod, slog sönder ett par lampor och slog en pojke i hufvudet. De i boden varande bundo honom med tåg och förde honom till ett magasin, och därefter kom länsmannen och förde honom i häkte.

H:s minne om hela uppträdet i handelsboden är mycket ofullständigt. Han säger sig icke veta, att han föröfvat något våld mot någon annan än pojken eller att han förstört något annat än lamporna. Han säger sig icke förstå, hur han kunde bära sig åt, som han gjorde. Han hade icke samma dag eller på länge förtärt starka drycker och hade ej agg till någon. »Det kom på mig något, så att jag ej kunde styra mig.»

Betjäningen upplyser, att H. är en snäll och foglig, talar aldrig själfmant, men svarar på frågor. Han bibehåller länge en viss ställning, som han en gång intagit. Så kan han i flera timmar stå alldeles orörlig med slutna ögon och hängande armar. Sköter sig själf vid måltider och klädsel, men är mycket långsam i allt, hvad han företager sig. Är renlig.

Hvad H:s kunskapsförråd beträffar, så synes det motsvara, hvad en person af hans samhällsställning i allmänhet känner till. Han besvarar rätt enklare frågor i bibliska historien, har reda på de förnämsta städerna i Sverige, vet namnen på kungen, drottningen och kronprinsen. Adderar och subtraherar enklare tal riktigt. I multiplikation däremot reder han sig dåligt: $2 \times 2 = 4$, $3 \times 6 = 18$, $6 \times 8 = 46$, $7 \times 9 = 36$, $8 \times 8 = 48$, $9 \times 9 = 64$ etc.

Sönnen är enligt H:s uppgift god. Sinnesorganen synas fungera normalt. Pupillerna, lika stora, reagera lifligt för ljus och ackommodation. Huden visar dermatografi. Händer och fötter äro kalla och cyanotiska. Å högra sidan af pannan finnes ett 7 cm. långt sagittalt ärr, sträckande sig ned från hår-fästet. Ärrret är ej ömmande, men upptill ej fullt förskjutbart. Det skall enligt H:s uppgift ibland vara mycket ömt och uppstod efter ett sår, som han erhöi för 3 år sedan, då han var full och råkade i slagsmål med några pojkar. H. uppger, att han ibland har svår hufvudvärk. Alltsedan han vid en 4—6 års ålder blef nedskuffad från en grind, så att han slog bakhufvudet i vägen och förlorade sausen, säger han sig tidvis haft ondt i hufvudet och särskildt i bakhufvudet. H. visar tydliga kataleptiska symptom. I ögonlocken och läpparna uppträda fibrillära ryckningar. Sensibiliteten är utan anmärkning. Patellarreflexerna äro normala. Fossæ supra- et infraclaviculares äro betydligt insänkta, men ge percussion och auscultation intet abnormt vid handen. Från inre organ för öfrigt intet att anmärka. Puls regelbunden; frekvens 80. Temperaturen afebril. Tungan är ej belagd. Matlust god. Afföring normal. Urinen, af eg. vikt 1,000, är klar, sur samt fri från socker och ägg-hvita. Patienten vistas å afdelning I. Diagnos: Dementia præcox. (Kræpelin).

²⁷/₂. Patienten står vid rondan alldeles orörlig med sänkt blick och hängande armar. Han gapar något, hvarigenom slöheten ovanligt starkt framträder. När han tilltalar, lyfter han ögonlocken, men fixerar ej den, som tilltalar honom, utan riktar blicken rätt fram samt svarar långsamt och hviskande utan ändring af mimik eller hållning. »Mår bra.» »Trifves godt.» »Önskar ingenting.»

²/₃. Patienten har börjat hjälpa till något med dammtorkning, som han utför alldeles mekaniskt. Man får liksom sätta honom i gång för att göra något. Af sig själf gör han intet. Flyttas till afdelning 2.

¹³/₃. Patienten visar fortfarande kataleptiska symptom. Om man t. ex. låter honom stå med utsträckta armar, bibehåller han ovanligt länge denna ställning. — Om man ger den sjuke en sakta knuff, sätter han sig långsamt i rörelse och går med sakta steg rätt framåt, tills något hinder kommer i hans väg. Han har måst sluta hjälpa till å afdelningen, enär det är intet bevändt med hans arbete.

¹⁷/₃. Om sitt förhållande vid tillfället för brottet säger han i dag, då han därom tillspörjes: »Jag blef så besynnerlig.» »Det svartnade för ögonen.» »Det bände i hufvudet.» Han »kan inte komma ihåg», att han slog någon annan än pojken, ej heller, att han förstörde något annat än lamporna. Patienten talar fortfarande ej spontant, utan måste hvarje ord liksom pressas ur honom genom upprepade frågor.

²⁵/₃. Som förut slö och ointresserad. »Mår bra.» »Trifves godt.» Talar fortfarande ej spontant. Gör öfver hufvud intet själfmant. Hans inre drifkraft är liksom tömd. Han liknar i allting en avtomat. Mot patientens slöhet kontrasterar i hög grad hans goda minne och hans utomordentligt goda orientering till tiden. Hvad han sett och hört, kommer han väl ihåg. Han uppger riktigt dagen, när han kom till fängelset, dagen, när han intogs å hospitalet samt besvarar rätt och utan längre dröjsmål än vanligt frågan om nuvarande datum och veckodag, trots att han ej själfmant meddelar sig med någon ej heller i sin ågo har någon almanacka.

³/₄. Patienten visar alltjämt samma stereotypa väsen. Ingen skiftning i mimiken. Sällan ändring af ställning. Han talar ej spontant, men svarar enstafvigt eller i korta satser på till honom ställda frågor. Gör allting långsamt och maskinmässigt.

¹⁵/₄. Patienten var på e. m. under cirka 5 minuters tid lifligare än vanligt. Visade sig lekfull. Gick bort till en annan patient, tog denne varligt under armarna, lyfte honom i vädret och satte honom åter försiktigt ned. Förföll omedelbart efteråt i sitt vanliga apatiska tillstånd.

²⁷/₄. Patienten har de sista dagarna visat sig något lifligare. Vistas dagligen ute å promenadgården, där han något mera rör på sig, fastän det fortfarande sker långsamt och maskinmässigt. Om han sitter, när läkarne komma, reser han på sig och tar af sig mössan, då han ser sina kamrater göra så. — De kataleptiska symptomen äro ej så framträdande. Sinnesstämningen är dock fortfarande mycket slö. Patienten »mår bra» och »trifves godt». Han framställer aldrig några frågor. Visar ej det minsta intresse för någonting. Minnet och orienteringen fortfarande goda.

⁸/₅. Fortfarande något lifligare. Det händer ibland, att han för en kort stund fixerar den, som tilltalar honom. — Hålls fortfarande, då läkarne komma, och reser sig därvid upp, om han sitter.

¹⁷/₅. Samma tillstånd.

I öfverensstämmelse med det anförda får jag afgifva följande utlåtande.

Från allmän synpunkt erbjuder ifrågavarande sjukdomsfall ett mer än vanligt intresse. Det händer icke så sällan, att läkaren på grund af sin större erfarenhet om sinnessjukdomarnas

olika företeelsesätt konstaterar, att en för brott tilltalad person lider af sinnessjukdom, änskönt i saken hörda vittnen förklarar sig icke hafva fömärkt något abnormt hos den tilltalade. En sådan skiljaktighet uti vetenskapsmannens åskådning och allmänhetens innebär alls ingen orimlighet, utan förefaller helt naturlig, så länge kännedomen om de med afseende å yttringarna ganska olika former, under hvilka sinnessjukdomar kunna uppträda, ännu icke blifvit allmänhetens egendom. Uti förevarande fall har ett alldeles motsatt förhållande ägt rum, i det att åklagaren såväl som samtliga vittnen ansett, att den tilltalade vid gärningens begående varit till sina sinnen rubbad, under det att fängelseläkaren, hvilken icke varit närvarande vid omhandlade tillfälle, på grund af sin sedermera gjorda undersökning förklarar, att den tilltalade vid åtalade handlingens begående »måste anses hafva ägt förståndets bruk och vara för sina gärningar ansvarig».

Vid bedömandet af denna extrema meningsskiljaktighet framställer sig själfmant tvenne frågor till besvarande.

Förefinnas så säkra kriterier på konstant psykisk hälsa, att vetenskapsmannen förmår med logisk nödvändighet sluta till, att en person icke kunnat vara sinnessjuk under en föregående tid?

Äro särskilda fackstudier ovillkorligen af nöden för att igenkänna en sinnessjukdom äfven i det fallet, då ett stormande och våldsamt utbrott af sjukdomen föreligger?

Dessa frågor stå i det samband med hvarandra, att om den förstnämnda besvaras nekande — och något annat svar torde därå ej kunna afgifvas — så blir utredningen af den senare frågan mycket förenklad. Det fordras ingen särskild lärdom för att förstå, att en människa angripits af en kroppslig sjukdom, ifall yttringarna därå äro i ögonen fallande; på samma sätt torde det ock förhålla sig med bedömandet af sinnessjukdomar. Den närmare vetenskapliga utredningen och bestämmandet af sjukdomens egendomligheter utgör däremot läkarens speciella gebit. Den af åklagaren och vittnen i förevarande fall lämnade beskrifning på utbrottet af den tilltalades sinnesrubbing utesluter den akuta alkoholförgiftningen och är i öfrigt så utförlig och karakteristisk, att man här synes stå inför valet att antingen bestrida sanningsenligheten af de aflagda vittnesmålen eller ock afgifva ett utlåtande af diametralt olika innehåll mot det föreliggande.

Då vittnesmålen framställning på intet sätt blifvit vederlagd, förefaller det, som om läkarens uppgift vid sådant förhållande borde hafva gått ut på att söka vinna klarhet, huruvida den tilltalades faktiskt sinnesrubbede tillstånd varit af tillfällig beskaffenhet eller tilläfventyrs stått i sammanhang med ett kroniskt lidande. Äfven i dessa afseenden lämna vittnesmålen en mycket god ledning. Det upplyses, att H. sedan flera år visat sig så förändrad, att man knappast kunde känna igen honom. Förut hade han varit öppen och meddelsam, men på senare tiden ville han hvarken tala eller svara. Dagarna omedelbart före brottets begående hade han skrattat för sig själf och visat sig så »besynnerlig», att hans anhöriga väntade, att något »galet» skulle inträffa. Det upplyses därjämte, att H. allmänt ansågs vara »mindre normal», en uppgift, hvilken, sammanställd med här ofvan lämnade notiser om H:s förändrade uppförande och uppträdet i handelsboden, bör tillerkännas en mycket stor betydelse.

Allmänheten är såtillvida en ganska otillförlitlig domare i fråga om sinnessjukdomar, att densamma ofta förbiser dessa

sjukdomars befintlighet. Om en individ »talar redigt» i vanligen förekommande frågor d. v. s. kan rätt uppgifva namn, yrke, ålder, känner igen vänner och bekanta, visar sig förstå penningens värde m. m., så anses denna »redighet» såsom ett säkert bevis på, att den form af hjärnsjukdom, som benämnes sinnessjukdom, icke kan vara för handen. Allmänheten förbiser, att hjärnan utgör organ för alla själens yttringar. Sådana viktiga förändringar i personlighetens kärna, hvilka uttala sig i karaktärens, åskådningens och vanornas omdaning pläga icke sättas i samband med sinnessjukdomar, så länge en viss »redighet» i tal och svar ännu kan iakttagas. Men just därför, att allmänheten har en så ensidig och ytlig uppfattning om sinnessjukdomens yttringar, blir det allmänna omdömet, att en människa är »mindre normal», förtjänt af det allra största afseende. I regel torde en närmare undersökning af sådana såsom »mindre normala» ansedda individer gifva till resultat, att en fullt utbildad sinnessjukdom föreligger. Sådant är åtminstone förhållandet med Hilmer H. Redan vid första anblicken ser man, att mannen är sinnessjuk och man tycker sig t. o. m. genast vara färdig med diagnosen af den särskilda sjukdomsform, af hvilken han lider. H:s kroppsställning, rörelser och förhållande till omgifningen äro karaktäristiska. Han står hela dagarna orörlig på samma ställe med armarna slappt nedhängande och med kalla cyanotiska händer och fötter. Får han en impuls utifrån t. ex. genom en knuff i ryggen, sätter han sig långsamt i rörelse, gående rakt fram, tills han kommer till väggen, där stannar han utan att vända sig. Vänder man på honom, gör han intet motstånd, och får han en ny kuuff, rör han på sig ånyo på samma avtomatiska sätt. För sin omgifning ådagalägger han intet intresse. Yttervärlden synes knappast existera för honom. Han tilltalar därför aldrig någon. När man examinerar honom, svarar han först efter en stunds förlopp och då vanligen enstafvigt och alltid lägmäldt, ibland hviskande. Det märkes väl, att han icke alldeles saknar uppfattning, men däremot röjer han en stor oförmåga att kombinera sina förnimmelser med hvarandra. Han suggereras därför lätt att lämna det svar man afser. Om man t. ex. säger: »det är vackert väder idag», svarar han medgifvande »ja», fastän regnet samtidigt smattar på fönsterrutan. Betraktar man hans ansikte, finner man däri intet uttryck. Ögonen äro ofta tillslutna, men öppnas de någon gång, finner man, att blicken är intetsägande och inställd för fjärrpunkten. Motsatsen mellan detta slöhetstillstånd och mannens noggranna orientering med afseende på tiden är anmärkningsvärd. Med ofelbar säkerhet uppgifver han datum och veckodag, fastän han icke sett någon almanacka sedan inkomsten ä hospitalet eller samtalat med någon härom. H. lider således af dementia præcox, en sjukdomsform som tyvärr icke erhållit plats i vår gällande nomenklatur. — Det är välbekant, att det mer eller mindre djupa apatiska tillstånd i hvilket dessa sjuka befinna sig, under inflytande af sinnesvillor eller andra inifrån kommande motiv, plötsligen kan så att säga lösas och lämna rum för ett vanligen kortvarigt anfall af exaltation med förstörelsebegär och våldsamhet. Redan efter några minuters eller timmars förlopp pläga dylika anfall gå öfver och efterträdas af samma apatiska tillstånd som före anfall.

Det lider intet tvifvel därom, att H. under en längre tid varit sinnessjuk och att hans vilda uppträdande i handelsboden utgjorde just ett sådant intercurrent påkommande anfall.

Jag får sålunda afgifva det utlåtande, att Hilmer H. vid åtalade brottets begående varit genom sinnessjukdom beröfvad förståndets bruk samt att han fortfarande är sinnessjuk och för allmänna säkerheten vådlig, hvilket på heder och samvete intygas. Göteborgs hospital den 17 maj 1901.

Kristian Wickström.

6.

I skrifvelse af den 8 maj detta år till direktionen öfver Uppsala hospital och asyl har Kungl. Medicinalstyrelsen med öfverlämnande af rannsaktionshandlingarna angående häktade och för olofligt tillgrepp åtalade Erik Gottfrid Å. från N. förordnat, att bemålde Å. skulle för observation och undersökning intagas å Uppsala hospital samt anmodat öfverläkaren därstädes att till Kungl. styrelsen inkomma med yttrande angående den tilltalades sinnestillstånd.

Erik Gottfrid Å. intogs till undersökning å Uppsala hospital den 7 sistlidne juni.

Rättegångshandlingar angående exploranden upplysa. Fadern stenarbetare, gift två gånger; det första äktenskapet upphörde genom hustruns fränfalle; expl. är född 1883 i detta och har ej flera syskon än en broder. Han har genomgått folkskola, kan läsa och skriva. Vi tre särskilda tillfällen har han straffats för snatteri; den 23 december 1900 frigafs han efter att hafva aftjänat det sista af straffen. Därefter har han någon tid haft arbete som handtlångare vid rifningen af ett hus. Han har varit boende hos fadern. Samtliga ofvanstående uppgifter härröra från expl. själf; af prästbetyg inhämtas ytterligare, att han åtnjuter medborgerligt förtroende och är nattvardsberättigad. I början af april 1901 blef expl. anhållen såsom misstänkt för att, sannolikt utan inbrott, från en klädmäklaributik i Norrköping hafva tillgripit tvenne nya kavajrockar, hvardera uppskattad till 11 kronors värde, och ett par byxor, värderade till 3 kronor, hvilka klädesplagg han därefter fört till sitt hem; och erkände expl. sig vid anställt förhör hafva begått nämnda förbrytelser. Hörd inför rådstufvurätten vidhöll han sedermera denna bekännelse och tilllade, att han, alltsedan han sista gången frigafs från fängelset, varit sjuklig, samt att han vid åtalade tillfället icke varit fullständigt nykter. Emellertid förklarade sig åklagaren på grund af den tilltalades ständigt visade benägenhet för tjufnadsbrott, hvilka han till och med ej skydde att öppet förföva i andras närvaro, samt på grund af hans vid förhör med honom lämnade egendomliga svar, hafva anledning tro, att den tilltalade ej vore vid sina sinness fulla bruk. Jämväl cellfängelsets direktör, vid rätten tillstades, uttalade samma åsikt som åklagaren angående den tilltalades sinnessbeskaffenhet. Direktören hade sålunda under den tilltalades vistelse inom cellfängelset, sammanlagdt en tid af 5 månader 23 dagar, bland annat iakttagit, att den tilltalade omkring 2 månader efter ankomsten blifvit så slö, att han först genom uttryckliga tillsägelser kunde förmås att äta, gå till sängs eller stiga upp. Såväl den tilltalades fader som hans broder förde ett supigt lif, och den tilltalade hade redan i sin barndom börjat förtära starka drycker, hvadan direktören hölle för antagligt, att missbruk af starka drycker vore orsaken till den tilltalades mindre normala sinnessbeskaffenhet. Med anledning af hvad sålunda förekommit beslöt rätten infordra fängelseläkarens

utlåtande rörande den tilltalades sinnessbeskaffenhet. Vid rättegång den 27 april 1901 inkom ett sådant af följande lydelse: »Efter den 6 april år 1901 af rådstufvurätten i Norrköping mottagen anmodan att undersöka för stöld arresterade Erik Gottfrid Å:s sinnessbeskaffenhet samt meddela rådstufvurätten utlåtande däröfver äfvensom öfver det förhållande, huruvida Å. kan för sina handlingar anses tillräknelig — får undertecknad till rådstufvurätten meddela, hvad som af den med Å. verkställda undersökning rörande Å:s sinnestillstånd framgår. Att börja med torde en redogörelse öfver Å:s sinnestillstånd under hans första vistelse å härvarande fängelse vara på sin plats. Under vistelsen här, vid inkomsten den 1 juli 1900 företedde hans sinnestillstånd intet abnormt. Först den 9 september samma år yppade sig tecken till sinnessjukdom, visande sig i oro, ångest, fruktan för ett hotande dödsstraff, knäfall för alla, med hvilka han kom i beröring, med ifriga böner om förlåtelse, »då han mycket syndat mot alla människor». Under detta exaltationstillstånd var hans hjärtverksamhet ovanligt hög och hastig. Om en tre, fyra veckor börjar oron och ångesten minskas, han börjar visa ett apatiskt tillstånd, han står långa stunder stirrande och långa stunder står han alldeles orörlig. Talet är knappast hörbart, men någorlunda redigt. Hjärtverksamheten har småningom lugnat sig och är nu normal. Sömn och aptit äro goda. Längre fram i oktober finner man hans tillstånd mer apatiskt. Han äter ej utan tillsägelse, han bäddar ej sin säng utan uppmaning, ej heller utan anmaning kläder han af sig eller lägger sig. Han är i öfrigt kroppsligt frisk. Då han vid jultiden ur fängelset utsläppes, är hans tillstånd alldeles likt, som det på de sista månaderna varit. Enligt de upplysningar, som kommit mig till handa dels från fadern, som uppgifver, att Å. år 1897 haft en åtta dagar en dylik attack, dels ock från Å. själf, som uppgifver, att han från unga år, vid tretton års ålder, börjat i större kvantiteter begagna brännvin och i denna ungdomstid ofta varit berusad, visar sig, att Å. under uppväxttiden fört ett oordentligt och lättsinnigt lif. Enligt en mig på sista dagarna meddelad uppgift skall Å. ha en broder, hvilken, lidande af sinnessjukdom, är å Arbetsinrättningens sjukhus intagen. Vid undersökningen af Å., som nu är i maj detta år 18 år gammal, befinnes han vara af medelstor växt och af ordinär kroppsbyggnad med välbildadt ansikte och frisk ansiktsfärg. Ansiktsuttrycket förräder godt lynne och förmåga »att taga världen lätt». Hufvudet välbildat och normalt, intet lidande af hufvudvärk. Sönnen god, fri från oroande drömmar, inga syn- eller hörselvillor. Yttre sinnen äro normala. Lungor, hjärta och bukens organer fullt friska. Lokomotionsorganen friska. Ingen darrhändthet såsom hos gamla supare förekommer. Vid undersökning af Å:s själstillstånd finner jag detta för närvarande så normalt man kan önska. Då man tillfrågar honom rörande tjufnadsbrottet, hvarför han nu är tilltalad, erkänner han detta fritt och otvunget. Då man sammanför detaljerna af denna undersökning, såsom fångens benägenhet för starka drycker, vidare denna dryckenskapslasts utöfvande redan från 13 året samt slutligen fångens uppträdande under den föregående vistelsen i fängelset, finner jag, att han lider af sinnessjukdom. Denna hans sinnessjukdom är dock ej så utvecklade, att den är permanent, utan har den intervaller af relativ hälsa. På grund af ofvan anförda får jag förklara, att Å. lider af sinnessjukdom af intermitterande form samt att han i afseende på det nu åtalade brottet är tillräknelig, då brottet under den relativt friska perioden begåtts, därvid Å. ej saknat

förmåga att redigt tänka och sina handlingar fritt och otvunget bedöma, hvilket allt ej allenast på förut aflagd ämbetsed utan ock med denna min edsliga förpliktelse: 'så sant mig Gud hjälpe till lif och själ' betygas.» På grund af hvad i målet förekommit beslöt rådstufvurätten infordra Medicinalstyrelsens utlåtande i ämnet. Denna myndighet förordnade, att Å. skulle å Uppsala hospital intagas för observation och undersökning.

Status præsens ^{13/6} 1901. Expl. är 173 cm. lång och väger 59 kg. Kroppsbyggnad, hull och muskulatur goda; hy frisk. Hufvudets längd 20 cm., dess bredd 15,5 cm., index 775; omkrets 58 cm. Hår svartbrunt. Iris brun. Från vegetativa organ har vid fysikalisk undersökning intet abnormt kunnat påvisas. Urinen håller ej ägghvita eller socker. Matlust god, ordentlig afföring. Pupiller lika stora, reagera för ljus och ackommodation. Patellar- och plantarreflexer af vanlig styrka. Ingen darrning, kramp eller förlamning. Expl. har efter hitkomsten röjt en viss uppsluppenhet; han går ofta och skrattar för sig själf eller hoppar och dansar, pratar och skämtar såväl med betjäningen som med patienterna; allt emellanåt söker han reta de senare, sålunda kastar han brödbitar och sprutar vatten på dem samt visar sig kitslig mot dem äfven på annat sätt; då betjäningen söker afstyra hans ofog, brusar han ej sällan upp; vid ett tillfälle har han slagit en skötare på näsan, så att blödning uppkom. Han är mycket vaken om nätterna, skrattar, pratar och sjunger då ej ej sällan. Vid samtal med läkarne har hans ansikte ett spändt uttryck, och blicken är fixerande; han efterkommer genast och korrekt gifna tillsägelser, svarar efter vaulig latenstid och adäkvat på framställda frågor, yttrar sig därjämte ganska mycket spontant. Hela hans uppträdande gör intryck af något barnsligt och efterblifvet. Då han berättar om sin föregående lefnad, händer det ofta att han skrattar åt saker af djupt allvarlig innebörd, såsom fula streck han begått, excesser af hvarjehanda slag och dylikt. Han säger sig ångra de förbrytelser, till hvilka han gjort sig skyldig, men afger denna förklaring utan spår till affekt. Han meddelar, att modern afled, när han var 6 år gammal; då vardt han utackorderad till en skomakare. Vid denna tid blef han fylld första gången; skomakarens namnsdag firades och därvid bjöds på äggtoddy; häraf drack expl. sig så full, att han ramlade omkull och stötte ett hål i pannan. I sitt 7:de lefnadsår fick han styfmor och återvände då till hemmet. Vid 11 års ålder blef han »fylld» för andra gången; en pojke, som skulle »läsa fram sig», hade ett halfstop brännvin; härmed undfägnade han expl. och fem, sex andra pojkar, så att de blefvo »fulla allihop» (vid omnämnade af detta skrattar expl.), själf blef han (expl.) »liggande». 13 år gammal började han riktigt suppa; vid tvenne olika tillfällen, senast under en del af 1898 och 1899, var han likväl goodtemplare och smakade ej något, men så kom han osams med sin fästmö, hvilken liksom han tillhörde orden, och detta gjorde, att han ånyo började suppa; hvar lördagskväll plögade han och två kamrater taga en liter gemensamt; de höllo sig utanför staden, »seglade och söpo»; »det var så många som drunknade»; hans läskamrat drunknade i fyllan på sin födelsedag tillika med två andra, endast expl. »kom upp»; då hade de »supit tre liter på fyra stycken» (denna episod omnämnes utan några synbara tecken till ledsnad eller skamkänsla); de varnade nog honom hemma för att suppa så mycket, men han brydde sig ej om hvad de sade; han drack så mycket han kom öfver, »hade ett sådant begär efter det», tyckte dock ej, att det var treffligt, för att han

»blef så sjuk efteråt». Vid alla de tillfällen han stulit, har han varit full. Han »har tagit mycket, som nedlagts»; »detektiverna har tystat ned det», för att han ej skulle få straff; en fyra, fem gånger har han varit i trädgårdar och tagit frukt; han har tagit tidningar vid stationer också; vid 17 års ålder tog han en öfverrock, som han därefter pantsatte, sedan ångrade han sig och anmälde själf tillgreppet; han slapp undan med att betala rocken; kort tid därefter stal han två par kalsonger, härför blef han fast; något senare stal han ett sportskärp, portmonnäer och svängremmar, äfven då blef han »tagen»; i maj 1900 tillgrep han slutligen ett par skor; på grund af dessa tre stölder äfvensom för fylleri dömdes han till »5 månader och 23 dygn». När han »varit inne ett par tre månader», blef han orolig, han »läste så mycket i böckerna» och tog åt sig, tyckte, att han var en stor syndare, trodde, att de skulle göra af med honom, »var rädd för allting», han gick uppe hela nätterna och pratade om allt, hvad han gjort, för fångvaktaren, denne stod utanför och skref upp det; ångslan räckte 2 1/2 månader; en tid var han så förstörd, att de fingo både bädda åt honom och ge honom mat; mot slutet blef han något bättre, sedan han fått en kamrat, som lifvade upp honom. Den stöld, för hvilken han nu står tilltalad, begick han på eftermiddagen 1 april innevarande år; han hade då i sällskap med tvenne kamrater supit i flera timmar; från kl. 9 på morgonen till 4-tiden på eftermiddagen, då tillgreppet föröfvades, hade de hållit på och under denna tid druckit ur en liter brännvin och tre liter öl; på hela dagen hade han ej ätit mera än en smörgås; när han stal kläderna, var han så drucken, att han ej visste af sig; han kommer ej ihåg, att han var inne och tog dem; när han vaknade ur ruset, visste han ej ens, att han hade dem med sig; då polisen kom, var han iklädd dem och skulle gå ut i staden. Han tror ej, att han skulle hafva begått stölden, om han varit nykter; han ångrade sig sedan (detta yttras utan minsta affektiva betoning). Hädanefter skall han låta bli att suppa, han skall gå in bland goodtemplarne, när han kommer hem. Att han står under åtal »är tråkigt förstäs»; han vet ej om doktorn kan skriva honom fri; är han sinnessjuk, slipper han straff; själf anser han sig hvarken nu eller tidigare hafva varit sinnessjuk. Exploranden visar sig vara fullkomligt orienterad i fråga om rum och tid, uppger riktigt, att han i morgon kl. 12 vistats här jämnt en vecka. Han löser hastigt och korrekt nedanstående räkneuppgifter: 5 × 8, 9 × 7, 9 × 8, 19 + 8, 16 + 17, 5 × 17, 15 × 17, 19 × 3, 28 : 3. 2:dra, 4:de, 5:te, 6:te, 7:de, 8:de och 9:de buden uppläser han rätt. Moses kallar han först »en Jesu profet», sedan »en Guds profet», M. »fick lagen af Gud», »räddade Israels barn ur Egyptens trädrom». Om Jesus känner han, att »han vandrade på jorden 30 år», »de korsfäste J. vid påsktiden», »han blef förrådd af Judas», »de påstodo att det skulle vara bra, att han dog för folket». På frågan om han vet, till minne af hvilken händelse pingsten firas, svarar han: »Jag kommer visst inte ihåg, hvad det var». Hvem Birger Jarl var, säger han sig ej alls veta; när Gustaf Vasa lefde, kommer han ej ihåg, vet ej heller, hvad denne konung uträttade; »Erik XIV lefde visst på 1500-talet», huru det gick för denne minns han ej, men frågar på tal härom: »Söp inte han?»; Gustaf II Adolf var kung i Sverige och stupade den 6 november 1632 i slaget vid Lützen, »det var så'n dimma på morgonen då, att han skildes från folket och blef ihjälslagen», men »de segrade då öfver tyskarne»; tillspord, hvad striden gällde, svarade han: »De slogos om land, om riket», att det var en

kvesavalls så det skulle stå Härliga till, som du vet föresten, Helst i Misommar, skulle, du passa mej förträffligt i min nya promenaddrägt, så skulle vi nog gå till, folkparken, och roga oss, med dans och dricka Lemonad, och musik, vi skulle nog gå till, Haga Park, och Kaffe Backen, ja, jag önskar att vi skulle få förträffligt roligt, helst på din sida, Tecknar din äkta man Erik Gottfrid Aman Hande Ållskade *Anna Johansson Hande.* 20/6. Expl. betar sig oskickligt på flera sätt gentemot patienter. En bråkig sådan har han spottat i ansiktet, på en annan patient har han öppnat sprundet, tagit ut hans manslem och dragit i den; vid ett tillfälle har han lagt sig framstupa öfver den sistnämnde pat:s bakdel och i denna ställning utfört coitusliknande rörelser. Han flyttas i dag till afd. 13. 27/6. Efter förflyttning till 13 har expl. förhållit sig lugnare och fredligare, sjunger och väsnas dock äfven där ibland om nätterna. När man i dag utfrågar honom rörande den flicka, till hvilken han skrifvit det ofvan citerade brevet, förklarar han sig hafva varit i sällskap med henne mycket, när de gingo och läste; tillspord, hvarför han kallar sig hennes äkta make, skrattar han och säger, att han endast gjort det »på konst»; han har inte, så att han kan gifta sig, blir myndig först om 3 år; så fort han kan, skall han gifta sig med henne kanske. På frågan huruvida expl. anser de personer, som vårdas här på hospitalet, i allmänhet hafva något fel på förståndet, svarar han, det han ej kan finna, att så är förhållandet, om han undantager en pat. på Ö. 14. Expl:s förmåga att räkna underkastas i dag en mera ingående pröfning, det visar sig då, att han reder sig bra med fåsiffriga tal, men att det går sämre med flersiffriga; 1008 : 2 får han sålunda först till 54; uppmärksamgjord på, att detta är orätt ändrar han dock af egen drift kvoten till 504. Han är ej säker på räknasättens benämning; sålunda kallar han addition för »subelation» och subtraktion för addition. Han förklarar sig ha gått 6 år i skolan. 10/7. Man har försökt använda expl. i skomakeriet, men utan framgång, han har, enligt mästarens utsago, »inget handlag och ingen fattningsgåfva». Får hädanefter syssla med drefplockning. 15/7. I dag har man låtit expl. uppläsa enklare stycken af sedelärande tendens ur »Folkskolans läsebok» och efteråt söka återge innehållet af desamma. Det visar sig då, att återgifvandet går ytterst dåligt. Efter att ha genomläst den allmänt kända berättelsen »Den oegennyttige vägvisaren» kan han sålunda ej ens korrekt återgifva dess rubrik, utan förklarar, att det upplästa handlade om »den oegennyttige(!) ryttaren»; af fabeln erinrar han sig endast, att »det var en gubbe och en ryttmästare som skulle skaffa foder åt en häst» och att »de afmejade gräset på en äng och lade det tillsammans». När man frågar, hvad som menas med »ogennyttig», svarar expl.: »Han var väl inte duglig precis»; uppmärksamgjord på att det heter oegennyttig och tillspord, hvad som möjligen kan förstås därmed, yttrar han: »Han var litet egen». Berättelsen »Hästskon» återger han nästan ordagrant (på fråga därom förklarar han sig hafva lärt denna utantill i skolan), men själfva kvintessensen, nämligen att fadern just för de pengar, som den föraktade hästskon inbragte honom, köpte körsbären, visar sig därvid ha undgått expl. Att ha gjort sig skyldig till de i daganteckningen af 20/6 omnämnda osedliga handlingarna förnekar expl. envist. 22/7. På de sista dagarna har expl. dels angående sitt abnormala förhållande under fängelsevistelsen 1900 och tiden därefter, dels beträffande omständigheterna vid det tillgrepp, för hvilket han nu står under åtal,

Berättelse ang. sinnessjukvården.

kommit med några uppgifter, som afvika från dem, han först lämnat. Kort efter hitkomsten förklarade han — såsom i status præsens finnes anfördt — att han i fängelset var ängslig vid pass 2 1/2 månad; hörd i dag öfver samma punkt vitsordar han till en början riktigheten af den förut lämnade uppgiften, men då man påpekar motsägelsen mellan denna och fängelseläkarens utlåtande, medger expl. sig hafva varit besynnerlig under hela fängelsevistelsen efter den 9 september 1900, d. v. s. 3 3/4 månad. Expl. meddelar vidare, att han efter frigifningen från fängelset var egen under ytterligare 2 1/2 månad (alltså ej blott 1 1/2 månad, som han tidigare förklarar; jfr daganteckningen för den 20 juni) och under denna tid alltemellanåt hörde röster, på hvilkas yttrande han ibland svarade. I midten af mars var han likväl fri därifrån, kände sig frisk och kunde arbeta. De närmare omständigheterna vid den åtalade stöldens begående, af hvilka han förut ej sagt sig äga någon hågkomst, har han nu dragit sig till minnes, sedan han, som han uttrycker sig, fått tänka närmare däröfver. När han dagen för tillgreppet skildes från de kamrater, i hvilkas sällskap han intagit så mycket spirituosa, uppmanades han af dem att »repa något»; härpå svarade han då vägrande. Kommen för sig själf, började han närmare tänka på saken, och då han kom i närheten af klädbutiken, beslöt han att gå dit in och stjäla. Med detsamma som detta beslut mognat hos honom, hörde han liksom en hviskning: »Gå in och tag på dig det där!» Han erinrar sig nu mycket väl, att de klädplagg han tog sutto till vänster inne i butiken. Tillgreppet föröfvades, som ofvan finnes omnämndt, den 1 april; på frågan, huruvida expl. ej under tiden från midten af mars, då han kände sig frisk, och till den 1 april, då han hade nämnda hallucination, vid något enda tillfälle hört någon röst eller hviskning, svarar han ett kategoriskt nej. Han nekar till, att någon gång förut i berusadt tillstånd hafva haft någon röstförmimelse. I disciplinärt afseende förhåller expl. sig nu bättre än i början af härvaron; han arbetar ordentligt med drefplockning, har på senare tiden hållit sig tyst om nätterna. Han har uttalat önskan att få komma härifrån för att börja aftjäna sitt straff. Sedan undersökningen af Å. denna dag afslutats, har anmälan från öfverläkaren afgått till konungens befallningshafvande i Uppsala län, med anhållan, att Å. måtte afhämtas härifrån med första. Å. kommer den instundande 27 juli att afföras härifrån för vidare befordran till Norrköpings läns cellfängelse.

Ur journalen framgår, att Å. under vistelsen här ej företett tecken på någon mera utpräglad sinnessjukdom, att Å. sålunda ej varit sinnessjuk i vanlig mening. Å andra sidan kan det ej förnekas, att åtskilliga hos Å. förhandenvarande symtom i negativ riktning gifva stöd för det antagandet, att Å. måste betraktas såsom imbecil. Härför tala Å:s vid upprepade tillfällen ådagalagda hållningslöshet, han nedsatta förmåga att bekämpa de dåliga böjelserna och hans brist på korrektiv, hans något bristande insikt i moraliskt hänseende, hvilken vid flera tillfällen framträdte och isynnerhet vid hans skäligen färglösa bedömande och betoning af det brottsliga och felaktiga i hans föregående lif, på sätt journalen närmare ger vid handen; för samma antagande talar ock den hos honom i någon mån förhandenvarande defekten å det intellektuella området, hvilken gifvit sig till känna genom såväl en viss begränsning i hans omdömesförmåga och allmänna kunskapsmätt som svårighet för honom att bedöma äfven enklare spörsmål af abstrakt natur.

Ett ytterligare stöd för det nyss anförda antagandet finner man ock i hans utseende och uppträdande, som gör intrycket af något i viss mån barnligt och efterblifvet. Emellertid är den imbecillitet, hvilken förefinns hos Å., enligt mitt förmenande ej i och för sig af den betydighet, att strafflagens kap. 5 bör finna tillämpning.

Fängelseläkaren Bergstens skildring rörande Å:s förhållande under strafftiden sept.—dec. 1900, ställd i sammanhang med af Å. här lämnade uppgifter rörande Å:s sinnestillstånd såväl under sagda tid som efter dess slut, ger vid handen, att Å. lidit af en psykos af depressiv natur, hvilken sannolikt tagit sin början i sept. 1900 och oafbrutet fortfarit ungefär 2 1/2 månader efter strafftidens slut. Af de densamma kännetecknande symtom erinrar jag särskildt om förekomsten af talrika hörselvillor, hvilka emellertid liksom öfriga symtom skola hafva upphört i midten af mars 1901; från denna tid har Å., enligt hvad han med bestämdhet försäkrar, varit fullt återställd. Denna uppgift motsäges ej heller af innehållet i rannsakningshandlingarna. Den åtalade stölden, som begicks den 1 därpå följande april, efter det Å. förtärt en större mängd brännvin och öl, skall Å. hafva utfört, därtill uppmanad af sitt dåliga sällskap och i det bestämda syftet att anskaffa penningar till inköp af brännvin. En af Å. på sistone här lämnad uppgift, att han omedelbart före stölden i fråga, likväl efter det han bestämt sig för att stjäla, hört en röst som sagt: gå in och ta på dig det där! torde, för så vidt den öfver hufvud taget är sann, ej få tillerkännas någon särskild betydelse från rättsmedicinisk synpunkt. Om nämligen Å. sagda dag verkligen förnummit hörselvillan i fråga, så synes den likväl hafva stått skäligen isolerad såsom psykopatiskt symtom och torde ej få tillmätas någon egentlig betingelse för brottet, hvilket redan förut planlagts. Det bör ock erinras därom, att Å. varit hvad han själf kallar frisk och fri från hörselvillor från midten af mars 1901 till den därpå följande 1 april. Patogenetiskt sedt låter det tänka sig, att hos Å., som sannolikt bär på en både ärfd och förvärfvad sjuklig disposition, ett kraftigt toxiskt agens (spritförgiftning) är tillräckligt att å hans för visso impressionabla centralorgan förmedla uppkomsten af äfven enstaka hallucinatoriska fenomen, för så vidt öfver hufvud Å:s uppgift härutinnan är med sanningen öfvensstämmande.

Å:s uppgift, att han numera, i motsats till hvad han förr sagt, erinrar sig detaljerna vid brottets utförande, motsäges ej af kända kliniska förhållanden. — Enligt min mening föreligga ej tillräckliga skäl för det antagandet, att den depressiva psykosens hos Å. skulle hafva fortfarit till och förefunnits vid tiden för stöldens begående.

Med stöd af ofvanstående framställning jämförd med de upplysningar, som rättegångshandlingarna och hospitalsjournalen innehålla, får jag alltså på heder och samvete intyga:

att Erik Gottfrid Å. från N., om han ock är i lindrigare grad imbecill, vid det åtalade brottets begående enligt min åsikt ej varit behäftad med sådan psykisk anomali, som åsyftas i kap. 5 af strafflagen.

Uppsala hospital den 22 juli 1901

Teodor Nerander.
Öfverläkare.

7.

I skrifvelse den 8 juli 1901 har Kungl. Medicinalstyrelsen med öfverlämnande af rannsakningshandlingarna i ett vid rådstufvurätten i Norrköping anhängigt mål angående häktade för dråp tilltalade skräddaren Gustaf K. N. från N., beträffande hvilken anledning förekommit, att han vid brottets begående saknat förståndets fulla bruk, för erhållande af fullständig utredning rörande N:s sinnesbeskaffenhet förordnat, att N. skulle för observation och undersökning intagas å Vadstena hospital, så snart plats där kunde för honom beredas, med anmodan att öfverläkaren, så snart ske kunde, skulle till Styrelsen inkomma med yttrande angående den tilltalades sinnestillstånd.

Med anledning häraf intogs N. å Vadstena hospital den 24 sistlidne juli.

Ur de härhos återgående remisshandlingarna och den här förda observationsjournalen, har jag med fästadt afseende på det infortrade yttrandet att anføra följande:

Gustaf K. N. är född den 19 maj 1869; hans fader är sedan 17 år grubblande och sinnessjuk, har »besynnerliga idéer»; en broder är äfven sinnesrubbad och till arbete oförmögen. N. har genomgått folkskolan och är konfirmerad, gift och har två barn; han har från unga år ägnat sig åt skrädderiyrket och från nitton års ålder varit egen skräddare och sedan hösten 1900 haft sin affär i N.; åtminstone förr fört ett ganska supigt lif; han har varit retlig och häftig till lynnet, isynnerhet då han förtärt starka drycker, men ansetts äga fullt förstånd. Hustrun har ej funnit något anmärkningsvärdt i hans sinnestillstånd förrän efter 1 januari detta år, synnerligast dock efter 1 april och mest under veckorna före brottet, under hvilken tid han visat sig nervös, grubblande och besynnerlig, mycket orolig huru det skulle gå, därför att han ej mäktade försörja familjen och gälda hyran, samt fruktat blifva behandlad som lösdrivare; härtill kände han sig uttröttad och matt, hade obetydlig sömn, hvarjämte han om kvällarna läser dörrarna och mot vanan uttager nycklarna; fäller yttranden sådana som (till hyresvärden): »det vore bäst jaga en kula genom hufvudet», eller (till en kund): »folk äro stygga och djåkliga mot mig», eller att kunderna förföljde honom; natten till den 24 sistlidna april, då ifrågavarande brott begåtts, sofver han obetydligt och stiger upp först kl. 1/9 f. m.

Vid 9-tiden beredd att spänta stickor med knif och hammare, hör han det knacka på förstugudörren, går och öppnar för 7-åriga gossen Ivar S., som frågar efter sin lekkamrat N:s dotter Vanda, svarar att flickan skall strax kläda sig, men tilldelar gossen med den medförda hammaren slag i hufvudet, så att denne någon stund därefter ljöt döden; sin hustru, som strax efter våldet hemkommit, svarar N. på fråga, hvad det var med Ivar: »jo, jag har slagit honom, tyst nu, var lugn, det är ingen fara», härvid ser han mycket underlig ut; härefter går han hetsig ut och in; då gossens far, tillkallad af hustru N. tillkommit, säger han till denne: »jag har slagit ihjäl pojken, han har förnärmat alla i gården», samt: »när man behandlar mina barn så»; fadren finner honom mycket exalterad och besynnerlig; för honom var N. blott känd till det yttre, men denna hade hört, att N. sista tiden burit sig besynnerligt åt; på det i gården liggande kafféet ropar N.: »se hammaren

är blodig», hvarvid han sett vild och besynnerlig ut; strax efter har han ock yttrat: »jag har gjort det, jag har slagit gossen», och på fråga om orsaken, »hvad skall man göra», och »det får jag svara för själf»; därvid visande underligt stirrande ögon, samt sagt att han ej visste hvad gossen hette; till ankommen polis yttrar han: »nu får konstapeln taga mig, inte som lösdrivare utan som dråpare»; »jag har slagit en pojke, så jag tror han dör»; samt sedermera: »jag har lidit så mycket här i gården, de ha varit så elaka mot mig». Vid polisförhöret förefaller han nervös och besynnerlig samt berättar det ofvan nämnda förloppet af dråpet, men kan ej uppgifva någon annan anledning därtill än att han blifvit vild.

Inför rätten den 27 april vidhåller N. samma berättelse angående dråpet, men om anledningen uppgifver han nu, att han varit förvillad och urständsatt bedöma sina handlingar; han hade ej sofvit föregående natt, varit som i ett dvalligt tillstånd och vid uppstigandet känt sig slö; visste ej om han ätit kvällen förut, men hade mot vanan å kaféet i gården förtärt $\frac{1}{2}$ öl; samma morgon säger han sig ej förtärt vare sig mat eller dryck; han kände ej gossens föräldrar, hade intet emot gossen eller att han lekt med dottern; säger sig ej hyst hämndkänsla mot honom, fast denne några gånger gjort grimaser och räckt »lång näsa» åt honom; vidare att han sofvit illa om nätterna, haft »besynnerliga tankar», trott sig förföljd på något sätt af gårdsfolket; han hade en gång förr blifvit »vild», då blott hojtat och skrikat; han säger sig ångra sitt brott och finner det beklagansvärdt.

Inför rätten d. 4 maj erinrar han sig några detaljer vid brottet, säger dock att han ej varit vild, men haft besynnerliga känslor, kan ej minnas, att gossens knackningar förargat honom eller hvad han yttrat till gossens far omedelbart efter dråpet; har ej hyst hat till ekonomiskt bättre lottade människor; uppger att han varit rädd bli tagen som lösdrivare, samt att han aftonen den 24 mars kastat några väststycken i strömmen för att utröna om polisen skulle göra honom något, hvilket dock ej inträffat.

Inför rätten den 11 maj yttrar han, att han, som varit nedtryckt af ekonomiska bekymmer och vid besynnerligt humör, trott att »folk var stygga» mot honom; brottet förefaller honom »gätligt», och att han vid detsammes begående handlat som i en dvala.

I sitt den 13 juni afgifna läkarebetyg anger fängelseläkaren N. såsom spenslig, blek och af dåligt hull med ansiktsuttryck vittnande om djup förstämning, såsom en människa, för hvilken lifvet är en börda, och meddelar, att han med en porslinskärfva sökt afskära pulsådorrarna; att N:s sömn varit dålig och störd af drömmar, att han har god uppfattning och uppmärksamhet, saknar ej minne, tankekraft och omdömesförmåga; att han är nedstämd och grubblande, men vek och föga energisk, stillsam och foglig — dock har en och annan gång retlighet i sinnet visat sig; han har hallucinationer samt illusioner; för öfrigt har under fängelsetiden intet abnormt visat sig. Fängelseläkaren, som anser det omöjligt, att en människa med sundt förstånd kunnat begå ett brott under sådana omständigheter som de anförda, afgår — efter anförande af ytterligare grunder för sitt utlåtande, bland dem att den anklagade ej kunnat framvisa något motiv för sin handling — följande attest:

Stödd på dessa fakta anser undertecknad, att N. lider af symptom af börjande sinnessjukdom, samt att han i ett anfall af akut sinnessjukdom föröfvat brottet, hvarför N. vid brottets

begående varit otillräknelig, hvilket allt ej allenast på förut af-lagd ämbetsed o. s. v. intygas.

Vid ankomsten till hospitalet den 24 juli är N. mycket blek, mager och ser dålig ut; soffer från midnatt natten ut; skriver följande dag ett om resignation vittnande bref till hustrun; åter de första dagarna här klen och ej all sorts mat; han är orienterad och vet, hvarför han kommit hit; ansiktsuttrycket tyder ej på någon depression endast på någon trötthet; sinnesstämningen tyckes lugn och resignerad; uppmärksamheten är synnerligen god och han uppfattar väl, visar formellt full reda och i allmänhet godt minne; uppger, att han började bli sjuklig på eftervintern, sömn och matlust aftogo, så ock krafter och arbetsförmåga, hufvudet blef tungt och i mars månad gick han i ett drömmande tillstånd.

Han berättar spontant, att familjen vid påsktiden 3—4 dagar hade diarré, som enligt hans bestämda öfvertygelse framkallats af gift i maten; bland andra bevis för gift anför han rörande sig själf, att »naturen gick 3 gånger på en natt af sig själf, onaturligt»; han har ock till hustrun gjort uttalanden om sin misstanke, att de fingo genom polisens försorg förgiftade matvaror i butikerna, under det andra ej fingo det, detta på grund af ett hotelsebref, N. för cirka 10 år sedan skrifvit till polisen, då han ansåg sig förnärad af denna, som gifvit honom en skrapa, för det han pantsatt andras tyg, hvilka han dock alltid utlöst; ombyta butiker kunde han emellertid ej, då han saknade kontanter och ej kunde beräkna kredit i nya sådana; först vid rätten förstod han genom domarens miner och anspelningar, att brevet var anledningen, medan han förut funnit polisens hat besynnerligt; det är polisens fel, att han fått så litet kunder; polisen har på alla sätt sökt »strycka» honom; sedan oktober 1900 ha polisens förföljelser tagit allt större dimensioner, han har varit fullständigt »blockerad»; äfven gårdsfolket och hyresvärden voro i komplot med polisen; värden har »strakasserat» honom och gifvit löftet om anstånd med hyran »i falska afsikter»; närmaste grannen, kaféidkarskan, svärtade ned honom hos gårdens folk, och till sist var hans rykte så kränkt, att han ville flytta från N.; en jurist och en polis uppehöll sig ständigt på kaféet för att kontrollera hans och hustruns alla göranden och låtanden; äfven kunder använde polisen för detta spioneri; äfven å gatorna såg han sig förföljd och till sist finner han, att det var en särskild polis, som var satt att ständigt bevaka honom; han vågar sedan knappast gå ut och tror, att hela familjen var dömd till döden, i synnerhet som han vid samma tid började märka förgiftningen; af misstanke att någon af polisen lejd skulle nattetid slå ihjäl honom, läste han om kvällarna alla dörrar och tog ur nycklarna; han börjar ock tro sig hypnotiserad och befann sig härigenom i ett dvalligt tillstånd och förstod ej, hvad han gjorde; äfven hustrun var hypnotiserad att gå ut den morgon brottet begicks, »ty allt var så väl afpassadt»; när han ej vågat besöka grannens kafé på 5 månader, tror han, att han blef på något besynnerligt sätt dit inlockad och är öfvertygad om, att ölfaskan innehöll gift och var för honom »afpassad», och att det berodde på det giftet, att han blef vild på morgonen för dråpet; tror ock, att gossen blifvit framskickad just den morgonen af dem, som ville hans fall; »det är en fullständig juristväfnad det hela»; planen är uppgjord af polismästaren m. fl. för att sopa bort en hel familj; gossens far fritager han, eftersom hans son blef »offret»; något agg till dessa förnekar han fortfarande bestämdt sig hafva

hyst; han säger sig ledsen öfver det skedda, men kan ej taga skulden på sig, utan ligger den på dem, som gifvit honom giftet, hvaraf hans sinnen voro alldeles förvillade; han kan ej erinra sig allt, vare sig vid brottets begående eller de närmaste 14 dagarna förut; vid denna tid sjöng det i öronen på honom och susade i hufvudet — själf kan han ej säga om han hört hviskningar; hustrun har emellertid den 29 augusti till journalförande läkaren spontant yttrat, att N. vid den tiden hörde knackningar på rutorna och prat omkring sig och ofta sagt »tyst» till henne, som ej hörde något dylikt; äfven meddelade hon, att N. yttrat, att han var hypnotiserad, samt tvenne gånger bedt henne köpa födoämnen i andra butiker och en gång frågat, då hon inköpt en korf, om det just var *den* korfven, de velat, hon skulle hafva; tror sig af fångvaktarnes tecken och miner hafva förstått, att de äfven häktat hustrun, och att de skulle förgöra ej blott honom, utan och henne och barnen med gift, och anger sin förtviflan häröfver såsom orsak till det självmordsförsök, han utfört under andra veckan i fängelset; påstår sig emellanåt hafva fått gift i maten i fängelset och därför hemligen hafva slagit ut den i nattkärlet; därom eller om sina misstankar mot polisen har han dock ej yttra sig till domaren eller fängelsepersonalen, då han ju visste, att alla hade reda därpå förut; fängelsedirektören tror dock, att N. några gånger i fängelset yttrat farhåga att äta och taga medicin, men ansåg, att han yttrat detta »för att imponera»; sista tiden å fängelset säger sig N. yttrat till vaktmästaren: »jag är fallen för fiendehand — det är genom gift»; som denne skrattade åt honom, anser han, att han hade reda därpå förut.

De första dagarna å hospitalet var han äfven rädd, att maten var förgiftad, i synnerhet den flytande, och slog delvis ut den, men åt och drack om han fick byta till sig betjäningens portion; han anser först att hvarje rätt har sin medicinalstyrelse, som tillagar giftet åt brottslingar, och att en sådan styrelse fanns här; kommer dock snart till insikt om sitt misstag och åter sedan ordentligt och förstår, att han är kommen hit för undersökning af sinnesbeskaffenheten; fruktar, att polisen, som här ej når honom, skall fortsätta gifva hustru och barn gift.

Hans tankar och yttranden röra sig ständigt om förföljelserna, hvilka han betecknar såsom »groft polisöfvergrepp» på mänskliga rättigheter; talar däremot aldrig spontant om brottet, hvilket han ej tyckes skänka mycken tanke, och yttrar han sig på uppfordran härom, sker det utan särskild känsloreaktion och lika lugnt som om allt annat, däremot blir han liflig ibland, då han berättar om de vedervärdigheter, han varit utsatt för; äfven fängelsedirektören har funnit det anmärkningsvärdt, att N. aldrig tänkte på brottet, utan städse endast på sig själf och familjen.

N. anser sig nu (d. 31 juli) fullt normal och sinnesfrisk, men kroppsligen ännu något klen; sömnen är god.

På tillfrågan den 2 augusti säger han, att det nu är cirka 3 år sedan han märkte tydligt, att polisen genom andra trakasserade hans rykte; för öfrigt hade han misstankar därom redan för 5 å 6 år sedan; genom alla de lögner, polisen under årens lopp påfört honom, har han förlorat sitt anseende och blifvit oriktigt uppfattad, men hoppas nu på rättvisa och bättre tider; törs dock ej bosätta sig i N. för polisen; han gillar ej fängelseläkarens utlåtande, att han från ungdomen varit grubblande och nedstämd, han har varit »glad och gemytlig sällskapsmänniska», och fullt normal, tills han i våras blef förvillad af gifter; vittnesmålen att han varit konstig jämt, retlig och häftig, äro fullständigt lögn,

afgifna på polisens föranstaltande för att totalt »utskuffa» honom.

Den 5 augusti anser han till en början ett bref från hustrun ej vara skrifvet af henne; tror vidare att polisen har rätt granska alla bref på postkontoren; han kompletterar samma dag sina iakttagelser rörande folks uppförande mot honom; obekanta ha »kastat sneda blickar» på honom på gatan, därför att de voro medvetna om, att han var kränkt; polisen har sökt reta honom och sändt personer i butiken för att skrämma honom och störa hans lugn, »fast däruti ha de dock aldrig lyckats»; vidhåller den 7 augusti sin förr uttalade mening om orsaken till brottet; han har aldrig behandlat någon brutalt; genom polisens åtgärder har han drabbats af olyckan; »brottet var gjordt i sjukdom», sjukdomen berodde på gifter, »om jag ej fått gift, hade jag aldrig begått brottet»; har af lidandet, han utstått, ej samma humör som förr, vore det ej verklighet med giftet — skulle han kalla det för »förföljelseidéer».

Som en annan möjlig grund till förföljelserna anger han d. 12 september misstanke, att han för 22 år sedan skulle begått tidelag — enär det står i bibeln, att den som gjort sig skyldig därtill, skall utrotas till 3:dje och 4:de led; misstanken saknar grund; äfven anser han, att han å fängelset genom maten fått dröppel.

I observationsjournalen är under den 21 september antecknad, att patienten något ändrat uppförande, visat sig retlig och missnöjd, svarat morskt, yrkat på att få komma hem, »behöfde ej sitta här oskyldig», han hade ej gjort något ondt, kunde ej dömas för brottet och vidhåller för öfrigt fullt och fast sina idéer och uppgifter.

Närmast synes mig nu nödvändigt afgöra, huruvida de föreställningar om förföljelser af allehanda slag, hvilka N. lagt i dagen, verkligen äro symtom af en befintlig sjukdom, eller han i bedräglig afsikt framställt dem — med andra ord om simulation föreligger. Mot en sådan tala följande förhållanden: afgifvandet af berättelserna härom, som dels skett spontant men ock på med största försiktighet framställda frågor, har gjorts på ett så trovärdigt sätt, att undersökningsläkarna ovillkoligen fått den uppfattning, att N. verkligen trott sig uppgifva sanna fakta; vidare har han framställt uppkomsten och den gradvisa utvecklingen af dessa förföljelser på ett för den förföljde paranoiern så typiskt sätt, att man däri måste finna ett bevis för sinnessjukdoms befintlighet, ty utan att en sådan verkligen förefunnnes, skulle han sannerligen ej kunnat lämna den skildring däraf, han här gjort. Till klarhet om orsaken till förföljelserna har han visserligen ej kommit förrän under fängelsetiden, men man får ej förbise, att N. dock den närmaste tiden före brottet både i ord och handling ådagalagt, att han ansåg sig förföljd, förgiftad och hypnotiserad, sålunda fällde yttranden härom under en tid, då någon anledning till en simulation af sinnessjukdom ej förefanns. Härtill kommer, att han under den tid, undersökningen här omfattat, ej kunnat bibringas någon öfvertygelse om, att hans förföljelseföreställningar äro ogrundade och utgöra sjukdomssymtom, utan anser han sig — under fortfarande förfäktande af att uppgifterna om förföljelserna motsvaras af verkligheten — vara fullt normal och sinnesfrisk och ej lidande af några »förföljelseidéer».

Med stöd af N:s uppgifter här kan man följa hans tankevilor längre tillbaka i tiden än hustrun uppgifvit, men hafva de tydligare framträd från början af detta år, mest dock under tiden

närmast före brottet, beroende på hans dåvarande dåliga fysiska tillstånd i förening med klen sömn och tryckande ekonomiska svårigheter; under denna tid hade han ock hallucinationer och omedelbart efter brottet synas både hans yttranden och handlings-sätt vittna om en viss grad af förvirring.

Om detta tillfälliga tillstånd har N. delvis riktig uppfattning, då han betecknar det såsom sjukdom, ehuru han har till största delen falsk uppfattning om orsakerna till sitt tillstånd. Sedan denna episod i hans sinnessjukdom var förbi, anser han sig, som sagdt, fullt frisk.

Något motiv till dråpet har N. lika litet här som under rannsakingstiden kunnat uppgifva, utan har alltid svaret på fråga härom blifvit, att han, då det skedde, var förvillad af det gift han erhållit och att han var hypnotiserad.

Han har bestämt förnekat, att brottet begicks i syfte, att han därigenom skulle blifva lagförd och vinna tillfälle till förklaring öfver orsakerna till förföljelserna, hvilket som känt ej sällan är förhållandet med personer, som lida af tankevillor med detta innehåll.

Tilldragelsen förefaller honom fortfarande gåtlik.

Jag anser såsom sannolikast, att handlingen varit af impulsiv natur; dylika handlingar utföras ju ej så sällan af psykiskt ärftligt belastade sinnessjuka.

Af hvad nu blifvit anfördt får jag framhålla:

att N., som tillhör en psykiskt belastad familj, tillföre ansetts äga fullt förstånd, men vara af ett retligt och häftigt lynne samt förr hafva fört ett supigt lif; att han under början af och våren detta år varit sjuklig och haft dålig sömn samt tryckts af ekonomiska bekymmer, och under veckorna före brottet visat sig nervös, grubblande, besynnerlig och mycket orolig med fruktan blifva tagen som lösdriifvare; att vid denna tid äfven hallucinationer förekommit och han ansett sig fått gift i maten och vara hypnotiserad; att han natten före brotts föröfvande sofvit obetydligt och samma morgon ingenting förtärt; att han genast tillstått sitt brott och sagt till den tillkallade poliskonstapeln, att denne fick taga honom ej som lösdriifvare utan som dråpare; att hans yttranden för öfrigt omedelbart efter dråpet vittna om förföljelseidéer, och att han vid polisförhöret samma dag förefallit nervös och besynnerlig; att intet finnes anfördt, som visar, att han hyst agg eller hat mot gossen S. eller dennes föräldrar; att han ej kunnat uppgifva något motiv för sin brottsliga handling, utan att den förefaller honom gåtlik; sägande än att han blef »vild», än förvillad, haft besynnerliga känslor och handlat som i en dvala; att han här är fullt och fast öfvertygad om, att detta tillstånd berodde på erhållet gift och hypnotism, och att allt var så väl afpassadt genom polisen, att brottet måste ske, hvarför han anser sig fritagen från ansvar; att han här med formell reda utförligt lagt i dagen tankevillor om förföljelser af allehanda art: hurusom folk varit stygga mot honom — framför allt polisen, som bevakat och tryckt honom, trakasserat hans rykte, sökt utskuffa honom, hypnotiserat honom; att polisen själf eller genom andra sökt genom gift bortsopa hela familjen m. m. och talat om groft polisöfvergrepp på mänskliga rättigheter, och att det helt var en fullständig juristväfnad; att han både i fängelset och de första dagarna å hospitalet trott, det fanns gift i maten; att han enligt fängelsedirektörens yttrande aldrig tänkte på brottet, och att han här talar om detta utan någon känslorreaktion och lika lugnt som om allt annat, hvaremot han blir

liffig, då han får skildra de vedervärdigheter, han utstått från polisens sida; att fängelseläkaren förklarar honom på grund af sinnessjukdom otillräknelig för brottet.

På grund af hvad jag sålunda anført får jag afgifva det utlåtande, att skraddaren Gustaf K. N. från N. på grund af sinnessjukdom (Paranoia) vid åtalade brottets begående saknat förståndet bruk, hvilket utlåtande afgifves på heder och samvete.

Vadstena hospital och asyl den 29 september 1901.

Thure Björck.

8.

Sedan ordföranden i Öfver-Luleå tingslags häradsrätt uti skrifvelse den 1 augusti detta år hos Kungl. Medicinalstyrelsen anhållit om utlåtande rörande för mord tilltalade hustru Matilda W:s från B. sinnesbeskaffenhet, har Kungl. Medicinalstyrelsen i en af rannsakningshandlingarna i målet åtföljd skrifvelse af den 16 sistlidne augusti anmodat öfverläkaren vid Piteå hospital och asyl att efter verkställd observation och undersökning inkomma med yttrande angående hustru W:s sinnesbeskaffenhet vid tiden för åtalade förbrytelsens begående.

Hustru W. hade redan någon tid förut — den 28 juli — intagits till vård på anstalten på grund af telegrafisk order från Kungl. Medicinalstyrelsen att ofördröjligen bereda henne plats, därest villkoren i hospitalstadgans § 27 mom. 2 uppfylldes.

Af de härhos återgående rannsakningshandlingarna från urtima tinget med Öfver-Luleå tingslag den 27 juli 1901 inhämtas hufvudsakligen följande:

Smidesarbetare- eller vagnslyftarehustrun Matilda J. G. W är född den 17/10 1869 i N.-K. församling. Fadern f. d. soldat i föräldrahemmet erhöill hon vård och uppfostran och kom äfven i åtnjutande af skolundervisning, därunder hon lärt sig läsa och något skriva, tills båda föräldrarna med en mellantid af omkring ett halft år afledo, då hon var ungefär 12 år gammal; vid 15 års ålder konfirmerades hon med försvarlig kristendoms-kunskap och har därefter tjänat som piga på åtskilliga ställen och sist i Luleå, där hon lärde känna sin man, med hvilken hon där för omkring sex år sedan trädte i äktenskap. Flyttade jämte mannen för tre år sedan till B. i Öfver-Luleå, där de dock först den 6/5 d. å. blefvo kyrkoskrifna. Mannen hade hon i allmänhet funnit vara arbetsam och ordentlig, ehuru han understundom lördagar och söndagar varit borta från hemmet; han kunde visserligen ibland visa ett häftigt och uppbrusande lynne, men i allmänhet hade han dock varit foglig och icke, åtminstone under senare tiden, varit begifven på rusdrycker.

I sitt äktenskap har hon haft fyra barn, hvilka alla af henne i hennes hem beröfvades lifvet den 14 juli 1901 vid en ålder af respektive 8 månader (flicka), 3 år, 4 år (gossar) och 6 år (flicka).

Härför häktad samma dag, afgaf hon vid länsmansförhöret följande upplysningar angående förloppet vid mordet: »Vid utförandet af gärningen hade hon lämnat den äldsta flickan i köket samt medtagit de tre yngre i kammaren, hvars dörr hon stängt, hvarefter hon tagit det minsta barnet i sitt knä och med en knif afskurit dess hals; hon hade därefter tagit ett i sänder af de båda andra barnen mellan sina knän och skurit rundt om dess hals, till dess hon nått halskotorna, hvarpå hon skyndat in i

köket och lyftat ner det äldsta barnet från ett bord, på hvilket denna suttit, och tänkt att på samma sätt skära af hennes hals, men detta hade misslyckats, därför att knifven mött motstånd i klädningskanten; som hon nu hörde folk i förstugan, hade hon stuckit knifven i flickans hals och därefter blifvit afbruten af en person, som kommit in genom fönstret.»

Ur obduktionsprotokollet af den 22 juli framgår, att det äldsta barnet dött af ett med skarpt instrument tillfogadt stick-sår i högra sidan af halsen, genom hvilket stora halspulsådern genomskurits till halfva sin omkrets, de öfriga tre genom att halsen afskurits.

Enligt mannen W:s berättelse vid länsmansförhøret den 14 juli hade hustru W. »under de två sista åren lidit af någon åkomma, som gjort, att hon varit ibland upprörd, ibland grubblandes; hennes tillstånd hade under denna tid småningom försämrats, utan att mannen dock kunnat befara, att sjukdomen skulle arta sig till fullständigt vainsinne.

En kväll för omkring 14 dagar sedan, då hustrun gått till sängs och mannen lagt sig på en filt på golvet, steg hon upp, sparkade honom på benen och yttrade, att hon ångrade, att hon ej dödat det minsta barnet, hvarefter hon dock på mannens uppmaning gick och lade sig.

Under dagarna närmast före den 14 juli hade tillståndet betydligt förvärrats, hvadan mannen begärt och erhållit ledighet från sitt arbete för att kunna vara hemma och ägna tillsyn öfver sin hustru och sina barn, och hade han dessutom tillskrifvit en syster till sin hustru att komma till honom och biträda i hemmet.

Under det han gått till stationen för att möta denna sin svägerska och där blifvit åtskilligt fördröjd, erhöll han bud, att hans hustru visat sig mer än vanligt orolig, hvarför han begifvit sig hem; under hemvägen hade han då erhållit underrättelse, att hustrun dödat barnen.

Af vittnesmålen inför rätta framgår också, att närboende personer observerat, det W. »de närmast förflutna dagarna (före den 14/7) varit mer än vanligt upprörd och egendomlig». Den 14 juli, då hon af mannen lämnats ensam med barnen, märkte man, att »hon var besynnerlig» och »misstänkte, att hon hade brottsliga afsikter».

Hon observerades sedan bära sitt yngsta barn till vedboden, därvid hon åtföljdes af de tre öfriga barnen, hvilka af henne tillsagts stanna i ett lider utanför vedboden. Genom en vägg-springa iaktogs, att hon i vedboden gick fram och tillbaka och såg ut att vara rädd, att någon skulle komma. Då hon tillfrågades, hvad hon tänkte göra, gick hon tillbaka till bostaden.

Ett af barnen hade emellertid för en af grannarna berättat, att modern velat hugga halsen af detsamma.

Emellertid samlade W. alla barnen i sin bostad.

Ett af vittnena, som gick fram och tillbaka utanför fönstret för att kunna ingripa, om han iaktog något misstänkt, märkte, att hon en gång drog undan gardinen och tittade efter honom och därpå omedelbart drog gardinen tillbaka, hvarefter han om en stund hörde ett af barnen ropa på hjälp. Dörren befanns då stängd, hvarför han slog sönder en fönsterruta och hoppade in i köket. Hustru W. anträffades nu vid sidan af sitt äldsta barn, i hvars hals hon borrade in en knif. — Hennes ögon voro »vilda och stirrande».

Vittnet i fråga fattade tag i henne och aflägsnade henne från barnet, därvid biträdd af en person, som äfven inkommit genom fönstret.

Hustru W., som icke visade sig våldsam, frågade sedan vittnet, om det äldsta barnet lefde och om vittnet trodde, att hennes barn nu blifvit saliga.

I fängelset gjorde W. enligt fängelseläkaren doktor A. Björkmans intyg upprepade försök till själfmord, och på vägen till rannsakingen den 27 juli inför häradsrätten försökte hon, enligt hvad till protokollet antecknats, flera gånger att slita sig lös från sina väktare. Vid rannsakingen var hon iförd tvångströja.

Fängelseläkaren afgaf den 25 juli ämbetsintyg, att W. lider af sinnessjukdom (mordmani) och måste dag och natt på det noggrannaste bevakas.

Inför rätten föreföll W. lugn och undergifven och var uppenbarligen mycket utmattad af sina försök att slita sig lös under vägen.

De uppgifter hon lämnade vid länsmansförhøret och inför rätten öfverensstämma sinsemellan och äro endast mera utförliga vid rannsakingen. Äfven stämma de med hvad som framgått af vittnesmålen. Enligt W:s egna uppgifter ha hennes far, två farbröder och en faster tidtals varit sinnessjuka. Hon själf hade före brottets begående »länge varit orolig, för att barnen kunde komma att få lida» och »hade ansatt det vara bäst, om de finge dö för att bespara dem sjukdomar och vedermödor, som kunde komma att möta dem, om de finge lefva; hon hade både mat och husrum, ingen nöd hade drifvit henne till brottet, och förhållandet mellan henne och mannen hade alltid varit godt». »Hon hade beröfvat dem lifvet vid ett tillfälle, då en inre ängslan och en kvalfull oro fått makt med henne, och hon hade därvid handlat under inflytande af en oredig sinnesförfattning, som ännu ej (vid rannsakingen den 27 juli) gifvit vika, och hon hade — likaledes vid rannsakingen — allt fortfarande kännning af den ängslan och oro, som behärskat henne, då hon bringat sina barn om lifvet.»

Hon bejakade, att det varit hennes afsikt att i vedboden med yxa halshugga barnen.

Vidare förmälde W., att hon, som väl önskade, att hennes missgärningar ej kommit till utförande, velat förkorta sitt lif af anledning, att hon funnit det tungt och bekymmersamt och att hon fattat detta beslut redan innan hon dödat sina barn.

Angående hustru W:s förhållande under fängelsetiden har doktor A. Björkman därom lämnat ytterligare upplysningar i sitt den 27 juli afgifna utlåtande, som finnes i journalen under anamnesen upptaget, och på grund af hvilket han förklarar W. sinnessjuk och i trängande behof af hospitalsvård.

Efter W:s intagning här hafva upplysningar angående hennes föregående i enlighet med B-bilagans formulär inkommit eller infordrats såväl från pastorsämbetena i Öfver-Luleå och Neder-Kalix som ock från anhöriga i hennes födelsebygd. I den ena af dessa bilagor nämnes ingenting angående faderns psykiska hälsotillstånd; i en annan uppgifves han hafva varit »egen och underlig till lynnet», och åter i en annan säges, »att han på grund af sinnessvaghhet vid framskriden ålder måst taga afsked från sin soldattjänst» och att han varit nära att i häftigt mod mörda en granne.

Enligt anhörigas uppgift lærer hustru W. hafva i skolan visat sig enfaldig och trög med klen fattningsförmåga.

Af det ofvan anförda och af den här öfver hustru W. af biträdande hospitalsläkaren doktor C. Lundborg uppsatta journalen, som i vidimerad afskrift här bifogas, framgår, att flera

fall af sinnessjukdom förekommit inom släkten, hos fadern, en eller två hans bröder, en hans syster samt hos en bror till W., en 23-årig man, som sedan snart 3 år vårdas här under diagnos Dementia. Född i ett fattigt hem, blef hon tidigt föräldralös, vid 11—12 års ålder, och fick sedan sitt skydd hos en fattig moster, gick i småskola och lärde sig där läsa och något skriva, lär dock haft något svårt att lära sig och glömde fort. I hemmet skall hon nog ej haft de bästa föredömen. Uppger själf, att fadern var sinnessjuk och supig, och att hon ofta om nätterna måste frukta för våldsamhet af den berusade fadern, hvadan hon tycker sig ända från barndomen haft en sorglig tillvaro. Var vid konfirmationsåldern starkt religiös och höll då t. o. m. föredrag; måhända står detta i något samband med hennes egen uppgift, att hon var sinnessjuk första gången »i ungdomen eller redan innan hon gick och läste», ehuru intet härom nämnes i B-bilagorna. Tjänade sedermera åtskilliga år som piga och skötte sig ordentligt samt var, då mannen för 7 år sedan lärde känna henne, glad och liflig. Hennes uppgift under status præsens, att »hon varit sinnessjuk ibland efter hon fått barn», bestyrkes af mannen i bref af den 8 oktober 1901, däri han nämner, att hustrun redan då hon gick med första pojken började blifva svartsjuk och påstod, att han höll sig till andra kvinnor samt sade sig se, att han tänkte döda henne; ja, det gick så långt, att hon ej tordes vara ensam med mannen, utan att någon karl innebodde hos dem, men snart nog trodde hon mannen och den inneboende gemensamt stämpla mot hennes lif, hvadan försöket att på detta sätt lugna henne måste öfvergifvas. — Härmed stämmer anhörigas uppgift, att hon lär ansett sig utsatt för förföljelse. — »Sedan hon gått med barnen något öfver halfva tiden», fortsätter mannen, »började hon bli bättre och blef så småningom som en annan människa.» »Under de sista två åren har hon dock ej varit bra under något förhållande, och särskildt har det varit illa beställt med henne sista sommaren», skriver mannen.

Härmed stämman såväl mannens vittnesmål vid länsmansförhöret den 14 juli som ock uppgifterna i bilagan B från vederbörande pastor i Öfver-Luleå, där det heter, att W. för omkring två år sedan blef mycket egendomlig till lynnet, ibland slö och grubblande och ibland uppbrusande och häftig och anses hennes nuvarande sjukdom hafva börjat för två år tillbaka vid jultiden, då hon under en natt steg upp och började sjunga och ville tillkalla en predikant.

Att hennes tillstånd närmaste tiden före brottets föröfvande betydligt försämrats, framgår såväl af mannens uppgift om hennes beteende en kväll omkring 14 dagar förut, då hon gick upp ur sängen och sparkade honom under yttrande, att hon ångrade, det hon ej dödat det minsta barnet, och af hans begäran om ledighet från sitt arbete och svägerskans efterskrifvande för att vara honom behjälplig med tillsyn öfver hustrun och barnen, som ock af närboende personers vittnesmål, att »W. de närmast förflutna dagarna — före den 14 juli — varit mer än vanligt upprörd och egendomlig» och att hon den 14 juli var »besynnerlig, så att anledning fanns mistänka, det hon hade brottsliga afsikter», hvarför hennes göranden och låtanden bevakades.

Då hon öfverraskades i färd med att af lifva det äldsta barnet, »voro hennes ögon vilda och stirrande».

Införpassad till fängelset gjorde hon där upprepade själfmordsförsök och måste på det noggrannaste dag och natt bevakas.

Med anledning häraf blef hon (såsom redan nämndt är) på Kungl. Medicinalstyrelsens befallning här mottagen till vård den 28 juli 1901.

Hennes ansiktsuttryck förrådde vid inkomsten och flera veckor efteråt eller till fram i början af september i allmänhet en egendomlig, smärtsam, psykisk spänning, på samma gång det i någon grad tycktes slött; efter denna tid har spänningen försvunnit och uttrycket varit öfvervägande slött, ehuru äfven med uttryck af sorg och ängslan. Blicken stundom bedjande. Hennes uppmärksamhet har varit god och uppfattningen af frågor i allmänhet riktig, ehuru förlångsammad; en och annan gång, då uppfattningen syntes mindre god, har detta sannolikt berott på bristande lystring, under det hon behärskats af sin psykiska smärta eller varit försjunken i sina tankar. I allmänhet tystlåten har hon besvarat frågor först efter en stunds dröjsmål och alltid långsamt och lågmäldt, ibland under suckar; tankeverksamheten i allmänhet klar och redig, men äfven den förlångsammad och behärskad af ängslan. Beskrifver sin sjukdom såsom ängslan, hvilken hon känner starkast i hjärttrakten; någon orsak till sin ängslan kan hon ej uppgifva. — Minnet i allmänhet väl bibehållet, och hon har varit väl orienterad till tid och rum, med undantag af att hon ej har reda på nuvarande årtalet.

Själftva detaljerna vid mordet har hon i godt minne och har uppgifvit som motiv därtill en oemotståndlig drift; upprepade gånger har hon känt sig drivven eller tänkt att ta lifvet af sina barn och redan då hon ej hade mer än två barn, men aldrig så oemotståndligt som den dag mordet begicks; hon begick mordet i sinnesförvirring eller i svaghet under ett tillstånd, då hon ej rådde öfver sig själf. Hennes uppgift inför rätten, att hon beröfvat barnen lifvet för att befria dem från sjukdomar och lidanden, som kunde komma att möta dem under lifvet, har hon å hospitalet icke velat kännas vid, ehuru hon kort efter på tal härom tillade, att »det kom på henne, att hon skulle befria dem». — En annan gång svarade hon på tal om samma sak endast: »det kom hastigt på». — Vid andra tillfällen, då hon tillfrågats om motiven till mordet, har hon svarat omväxlande: »det var så tråkigt» eller »jag var så ledsen», »jag var så orolig», »det var som om jag måste göra det» och en gång: »det kändes som om hon vore förledd af onda andar».

Hon var mycket fästad vid barnen och höll innerligt af dem.

I sammanhang härmed torde böra erinras om hennes fråga till det vittne, som ertappade henne, då hon stuckit knifven i halsen på äldsta barnet, om vittnet trodde, att barnen nu blifvit saliga.

Före mordet kände hon sig mycket ängslig och något lättad därefter, men blef snart åter lika ängslig.

Vid samtal den 21/8 tog hon dock tillbaka, att kon kände någon lättnad efteråt.

Någon ånger öfver sin ogärning har hon aldrig känt, lika litet som hon visat sig ha minsta tanke på förlåtelse därför. »Hon kommer nog ihåg den, men inte så värst ofta.»

Några sinnesvillor ha ej kunnat iakttagas, och hon förnekar bestämdt sådana. Säger sig ibland ha drömt om barnen och någon gång tyckt sig se eller höra dem, då hon natttid tänkt på dem, men tillfrågad om hon ej någon gång hört dem ropa på henne, »skrattar hon litet som åt något orimligt».

Flera gånger har hon lagt i dagen sin oförmåga att kunna fatta och bedöma sin ställning. Redan under status præsens är

angifvet hennes yttrande, att »om hon finge fara hem, skulle hon bli frisk.»

Påföljande dag sade hon till en besökande prästman (f. d. predikant härstädes), som hon kände till, enär han varit hennes vigselförrättare, att hon ej visste, hvad hon skulle här att göra; hon tyckte det vore bättre om hon finge komma hem och arbeta. Uppmärksamgjord på att detta, efter hvad som passerat, ej kunde låta sig göra, svarade hon, att det ej var något att fästa sig vid mordet, emedan det skedde i en sådan hast, och för resten var det ju sina egna barn hon mördat och med dem ansåg hon sig ha rättighet att göra som hon ville.

Beklagade sig samma dag för öfverläkaren, »att man fört hit henne utan lof»; »hon ville komma hem och bli människa igen; hennes moster ville, att hon skulle komma hem och häri såg hon själf ej något obilligt, om hennes närmaste ginge i ansvar för henne.»

Att hon dock, åtminstone vid vissa tillfällen, inser, att hon begått ett brott och därtill ett mycket svårt sådant, framgår af hennes flera gånger uttalade önskan, »att hon hellre ville komma till Långholmen än vara här» och däraf att »hon tycker, att hon lika så gärna som Nordlund kunde få halshuggning, ty hon känner sig som en plåga för samhället och farlig för omgifningen»; tillägger ock, att hon anser Nordlund ha varit lycklig, då han blef halshuggen.

I sammanhang härmed säger hon, att hon visserligen är sinnessjuk, men ej i högre grad än att hon kunde anses tillräknelig och få dödsstraff.

På grund af den dåliga uppfostran hon fått, anser hon sig dock vara mindre att tillräkna än andra, bättre lottade människor.

Vid tal härom liksom ock vid flera andra tillfällen vid tal om barnen har hon snyftat och förefallit nära att gråta.

Hade hon fått vara i fred, skulle hon hafva afdagatagit äfven sig själf, hvilket hon flera gånger tänkt göra och detta till och med redan innan hon dödat sina barn, emedan hon funnit lifvet tungt och bekymmersamt. Numera har lifvet blifvit henne tomt och ödligt, och hon tycker, att allt har försvunnit, sedan hon mistade barnen; hon ville komma efter dit barnen kommit. — Och att det verkligen varit hennes afsikt att bringa sig själf om lifvet, framgår ju både af de ofta upprepade och med mycken beräkning utförda försöken därtill på fångelset, hvaraf hon bar tydliga spår vid inkomsten på hospitalet, och af hennes beteende här, där hon i synnerhet att börja med traktade efter tillfälle att skada sig själf genom att slå hufvudet mot hårda föremål eller fönster, genom försök att kasta sig mot marken för att komma åt stenar, grus, glasbitar eller dylikt, genom försök att ur sköterskors eller patienters klänningar med munnen nafska åt sig nålar och genom benägenhet att skafva eller slita bort förbanden på halsen och armarna.

Hennes skadegörelseförsök mot andra — såsom då hon en gång sökte bita en patient, som hjälpte till att öfvervaka henne och då hon ett par gånger sökte strypa en sköterska — kunna väl tänkas hafva afsett att blifva kvitt den för henne besvärliga tillsynen och komma i tillfälle att bära hand på sig själf.

Af journalen framgår vidare, att hennes renlighet lämnat åtskilligt öfrigt att önska, i det hon ofta brukat väta under sig i bädden och att hennes könsdrift varit abnormt stegrad, förrådande sig genom groft, cyniskt tal, kättjefullt, trånande leende och rent af utbudande åtbörder.

Sönnen har ofta varit dålig och hon har en och annan natt varit särdeles orolig och bråkig, när ångestkänslan eller trånaden påkommit.

Matlusten i allmänhet oklanderlig.

Endast undantagsvis har hon klagat öfver hufvudvärk.

Af hvad ofvan blifvit anfördt framgår enligt mitt förmenande otvetydigt, att här föreligger ett fall af sinnessjukdom tillhörande gruppen Melancholia, ehuru ej något rent typiskt sådant.

Den smärtsamma psykiska spänning, som gifvit sig så tydligt till känna redan i hennes ansiktsuttryck, talar härför, liksom ock den bedjande blicken och den ängslan, ibland stegrad till verklig ångest, som behärskat henne i synnerhet i hemmet före mordet och äfven under vistelsen på hospitalet; den förlängsamning eller hämning af de psykiska funktionerna, som här iakttagits — hennes förlängsammade tankeverksamhet och uppfattning, hennes dröjande, lågmälda sätt att uttrycka sig och svara på frågor och detta ofta under suckande — gifva ytterligare stöd härför.

Att en människa i hennes ställning efter hvad som passerat kände sig tryckt och ängslig, borde visserligen ej anses såsom tydande på något psykiskt sjukligt, då förklaringen till ett sådant tillstånd ju vore påfallande. Med hustru W. är dock förhållandet annorlunda.

Ehuru fullt medveten om hvad hon gjort, saknar hon förstågan att inse det orätta däri, åtminstone ej till hela dess innebörd — »det är ju ingenting att tala om, det gick så fort och för resten måtte hon väl haft rättighet att göra med sina egna barn, hvad hon ville» etc. — Själva handlingen kan sålunda ej anses hafva framkallat eller vara skulden till henne betryckta, ängsliga sinnestillstånd, utan är ängslan här något till tiden föregående och ej en följd af handlingen. Hon vet själf ej någon orsak till sin ängslan och någon ånger har hon aldrig känt; hon kommer visserligen ihåg handlingen, men ej så värst ofta.

Däremot känner hon sig ej vara frisk, och hennes egen beskrifning, att sjukdomen mest ger sig tillkänna såsom ängslan, ibland lindrigare och ibland svårare, som starkast förnimmes i hjärtrakten, stämmer ju väl öfverens med handböckernas beskrifning på melankoli med prækordialångest.

Härtill kommer, att hon länge lidit af tvångsföreställningar eller tvångstankar, i det hon ju flera gånger förut och redan medan hon endast hade två barn, känt sig drifven till eller varit betänkt på att beröfva båda barnen och sig själf lifvet. Dessa tvångstankar synas ha varit särdeles intensiva och oroat henne på ett sätt, som äfven af grannarna bemärkts närmaste tiden före den 14 juli d. å., tills de slutligen sagda dag under inflytande af en öfverväldigande ångest omsattes i tvångshandling.

Härmed stämma såväl hennes uppgift inför rätten, att hon beröfvade barnen lifvet vid ett tillfälle, då en inre ängslan och en kvalfull oro fått makt med henne, som ock hennes utsago här, att hon handlade under inflytande af en oemotståndlig drift under ett tillstånd af sinnesförvirring eller svaghet, då hon ej rådde öfver sig själf.

Att hon handlat under inflytande af sinnessvillor eller röster, förnekar hon på det bestämdaste.

Det kallblodiga sätt, hvarpå hon gick till väga, talar ock för sinnessjukdom och är ett uttryck för den psykiska anæstesi, som ingalunda är ovanlig hos melankolici.

Sjukdomens orsak är att söka i den ärftliga belastningen. Någon framkallande orsak är ej känd. Familjeförhållandena ha ej varit olyckliga.

Att hon redan för flera år sedan vissa tider, under det hon varit hafvande, visat tecken till abnormt sinnestillstånd och att hon af mannen och andra anhöriga ansetts rubbad till förståndet sedan omkring 2 år tillbaka samt att grannarne märkt henne vara »mer än vanligt upprörd och egendomlig samt besynnerlig» närmaste tiden före brottets begående, är redan framhållet. Äfven fängelseläkaren har förklarat henne sinnessjuk.

Hennes upprepade, intensiva försök att skada sig själf till lifvet och hennes ofta tydligt uttryckta lifsleda tala för, att hon ännu fortfarande behärskas af tvångstankar, som vissa gånger, när ångesten kommer på, svårare ansätta henne och göra henne särdeles orolig och bråksam samt farlig äfven för omgifningen.

Dessa tvångstankar liksom och den vid vissa tillfällen anmärkningsvärdt stegrade könsdriften, hvilken ju är främmande för melankolien, torde rätteligen böra anses som degenerations-tecken.

Hennes barocka försök att förklara de sexuella abnormiteterna tyda jämte andra slöhetssymptom på sjukdomens tendens att övergå till dementia.

På grund af hvad ofvan blifvit anfördt, får jag härmed vördsam samt afgifva följande utlåtande:

att hustru Matilda W. från B. vid tiden för åtalade förbrytelsens begående på grund af sinnessjukdom var beröfvad förståndets bruk och att hon fortfarande är sinnessjuk och måste anses samhällsvadlig, intygas härmed på heder och samvete.

Piteå hospital och asyl den 15 oktober 1901.

Per Wingqvist.

9.

I skrifvelse af den 22 april 1901 har Kungl. Medicinalstyrelsen, med öfverlämnade af rannsakningshandlingarna i ett senast vid Umeå tingslags häradsrätt anhängigt mål angående häktade, för olofligt tillgrepp tilltalade hemmansägaren Olof O. i L., i och för erhållande af fullständig utredning angående den tilltalades sinnesbeskaffenhet förordnat, att O. skulle för observation och undersökning intagas å Hernösands hospital, så snart plats därstädes kunde för honom beredas, med anmodan att vederbörande öfverläkare skulle, så snart ske kunde, till Kungl. Medicinalstyrelsen inkomma med yttrande angående den tilltalades sinnestillstånd.

Med anledning häraf blef O. intagen härstädes den 6 sistlidne juni.

Af rannsakningshandlingarna, som härhos återgå, inhämtas hufvudsakligen följande:

Olof O. är född den 21 december 1869 i T. by i U. landsförsamling af Västerbottens län. Han föräldrar voro bonden Olof O., död år 1878, och dennes hustru Sofia B., död år 1886. Föräldrahemmet var fattigt, utan att han dock där behöfde lida någon nöd. Hans skolgång hade enligt egen uppgift varit knapp; han kunde läsa samt, om också dåligt, skriva. Hans kristendoms-kunskap var svag. Han vistade i hemmet, till dess han år 1886 konfirmerades. Därefter hade han under ett års tid

tjänst som dräng och var sedan lösarbetare, till dess han för 11 eller 12 år sedan köpte sig ett hemman. Sedan 23 mars 1899 är han gift och har med hustrun två barn. Enligt egen utsago har han förut varit tilltalad och straffad för oloflig älgjakt; enligt prästbetyget var han dock vid tiden för rannsakingen för senast begångna förbrytelser i åtnjutande af medborgerligt förtroende.

Den 5 nov. 1900 blef O. häktad och införpassad till läns-cellfängelset i Umeå efter ett samma dag hållet polisförhör med anledning af gjorda anmälningar om tid efter annan från olika personer i hans hemtrakt begångna stölder, nämligen under oktober 1899 en säck rågsikt, i slutet af januari eller början af februari 1900 ett parti fläsk, 8 fot korn, 3 säckar korngröpe, 3 säckar kreatursmjöl och en säck mjöl, natten mot den 23 maj sistnämnda år en säck sädeshafre och en vedsåg samt samma natt, men på ett annat ställe, en lefvande gris, natten mot den 6 oktober samma år en icke fullständigt fylld fjärding salt strömming och natten mot den 16 oktober samma år ett lefvande får. Vid polisförhöret uppgaf han beträffande åtkomsten till stömmingsfjärdingen, att han köpt en sådan af en fiskare och inlämnat den i ladugårdsporten hos en sin sväger samt 14 dagar därefter eller kvällen före den 6 oktober afhämtat densamma. Os uppgift att hafva haft en strömmingsfjärding förvarad i ladugårdsporten hos sin sväger försäkrade dock denne senare och dennes hustru ej vara med sanna förhållandet öfverensstämmande. Hvarför fjärdingen varit öppnad och en del strömming uttagen, kunde O. ej nöjaktigt redogöra för. Hvad angår åtkomsten till den i hans ägo befintliga grisen, uppgaf O., att han köpt den hos en hemmansägare, och att det djur, han nu innehade, vore just samma gris. Gjord uppmärksam på, att den hos hemmansägaren köpta grisen varit en galtgris, medan det djur, han för tillfället innehade, vore en sugga, påstod O., att det verkligen varit en suggris han köpt, hvilket påstående enligt vittnens uppgift dock icke var sant. Stölden af fåret liksom alla öfriga ofvannämnda stölder förnekade han på det bestämdaste.

Vid Umeå tingslags häradsratts sammanträde den 21 november 1900 förnekade O. att hafva gjort sig skyldig till de ofvan först omnämnda sju stölderna. Han uppgaf därjämte, på därtill gifna anledningar, att säcken med rågsikt hade han köpt hos en handlande i staden, att han vid flera tillfällen köpt en hel säck rågsikt, och att allt svinmjöl, som funnits i hans ägo, kommit från hans eget hemman. Han erkände nu, att han gjort sig skyldig till det nämnda tillgreppet af en gris, och berättade, att sedan den gris, han köpt hos hemmansägaren, på grund af sjukdom måst dödas, han en kväll medtagande en mindre låda begifvit sig till den ladugård, där den stulna grisen förvarades, och skaffat sig inträde genom en på husets baksida befintlig öppen stående lucka samt stoppat grisen i den medhafda lådan. Tillika uppgaf han, att han ej hade sig på förhand bekant, att där fanns någon gris, utan hade han endast fått det infallet, att han skulle gå och »titta efter». Äfven erkände han sig skyldig till stölden af strömmingsfjärdingen och medgaf på fråga af målsäganden, att han vid samma tillfälle i samma visthus tillgripit ett torkadt kalfskinn. Han förklarade sig hafva vid passerandet af visthuset fått det infallet, att han skulle gå in och »titta». Vid samma tillfälle erkände han sig äfven hafva begått den nämnda stölden af ett får. Detta sade han sig hafva slaktat och gömt i sin svärfaders lada, i hvilken han erkände sig dessutom hafva

gömt följande af honom stulna saker: fem stycken kalfskinn, en säck med mattor och en fäll, ett ämbar och en kopparkittel samt en del af en beredd kohud, utgörande återstoden af fyra sådana, som O. år 1891 skulle hafva hittat under en håll på ett berg, och hvaraf han sedan låtit göra skor. På uppmaning att söka erinra sig och erkänna ytterligare stölder, som han möjligen begått, förmälde O., att han på olika ställen tillgripit tillsammans 15 stycken byttor smör, en tupp, sex hönor och en dragkärra.

Vid samma häradsrätts sammanträde den 8 därpå följande december erkände han sig hafva tillgripit en mjölkstäfva af bleck, en drickskagge, 2 tjug ägg, ett halfstop grädde samt 4 karduser tuggtobak. De tre sistnämnda stölderna och de ofvannämnda smörstölderna skulle hafva skett i augusti månad 1900. Äfven vid detta tillfälle förnekade O., att han vore skyldig till de först omtalade sju stölderna. Likaså förklarade han sig icke på något sätt hafva varit delaktig i en år 1890 föröfvad stöld af 28 stycken beredda kohudar från ett garfveri, för hvilken stöld jämväl han nu var åtalad. Han vidhöll sin vid förra rättegångstillfället lämnade uppgift, att han hittat fyra stycken hudar på ett berg, tilläggande, att därvid tillgått så, att han under en jakt i skogen förmärkt, att stenarna på ett ställe varit rubbade, och att han under dessa hittat hudarna.

Vid polisförhøret den 26 december 1900 erkände O. sig vara skyldig dels till de sju först omnämnda tillgreppen, hvilka han förut nekat till, dels till följande under hösten 1899, påföljande vinter och våren 1900 föröfvade stölder, nämligen två stenkrukor med ister, åtskilligt stångjärn, ett omkring 15—20 meter långt tåg, en kuskappa och en slädfäll, en vadmalströja, ett kalfskinn, en knif och en hammare, en »varg» (skottkärra), ett vattenpass, en pyts, en bundt järntråd och en hatt, dels och till under hösten 1900 begångna tillgrepp af en vedsåg, en sötmjölksost, två kalfskinn, en bytta med smör, två tunnor korn, som äfven till tillgrepp af tvenne får för 5 å 6 år sedan samt slutligen till den förut omnämnda stora läderstölden. O. sade sig aldrig hafva haft några medbrottslingar och uppgaf sig hafva varit ensam äfven om denna sistnämnda stöld. Därvid skulle hafva tillgått så, att han på kvällen beredt sig inträde till garfveriet genom en lucka på dess baksida, hvarefter han burit hudarna till en skogs-dunge, där han öfvertäckt dem med mossa och ris och kvarlämnat dem till fram på vintern, utom två hudar, som gömtes i en lada, i hvilken O. sofvande tillbragt natten efter den stölden begåtts. Under därpå följande vinter afhämtade han hudarna och gömde fyra af dem på ett annat ställe i skogen; återstoden gömde han under en stor sten å ett berg, liggande på en holme i en närbelägen sjö.

Vid polisförhøret följande dag (den 27 dec.) uppgaf O., att han hösten 1898 under arbete vid ett sägverk olofligen tillgripit 4 rullar tjärpapp, 4—5 kilo dynamit, en låda knallhattar och ett parti stubintråd. Angående den stora läderstölden uppgaf han nu, tvärtemot uppgifter under föregående dag, att hans broder deltagit i densamma.

Vid rannsakingen inför Umeå rådstufvurätt den 29 december 1900, dit O. hänvisats för att stånda ansvar för de inom dess domvärjo begångna stölderna af dragkärran och vattenpasset, vidhöll han sitt förut gjorda erkännande af dessa tillgrepp. Tillika förmälde han på tillfrågan, om han icke i Umeå stad begått några andra stölder, att han därstädes för några år tillbaka tillgripit en bleckhämtare samt några knifvar och gafflar.

Vid den förnyade rannsaking, O. undergick inför Umeå häradsrätt den 29 januari 1901, vidhöll han sitt vid polisförhøret den 26 december 1900 gjorda erkännande af stölderna af kuskappan och slädfällen. På därtill gjorda anledningar uppgaf han, att han tillgripit dessa persedlar ur ett olåst portlider, att han på hemvägen lösskurit de försilfrade knapparna från kappan och bortkastat dem, men att han icke nu kunde erinra sig, hvar han gjort af kappan och fällen. Hvad beträffar den hösten 1890 föröfvade stölden af 28 kohudar, erkände han, att han gjort sig skyldig därtill, hvarjämte han uppgaf, att han nu ej kunde så noga erinra sig förloppet därvid, ej heller påminna sig, hvad han därefter företagit sig, huru han tillbragt följande natt, och ej heller huruvida hans broder varit delaktig i stölden. Beträffande de öfriga vid polisförhøret den 26 december gjorda erkännandena, vidhöll han en del af dem, men förklarade angående andra, att han visserligen ansåge troligt, att han begått tillgreppen i fråga, men att han ej kunde erinra sig något därom. Uppmärksamgjord på, att han vid polisförhøret för en månad tillbaka själfmant och i vittnens närvaro förklarar sig vara skyldig till dessa tillgrepp, förklarade han sig ej vilja bestrida detta, men vidhöll, att han numera ej mindes något därom. Tillika förklarade han på därtill gifven anledning, att hans hemman nog varit så pass gifvande, att han därpå kunnat hafva sitt uppehälle, samt att han ej kunde uppgifva någon orsak till att han börjat stjåla, tilläggande, att allting föreföll honom »såsom en dröm».

Vid rannsakingen den 19 febr. 1901 vidhöll han sina vid närmast föregående rannsakingstillfälle lämnade uppgifter; endast beträffande ett af de för 5 å 6 år sedan stulna fåren förklarade han bestämdt, att han ej vore skyldig till denna stöld. Han hade dock förut själfmant och utan att han därom tillfrågats uppgifvit sig hafva tagit fåret i fråga. Enahanda var förhållandet med de stölder, som han förut erkänt, men numera förklarade sig ej kunna minnas. Såsom orsak till att han tillgripit det omförmälda smøret uppgaf han vara den, att han ville skaffa sig penningar för att därmed betala sina skulder.

Det af fängelseläkaren H. Sandström afgifna utlåtandet af den 16 febr. 1901 angående O:s sinnessillstånd innehåller hufvudsakligen följande: O. är blek, men företer eljest i kroppsligt afseende intet särskildt anmärkningsvärdt. Ansiktsuttrycket något ängsligt och nedslaget. För så vidt af prästbetyg, rannsakingshandlingar och hans egna uppgifter framgår, skulle ärftliga anlag eller något i hans föregående lefnad ej hafva förelegat såsom antagliga orsaker till sinnessjukdom. Enligt hans egen utsago skola matlust, afföring m. m. städse hafva varit tämligen goda; dock har sömnen under fängelsevistelsen varit ojämn och orolig. O. gör intrycket af att vara särdeles enfaldig och minnessvag. Han uppför sig stilla och ordentligt samt är renlig. Lynnet har under fängelsetiden varit fogligt och jämnt, sinnessämningen mera svärmodig. Arbetslust har han ej visat, ej heller någon benägenhet för våldsamhet eller själfmord. Vid ett tillfälle har han dock öfverraskats med att nedkrupen under en hörnhylla i cellen hålla ansiktet i ett fat, innehållande soppa och af honom ditslaget vatten. Såsom anledning till detta förfarande säger han sig hafva varit »konstig» och ej vetat, hvad han gjorde under en del af fängelsetiden. Tillsport om de af honom begångna stölderna, synes han knappast erinra sig något af vare sig motivet till eller förloppet af densamma, samt synes färdig att

påtaga sig hvad som helst, man kan vilja tillvita honom. Han upplyser, att han läst i »boken» (nya testamentet), det han borde erkänna sig skyldig till allt, hvarför han beskyldes; dock hade en del af de böcker, han fått läsa, icke innehållit, hvad de rätteligen bort innehålla, utan varit förvrängda, hvarför han bedt »att få göra utbyte». Alldeles utan falska föreställningar synes han ej hafva varit; så t. ex. kunde han vid ett tillfälle, då solljuset föll på cellväggen, ej öfvertygas om att det var solsken, utan ansåg det vara ett särskildt underbart sken från himmelen. Uppmärksamhet och uppfattning tämligen goda, minnet tyckes däremot vara mycket sväfvande och otillförlitligt. Några sinnes- eller tankevilor kunna för närvarande icke säkert påvisas. Rösten klar, uttal och artikulation tydliga. Rörelserna långsamma; ingen darrning, kramp eller lamhet. På grund af denna undersökning och inhämtade upplysningar afgifver fängelseläkaren Sandström det utlåtande, »att O. för närvarande icke visar några tydliga tecken till sinnessjukdom, men att han tidtals och möjligen vid stöldernas begående icke varit vid sina sinnens fulla bruk».

O. företedde vid inkomsten på hospitalet här nedan beskrifna tillstånd.

Status præsens den 8—13 juni 1901: Olof O. är 1,67 meter lång, väger 72,6 kg. Kroppsbyggnaden är god; muskulaturen rätt väl utvecklad; bullet medelmåttigt. Allmänna hudfärgen af normal färgton, ansiktsfärgen dock blekare än vanligt.

Hufvudets horisontala omkrets är 60 cm., längddiameter 20,5 cm., tvärdiametern 17,5 cm., breddindex alltså 85. För öfrigt intet att anmärka om hjärnskålens form; å densamma inga uppdrifningar eller depressioner; inga ärr å hufvudsvålen. Pannans höjd och hvälfning normala. Ansiktet bredt; afståndet mellan okbenen 16 cm. Pupillerna äro lika stora och medelmåttigt vidgade, reagera normalt för ljus och ackommodation. Iris färg gråblå. Synförmågan utan anmärkning. Yttre öronen af vanlig storlek och form, utan degenerations-tecken. Hørseln normal. Läpparna lindrigt cyanotiska. Tungan framsträcker normalt; inga ärr, inga fibrillära ryckningar å densamma. Gommen och munhålan utan anmärkning. Pulsen slår 100 slag i minuten, är full och jämn. Bröstets och bukens organ utan anmärkning. Rösten är klar; artikulationen tydlig. Hårväxten å blygden är normalt riklig. Könsliderna väl utvecklade. Händerna äro lindrigt cyanotiska; esomoftast förefinnes i dem en lätt tremor. Sensibiliteten normal. Patellarreflexerna något förökade. Urinens sp. v. är 1,020, dess reaktion sur; den är ljusgul, klar, fri från ägghvita och socker. Temperaturen afebril. Matlusten rätt god. Afföringen normal. Sömn en enligt egen uppgift tämligen god.

Gestalten är lindrigt böjd, hållningen spänd och styf. Hufvudet hålles i allmänhet starkt framåtlutadt; halsen är stel och styf och gör ett fjädrande motstånd, då man försöker röra på hufvudet. Gång och rörelser äro spända, tröga och långsamma. I armarna lindrig katalepsi. Äfven muskulaturen i ansiktet befinner sig tydligen i en viss spänning, så att dess uttryck i allmänhet blifver enformigt och stelt, men tillika slött och likgiltigt. Blicken är slapp, utan lif, skygg och osäker, vanligen riktad nedåt; mera sällan kan O. flyktigt betrakta omgifningen, som han tydligen ej ägnar någon uppmärksamhet eller intresse. Han tilltalar ej själfmant någon, vare sig läkare, betjäning eller patienter. Går vanligtvis fram och tillbaka på promenadgården med sänkt hufvud och blicken riktad mot marken. Han

har hållit sig snygg, skött sig själf, åtlydt gjorda tillsägelser och i allmänhet visat sig foglig. Vid tre olika tillfällen har han dock helt plötsligt utan synbar anledning öfverfallit två patienter och en sjukskötare med knytnäfs slag, men lugnat sig snart och genast återtagit sin vanliga stela och spända hållning. Äfven vid samtal håller han vanligen blicken riktad nedåt. Hans svar äro alltid mycket korta och framkomma mestadels särdeles långsamt och trögt; esomoftast måste frågan upprepas 3 å 4 gånger, innan svaret kommer, och mången gång uteblifver detta alldeles. I detta sistnämnda fall brukar det emellertid ofta rycka i läpparna på honom, utvisande att han dock gör ansatser till att svara. De afgifna svaren vittna om, att han i allmänhet rätt uppfattar frågorna. Stundom tyda hans svar på en viss villrådighet, som äfven gifver sig tillkänna i ansiktsuttrycket och blicken, och de inskränka sig då till ett: »jag vet inte», »jag minnes inte» eller dylikt. Ibland gifver han alldeles oriktiga uppgifter, men detta synes ej bero på någon vidare brist i uppfattningen; då frågan upprepas och han blifvit hårdare ansatt, har han svarat rätt, och måst medgifva, att hans först lämnade uppgifter varit oriktiga. Stundom har man tydligt fått det intryck, att han afsiktligt svarat orätt. Till tid och rum är han rätt väl orienterad. Han vet årtal och månad, men ej precis datum, vet likaledes, huru gammal han är och huru länge han varit här. Han vet sig vara å Hernösands hospital och känner äfven anledningen till att han blifvit där intagen. På fråga om hans föräldrar lefva, svarar han: »Dom har somnat, jag tänker dom lever». När träffade O. dem sist? »För flera år sedan.» Hvarest bo de? »Det kan jag ej säga; i min barndom bodde de i T.» Bodde de där i fjol? »Dom äro döda, men hafva farit till sitt rätta hem.» Hvar finnes detta hem? »Hos våra första föräldrar.» På tal om sin hustru kan O. förtälja, att han gifte sig med henne för öfver 2 år tillbaka och har 2 barn. Älskar O. sin hustru? »Nog har jag älskat henne förr.» Älskar ej O. henne fortfarande? »Då jag öfvergifvit hemmet, har jag glömt henne.» Längtar ej O. hem till henne? »Jag har intet emot henne och längtar ej hem.» På fråga, huru länge O. gått i skola i barndomen, svarar han: »Jag minnes ej». Några år? »Jag kan ej säga.» Efter en längre paus utbrister han: »Gud hjälpe mig; ej skall man tro, att det är på det viset, att jag skall gå på skola.» På nu förnyad fråga om skoltidens längd svarar han: »Ett par dagar under hvar vecka en liten tid, men annars var jag hemma.» När blef O. konfirmerad? »Jag förstår ej.» Har O. läst för prästen? »Jo.» Hvilket år? »Minnes ej.» Vid förfrågningar om lilla katekesens indelning och innehåll blandar han ihop bud och hufvudstycken och kan ej närmare redogöra för någonting. På frågan om han har läst geografi i skolan, svarar han »nej»; på frågan, hvad en karta är, svarar han: »Det vet jag ej . . . det är att se på eller att det står utritadt; jag ber om nåd.» Hvarför ber O. om nåd? »Jag tror ej, att jag är riktigt klok.» Har O. varit klok förut? »Jo, jag funderar på, att jag var klok nog, men . . . jag grufvar på . . . jag ber om nåd.» Tillfrågad om stölderna kan han tämligen väl — nämligen efter fråga på fråga — redogöra därför. Som motiv till sina stölder uppgifver han, att han tyckte sig behöfva de saker, han tillgrep. Försöker man att pådikta honom någon stöld, gör han rätt energiska protester. Emellertid försöker han äfven stundom att neka till en del faktiska förhållanden beträffande stölderna. På fråga om O. alltid brukat ljuga, svarar han;

»Inte alltjämt». Vet ej O., att det är synd att ljuga? »Nej, det vet jag ej; det är väl ej många, som äro så bedröfliga, att de taga på sig allt, de ha gjort.» Sedan detta svar blifvit af läkaren antecknadt, begär O. plötsligt att få läsa det nedskrifna, för att få se, om hans yttrande blifvit rätt uppfattadt. Tillfrågad hvad synd är, tiger han först, men börjar sedan jämra sig och utbrister efter en stund: »Jag hör, att dom sörjer». Hvilka är det som sörja? Intet svar. Är det synd att stjåla? »Ja.» Mot hvem syndar man vid begående af stöld? »Mot Gud och Jesus och den Heliga Ande.» Syndar man ej mot någon annan? »Nej.» Har O. känt ånger öfver sina begångna stölder? »Ja, sedan jag blef fast.» Ej förut? »Inte mycket.» Vid några undersöknings-tillfällen har han för en stund blifvit orolig, darrat i hela kroppen, suckat och pustat samt utbrustit: »Hvart skall en människa vända sig, som kommit så illa ut» eller »vilka farliga tankar komma nu på mig!» På fråga hvilka farliga tankar han hade, svarar han: »Jag är så förskräckt.» Hvarför? »Jag kan ej säga det; jag tycker här ser så besynnerligt ut.» Närmare tillfrågad, hvari det besynnerliga bestode, säger han: »Jag vill ej säga allt, hvad jag vet och tänker.» Ytterligare ombedd att närmare uttala sig om det besynnerliga, utbrister han: »Kan någon bevisa, att jag skall säga allting?» Vid ett annat tillfälle säger han på tal härom: »Jag ser, att jag är drifven efter andra och har ej någon makt själf.» Hvem har makt öfver O.? »Jag vet ej; jag kan ej behålla tankarna.» När började O. mista makten? »Det har börjat, sedan jag kom hit; här är så underligt; hvart skall en människa vända sig, som det nu höres.» Han säger sig hafva sett något, som han ej vill omtala, ty »straffet kan då bli värre.» Han ser, säger han, »att folk straffas här.» På fråga på hvilket sätt straffet sker, svarar han: »Jag misstänker det», och tillägger efter en stund: »Jag har så starka frestelser; det ligger så starkt för mig, alldeles som jag skulle svälja Jesus.» Han påstår sig en natt hafva hört röster, som svuro. Enligt betjäningens utsago har han äfven ute på promenadgården ett par gånger blifvit orolig och ångestfull, fått darrningar i kroppen och utbrustit: »Jag har gjort så mycket ondt; jag ber om nåd.» Vid ett af dessa tillfällen fick han till och med svindel och skulle hafva fallit omkull, om han ej blifvit omhändertagen af betjäningen. Då han ombads att skriva sitt namn, vägrade han länge att göra detta, blef något orolig och utbrast: »Jag ber om nåd, jag vill ej skriva.» Hvarför vill O. ej skriva? »Därför att det är så besynnerligt.» Till slut skref han dock sitt namn mycket långsamt och med dålig piktur. Som ofvan nämnt är, har O. tre gånger våldfört sig på omgifningen. Ehuru gripen så att säga på bar gärning, har han på det kraftigaste förnekat, att han slagit någon. En gång erkände han dock slutligen, att han »stött till en sjukskötare med knytnäven på kindbenet». Tillfrågad hvarför han gjorde så, sade han: »Jag fick en ingivelse att slå honom; se, jag är liksom villrådlig och har så konstiga tankar.»

O. vårdas tillsammans med de öfriga sjuka på halforolig afdelning.

^{14/6.} Bäst O. i dag gick å promenadgården, till utseendet slö, tyst och sluten som vanligt, böjde han sig plötsligt ned, upptog en sten och började att med denna våldsamt bearbeta hufvudet på en patient, som befann sig i närheten, så att ganska starkt blodvite uppstod. Genast öfvermannad under starkt motstånd och beröfvad stenen, gjorde han ytterst energiska försök

att med fötterna krafva lös en annan, till hälften i jorden fastsittande sten. Under detta impulsiva utbrott var han blossande röd i ansiktet och andades häftigt. Han nedfördes nu till cellafdelningen och isolerades, förhöll sig där lugn och stod återstoden af dagen orörlig och stilla på samma fläck.

^{15/6.} Har i dag vistats ute på en af isoleringsgårdarna, där han suttit alldeles stilla med nedböjdt hufvud. Då han skulle införas från gården, ville han ej resa sig upp eller stödja på benen, utan måste lyftas upp och delvis bäras. Inkommen på dagrummet kunde han icke trots flerfaldiga tillsägelser förmå sig till att sätta sig ned på bänken, måste tvingas ned. Han är i dag alldeles tyst och gör äfven vid kraftig uppmaning att svara endast svaga försök att röra munnen, men får ej fram ett ljud. Han håller hufvudet starkt framåtböjdt och blicken sänkt, är styf och stel i nacken samt blundar, då man vill se honom i ögonen. Katalepsien i armarne är numera borta. Då han på morgonen ombads att kläda på sig, tog han i stället af sig skjortan och måste sedan under lindrigt motstånd påklädas. Sedan han i går förmiddags isolerades, har han icke kastat urinen förrän i dag sent på morgonen (efter cirka 22 timmar). Kunde ej förmås att äta kvällsmat.

^{16/6.} O:s sömn är tvifvelsutan mindre god. Den i natt tjänstgörande nattvakten anser, att O. sofvit sammanlagdt högst 4 timmar under natten. Gjorde starkt motstånd vid påklädningen i dag på morgonen. Har i dag ej ätit frukost och kvällsvard, endast middag.

^{17/6.} Ansiktsuttrycket mera stupidt. Är fortfarande stum. Vid försök att tala förekomma endast några små rörelser i läpparna. Det enda han i dag kunnat förmås att utsäga, var ordet »kam» såsom svar på förfrågan, hvad en dylik honom föreisad tingest benämndes. Å panna, armar, bröst och rygg vacker dermatografi. Mycket liffiga patellarreflexer; cremaster- och plantarreflexer upphädda. Stundom påkommer en allmän darrning. Ingen synbar ångest. Har i dag klädt sig själf, ätit frukost men ej middag; matades på kvällen af betjäningen. Urineringen normal.

^{18/6.} Anses hafva haft rätt god sömn i natt; kastat sitt vatten på golvet i cellen. Har i dag frågat sjukbetjäningen, hvarför han hölls från arbete. När han efter en stund ombads att förrätta ett litet uppdrag, utslungade han ett kraftigt »nej». Då han vid rondon tillfrågades om sitt befinnande, svarade han mörkt: »Gack från mig, satan!» För öfrigt är han alldeles stum och stupid. Står absolut stilla på ett och samma ställe. Reagerar ej för knappålsstick å armar, rygg och ben. Gjorde motstånd vid påklädningen på morgonen. At ej frukost, matades af betjäningen vid middag och kväll.

^{19/6.} Gör ganska kraftigt motstånd, då han skall införas på dagrummet i och för samtal. Vid tilltal ser han stundom upp på den frågande ett ögonblick, men svarar ej, utan får genast tillbaka sitt vanliga stupida uttryck. Får ibland en lätt darrning i kroppen. Reagerar i dag normalt för knappålsstick å rygg och ben, men å armarna kvarstår analgesien. Tydlig dermatografi. Måste matas till frukosten. Vid försök att mata honom vid middagen bet han så kraftigt fast i skeden, att den endast med största svårighet kunde lösöras; samma förhållande vid kvällsmåltiden.

^{20/6.} Sömmen tyckes de sista nätterna hafva varit bättre. Har i natt urinerat på madrassen, men vändt på den, för att

få ligga torrt. Har klädt sig själf, ätit alla målen ordentligt. Något mindre stupid än de närmast föregående dagarna. Känslan äfven å armarna tyckes i dag vara normal. I början af samtalen i dag moltiger han, men blir sedan litet mera öppenhjärtig, så att en och annan fråga besvaras. På fråga, hvem han slog i går, svarar han genast och bestämdt: »Inte slog jag någon i går inte». Han hade i själfva verket icke förgripit sig mot någon under gårdagen. Huru länge har O. nu varit här? »Det är alldeles slut för mig att minnas.» Hvilken månad hafva vi för närvarande? »Det vet jag ej.» Han kan uppräknat månadernas namn utom april, som han ej kan förmås att nämna, fastän han göres uppmärksam på densamma. Hvilket minne fira vi vid Jul? »När jag ej vet det bestämdt, är det lika bra, att jag är tyst.»

^{21/6.} Ätit ordentligt, skött sig själf och varit snygg. Gjorde något motstånd vid badningen. Besvarar frågor antingen ej alls eller först efter en lång stund och sedan de upprepat ett par gånger med: »Jag vet inte.» Sedan samma frågor efter några minuters förlopp åter ställts till honom, händer det stundom, att han afgifver riktiga svar. Känner O. sig sjuk i kroppen? »Det är ej godt att säga, hur det är.» Känner O. sig redig i hufvudet? »Nog tror jag det vara bra.» Är O. ledsen eller glad i dag? »Det är så liten reda med det.» Hvad tänker O. på? »Jag vill ej tänka, men tankarna springa ändå.» Han erkänner nu, att han för en vecka sedan slog en patient i hufvudet med en sten, men säger att andra slagit honom först, hvilket dock icke var förhållandet.

^{22/6.} Något klarare, svarar mindre ogärna. Påstår sig redan hafva aftjänat straffet och att »allt nu är bortgjordt». Då han tillfrågas, om han vill skriva till sin hustru, svarar han: »Jag vill ej skriva, för det är bara sorgligt för henne.» Är O. ledsen öfver något? »Jag tycker de göra med mig som de vilja; andra människor se ut, som om de visste, hvad jag tänker.» Väger i dag 70 kg.

^{25/6.} I dag tillfrågad angående stölderna, förklarar han, att han ej vill svara därpå, ty han »har erkänt allt under rättegången». Hvarför stal O. särskildt nattetid? »Det var väl för att dom ej skulle se, att jag stal.» Han ber att genast få sin dom och tillägger, att han »är den sämsta människa, efter jag behandlas på det här viset».

^{26/6.} Sedan O. i dag besvarat ett par enklare frågor, utbrister han: »Det är bäst att jag är tyst, därför att jag hör . . . jag vill ej svara och ber att få slippa svara på sådant här.» Han kan ej förmås att läsa upp hvad som står på titelbladet å en honom förelagd bibel. Han bläddrar i den med en frånvarande, slö blick. Sent omsider upplyser han, att det står »Nya Testamentet», men säger sig ej veta, om det är så. Sjukskötarne upplysa, att O. inför dem svarat rätt på de frågor, som han under läkarens samtal med honom under gårdagen besvarat med: »Jag vet inte.»

^{28/6.} På tillfrågan huru han mår, säger han sig känna sig frisk. Känner O. sig lika frisk nu som förr? »Nog har jag haft trefligare förr, det är sorgligare nu.» Svaren afgifvas i dag relativt beredvilligt och utvisa, att minnet af stölderna är ganska väl bevaradt. Efter slutadt samtal brast han i lindrig gråt, men lugnade sig snart.

^{29/6.} Tillfrågad om sitt befinnande i dag, svarar han: »Jag fryser, jag är ej riktig i kroppen, jag tör ej säga, huru det

kännes.» I dag är han åter lika litet meddelsam som förut. Då han tillfrågades om anledningen härtill, säger han: »Ej är jag motvillig, jag känner mig, som om jag skulle drivas af något dåligt inom kroppen.» Han står dag ut och dag in på samma fläck utax att ens stödja sig mot planket. I dag har han dock stödt ena axeln mot detta.

^{30/6.} Till betjäningen yttrade han i dag vid ett tillfälle: »Jag tror, att dom pekar på mej», och vid ett annat: »Jag drivas af nånting, som dom blåser i mej.» Är eljest mycket stupid, har dock nu ätit ordentligt och skött sig själf.

^{1/7.} I natt dålig sömn, Säger om sitt minne, att det är dåligt, men »då jag minnes, är det nog någon annan, som driver».

^{3/7.} I går och i dag ej ätit själfmant, utan har betjäningen måst hjälpa honom. Alldeles stum och stupid. Står stilla på samma ställe dagen i ända som förut.

^{7/7.} Åter fortfarande mycket ojämt, hvarför betjäningen ofta måste mata honom. Ibland går detta rätt bra, ibland åter biter han kraftigt ihop tänderna. Äfven sömnen är ojämn. På e. m. anföll han plötsligt utan anledning en af de sjuka.

^{8/7.} Har i dag åter antastat två patienter. Då han af läkaren tillfrågades om orsaken därtill, bröt han sin vanliga tystnad och sade helt tvärt: »Dom har slagit mej». Därefter kunde man ej få ett ord ur honom. På e. m. anföll han ånyo en patient med slag, hvarför han måste hållas isolerad för återstoden af dagen. Har i dag ätit rätt ordentligt.

^{9/7.} Utbrast i dag helt plötsligt utan yttre anledning: »Det ger jag f—n», och något därefter ropade han: »Dom slår mej», hvarefter han rusade fram mot en patient, som stod långt ifrån honom, för att slå till denne, men slaget träffade i stället planket, så att han fick sin egen hand sårad. Svarar som vanligt numera ej ett ord på frågor.

^{10/7.} Har i dag hållits isolerad på en af smågårdarne på grund af sin våldsamhet. Han har hela dagen stått stilla i solen på ett och samma ställe. Gör motstånd, då han skall förflyttas. Armarna göra ett kraftigt fjädrande motstånd, då man försöker röra dem. Reagerar ej alls eller högst obetydligt, då man hastigt och oförmodadt närmar sin hand till hans ansikte. Sensibiliteten normal. Ingen katalepsi. Väger 69,5 kilo.

^{12/7.} Samma tillstånd. Moltyst, står på samma fläck. Vistas tillsammans med de andra sjuka.

^{14/7.} Då han räckes handen till hälsning drager han tillbaka sin egen och knyter den hårdt. Ett bref till honom från hustrun tager han ingen notis om; han ser ej ens åt det eller vill taga det i handen. Då man söker att sätta det i hans hand, knyter han ihop den. Sedan brevet instuckits mellan hans fingrar, öppnar han handen och låter brevet falla till marken. Gör motstånd, då man vill lägga brevet i hans ficka. Sedan man lyckats få brevet i fickan, gör han likaledes motstånd vid försök att taga det därifrån.

^{16/7.} Ätit sämre de två sista dagarna. Då man i dag sökte tvinga honom till att äta, började han gråta och sade, att han var »förgjord».

^{18/7.} O. besöktes i dag af kyrkoherden i Umeå landsförsamling och blef synbarligen mycket förvånad öfver att se honom, men besvarade ej till att börja med hans frågor. Ändtligen bröt han tystnaden och svarade på fråga, huru han hade det: »Här är så farligt och så ledsamt». Huru länge har O. varit

här? »Det vet jag ej». O. började nu gråta och sade: »Jag är alldeles frisk i hufvudet; men jag vet ej, hvar jag är. På fråga af kyrkoherden, om O. ej hädanefter ville besvara läkarnes frågor, utslungade han ett bestämdt »Nej». Då han tillfrågades, om han ej ville hafva några hälsningar framförda till sin hustru, molteg han. Angående O:s hustru, hvilken tillskrifvits i och för erhållande af upplysningar om mannens föregående lif, meddelade kyrkoherden, att han ansåg henne vara en fullt trovärdig person.

^{21/7.} Tillståndet oförändradt. För det mesta tillbringar O. sin dag stående på ett och samma ställe med nedböjdt hufvud och nedåthängande, svagt böjda armar. Ofta står han midt i starkaste solhettan; föres han därifrån i skuggan, går han vanligtvis oförtöfvadt tillbaka till samma ställe. Tillfrågad, om han ej vill besvara hustruns bref, svarade han: »På det brefvet svarar jag inte, och inte behöfver någon skriva åt mig.» Utan att någon tilltalat honom, utropade han i dag ganska högröstadt: »Inte vet jag, hvem som sagt, att jag skall vara tyst». Eljest är han moltyst, besvarar ej frågor. Väger 68,5 kg.

^{27/7.} Står fortfarande tyst och orörlig på samma fläck och helst i solen trots den mycket tryckande värmen. Någon gång sitter han i ett hörn och intager då en mycket obekväm ställning. Vid några tillfällen har han hörts plötsligt framkomma med yttranden sådana som dessa: »Inte har jag dömt någon, inte har jag något jordklot, intet rike har jag att sälja heller, inte är här någon Gud, som dömer, här blir jag både förstörd och förgjord» o. s. v. Dessa yttranden fällas alltid, utan att någon tilltalat honom förut.

^{1/8.} Från O:s hustru har i dag anländt en skrivelse med svar på förfrågningar angående O. och hans släkt. Hon säger däri, att O:s fader var nykter, men hade mycken vidskepelse för sig och var »litet konstig», att en farbroder till O. var »tjufvig», att en O:s broder är »litet besynnerlig» och svartsjuk på sin hustru, och att en syster också är »litet besynnerlig», envis och liderlig. Om sin man upplyser hon, att han gått i skola och ej hade svårare än andra barn att lära, men att han var mycket blyg under uppväxten och helst ville vara för sig själf. Hon säger sig ej hafva känt honom förrän han var fullväxt. Han var då en »öfverstyf arbetskarl», nykter och mycket sparsam, men »ville ej hafva något vidare sällskap, utan ville vara i ensamhet». Efter giftermålet i mars 1899 märkte hon först, att han »hade ett mycket tungt humör, var besynnerlig, mycket grubbelsam och misstrogen, trodde ej någon människa om något godt och ville ej hafva något stort tal med någon». Han ville ej heller, att hustrun skulle hafva något sällskap. Efter att hafva varit borta från hemmet, gick han alltid och forskade efter spår af besökande samt tittade genom fönstren, för att se, om någon främmande person fanns i huset. Så snart det gick honom något emot, eller han hade någon ledsamhet, klagade han öfver ondt åt hjärtat. »Han var helt och hållet svartsjuk» på hustrun, hvilket denna fann »förfärligt dumt, såvida som han ingen orsak hade». Hon fann honom hafva varit »mest konstig höst och vår». Under hans vistelse på fångelset besökte hon honom fyra gånger, men »då var det ej alls någon reda med honom; hvad han sade var mesta delen toktal».

^{25/8.} Tillståndet oförändradt. Han står fortfarande stel, tyst och orörlig på samma ställe. Någon gång rör han på sig, men går då alltid fram och tillbaka på en och samma stig.

Öfverfaller stundom som förut sina kamrater eller skötarna, utan hänsyn till om dessa äro små och svaga eller stora och kraftiga. Han äter nu merendels ordentligt, kläder af och på sig och snyggas sig själf. Sönnen tyckes vara rätt ordentlig. Väger 66 kg.

^{21/9.} Ingen annan förändring än att utseendet blifvit mer och mer slött. Då han släppes ut i korridoren, ställer han sig alltid med ansiktet vänt mot väggen.

^{12/10.} Nedgår fortfarande i vikt, väger i dag 65,5 kg. För öfrigt samma tillstånd af fullständig mutacismus och orörlighet samt impulsiv våldsamhet, hvilka utbrott förekomma 1 à 2 gånger i veckan och ej äro af svårare art, än att O. kan vårdas på dagrummet i cellafdelningen tillsammans med de öfriga sjuka. På grund af den fortsatta afmagringen äro också hans kroppskrafter ej obetydligt reducerade, hvarför hans angrepp numera äro lättare att afstyra.

De upplysningar, som vunnits af rannsakningshandlingarna och enskilda meddelanden, i förening med de å hospitalet gjorda iakttagelserna angående O. torde lämna rätt god ledning för bedömandet af dennas sinnesbeskaffenhet åtminstone under de sista åren.

Man finner, att hos O. psykopatisk belastning ej fullständigt saknas. Hans fader var »litet konstig» och mycket vidskeplig; en farbroder var »tjufvig». Dessutom är en broder »litet besynnerlig och utan orsak svartsjuk på sin hustru», och en syster är äfvenledes »litet besynnerlig», envis och liderlig. I barndomen gick O. i skola och hade ej mindre fattningsgäfvä än barn i allmänhet, men var under uppväxten mycket blyg och ville helst vara för sig själf. Som vuxen var han snäll, nykter, sparsam och mycket arbetsam, men »ville alltid vara i ensamhet». Alltifrån giftermålet i mars månad 1899 fann hustrun honom »besynnerlig». Han hade ett »mycket tungt humör», tälde inga motgångar eller ledsamheter, utan klagade därvid öfver ondt åt hjärtat, var mycket »grubbelsam» och trodde ingen människa om något godt. »Han ville ej »hafva något stort tal med någon» och unnade ej heller hustrun något sällskap. Så snart han hade varit borta från hemmet, gick han alltid efter hemkomsten och forskade efter spår af besökande samt »tittade» genom fönstren för att se efter, om någon främmande person fanns inne i huset. Därjämte var han »helt och hållet svartsjuk» på hustrun utan någon anledning. Mest »konstig» fann hustrun honom vara höst och vår.

De olofliga tillgrepp, för hvilka O. tilltalats, hafva begåtts det första år 1890, de nästa för omkring 6 år tillbaka och den stora mängden af de öfriga under tiden från hösten 1899 till kort före häktningen den 5 november 1900. Enligt egen uppgift skall han på hösten 1898 också hafva olofligen tillägnat sig några småsaker, men synes han ej hafva blifvit ställd till ansvar härför. En del af de öfriga tillgreppen har han äfvenledes själfmant förklarat sig vara skyldig till. Hvad han vid ett rätttegångstillfälle erkänt, har han stundom vid ett annat tagit tillbaka. Vid ett tillfälle har han angående några förut erkända stölder förklarat, att han visserligen ansåge troligt, att han begått dem, men att han icke kunde erinra sig något därom. Han har ena gången redogjort för förloppet vid en stölds begående, den andra förklarat sig ej minnas det. En gång har han beträffande en viss stöld sagt sig vara utan medbrottslingar,

en annan gång har han förklarat en sin broder vara delaktig däri, vid ett tredje tillfälle åter har han påstått sig ej kunna minnas, huruvida brodern varit med därom eller ej. Det stulna har omfattat allt möjligt, såväl sådant, hvaraf han kunde vara i behof, som äfven hvarjehanda till synes obehöfliga småsaker utan något vidare värde. Som orsak till att han stulit har han en gång uppgifvit, att han ville förskaffa sig penningar, för att betala sina skulder, en annan gång har han förklarat sig ej kunna anföra något skäl, tilläggande, att allting syntes honom »som en dröm».

Hvad beträffar O:s förhållande under observationstiden på hospitalet, har det att uppvisa ett icke ringa antal symptom af utprägladt patologisk art. Några tydliga somatiska degenerationstecken finnas ej; anmärkningsvärda äro dock de i journalen närmare angifna, relativt stora dimensionerna å hufvudet. Under de första dagarna af vistelsen härstädes var han slö i medelmåttig grad, ägnade föga eller ingen uppmärksamhet åt omgifningen. Endast tillfälligtvis förmärktes hos honom en lindrig oro och depression. Tillika framträdde redan nu i påfallande grad tydligt såväl uti ansiktstryck som i hållning och rörelser en viss egendomlig spänning och stelhet; hufvudet gjorde ett fjädrande motstånd vid försök att röra detsamma; armarna voro lindrigt kataleptiska. Han tilltalade ingen själfmant. Svaren på till honom riktade frågor voro korta samt framkommo trögt och dröjande; ofta uteblefvo de helt och hållet trots ett flerfaldigt upprepande af frågorna. Stundom antydde några ryckningar omkring munnen, att han gjorde ansatser till att svara, fastän ett visst hinder för viljeaktens utlösande förefanns. Utaf de afgifna svaren framgick, att han i allmänhet hade ett väl bibehållet minne, liksom att hans uppfattningsförmåga ej var i högre grad nedsatt. Stundom hände dock, att han lämnade mer eller mindre orediga svar, och ibland föreföll det, som om han afsiktligt framkom med falska eller förvrängda uppgifter. Ehuru det i allmänhet var förenadt med svårigheter att komma tankevallor hos O. på spåren på grund af hans slutenhet, var det dock otvifvelaktigt, att han besvärades af dylika. Därom vittnade åtskilliga af hans yttranden såsom t. ex.: »Hvilka farliga tankar komma nu på mig» eller »Jag är så villrådlig och har så konstiga tankar» o. s. v. Att också sinnesvillor ej saknades, bevisas äfvenledes af flera yttranden. Så sade han sig hafva sett något, som han ej ville omtala, han hörde svärjande röster etc.

Efter något mera än en veckas vistelse vid anstalten tilltog slöheten, så att en mer eller mindre utpräglad stupor blef förhärskande. Hans tystlåtenhet öfvergick så småningom till fullständig mutacismus; han reagerade stundom ej för knappålsstick. Förutom mutacismen framträdde nu en mängd andra s. k. negativistiska fenomen. Han ville ej stödjä på benen, ej sätta sig ned på bänken, utan måste tvingas ned, han blundade, då man ville se honom i ögonen, tog af sig skjortan, då han ombads att kläda på sig, bet fast i skeden vid matningen, knöt handen, då man ville fatta den till hälsning och då hustruns bref skulle lämnas honom, gjorde motstånd mot brevets läggande i hans ficka och likaledes motstånd mot försöket att taga det ur densamma, sedan det väl en gång kommit dit, m. m. dylikt. Som negativistiska tecken torde äfven hans tillfälliga näringsvägran och hållande af urinen samt hans förnekande att hafva anfallit omgifningen böra uppfattas. Vidare förtjänar att omnämnas den utomordentliga enformigheten (stereotypien) i

hållning och muskelspänning, som O. visade. Veckor igenom stod han med alltid framåtböjdt hufvud stilla på ett och samma ställe; blott någon gång kunde han förmå sig att gå, men vandrade då alltid en och samma väg fram och åter. Äfven nu röjde sig tecken på tillvaron af sinnesvillor, såsom t. ex. då han plötsligt, utan att någon tilltalat honom, utbrast: »Det ger jag f—n», eller då han likaledes helt plötsligt och omotiveradt med hög röst förklarade: »Inte vet jag hvem som sagt, att jag skall vara tyst». Tankevallor kunde också spåras bland annat af hans förklaring, att han redan aftjänat straffet, och af hans uttalade förmodan, att man pekade på honom. Slutligen må blott erinras om de upprepade impulsiva utbrott af våldsamhet, som hos O. framträdde i så utpräglad grad. Utan någon yttre anledning öfverföll han gång på gång blixtnabbt sin omgifning med hugg och slag, utan att taga ringaste hänsyn till hvem han antastade. Han förgrep sig lika väl på en stor och stark person som på en liten och svag, lika väl på en aflägsset stående som på en i närheten befintlig, lika väl på en sjukskötare som på en patient.

Af detta korta sammandrag af den i journalen meddelade sjukhistorien framgår med all tydlighet, att O. under observationstiden på hospitalet varit psykiskt abnorm, och torde den ifrågavarande sjukdomsformen lämpligast böra inrangeras i den grupp af visserligen rätt brokiga, men ofta särdeles karakteristiska bilder, som Kraepelin betecknar med namnet »Dementia præcox», och speciellt i den undergrupp, som benämnes »Kata-toni» (Spannungsirresein). De ytterst impulsiva angreppen på omgifningen skulle måhända vid första påseendet kunna leda tanken på epilepsi, men då hvarken de anamnesticiska meddelandena eller hans förhållanden under vistelsen på anstalten angifva, att några andra tecken på denna sjukdom förefinnas, kan den förvisso uteslutas.

Att bestämdt afgöra när denna sjukdom hos O. tagit sin början, torde nog ej ligga inom möjlighetens gränser. Rättegångshandlingarna lämna härför ingen ledning, och de upplysningar, man efteråt lyckats erhålla från O:s hemtrakt, äro särskildt beträffande tidigare skeden af hans lif alltför ofullständiga för ett säkert afgörande af saken. Härvid är äfven att ihågkomma, att i ett ej obetydligt antal fall, tillhörande nämnda sjukdomsgrupp, utvecklingen af sjukdomen försiggår så omärkligt och smygande, att det trots de bästa anamnesticiska uppgifter ej alltid är möjligt att efteråt bestämma tidpunkten för densammans början, ja, ej sällan uppfattas de förändringar, som träffat den förut friske individen, till och med af dennes närmaste omgivning endast som karaktärsfel.

Emellertid torde det ej vara ringaste tvifvel underkastadt, att O:s sjukdom förefunnits ej blott under vistelsen å fängelset utan en ganska lång tid dessförinnan. Att O. under fängelse-tiden ej var normal till sinnet, bevisas tydligt af fängelse-läkarens utlåtande, huru ofullständigt än detta är. Af detta utlåtande visar det sig, att sömnen var ojämn och orolig, att arbetslust saknades och att stämningen var svårmodig. O. gjorde intryck af att vara särdeles enfaldig och minnessvag. Beträffande stölderna var han färdig att påtaga sig hvad som helst, man kunde vilja tillvita honom; han förklarade, att han läst i »boken», det han borde erkänna sig skyldig till allt som han beskyldes för. Han var tydligen besvärad af såväl sinnes-som tankevallor. Det på väggen fallande solskenet uppfattades

af honom som ett särskildt underbart sken från himmelen, och de böcker, han fått att läsa, hade varit förvrängda. — Dessutom fann hans hustru, som besökte honom i fängelset, »ej alls någon reda med honom», utan det han yttrade till henne, var »mesta delen toktal». Af själfva rannsakningshandlingarne erhållas ej några vidare värdefulla upplysningar. Några förhållanden under rannsakingen antyda dock, att O. ej därunder var psykiskt normal. Så t. ex. tyder hans vid ett tillfälle gjorda uttalande beträffande några förut erkända stölder, att det visserligen vore troligt, att han begått dem, men att han icke kunde erinra sig något därom, ingalunda på psykisk intaktet. Hans växlande uppgifter angående medbrottslingar och angående motiverna för sina brottsliga handlingar liksom äfven den omständigheten, att hans stölder omfattat icke blott sådana artiklar, som han kunde tillgodogöra sig utan äfven obetydliga småsaker af föga eller intet värde, tala ej heller därför. På grund häraf bör det alltså kunna anses för fullt konstateradt, att O. under fängelsetiden var abnorm till sinnet. — Under sådant förhållande torde ej hans vid rättegångstillfällena gjorda bekännelser af stölderna kunna tillmätas någon betydelse. Under inflytelse af viljerubbningar (t. ex. negativism), minnesvillor eller tankevillor — man erinre sig härvid O:s i fängelset fälda yttrande, att han läst i »boken», att han borde erkänna sig skyldig till allt, hvarför han beskyldes — lämna sådana sjuke mycket ofta felaktiga eller till och med afsiktligt falska uppgifter.

Men ännu längre tillbaka i tiden kan sinnessjukdom hos O tydligen spåras, för såvidt de upplysningar, som hans hustru om honom lämnat, äro tillförlitliga. På grund af vederbörande kyrkoherdes utsago om hennes trovärdighet böra de kunna vara det, och detta så mycket hellre, som dessa hennes uppgifter långt ifrån att strida emot tvärtom noga öfverensstämna med hvad erfarenheten härvidlag lär. Det är just dessa ofvan närmare angifna, af hustrun meddelade sjukliga symtom — denna lindriga depression i stämningen, denna skygghet, tillbakadragenhet, mistro och misstänksamhet — som oftast plåga inleda den ifrågakvarande sjukdomen. Stundom kunna de äga bestånd långa tider, innan de för sjukdomen mera karakteristiska tecknen tydligt träda i dagen. Den af hustrun omnämnda växlingen i densamma — exacerbationerna höst och vår — är äfven en ganska vanlig företeelse just i denna sjukdomsform. Dessa nu omnämnda abnormiteter hade hustrun börjat förmärka vid tiden för äktenskapets ingående i mars månad 1899.

Hvad beträffar O:s sinnesbeskaffenhet vid tiderna för de år 1890 och omkring år 1895 begångna stölderna, är det förenadt med särdeles stora svårigheter att uttala ett bestämdt omdöme därom, enär dels dessa tidpunkter ligga så långt tillbaka, dels de om honom från dessa tider lämnade upplysningar äro synnerligen knapphändiga. De meddela blott, att O. var snäll, nykter, sparsam och mycket arbetsam, men ville alltid vara i ensamhet. Detta sistnämnda drag utgör ensamt dock icke något bevis för sinnesabnormitet; det kan på sin höjd betraktas som ett psykiskt degenerationstecken. De öfriga omnämnda egenskaperna, isynnerhet arbetsamheten, tala ju också snarare mot antagandet, att han vid dessa skulle hafva varit abnorm till sinnet. Å andra sidan kan dock den möjligheten ej helt och hållet uteslutas, att sjukdomens ofvan omnämlda initialsymtom till någon del kunna hafva förefunnits, ehuru de i sina

första smygande former undandragit sig omgifningens uppmärksamhet.

På grund af och i öfverensstämmelse med det anförda, får jag på heder och samvete afgifva det utlåtande,

att Olof O. från L. såväl för närvarande som vid tiderna för de från och med våren 1899 begångna åtalade förbrytelseerna varit af sinnessjukdom beröfvad förståndets bruk, men

att hvarken af rannsakningshandlingarna, de meddelade upplysningarna eller af undersökningen vid hospitalet med tydlighet framgår, att han vid tiderna för de före nämnda tidpunkt begångna åtalade brotten led af sinnessjukdom.

Hernösands hospital den 21 oktober 1901.

D. Sellberg.
Öfverläkare.

10.

Sedan Kungl. Medicinalstyrelsen i skrifvelse af den 31 juli detta år till Kungl. Direktionen för Stockholms hospital, med öfverlämnande af handlingarna i ett vid Rådstufvurätten i Stockholm anhängigt rannsakningsmål angående häktade, förre slakteriarbetaren Johan Wilhelm S. Z., förordnat, att bemålde S. Z. skulle för observation och undersökning intagas å Stockholms hospital, så snart plats därstädes kunde för honom beredas, samt jag anmodats att så snart ske kunde till Kungl. Styrelsen inkomma med yttrande angående den tilltalades sinness-tillstånd får jag, sedan tilltalade S. Z. den 17 sistlidne augusti blifvit härstädes intagen och undersökningen rörande honom afslutats, härmed vördsamt öfverlämna det begärda yttrandet.

Af rannsakningshandlingarna, hvilka härhos återställas, inhämtas följande: Johan Wilhelm S. Z. är född i V. den 26 mars 1857 och son till arbetskarlen Johan S. och dennes hustru Sofia, född Andersson. Angående S. Z:s släktförhållanden är intet annat känt än hvad han själf berättat; fadern skall hafva varit supare och haft »trumf» (delirium tremens) många gånger. Johan Wilhelm S. Z. är den äldsta af familjens 8 barn. Sex af dessa dogo under barnaåren; en broder lefver, äfven han, enligt S. Z:s uppgift, begifven på dryckenskap.

I sin späda barndom flyttade S. Z. med föräldrarna till Stockholm, där han sedermera alltjämt vistats och med undantag af kortare tider, då han haft anställning hos främmande personer, varit boende i hemmet hos föräldrarne och efter faderns död för 19 år sedan hos sin moder, som förhvir ett rum på nedra botten i huset nr O Bgatan. Han har om sig själf uppgifvit, att han åtnjutit skolundervisning under 8 år, men att han haft dåligt minne och klen fattningsförmåga, så att han därunder endast lärt sig att någorlunda läsa och skriva; att han icke fått begå H. H. nattvard, då han ej kunnat inhämta erforderliga insikter i kristendom; att han vid 10 års ålder börjat lära sig slakteriyrket och sedermera haft sin sysselsättning hos åtskilliga slaktare i Stockholm, men att han under den senaste tiden ej haft fast anställning; att han för sitt uppehälle ej kunnat lämna sin moder större bidrag än en eller annan krona under de tider, han haft arbete; att han hade svag hälsa och lede af andtåppa och värk i benen; att han vore synnerligen begifven på starka drycker: »en liter om dagen skall ej hafva hört till sällsyntheterna»; att han för flera år sedan 6 eller 7 gånger haft anfall af »fyllerigalenskap», samt att

han under de senaste 4 à 5 åren haft ofta påkommande svindel-
anfall och på senare åren tidtals besvärats af blödnings från
stolgången, men ej haft någon venerisk sjukdom; att han för
omkring 8 år sedan tagit sig namnet Z. efter sin fader,
som fått detta binamn under den tid han tjänat som soldat;
att han förut icke varit tilltalad för brott, samt att han vore ogift
och tillhörde X. församling i Stockholm. Hans moder, änkan
S. har uppgifvit, att han vore klen till hälsan och förståndet,
att han i nyktert tillstånd vore snäll och vänlig och endast nå-
gon gång i onyktert tillstånd kunde visa ett vresigt och obän-
digt sinnelag, att han vore begifven på starka drycker och lidit
af »fyllerigalenskap»; att han stundom äfven i nyktert tillstånd
haft svindelanfall, så att han ramlat omkull; att dessa anfall
icke åtföljts af krampryckningar eller tuggande af fradga, att
han ofta ej uppfattat hvad till honom yttrats, utan endast stått
och stirrat, synbarligen utan att höra tilltal; att han vid om-
kring 15 års ålder fallit utför södra stadsbergen och därvid
slagit sig illa i hufvudet och sidan och för vårdande af dessa
skador varit intagen å sjukhus under 2 månader, samt att, då
han under en sjukdom för 2 eller 3 år sedan inköpt medicin,
han på en gång utdruckit all medicin och genast därefter, an-
tagligen i någon hastigt påkommen yrsel, klättrat uppför ett högt
plank, från hvilket han nedfallit i en stenhög och svårt slagit sig.

Vidare har änkan S. uppgifvit, att sonen en längre tid
varit ond på henne, emedan hon sökt sig in på fattighus och
han sålunda skulle blifva beröfvad förmånen att bo hyresfritt
hos modern; och skall S. Z. vid ett tillfälle yttrat, att om mo-
dern komme in på fattighuset, skulle han taga lifvet af sig. —
Den 19 sistlidne maj hade S. Z., enligt egen uppgift vid polis-
förhöret, fått veta, att modern fått löfte om att blifva å fattig-
huset intagen.

Den 23 samma månad vid 2-tiden på e. m. hade S. Z.,
enligt moderns uppgift, hemkommit berusad, medförande en liter
brännvin, hvilket han till största delen förtärt under efter-
middagens lopp. Vid 1/2 8-tiden på aftonen hade S. Z. börjat
gräla med modern med anledning af dennas förestående intag-
ning å fattighuset, hvarför modern gått ut på gården, där hon
samtalat med en i samma hus boende kvinna. Några minuter
senare hade S. Z. kommit ut från lägenheten, stängt dörren
efter sig och fortsatt ut på gatan efter att åt modern hafva
sagt: »god natt med dig, nu går jag». Strax därefter hade än-
kan S. blifvit af andra personer uppmärksamgjord på, att det
rök från hennes rum, hvarför hon skyndat in samtidigt med
dessa personer, hvilka släckte i rummet uppkommen eld, som
skadat sängkläderna i en där befintlig säng och förbränt en of-
van sängen hängande gardin. S. Z. hade under tiden begif-
vit sig till utskänkningsstället i huset nr 0 B:gatan. När
han där, sittande ensam vid ett bord af vittnet H. G. N.
underrättats om, att det brunne hemma i hans bostad, hade
han, som icke förefallit vittnet fullt nykter, ej syntas förvånad
eller orolig utan endast yttrat: »hvad säger du», samt lugnt
kvarstannat å utskänkningsstället ytterligare omkring 10 mi-
nuter. Enligt uppgift af ett annat vittne hade en man vid
nämnda tillfälle inkommit å utskänkningsstället och, i det han
vändt sig till S. Z. yttrat: »sitter du här, fast det brinner
hemma hos dig», hvarpå S. Z. svarat: »jaså, brinner det hemma,
då får jag väl gå hem». Kort därefter hade S. Z. lämnat ut-
skänkningsstället och ute på gatan på väg mot hemmet hörts

Berättelse ang. sinnessjukvården.

yttra för sig själf: »det var väl, att det tog eld». Anhållen af
två poliskonstaplar, E. och S. hade S. Z. på fråga om han an-
lagt elden, enligt E:s uppgift gifvit ett bestämdt nekande svar
och, enligt S., ett sväfvade svar, hvaraf syntes framgå, att han
bestrede att hafva anlagt elden. S. Z., som enligt S:s utsago
vid tillfället var berusad, hade vid afförandet till polisstationen
satt sig till våldsamt motstånd, i det han kastat sig omkull på
gatan, sparkat och spjärnat emot.

S., som uppgifvit sig hafva sedan flera år tillbaka till ut-
seendet igenkännt S. Z., har vittnat, att det förefallit honom,
som om S. Z. ständigt gått i »sus och dus» samt emellanåt upp-
trädt på sådant sätt, att man kunde förmoda, att han lede af
»fyllerigalenskap», men att S. Z., då han varit nykter, förefallit
vittnet som om han varit fullt normal till sinnesbeskaffenheten.
Vittnet C. L. har berättat, att han, som sedan 10 à 12 år
tillbaka till utseendet igenkännt S. Z., men icke umgåtts med
honom, visserligen ofta sett honom öfverlastad af starka drycker,
men icke funnit honom besynnerlig.

Änkan L., som sedan år 1897 bott i samma hus som än-
kan S., har berättat, att S. Z., då han den ifrågavarande af-
tonen lämnade bostaden, förefallit som om han icke varit fullt
nykter, hvarjämte vittnet på särskilda frågor tillagt, att S. Z.
rätt ofta varit öfverlastad af starka drycker; att han emeller-
tid, då han varit nykter, varit en stillsam och beskedlig karl
och uppfört sig såsom en vanlig människa, samt att vittnet ej
hört folk, som bodde i huset, tala om att S. Z. vore besynnerlig
till lynnet.

Vid första förhöret å detektivstationen hade S. Z. med-
gifvit, att han ifrågavarande eftermiddag varit af starka drycker
öfverlastad, men påstått sig för öfrigt ej komma ihåg hvad som
då tilldragit sig. Vid senare förhör hade han lämnat uppgifter,
som i hufvudsak öfverensstämma med dem han lämnat inför
Rådstufvurätten, därvid han berättat, att han torsdagen den 23
nästlidne maj å utskänkningsställen och kaféer dels ensam dels
i sällskap med bekanta intagit förtäring, dock ej i sådan
myckenhet, att han varit berusad; att han vid 2-tiden på efter-
middagen å ett utminuteringsställe inköpt en liter brännvin,
som han medtagit hem; att han under eftermiddagen fört-
ärt en del af brännvinet och jämväl vid tvenne tillfällen
besökt utskänkningsstället nr 0 vid B:gatan; att han på af-
tonen råkat i ordväxling med sin moder — af hvilken an-
ledning kunde han ej påminna sig — samt att modern efter
en stund utgått på gården; att han häröfver blifvit förargad
och, efter hvad han ville minnas, bedt sin moder, som emel-
lertid stannat på gården och samtalat med en grannkvinna, att
åter komma in; att, då modern ej hörsammat tillsägelsen han,
som under tiden förtärt ännu mera brännvin, blifvit ytterligare
uppretad; att han därunder gått och grubblat utan att kunna
förklara, hvilka tankar därvid kommit på honom, att han från
golfvet upptagit ett stycke tidningspapper, som han lagt löst på
sängen och påtändt med en tändsticka, som han funnit på
spiselkransen; att papperet därvid genast fattat eld; att han,
då han sett, att rök började uppstiga från sängen, genast be-
gifvit sig ut på gården, därvid han lämnat dörrarna till rum-
met öppna; att hans moder tillsport honom, hvarför det rök,
men att han på denna fråga icke lämnat något svar, utan fort-
satt sin väg och åter begifvit sig till förutnämnda utskänknings-
ställe vid B:gatan; att han icke med påtändandet haft

för afsikt att förorsaka någon eldsvåda; att han icke kunde på annat sätt förklara anledningen till sitt tillvägagående, än att han fått för sig, att han genom antändningen skulle förorsaka rök i rummet och därigenom förmå sin moder att vid anblicken af röken komma in; att han icke kunde uppgifva, hvarför han velat, att modern skulle vara inne i rummet, samt att han efter hvad han ville minnas, icke haft något särskildt att säga henne, utan endast tyckt, att hon språkat nog med kvinnan på gården; att han, såsom hans ord föllo sig, trott, att »en trasa som ryker gör ej så mycket»; att han nog trodde, att han i onyktert tillstånd klandrat sin moder för hennes åtgöranden att söka sig in på fattighuset; att han dock icke kunde säga, hvarför han däröfver varit på henne uppbragt, enär han och en yngre broder, som vistades hemma, nog ändå »kunde ha behållit stugan»; att han icke kvarblifvit länge å omförmälda utskänkingsställe utan snart ensam begifvit sig på väg hem; att han, såvidt han mindes, därvid icke blifvit af andra personer underrättad, att eld uppstått i hemmet; att, då han velat gå in i bostaden, han blifvit anhållen af polis; att han icke kunde påminna sig hafva fällt något yttrande om att det vore bra, att det tagit eld; att han icke visste om elden i rummet orsakat den skada, som förut omförmäls, men att han icke hade någon anledning att betvifla, att så hade skett, samt att han trodde, att han vid ifrågavarande tillfälle icke varit klok och icke vetat, hvad han företagit sig. Vidare påstod S. Z., att hans motstånd vid anhållandet föranledts däraf, att en af konstaplarna fattat tag uti och vridit hans arm samt icke tillåtit honom att såsom han velat gå ensam.

Bohaget i S. Z:s och hans moders bostad skall ej hafva varit brandförsäkradt. Med anledning af hvad under rannsakingen förekommit därom, att S. Z. vid olika tillfällen varit i saknad af fullt redig sinnesbeskaffenhet, aktade Rådstufvurätten nödigt, att handlingarna i målet skulle i skrifvelse öfverlämnas till andre stadsläkaren med anmodan till honom att afgifva utlåtande om och i hvad mån S. Z. till följd af kropps- eller sinnessjukdom vid föröfvandet af de brottsliga gärningarna kunde anses hafva varit i saknad af förståndets fulla bruk.

Andre stadsläkaren M. Aspelin har angående S. Z:s tillstånd under vistelsen i fängelset hufvudsakligen meddelat, att S. Z. under första tiden led af kräkningar efter maten, men upphörde dessa, sedan han medicinerat någon tid; fick sedermera matlust, men besvärades af trögt lif. Urinen innehöll vid första undersökningen ett spår af ägghvita, men har sedermera befunnits normal. Sönnen var till en början störd. Sedan han vistats i fängelset ett par dagar, klagade han öfver, att han ej fick sofva, att det brusade i hufvudet, och att han såg »gubbar». Han föreföll då betydligt medtagen; gången var raglande, och han företedde lindrig darrning. Han fick kloral de närmast följande kvällarne och inträdde därefter förbättring i berörda hänseende. Sedermera sade han, att han sof »skapligt nog», om också det kan kännas lite oroligt ibland ett par timmar på natten. Pupillernas reaktion och ögonaxlarnas ställning utan anmärkning. Han var tyst, stillsam, renlig, ägnade uppmärksamhet åt hvad som passerade omkring honom, var orienterad, uppfattade hvad som sades honom och gaf rediga svar, men var slapp och dåsig. Han sade själf, att hans minne var dåligt. Någon betydlig slöhet i detta hänseende kunde emellertid ej konstateras. Då han obemärkt observerades i cel-

len syntes han titta i en bok och röra på läpparne, men då han ombads läsa upp något skedde detta stapplande med öfverhoppande af ord och stafvelser, så att man ej kunde få någon redig uppfattning af innehållet. Han sade, att det ibland skymde och fladdrade för ögonen, så att somliga bokstäver försvunno. Tankeverksamheten var något trög. I fråga om det brott, hvarför han åtalats, var han ej meddelsam. Han visade motvilja för att vidare tala om saken; sade, att han ej visste hvad som kom åt honom: »det var väl något tokeri i fyllan och villan, inte gör man sånt där när man är klok». Tecken till sinnesvillor hade han ej företett sedan första tiden af vistelsen i fängelset. Rörelserna, som i början voro svaga och osäkra, blefvo sedermera i det hänseendet bättre, men han blef fort uttrötad. Darrning i tungan, inga märkbara ärr å densamma. Reflexer utan anmärkning. Kramp hade ej konstaterats, men han påstod, att han ett par gånger haft svimningsanfall i cellen. För sannolikheten häraf talade att han en dag hade ett skrubb-sår i nacken, hvilket han sade sig hafva fått under ett anfall, som plötsligt kom öfver honom, då han var sysselsatt med att städa i cellen. Han sade, att han eljest i allmänhet brukade strax före en sådan svimning märka susning för öronen och flimmer för ögonen, så att han hann sätta sig, innan han miste sansen. I sitt den 26 juni detta år utfärdade utlåtande intygar andre stadsläkaren, att rannsakingshandlingarnas innehåll jämte de af honom gjorda iakttagelserna synas gifva stöd för antagandet, att S. Z. vid tiden för de ifrågavarande brotternas begående i följd af kronisk alkoholsjukdom saknat förståndets fulla bruk.

Sedan Rådstufvurätten därefter beslutat inhämta Kungl. Medicinalstyrelsens utlåtande angående S. Z:s sinnesbeskaffenhet vid den tid, då åtalade brotten föröfvats, afgaf samma Styrelse den 3 juli till Rådstufvurätten det svar, att, då Kungl. Styrelsen icke af handlingarna i målet kunnat bilda sig ett tillförlitligt omdöme om S. Z:s sinnesbeskaffenhet, Styrelsen för vinnande af ytterligare upplysningar om S. Z:s i handlingarna omförmälda klena förståndsutveckling velat anmoda Rådstufvurätten att anställa ytterligare vittnesförhör med sådana personer, hvilka på grund af längre och närmare bekantskap med S. Z. kunna antagas hafva något att i berörda hänseende meddela.

På grund häraf hafva följande vittnen hörts vid Rådstufvurätten: 1) handlanden J. A., hvilken berättat, att han ej känt S. Z. längre än sedan i mars månad 1896, men icke med honom eller hans moder umgåtts utan kände S. Z. endast från hans besök i vittnets affär; att S. Z. därvid ofta varit berusad och då kunnat vara bråkig och oregerlig, men att han alltid i nyktert tillstånd uppfört sig ordentligt och betett sig klokt och förståndigt som kund; att han såsom nykter förefallit ovanligt dystert och ständigt varit tystlåten, så att han aldrig, såvidt vittnet funnit, till någon i butiken yttat ett ord utöfver hvad som varit erforderligt för fullgörande af hans ärende; att vittnet icke så mycket sammantruffat med S. Z., att vittnet ansåge sig kunna fälla något omdöme om hans förståndsutveckling; att vittnet hvarken iakttagit annan besynnerlighet i S. Z:s lynne och uppförande än nu omförmäls eller sett honom förete några sjukdomstecken såsom kramp- eller svimningsanfall; att vittnet stundom hört S. Z., då han varit onykter, föra oväsen i sin moders lägenhet, samt att modern för vittnet uppgifvit, att hennes son skadat sig svårt i hufvudet

dels en gång såsom barn och dels vid ett fall för omkring tre år sedan, tilläggande vittnet, att då S. Z. i hemmet varit särskildt bråkig, vittnet hört gårdsfolk yttra sig, såsom orden ungefär fallit: »han tycks ej vara riktigt klok, som kan väsnas så där», men att vittnet ej hört några yttranden af andra personer, tydande på, att S. Z. i någon mån skulle vara i saknad af förståndets fulla bruk. 2) slaktaren C. A. N., hvilken berättat, att han känt S. Z. sedan omkring 15 år tillbaka och stundom i sitt yrke användt honom att leda kreatur och två, tre gånger om året under de sista åren jämväl att biträda vid slakt af svin; att S. Z. i nyktert tillstånd varit ordentlig och skötsam i arbetet, men att han ofta plägat öfverlasta sig; att vittnet ej märkt något virrigt och oförståndigt i hans uppförande, då han varit nykter; att vittnet ej med honom haft så mycken beröring, att vittnet kunde yttra sig om hans förståndsgåfvor, samt att vittnet icke hört andra personer yttra sig om S. Z:s sinnesbeskaffenhet. 3) slaktaren P. E. J.: att han sedan ungefär tjugo år känt S. Z., hvilken han stundom, dock ej under de sista åren användt att till sitt slakteri leda kreatur, att, då S. Z. varit nykter, han utfört sitt arbete villigt och ordentligt, men att han på senare tid börjat mer och mer bruka starka drycker till öfvermått, så att vittnet slutligen icke velat anlita honom till något arbete, att vittnet icke märkt något besynnerligt i hans sinnesförfattning eller hört andra personer uttala sig därom, samt att vittnet icke med S. Z. haft tillräcklig beröring att kunna bedöma hans förståndsutveckling. 4) poliskonstapeln A. L.: att han, som varit tillsatt såsom uppsyningsman vid Munkbrohamnen och å Mälartorget, sedan omkring 8 å 10 år känt S. Z., hvilken under nämnda tid brukat leda kreatur från de därstädes förtöjda fartygen till andra platser i staden, därunder vid flerfaldiga tillfällen iakttagit, att S. Z., varit öfverlastad af starka drycker, därvid han oftast uppträdt bråkig och oregerlig; att, då S. Z. däremot varit nykter, han varit beskedlig och foglig samt synts hafva reda på både hvad han sagt och gjort; att det under de senare åren förefallit vittnet, som om S. Z. hvarit sjuklig och för öfrigt slö och ligkiltig och liksom en del personer, som hade begär efter starka drycker, sett ut, som om han hvarken haft intresse eller förmåga att rycka upp sig af något i sin omgifning; att krafterna emellanåt synts så nedsatta, att han knapast orkat med kroppen; att vittnet emellanåt samspråkade med S. Z., därvid denne särskildt vid ett tillfälle för icke så lång tid tillbaka sedan beklagat sig för vittnet, att han till följd af smärtor i benen icke kunnat leda kreatur från Munkbrohamnen till Hötorget; samt att vittnet i öfrigt icke kunde yttra sig om S. Z:s förståndsgåfvor. 5) hamnarbetaren C. H. M.: att vittnet, som känt S. Z. sedan 6 eller 7 år tillbaka och ofta, åtminstone hvarannan dag varit i dennes sällskap, hvarunder de tillsammans ledt kreatur från olika platser här i staden, mycket ofta sett S. Z. öfverlastad af starka drycker; att S. Z. därvid uppträdt merendels såsom om han varit »tokig»; att S. Z. däremot, då han varit nykter, gått för sig själf och förefallit vittnet såsom en enstöring; att äfven vid tillfällen, då S. Z. varit fullt nykter, han förefallit vittnet »konstig»; att hans tal vid sådana tillfällen mången gång varit såsom »upp- och nedvändt», men vid andra tillfällen kunnat vara fullt redigt och förståndigt, att, då S. Z. varit öfverlastad, hans tal varit fullkomligt obegripligt; att vittnet vid ett tillfälle iakttagit, att S. Z. lidit af något, som folk brukade kalla »fyllspasmer», hvilket bestått däruti att tummarna

vridits uppåt och hufvudet kommit i skakning; att vittnet dock icke vid ifrågavarande tillfälle sett, att det kommit fradga ur munnen på S. Z. 6) hamnarbetaren F. V. W.: att vittnet, som sedan 15 år tillbaka känt S. Z., men icke bött tillsammans med honom, därunder nästan dagligen under gemensamt arbete med ledande af kreatur inom staden sammanträffat med S. Z., att denne ofta plägat berusa sig af starka drycker; att vittnet hade sig bekant, att S. Z. lidit af »fyllerigalenskap»; att på senare tiden under dagar, då S. Z. icke förtärt någon spirituosa, han gått för sig själf såsom en idiot och liksom funderat samt i öfrigt förefallit vittnet underlig; att S. Z. vid tillfällen, då han varit nykter, icke inlåtit sig i samtal med personer i sin omgifning samt, då han skolat lämna svar på till honom framställda frågor, rört ihop en del saker, som icke hörde till ämnet, hvarför man icke kunnat förstå, hvad han menat; att S. Z:s sinnestillstånd varit sådant, som vittnet uppgifvit, äfven under april och maj månader innevarande år; hvarjämte vittnet såsom bevis på, att S. Z. icke varit normal, tillade, att S. Z. vid ett tillfälle under sistlidna vinter, då han dock förefallit vittnet icke hafva varit fullt nykter, upptagit från marken och förtärt kreatursspilling. 7) hamnarbetaren F. D. A.: att vittnet, som sedan omkring 6 år tillbaka känt S. Z., nästan dagligen under denna tid sammanträffat med honom, under det de tillsammans ledt kreatur från hamnarna eller andra platser här i staden; att S. Z., som under nämnda tid varit i ett nästan ständigt rus, alltid förefallit vittnet konstig och besynnerlig; att S. Z. på senaste tiden varit sjuklig, så att han ej kunnat arbeta och förefallit såsom en skugga; att äfven vid tillfällen, då han varit nykter, han gått tyst och lugn för sig själf och någon gång »mumlat» något för sig själf, som varit obegripligt för andra att uppfatta; att hans tal varit utan sammanhang, så att man endast med svårighet kunnat förstå, hvad han menat; samt att vittnet vid ett tillfälle under nästlidna vinter iakttagit, att S. Z. från marken upptagit och förtärt kreatursspilling.

Då vidare upplysningar om S. Z:s sinnesbeskaffenhet ej kunde af åklagaren anskaffas, öfverlämnades handlingarna i målet till Kungl. Medicinalstyrelsen, som, på sätt ofvan nämnts, förordnade om S. Z:s intagning å Stockholms hospital. Den öfver S. Z. å detta hospital förda sjukjournalen innehåller följande:

Status præsenterad den 20 augusti 1901 och följande dagar: S. Z. är af ordinär kroppsbyggnad med tämligen slapp muskulatur. Hullet medelmåttigt. Hutfärgen blek. Längd 173 cm.; kroppsvikt 71 kilo. Hufvudets horisontalomfång 57,5 cm., längd-diameter 19 cm., bredd-diameter 14 cm., längd-breddindex 73,7; ansiktslängd 12 cm., ansiktsbredd 13 cm. Å bakhufvudet märkes ett vinkelböjdt, smalt, 4 cm. långt, hvitt ärr; ett dylikt linjeärt 3 cm. långt å högra sidan af hjässan, nära medellinjen, ett dylikt af 1 cm:s längd 5 cm. ofvanför högra örat. Intetdera af dessa ärr är fastväxt vid underliggande ben. Å främre delen af hjässan till höger om medellinjen finnes en tillplattad svulst af ett mindre plommens storlek. Den är begränsad, något förskjutbar, ej ömmande för tryck; till konsistensen liknande en cysta. Huden öfver densamma visar ingen förändring. Pannan är låg; arcus superciliarens ganska mycket framstående, så att ögonen synas ligga ovanligt djupt. Iridis mörkblå; pupillerna af medelstorlek reagera normalt. V. nasolabialvecket något mera markeradt än det högra. Den utsträckta tungan visar obetyd-

liga fibrillära ryckningar. Uvulan utan deviation. Contractur å h. pekfingret. Å högra underbenets framsida är huden å ett område af en flathands storlek tunn, blekt blåröd, delvis ärrliknande och fastväxt vid underliggande ben, som här är något uppdrifvet. Ett mindre ärr å v. knäet och å v. underbenet. Å underbenen, i synnerhet å det vänstra, ganska stora varices. I vänstra ljumsken ett litet ärr, hvilket han säger härröra sig från en »kvissla», som han haft i fängelset. Pulsen jämn, omkring 100 slag i minuten. Hjärtat något förstoradt; hjärttonerna rena. Öfver lungorna höres förstärkt och förlängd expiration och sparsamma rhonchi. Rösten i allmänhet något hes. Syn, hörsel, lukt och smak utan anmärkning. Likaså intet annat att anmärka å känselsinnet, som pröfvats i dess olika kvaliteter, än att det är väl markeradt, möjligen något mera å vänstra sidan. Dynamometern visar: höger hand 30, vänster 31. Patellarreflexerna lifliga. I stolgången märkes en mindre fissur, från hvilken han påstår, att det ofta blöder. Urinen af sur reaktion, 1,016 eg. vikt, innehåller ej ägghvita eller socker.

S. Z. är foglig, stilla, snygg och anständig; svarar beredvilligt på till honom framställda frågor och låter sig utan någon motsträfvighet undersökas. Han förefaller dyster, trög och gauska likgiltig för omgifningen; säger sig vara ledsen öfver, att han är här och att han äfven sörjde i fängelset. Ombedd att läsa ett par notiser i en tidning tar han fel på ett och annat ord, men kan dock hjälpligt redogöra för hvad han läst. Han kan addera enklare tal, dock ibland efter en längre eller kortare paus. Multiplikationen går sämre; han kan ej säga huru mycket 6×7 , 5×8 eller 6×8 är, men ger rätt svar på 2×4 och 6×6 . (Säger sig varit biljettförsäljare å ångslup en tid i sin barndom).

Angående sina lefnadsförhållanden uppger han detsamma, som inför rätta. Han berättar, att alla hans syskon dogo i späda ålder utom en broder, »som super mera än han själf, men äter mera och är ej så sjuklig». En gång vid 10—12 års ålder ramlade han utför berget å »Mariasidan» och »fördärfvade hufvudet» — däraf ärren å detsamma — blef liggande kanske en timme och fördes till sjukhus, där han vårdades, han vet ej, huru länge; »har därefter varit tokig, haft svindlar och dåligt minne». Angående fallet utför planket berättar han, att då han för ej så många år sedan fick medicin ordinerad af läkare för sömnlöshet, han tog en stor del däraf till natten jämte brännvin som vanligt, sof några timmar, tog därpå all medicin, låg en stund, gick därpå naken ut i bergen, klättrade öfver ett högt plank, föll ner och slog sig. Polisen hittade honom och förde honom hem. Följande dag fördes han till Maria sjukhus, fick »trums» och låg 8 dagar i ensamt rum, »såg hundar och lite hvarjehanda». Vårdades sedermera på allmänt rum; fick kloral under vistelsen å sjukhuset. Upphörde att suppa efter utskrifningen, men återbörjade efter 6 veckor. Svulsten å pannbenet påstår han vara en följd af ett slag, som brodern gifvit honom med en yxhammare; han »var då visst 25 år». Svindeln har han haft, då han supit, först dock efter 30 års ålder. Vid sådana tillfällen har han ej ramlat ikull, utan satt sig, innan han hunnit falla. Under nätterna, då han sofvit, har han ej haft något anfall. I häktet svimmade han, som han tror, till följd af blodförlust från stolgången. Angående de brott, för hvilka han är tilltalad, lämnar han, såsom det förefaller, uppriktiga svar, men synes hans minne därvidlag vara ganska grumligt. Han påstår sig ej minnas, hvilken dag det var, han tände på:

»det var visst fredag eller torsdag»; »det var visst kl. 7—8 på kvällen». Att det var i maj månad, vet han. Han minnes, att han samma afton han anhölls af polisen å polisstationen förhöredes; tror att det var vid 10-tiden på aftonen, sedan han fått legat och sofva en stund. Dagen därpå fortsattes förhöret på f. m., då han visserligen var nykter, man »gick i bakrus». Han beskriver ungefär på samma sätt som vid rannsakingen, huru det tillgätt, då han tändt på; upprepar nästan ordagrant sitt erkännande inför polisen; säger dock, att han endast velat ställa till rök, eljest hade han väl »tändt på flera ställen». Tidningspapperet, som låg på golvet, lade han på sängen vid ena ändan jämte en »trasa» och påtände papperet med en tändsticka, som han tog ur en ask på spiselkransen. Trasan började ryka från sängen, tidningspapperet slocknade däremot, innan han gick ut för att gå till krogen. Han tror, att han såg fruntimmer på gården, »visst 3—4 stycken, däribland moderu; minnes ej, om han sade något till dem, eller de till honom, då han i allmänhet är »glömsk». Han säger sig icke kunna minnas, att någon på krogen efter eldsanläggningen talat med honom om, att det brann hemma, ej heller, att han svarat därpå, eller att han sagt, att »det var bra att det tog eld», men minnes, att han gick hem och att han gjort motstånd mot polisen, »emedan de vredo armen på honom». I polisen hörde han sägas, att man sagt honom, att det brann i hans hem. Han förnekar, att han inför rätta sagt, hvilken dag han tändt eld. Enligt egen uppgift sofver S. Z. om nätterna här till kl. 12—1, ligger sedermera vaken en stund, men somnar vanligen igen; drömmer just ingenting; är ej så orolig om nätterna som på fängelset, där han låg ensam. Han säger sig nu beslutat att bli nykter hädanefter; har äfven förut tidtals haft ånger öfver sitt lefnadssätt, men städse blifvit åter förledd af andra att bjuda upp, hvad han haft; »är gudfruktig» och har gärna gått i kyrkan (i »läsarekapellet») om söndagarna. Han tror ej att han skall få något straff för eldsanläggningen, ty »konstaplarna ha sagt, att han är fri»; vet dock, att dom ej afkunnats öfver honom. Han anför såsom skäl för sin förmodan om strafflöshet, att en kvinna, som brände 3 hus, däribland ett, där han själf bodde, ej fick något straff oakadt hon gjorde det med afsikt. — De tre första nätterna efter inkomsten på hospitalet låg han isolerad, hvarefter han lades på gemensamt rum och flyttades den 21 augusti till 3. afdelningen. Hans matlust har varit god; afföringen ordentlig. Ibland har han klagat öfver blödningar från stolgången, hvarför han behandlas med anusolsuppositorier. 23 september. Fortfarande stilla och foglig; har några dagar biträdt betjäningen inomhus. 2 oktober. Börjar i dag med utarbete; är fortfarande stilla, foglig och ordentlig. Blödningarna från stolgången påstår han hafva upphört. 1 november. Ingen förändring; arbetar dagligen; sedan inkomsten på hospitalet intet svimningsanfall. 5 november. 1 dag har S. Z. haft besök af sin moder, som bland annat, förut känt, berättat här, att han under barndomen, på tredje året, lär blifvit misshandlad af fadern en gång genom skuffning och slag i sängstocken, »så att blodet flöt». Han uttryckte för modern sin belåtenhet med sin vistelse här. Också har han icke på länge yttrat något det ringaste missnöje eller synts sorgens öfver att här kvarhållas. Han arbetar ordentligt om dagarna och spelar kort om kvällarna. 1 december. Psykiska tillståndet oförändradt. S. Z. är fortfarande foglig, lugn och arbetsam, men trög; har på senare tiden varit sysselsatt såsom handtlångare i

hospitalets smedja. Då han vid upprepade tillfällen tillfrågats om, hvad han minnes angående de brott, för hvilka han är tilltalad, har han, såsom förut, alltid svarat, att han ej kommer ihåg dag eller datum, då det skedde, men att det var i maj månad och en dag i slutet af en vecka; att han ej heller minnes, att han sagt adjö till modern, då han efter antändningen lämnade hemmet, eller att någon därefter talade med honom på krogen; att han blef tagen af polisen, kommer han ihåg; visste vid första förhöret ej, hvarför de togo honom och kommer ej ihåg, hvad han då svarade, emedan han var berusad. Dagen efter drog han sig till minnes något af hvad som händt, såsom förut är angifvet.

Denna journal, jämförd med ofvan meddelade utdrag ur remiss-handlingarna, torde lämna tillräckliga hållpunkter för bedömande af S. Z:s sinness tillstånd. Redan den tilltalades egna meddelanden om sin utveckling, hvilka i hufvudsak bekräftats af hans moder vid mina samtal med henne, hänvisa på en antagligen af anmärkningsvärd ärftlig belastning beroende psykisk utvecklingshämning i lindrig form (imbecillitet). Denna förmodan vinner stöd af det faktum, att S. Z. ej kunnat vinna konfirmation och bekräftas af de iakttagelser, som här blifvit gjorda och utvisa hos S. Z. en viss undermålighet i intellektuellt hänseende, svag omdömesförmåga, ådagalagd redan genom de barnsliga skäl, han anfört för sina förhoppningar om frikännande, samt en påfallande likgiltighet under den svåra belägenhet, hvari han blifvit försatt.

Föga mera tvekan torde råda om den inverkan, som långvarigt alkoholmissbruk därjämte utöfvat på hans sinness tillstånd.

Ehuru alla uppgifter sammanstämma däri, att sådant missbruk förekommit och bevisligen redan för länge sedan föranledt åtminstone öfvergående psykiska sjukdomssymptom, kan ändock intet af de hos S. Z. härstädes anmärkta *psykiska* svaghetsymptomen anses kännetecknande för en kronisk alkoholsjukdom.

Emellertid har andre stadsläkaren i sitt utlåtande angående tilltalade S. Z. uttalat sig för att S. Z. vid tiden för de åtalade handlingarnas begående lidit af sådan sjukdom, och mot denna åsikt kan någon invändning, hämtad från här gjorda iakttagelser, icke med fog göras i betraktande däraf, att S. Z. alltsedan häktningen varit undandragen inverkan af fortsatt alkoholmissbruk.

I själfva verket låter det nämligen lätt tänka sig, att de under början af fängelsetiden observerade psykiska symptomen, ataxien o. s. v. såsom måhända egentligen abstinenssymptom snart trädte tillbaka, utan att därmed alla tecken till kronisk alkoholsjukdom försvunnit.

Frågan, hvad inverkan de anmärkta skadorna å hufvudet, ådragna enligt uppgift dels vid pubertetsåldern dels senare, kunnat utöfva på S. Z:s sinness tillstånd och isynnerhet om en för-

bindelse mellan dem och de uppgifna svindelanfallen förefinnes, torde äfven förtjäna öfvervägande.

Under vistelsen härstädes hafva dylika anfall ej hos S. Z. iakttagits, och någon anledning att antaga dem bero af någon hufvudskada eller misstänka deras epileptiska karaktär föreligger enligt min åsikt desto mindre, som de synas hafva uppträdt vid en senare tidpunkt af S. Z:s lefnad, då alkoholmissbruket redan tagit öfverhand och de vanliga följderna af sådant missbruk för hjärna och nerv- samt kärlsystem kunna tänkas hafva inställt sig, hvaraf äfven dessa anfall torde kunna förklaras.

Emellertid tillkommer vid själfva tiden för de åtalade handlingarnas begående ytterligare ett moment, som enligt min åsikt haft ett afgörande inflytande på S. Z:s handlingssätt vid detta tillfälle, nämligen den berusning, hvaraf S. Z. bevisligen lidit både före, under och efter anläggningen af elden.

Den patologiska betydelsen af detta tillstånd i dess inverkan på en från början invalid och därtill genom kronisk alkoholförgiftning försvagad hjärna kan ur psykiatrisk synpunkt ej förnekas och framstår så mycket tydligare, då man tager i betraktande å ena sidan vittnesmålen om S. Z:s helt olika uppförande i nyktert och onyktert tillstånd, å den andra bristen på förnäfligt motiv för eldsanläggningen och isynnerhet den grumling i S. Z:s medvetande, hvilken efter allt att döma förefunnits, om ej vid själfva denna gärnings begående åtminstone under tidsperioder, som stå i närmaste förbindelse med tiden för densamma. Den tilltalades uppgifter vid första polisförhöret, jämförda med hans senare meddelanden angående hvad som händt under eftermiddagen den dag han anhölls, hänvisa för öfrigt på möjligheten af fullständig amnesi för händelsernas förlopp under samma tid, hvilken amnesi först senare aflöstes af en ännu bristfällig minnesbild af hvad som passerat under det patologiska rustillstånd, hvarom här är fråga.

På grund af hvad som sålunda förekommit, får jag såsom min åsikt förklara:

att Johan Vilhelm S. Z. sedan barndomen lidit af psykisk utvecklingshämning i lindrigare form (imbecillitet) och redan på grund däraf måste anses i saknad af förståndets fulla bruk;

att härjämte vid en senare tidpunkt af bemälda S. Z:s lefnad tillkommit kronisk alkoholförgiftning, som föranledt psykiska sjukdomssymptom såväl långt före som närmare tiden för de åtalade handlingarnas begående och ännu till en viss grad kvarstår;

samt att under dessa omständigheter det rustillstånd, hvari Johan Vilhelm S. Z. befunnit sig vid själfva de åtalade handlingarnas begående, måste antagas hafva vid samma tillfälle beröfvat honom förståndets bruk; hvilket härmed af mig på heder och samvete intygas.

Stockholms hospital den 4 december 1901.

E. Hjertström.

